Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Kw 224
C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Caſparis Contareni
patricii Veneti

DE REPVBLICA VENETORVM

Libri quinque.

Item ſynopſis reip: Venetæ, et alii de eadem diſcurſus politici.

LVGD: BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana.
cIↄ Iↄc XXVI.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Clariſſ. ac Doctiſſ. I. C^to
D. VIGLIO ZVICHEMO
Cæſareo Senatori apud
Machliniam,

SIGISM. GELENIVS S.

SI huius commentationis autor ipſe editionem maturaviſſet, Vigli amicorum doctiſſime, quemcumque eius inſcriptione dignatus eſſet, ei profecto haud mediocre ornamentum inde contigiſſet. Erat enim (ut conſtans fama eſt) Caſpar Contarenus, ſi quis unquam Veneti nominis, genere, opibus, prudentia, literatura denique ornatiſſimus, ad ſummas dignitates & natus, & ſuis precipue virtutibus provectus: magnamque de ſe ſpem concitaverat apud quotquot reipublicæ Chriſtianæ tranquillitati conſultum cupiunt: eique ſatisfacturus videbatur, modo licuiſſet non per fatorum malignitatem, ut iſti loquuntur, ſed per quoſdam qui nihil pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

bant niſi quod ipſi faciunt, quum tamen nihil unquam bonifaciant. Cæterum poſt hominem magno bonorum dolore ne dicam indignatione ſublatum, nactus hunc tam bene nati ingenij fœtum, quaſi ſuo parente orbatum ac per hoc nemini nuncupatum, arrepta tam parata occaſione tibi gratificandi, nolui omni patrocinio deſtitutum in publicum emittere: ſed tibi ex more iam pervulgato dedicandum duxi: non alio nomine mihi hoc vendicans, niſi quod quantum in me fuit operam dedi, ne quid per operas typographicas detrimenti acciperet. Alioqui erat Contarenus ſuapte vel virtute vel dignitate à Momorum genuinis ſat tutus: apud noſtrates tamen per quos publici iuris fit, aliquanto erit favorabilior Viglij calculo comprobatus, hominis non ſolum apud univerſam Germaniam merito gratioſi, ſed qui etiam de rebus Italicis æſtimationem

face-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

facere poſſit: ut qui olim in celeberrimo Venetorum ditionis gymnaſio Iuris interpretationem profitens, ſuam induſtriam magno auditorum applauſu approbaverit. Spero itaque tuum, vir doctiſſime, nomen cum Contareni æque docti nomine coniunctum in eam exſpectationem lectores erecturum, ut nihil me amplius de lectionis fructu polliceri opus ſit. Illud tamen non vane mihi præſagire videor, unumquemque aut ſenatorem aut qui alioqui in parte reipublicæ adminiſtranda verſetur, non ſolum ex inclytæ huius urbis politiæ cognitione eximiam voluptatem percepturum: verum etiam ex tam abſoluto exemplari, ceu Polycleti canone, aliquid excerpturum ad commodum ſuæ reipublicæ, duntaxat pro ipſius ratione & natura: quandoquidem ex triplici adminiſtrandi publica genere talem mixturam hic agnoſcere licet, quali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

nulla concinnior in hanc uſque diem vel excogitari à ſapientibus potuit, vel memoria prodita à ſcriptoribus reperitur. Vale & fruere, meque amare perge.

CASPA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Casp. Contareni
Patricii Veneti
De

REPVBLICA VENETORVM

Liber Primvs.

SÆPENVMERO animadverti complures advenas, prudentes homines, nec bonarum artium ignaros: quum primum Venetias veniſſent, ac amplitudinem ejus urbis contemplati eſſent, adeò ſunt admiratione & veluti ſtupore quodam perculſi, ut nihil mirandum magis, aut illuſtrius ſe unquam vidiſſe præ ſe tulerint, ac totius oris ſignificatione oſtenderint. Non tamen omnes admiratio eiuſdem rei capiebat. nam quibuſdam mira quædam res, ac prorſus incredibilis eſſe videbatur, tam magnam mercium omnium copiam, ex omnibus terrarum oris ac regionibus, perpetuo quodam ac conſtanti tenore, in hanc unam civitatem invehi indeque in longe diverſiſſimas gentes terra marique deduci. At alios detinebat urbis frequentia, & omnium propemo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

dum gentium conventus, ac ſi commune orbis emporium, Veneta civitas eſſet. Nonnulli mirabantur magnitudinem imperii, latamque & terra & mari ditionem. At plerique omnes politioris & acrioris ingenij homines, hanc novam ſitus urbis rationem, atque adeò ad omnia oportunam ut deorum immortalium potius, quam hominum opus atque inventum fuiſſe putare ſoliti ſint, ac ob hanc potiſſimum cauſam Venetam urbem omnibus aliis præſtare, quæ uſquã gentium ſunt, aut unquam fuerunt. Ac nimirum, ſi ſuperiora perſpexeris, etiam hac tempeſtate nonnullas urbes invenire facile poteris, quas cum hac noſtra conferas. Non paucas vero ſeculis retroactis, quæ & imperij magnitudine, & frequentia populi, rerumque omnium copia & magnificentia urbi Venetæ longe præſtitere. Verum poſt hominum memoriam, nulla unquam gentium civitas extitit, quæ tam oportuno, tam tuto, ac tandem tam alieno ab hominum fide, ſitu condita fuerit. Plerique in condenda civitate ſatis ſe feciſſe arbitrati ſunt ſi locum delegiſſent, ad quem difficilis & incommodus hoſtibus acceſſus eſſet ad invadendam obſidendamque urbem. inde evênit, ut complures civitates conditæ ſint, aut in montium ſalebris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

lebris, aſpero difficilique acceſſu, aut locis paluſtribus. diverſa quadam ratione nonnulli nihil præferendum cenſuere commodo oportunoque ſitui ad importanda exportandaque omnia, ſine quibus ſufficere civitas ſibi nequeat, tum ad neceſſitatem, tum ad molliorem quendam vitæ luxum. Qui vero utrique rei ſtuduerint, paucos admodum invenias, pauciores vero qui id præſtiterint, nullos autem quos ſciam, qui omni ex parte id fuerint aſſequuti. At Venetiarum ſitus divino potius quodam conſilio, quam humana induſtria præter fidem eorum omnium, qui eam civitatem non vidêre, & ab omni impetu terra marique tutiſſimus eſt, nec non etiam aptiſſimus omnium, ad cujuſque rei copiam, ſive ex mari, ſive ex continente civibus ſuggerendam, atque ad commercia omnis generis mercium, cum omnibus penè nationibus habenda. Nam in receſſu penetralique Adriatici pelagi eſt ſita, ubi quà mare attinet ad continentem terram, magna æſtuaria panduntur, miro artificio naturæ munita. Nam XII. milibus paſſuum à continente mare incipit eſſe vadoſum, intra vada breviaque littus aſſurgit veluti agger quidam. Hæc fluctibus fremituique marino obſiſtentia, univerſam

eam ſtationem internam, longe lateque fuſam adeò tutam reddunt, ut non tantum maris impetus, quum aſſurgit etiam valida tempeſtate, ad interiora non niſi fractus penetrare poſſit, verumetiam neque navibus adventantibus liber aditus pateat. Quin potius opus eſt, niſi leves admodum fuerint, ut his in locis, ubi venientibus occurrunt vada, in anchoris conſiſtant: nactæ deinde tranquillam tempeſtatem à peritiſque gubernatoribus, ſeu potius vadorum exploratoribus circumactæ anguſta quadam & implicata via, quà ſcilicet altior eſt unda, (hæc uero ſingulis ferè diebus æſtu maris mutatur & variat) tandem ad urbem perveniant. Littus illud quod aſſurgit poſt vada, ſexaginta fermè milibus paſſuum extenditur, atq; interiora æſtuaria concludit. Non ita tamen continuum eſt, quin ſeptem locis diruptum mari aditum ad internam ſtationem præbeat. Diſtat autem à continente ſex milibus paſſuum. Hac ergo ratione Venetæ urbis æſtuaria partim continente terra, partim littore ac vadis concluſa ſunt. in quibus mediis, ea regione quæ Rivoaltus dicta à majoribus, in hunc uſque diem nomen ſervavit, condita fuit urbs Veneta: quo tempore Hunni duce Attila totam oram Venetam, inſignem

Italiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Italiæ provinciam,quæ hiſce æſtuariis finitima eſt, igne ac cædibus devaſtabant. In qua calamitate Patavii,Aquileiæ,Opitergii,Concordię atque Altini illuſtrium Venetiæ urbium cives, qui & nobilitate, &divitiis aliis præſtitere,primum ſe cum familiis recepere in nonnullas inſulas,ſeu potius tumulos,qui in ęſtuariis iiſce paululum è mari eminebant: ibidemque oppida extruxere in quibus tanquam in tutiſſimo portu turbulentiſſimam illam Attilæ tempeſtatem effugerent. necnon eodem tempore in littore (de quo ſupra meminimus) nonnulla oppida fuere, eo convenientibus eiuſdem oræ incolis, qui primas item ſedes reliquerant, ab Hunnis direptas,ac dirutas:tutumque locum quæſierant uxoribus,liberiſque,ac(ut ita dicam)diis penatibus. Poſtmodum Caroli Pipinique regum temporibus communi conſilio omnes inRivoaltum convenere, veluti in locum omnium tutiſſimum,& maxime commodum:ſicque eo loci convenientibus omnibus, quicunque vexationem & devaſtationem eam Italiæ illatam ab omni barbarorum illuvie effugere potuerunt,in eam magnitudinem quam nunc cernimus excreverunt Venetiæ.Vrbis igitur Venetæ ſitum maxime tutum eſſè liquere omnibus poteſt, vel ex ipſa ratione ejus urbis conſti-

tuendæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tuendæ, quum ſibi homines illam com
diderint, qui eam Italiæ cladem atroci
ſimam effugêre: ibique incolumes cum
familiis in tantis calamitatibus perſtite
re. quin poſt ea tempora (quod nulli un
quam civitati legimus contigiſſe) à pri
ma urbis origine ad hæc uſque tempor
per mille fere ac centum annos immu
nis ſemper ab hoſtili vi urbs Veneta per
ſeveravit, quum tamen opulentiſſim
ditiſſimaque auri argentique ac rerum
omnium civitas ab extremis etiam orbi
regionibus barbaros ad prædam potue
rit invitare. Quo fit, ut non male ſent
re exiſtimem eos, qui una hac ration
Venetias cæteris civitatibus præſtar
cenſuere. Verum aliud quiddam eſt i
hac civitate, quod longe omnium præ
ſtantiſſimum cenſuerim ego: mecumqu
omnes, qui civitatem, non tantum mœ
nia ac domos eſſe putant, ſed exiſtiman
civium conventum ac ordinem potiſſi
mum hoc ſibi nomen vendicare: reipub
licæ ſcilicet ratio & forma, ex qua beat
vita hominibus contingit. hoc ego reo
eſſe eximium illud ac præclarum, qu
Venetiæ maxime eniteant, atq; omnem
antiquitatem ſuperare videantur. nam
etſi compertum eſt, nonnullas reſpubli
cas extitiſſe, quæ imperio, ditione, nec
non militiæ ac bellorum gloria reipubli
cæ Ve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

æ Venetæ longe præſtiterint, nulla tamen inſtitutione ac legibus ad bene beateq; vivendum idoneis, cum hac noſtra conferri poteſt: quo effectum eſſe perſpicimus, ut neque adeo diuturna ulla unquam perſtiterit. Quam rem cum mecum ipſe conſidero, magnopere mirari ſoleo majorum noſtrorum ſapientiam, induſtriam, excellentem animi virtutem, atque adeo incredibilem erga patriam charitatem. Fuere Athenis, Lacedæmone ac Romæ nonnulli cives vitæ probitate, atq; in rempublicam inſignes pietate viri: ſed adeo pauci, ut multitudine obruti non multum rei patriæ profuerint. At majores noſtri, à quibus tam præclaram rempublicam accepimus, omnes ad unum conſenſere in ſtudio patriæ rei formandæ, & amplificandæ, nulla prope privati commodi & honoris habita ratione. Hujuſce rei conjecturam facere quivis facile poterit, minime inquam ambitioſos fuiſſe Venetos homines, ſed patriæ commodo tantum ſtuduiſſe: quod nulla, aut admodum pauca, antiquorum monumenta Venetiis extant, alioquin domi foriſque præclariſſimorum hominum, & qui de republica bene meriti fuerint, non ſepulchra, non equeſtres ſtatuæ, non roſtra navium, aut vexilla ab hoſtibus direpta,
ingen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ingentibus præliis ſuperatis. Vnum ex innumeris gentilis mei Andreæ Contareni Ducis exemplum adferam. Genuenſi bello graviſſimo ac longe omnium periculoſiſſimo, cum dux hic noſtræ reipublicæ præeſſet, incredibili ſapientia animique magnitudine ſingulari rem patriam ſervavit, hoſteſque jam victores maxima clade illata profligavit: omneſq; ad unum, aut trucidavit, aut captivos fecit. conſervata patria re, aucta firmataque republica diem extremum clauſit, ac teſtamento cavit, ne ejus ſepulchro, quod ad hunc uſque diem viſitur juxta templum divo Stephano dicatum, ulla ducis inſignia, ullave gentis noſtræ affigerentur. quin neque tam magni ducis nomen inſcriptum ibidem videas: quin eius modeſtia effectum eſt, ut viri celeberrimi illuſtriſſimique principis monumentum plerique omnes ignorent. certiſſimum hoc reor ego argumentum eſſe, non ambitionis ventoſæq; famæ majores noſtros ſtudioſos fuiſſe, ſed patriæ tantum bono, communiq; utilitati conſuluiſſe. hac ergo incredibili virtute animi majores noſtri hanc rempublicam inſtituêre, qualem poſt hominum memoriam nullam extitiſſe, ſi quis hanc noſtram cum celeberrimis antiquorum conferat, meridiana luce clarius intueor:

quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

quum adſerere auſim, neque monumentis inſignium philoſophorum, qui pro animi voto formas reipublicæ effinxere, tam recte formatam atque effictam ullam contineri. Quamobrem putavi ego exteris hominibus rem minime ingratam me facturum, ſi tam præclaræ reipublicæ inſtitutionem literis mandarem, quum præſertim nullum iiſce temporibus videam, ex quamplurimis doctiſſimis viris, qui multum valent ingenio, eruditione rerum omnium, ac eloquentia, hanc rem literis illuſtraviſſe. Cui licet nihil luminis ex oratione noſtra afferri poſſe certo ſciam, per ſe tamen eſt adeo illuſtris, ut non tantum ſibi, verum etiam orationi alioquin tenui multum ſplendoris & dignitatis ſit allatura. Quamobrem cum de hac noſtra republica ſcribere inſtituerim, ut quilibet facile dignoſcere queat, rectene an perperam ſe habeat, hinc mihi potiſſimum exordium ſumendum reor. Hominem ſcilicet à natura civile animal effectum eſſe, ſolum vero nedum recte vivere, ſed nec vivere poſſe: id quod quotidiana neceſſitas ac victus veſtituſque ratio plane oſtendit: ac ob eam cauſam, & à principio homines conveniſſe in hanc civilem ſocietatem, ac deinde perſeveraſſe, ut bene beateque viverent, hoc

eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

eſt, ut mutuo adjumento ac opera ſum-
mum hominis bonum aſſequerentur
quoad fieri poteſt, donec mortalem hanc
vitam degimus. Quamobrem etiam uni-
verſa ratio civilis inſtitutionis eo perti-
net, ut qua faciliori via id fieri queat, ci-
ves faciat felicis vitæ compotes. At felix
beataque vita uſu virtutis præcipue con-
tineri à ſummis philoſophis perhibetur:
quod etiam probant certiſſimis rationi-
bus & argumentis evidentiſſimis. Ve-
rum uſus virtutis & in muneribus belli-
cis elucet, & in functionibus pacis. Atque
quamvis laus bellica, totaque militaris
ratio tum neceſſaria ſit civitatibus pro
conſervanda libertate, ac finibus tuen-
dis, tum etiam dignitatis & ſplendoris
plurimum habeat; nihilominus reſpuit
communis hominum ſenſus, officia bel-
lica, quibus cædes ac mortalium detri-
menta inprimis procurantur, eſſe per ſe
expetenda, atque ad ea cætera omnia
civilia munera eſſe referenda. ac quidem
crudelis ingenij, quin potius ab humani-
tate abhorrentis hominis eſſet, optare
prælia, cædes, incendia, hac duntaxat de
cauſa, ut in re militari clarus ſit, adde e-
iam ſi libeat, ut ſummi imperatoris lau-
dem conſequatur. Quare omnes philo-
ſophi inſignioris notæ in hanc ſenten-
tiam conſenſere, bellum propter pacem
exp-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

expetendum eſſe, omnemque functionem virtutis militaris atque univerſam laudem bellicam ad pacis officia eſſe referendam. Quamobrem is reipublicæ inſtitutor, qui laude dignus haberi, & ut dici ſolet, omne punctum tuliſſe videri vult, eam moderationem adhibeat, ac eum ordinem tueatur, ut ad virtutem accommodata tota reipublicæ inſtitutio videatur: ad idq;, ut ad pacis functiones magis quam ad bellica munia ſpectare exiſtimetur, bellicis interim & militaribus non neglectis. Nam plerunq; & finibus tuendis & propagandis (dummodo id ſine injuria fiat) neceſſaria eſt militaris virtus. Cæterum iis quæ diximus, conſtitutis, illud ſtatim in controverſiam revocari ſolet, gubernationi civitatis unus rectiusne, an pauci præſideant, an potius univerſa multitudo: qualem plerique effingunt ſtatum illius, quæ proprie reſpublica vocari debeat. At quidem egregie ſtatutum, ſapienterque dictum mihi videri ſolet, hominum gubernationem perperam homini cuipiam demandari, ſed divinius aliquid eſſe oportere, cui officium iſtud incumbat: quod cognoſci facile poteſt ex pleriſque generibus animantium. gregem enim ovium ovis non regit, nec equorum aut boum armentum bos equuſve aliquis moderatur, ſed animal

longe eximium tuetur, ac regit brutas animantes: homo inquam, qui quantum brutis antecellat, eſt omnibus compertiſſimum. Itaque non diverſa ratione hominem moderari ac regere debet quippiam homine præſtantius & divinius, ſi ex animi ſententia res ſucceſſura ſit. Sed cum in mundanis rebus, quæ ſenſu percipiuntur, inveniri minime poſſit melius ac præſtantius homine, ac homo varium quoddam ſit animal, & longe diverſis partibus conſtet: inferioribus quippe animi viribus cum belluis communionem habet, ac ſupremis quodammodo deos immortales attingit: id recte inter homines gubernatoris atque moderatoris locum tenere debet, quod eſt in homine divinum. id vero omnium conſenſu eſt mens, divini tanquam ſplendoris radius quidam à natura inſitus hominum animis. Non ergo ſatis reipublicæ conſultum erit, ſi gubernatio homini committatur, quem brutæ illæ vires ſæpe perturbant, atque à recta ſemita revocant rationis, ſed menti puræ ac motionum animi immuni, id munus conferendum eſt. Quamobrem divino quodam conſilio cum alia ratione id fieri non poſſet, inventis legibus hoc aſſequutum humanum genus videtur, ut menti tantum ac rationi nullis perturbatio-

nibus obnoxiæ hoc regendi hominum cœtus officium demandatum ſit. Quod ſane Deorum munus, neſcio an ullo inferius exiſtimari debeat, ſi quis accurate ſecum putet legum commoda. Primo namque in ſanciendis, plurimi ſapientes viri conveniunt, qui multarum rerum experientia docti inventis aliorum, exemplisque veterum collatis, tandem poſt diuturnam conſultationem decernunt id quod optimum viſum fuerit: neque odio tunc, aut amicitia, aliave animi perturbatione à virtute deduci poſſunt, quum nullius privati cauſa agatur in legibus conſtituendis, quemadmodum in forenſibus judicijs ſemper accidit. Poſt vero leges ſancitas, ſi quis contra eas feciſſe deprehendatur, iſque pœnas dederit, quas leges juſſerint, iure nullum habere odio poterit. Proindeque metuendum non erit, ne qua ſeditio aut ſimultas inter cives contrahatur, maxima & periculoſiſſima rerum publicarum labes. Contra plerunque in judiciis hominum, ni vi legum quiſpiam plectitur, diſcordiæ inimicitiæque graves proveniunt. Nam eſt prope impoſſibile quin male affecti in eum ſimus, qui nobis detrimentum attulerit. quo fit ut neſciam an à natura omnium parente hominum generi majus quippiam conceſſum fuerit hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

legum inventione, quæ etiam jure diis immortalibus fuit ab antiquitate conſecrata. quin quod magis mirum videatur, Ariſtoteles philoſophorum facile princeps in eo libello, quem De mundo ad Alexandrum Macedonum Regem ſcripſit, nil aliud reperit, cui ſimilem Deum optimum faceret, præter antiquam legem in civitate recte inſtituta: ut id propemodum tam magni philoſophi ſententia ſit Deus in hac rerum univerſitate, quod antiqua lex in civili ſocietate. Ac in libris in quibus de republica tractat, legem inquit eſſe mentem ſine appetitu: ac ſi diceret mentem puram, lucidam, nullis affectuum morbis infectam. ex quibus effici illud, quod ſuperius diximus maxime opportunum atque optimum eſſe, quilibet perſpiciat homo etiam tardioris ingenii, ut ſcilicet divinius quippiam homine cœtus hominum moderetur ac regat. Quod ſi huic gubernationis muneri præficiatur homo, quum rari admodum ſint & prudentia & probitate præditi, hiq; plerunque ob affectuum animi vim cum in judicando errent, tum maxime à recta animi ſententia dimoveantur, non ſine turbatione magna ingentique periculo res proceſſura ſit. quod etiamſi fieri poſſet, ut hominem inveniremus, adeo ſapien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tem atque probum, atq; adeo propoſiti tenacem, ut nulla animi perturbatione ab officio revocaretur: utique hac conditione minime optandus eſſet pro legum principatu hominis dominatus, qui mortali fragilique natura præditus, diutius eo munere fungi nequiret, quum leges æternitatem (ut ita dixerim) æquare poſſint. Ex his jam perſuaſum eſſe reor, ſummam imperii commendandam eſſe legibus, non homini: quam pauciſſima vero, quando legibus comprehendi non poſſunt, hominis arbitrio permittenda. Verum neceſſe eſt, ut cuſtos quiſpiam ac veluti vicarius & miniſter legibus conſtituatur, qui pro legis imperio rempublicam regat, & quoniam neque legibus comprehendi quæcunque poſſunt, quæ in judicium veniunt, tum quæ conſultanda ſunt, arbiter ſit hujuſmodi omnium. Rurſuſque eadem controverſia redit, quæ ex legum ſanctione ſoluta eſſe alicui videri potuiſſet: an ſcilicet unus melius, an pauci, an potius multitudo tuendis legibus, & his dijudicandis ad quæ ſatis eſſe leges non poſſunt, præferenda ſit. At quamvis multorum ſententia regius dominatus alijs habeatur præſtantior, crediderim tamen ego, tametſi unius principatus, qui vere regiam dignitatem ac jure me-

rito vendicaret ſibi, ſi res per ſe conſideretur, optimus omnium eſt: nihilominus propter ſæpius in deteriorem partem labile ingenium hominis ac vitæ brevitatem optimum omnium ſtatum minime eſſe ſub regio principatu, ſed multitudinis gubernationem civili ſocietati magis convenire: quod experientia rerum omnium magiſtra luculenter docet. Nam nullum regium principatum apud veteres extitiſſe unquam legimus, neque noſtra tempeſtate conſpeximus, qui non brevi in tyrannidem lapſus ſit. Contrà plurimas reſpublicas multis ſeculis perduraſſe ac pace & bello floruiſſe. At quidem multitudo omnis gubernationi per ſe inepta eſt, niſi in unum quodam modo coaleſcat: quandoquidem neque multitudo ulla eſſe queat, niſi unitate aliqua contineatur. Qua de re civilis quoque ſocietas diſſipabitur, quæ unitate quadam conſtat, niſi quapiam ratione multitudo unum efficiatur. Quo fit ut præclari philophi, qui de reipublicæ inſtitutione præclare accurateque ſcripſerunt, temperandam rempublicam cenſeant ex optimatium & populari ſtatu, eo adhibito temperamento, ut incommoda utriuſque gubernationis vitentur, commoda vero comparentur. Quocirca rempublicam Lacedæmo-

dæmoniorum ſummopere laudant, in qua reges & Ephori effecerint mixtionem quandam, ut bene dignoſci nequeat ſub quanam gubernationis ſpecie fuerit ea Reſpublica collocanda. Id tamen reprehendunt, quod duntaxat ad belli munera inſtituta fuerit, nulla interim habita ratione officiorum pacis, atque ocij: indeque effectum eſſe, ut quamprimum in ocio eſſe cœperunt, reſpublica illa inſignis in deterius labi cœperit: quod etiam Romanis accidiſſe eadem prope cauſa compertum eſt, nec eventurum latuit præcipuos Romanos ſenatores. ex quibus Naſica cenſuit, Carthaginem, tametſi Romani nominis æmulam, quin potius inimicam ſempiternam, minime diruendam eſſe: ut ſemper Romanus hoſtem haberet, cum quo agendum armis eſſet: ne inimico atque æmulo ſublato, ea Reſpublica inſtituta ad bellum juventuſq; in armis educata in ſeſe arma converteret. Quod Naſicæ conſilium, quamvis à ſenatu tunc repudiatum fuerit contraq; ejus ſententiam decretum, rerum tamen ipſarum eventus prudentiſſimum fuiſſe oſtendit. nam everſa Carthagine continuo fere bella civilia exarſere, quibus tandem florentiſſima ac potentiſſima omnium quæ unquam fuerunt reſpublica concidit, ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

demum in Barbarorum prædam ceſſit opulentiſſima, ſeu potius rerum domina civitas. Sed ut aliquando ad inſtitutum opus veniamus, majores noſtri qui Venetam rempublicam inſtituerunt, mira quadam ſapientia atque egregia probitate præditi extitere, à quibus nihil prætermiſſum ſit, quod facere videri potuerit ad rectam reipublicæ inſtitutionem. Primum namque ad uſum muneraque virtutis inſtituêre omnem vitam functionemque ſuorum civium, ſemperque iis fuere potiora ſtudia pacis quam belli. Et in eam curam incubuere, ne qua ratione concordia civilis ſolvi poſſet, non neglectis interea officiis bellicis, his inquam quæ noſtræ civitati maxime convenirent. nam is eſt urbis ſitus, qui valde idoneus ſit maritimæ militiæ, terreſtri vero ſatis ineptus. Neque enim huic urbi aliquo pacto accommodari queunt, aut equitum turmæ, aut peditum acies, ut ex his quæ ſupra de urbis ſitu à nobis accurate deſcripto diximus, perſpicue conjici poteſt. Enimvero hac in re temperiem adhibuere, eamq; mixtionem omnium ſtatuum, qui recti ſunt, ut hæc una reſpublica, & regium principatum & optimatium gubernationem, & civile item regimen referat: adeo ut omnium formas pari quodam libra-

mento

mento commiſcuiſſe videantur, quod clare ex operis proceſſu liquebit. Verum ut tandem reipublicæ Venetæ inſtitutionem aggrediamur, illi, apud quos ſumma eſt totius civitatis authoritas, & ex cujus decretis ac legibus pendet tum ſenatus tum etiam omnium magiſtratuum authoritas, conſilium illud eſt, in quo nobiles cives omnes conveniunt, qui annum XXV exceſſere, aut plerique alii qui nondum id ætatis habent quum tamen annum XX peregerint, quod jus ſortis beneficio adipiſcuntur: de cujus rei univerſa ratione inferius dicemus. Nunc à nobis ejus ratio eſt explicanda, probe à majoribus noſtris cautum fuiſſe ne plebs admitteretur ad conventum hunc civium, in quo eſt ſumma poteſtas reipublicæ. Deinde non minore prudentia factam fuiſſe civium hanc diffinitionem generis nobilitate potius quam facultatum cenſu, quemadmodum fieri conſueverat in priſcis rebuſpublicis, uti plerique veteres philoſophi præcipiunt eſſe faciendum. Civitas namque civium ſocietas eſt: nec tamen omnes hi homines, quibus indiget civitas, aut qui intra mœnia urbis habitant, ſunt habendi pro civibus, neque jure in civium numero ſunt collocandi. Opificibus enim cuilibet civitati eſt opus, necnon mercenariis plu-

rimis, ac privatis demum ſervis, qui operam locant: at nullus horum civis vere dici poteſt. nam civis liber eſt homo: hi vero omnes ſervitutem ſerviunt, vel privatam, vel publicam. Mercenarij namque & opifices omnes veluti ſervi publici haberi debent. Etenim non diſſimili modo à natura conſtitutum fuiſſe animal putandum eſt, ac civitatem ab hominibus conſtitui oportere. In animante vero multæ ſunt partes, quæ animatæ non ſunt, illis tamen indiget animal, ut vivat: ſic in civium cœtu multis hominibus eſt opus, qui tamen minime partes civitatis aut eſſe aut haberi debeant, nec in civium numero collocari. Quamobrem ſapienter à majoribus noſtris cautum eſt, ne univerſus populus ſummam poteſtatem habeat in hac republica, quam longe optimam voluerunt. Summa namque turbatio popularesq; tumultus frequenter concitantur in illis civitatibus, in quibus ſumma rerum eſt apud populum: quod etiam à quibuſdam rebuſpublicis obſervatum fuiſſe legimus, & à nonnullis philoſophis præceptum. hoc tamen recte ſe poſſe aſſequi arbitrati ſunt, ſi jus hoc adminiſtrandæ reip. definiretur cenſu atq; copia rei familiaris. verũ in maximas difficultates nec mediocria incommoda incidêre.

nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

nam frequenter evenit, ut infimæ plebis homines comparent ſibi ingentes facultates: quippe qui plerunque ſordidis artibus ac officiis minime liberalibus dant operam augendæ rei cauſa, neque unquam ſibi parcunt, quin potius genium fraudant, ut opes accumulent. Contra ingenui cives ac liberaliter educati pauperes fiunt, ſeu adverſa fortuna (ut frequenter accidit) ſeu quod liberalibus ſtudiis addicti univerſam hanc augendæ rei familiaris operam negligunt. qua ratione fit ut ſordidi homines, qui nil aliud ſapiunt quam lucrum, bonarum vero artium expertes ſunt, paulatim rempublicam capeſſant: ingenui vero ac liberaliter educati opibus ſenſim deficientibus à jure civium decidant. Inde maximas ſeditiones oriri ac rempublicam turbari neceſſum eſt. Ideo majores noſtri ſapientiſſimi homines ne ſua reſpublica quandoque in has calamitates incideret, hanc definitionem publici juris, generis nobilitate longe melius fieri cenſuerunt, quam magnitudine cenſus: ea tamen temperatione, ne tantum ſupremæ nobilitatis viri hoc ius haberent (illud enim paucorum potentiæ fuiſſet, non reipublicæ) ſed etiam quicunque alij cives non ignobiles. Itaque omnes qui aut genere nobiles extitere, aut virtute

inſignes

inſignes, aut de republica bene meriti, principio hoc jus civitatis regendæ adepti ſunt. Quod ſi poſt eum primum conventum aliqui extiterint, qui tum opibus, tum ſtrenuis geſtis rempublicam auxerint, nimirum illis omnibus jus adminiſtrandæ reipublicæ conceſſum fuit, quod & temporibus noſtris vidimus. nam nonnulli etiam advenæ externique homines in hunc numerum civium aſciti ſunt, vel ob eam cauſam, quod nobiliſſimi, vel quod officioſi erga rempublicam fuerint, eamque inſigni quopiam facinore honeſtarint. Vniverſus ergo hic civium conventus, ſeu (ut dicitur) magnum hoc conſilium penes quod ſummum totius reipublicæ jus eſt, à quo etiam ſenatus magiſtratuumque omnium autoritas, in republica vicem refert popularis ſtatus. Dux vero qui præfinitum imperandi tempus non habeat, ſed dum vixerit, præſideat, regiam præ ſe fert poteſtatem, præſertim cum regiam ſpeciem habeat, ac gravitatem dignitatemque regis ſervet. Reliqui vero cives regia veneratione ducem proſequuntur, omniaque decreta & leges, tum etiam publicæ literæ, ſub ducis nomine prodeunt. At ſenatus, decemviri, ſeniorumque ſeu præconſultorum collegium, qui apud nos vulgo ſapientes ſolent dici, eorum in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

quam qui præconſulunt, ac de republica ad ſenatum referunt, oſtendunt quandam optimatium ſpeciem. Quæ cum ſint precipuæ reipublicæ hujus partes, antequam ad inferiores magiſtratus deveniamus, de iis primo ſigillatim dicendum eſt. Majus ergo conſilium eſt, à quo univerſa pendet reſpublica. Omnes ordinis patricii juvenes, qui xx annum exegere, ad magiſtratum, qui vulgo Advocatorius dicitur, accedunt: cui præcipue legum tutela demandata eſt, coram quo conſtituti cum patre, aut matre, ſi pater deceſſerit, aut proximiore generis cognato, ſi utroque parente orbati fuerint, adhibitis duobus teſtibus honeſtis viris, probant ſe natos ex eo parente, quem patrem profitentur, non ſpurios, ſed matrimonio, legibus, & ex matre honeſta muliere natos. Teſtes vero in hæc verba jurant, ſibi id compertum eſſe ex omnium quos novere atteſtatione, atque ex omnium aſſenſu. Deinde pater ſeu mater vel conſanguineus genere proximus, ſi fuerit is juvenis utroque parente orbatus, jurejurando aſſerit adoleſcentem xx annos exceſſiſſe. Quæ quum rite à ſcriba magiſtratus illius in codicem fuerint relata, diem quartam menſis Decembris operiuntur: eademque die omnium horum adole-

adoleſcentum nomina, qui nondum ſortis beneficio jus civis adepti ſunt, & x x annum exceſſerunt, in urnam committuntur, & ad principem deferuntur: ibique coram conſiliariis conſtituitur. Penes quam eſt & altera, in qua tot ſunt pilulæ ſeu globuli, quot nomina in priori fuerint, ſuis quæq; notata ſyngraphis. Pilularum quinta pars aurea eſt, reliquæ omnes argenteæ. Extrahit princeps ex priori urna nomen, mox & ex altera pilulam: quæ ſi aurea fuerit, juvenis is cujus nomen exierat, confeſtim publicæ poteſtatis jus habet, & in majus conſilium admittitur: ſin argentea, ſorte decidit, ac inſequentis anni ſortem operitur, niſi eo temporis ſpacio x x v annum exegerit. nam quicunque patricius ad id ætatis pervenerit continuo jus habet civis, publicæque poteſtatis eſt particeps. Hac igitur ratione quinta pars candidatorum juvenum quoquo anno recipitur ad jus ſuffragii ferendi cum aliis civibus. Quod ſi accidat ut cujuſpiam patricii pater atque avus, vel propterea quod abſentes fuerint vel ob aliam cauſam nunquam hoc jure ſuffragii ferendi ſint uſi, eorumq; nomina nunquam fuerint relata in publicos codices, in quibus patriciorum omnium nomina ſunt deſcripta: ne qua fraus confici poſſet, neve quiſpiam degener

furtim obrepat in hunc nobilitatis cœtum: noluerunt arbitrio tantum Advocatorii magiſtratus eam rem conſtitui ac decerni: ſed lege cautum eſt, ut hi referentibus Advocatoribus ad XXXX viros agnitionem patritiam probent, atque teſtibus & ſcripturis publicis: ſicque cauſa cognita diſceptantibus quadraginta viris decernitur, an ad ordinem patricium admittendus ſit. Ne autem quiſpiam impune tentare hujuſmodi judicium audeat, itidem quicunque referre de nobilitate ſua voluerit ad eos judices, prius ad magiſtratum deferat quingentos aureos: qui in ærarium referuntur, ſi ille deciderit à cauſa. Ea fuit majorum noſtrorum diligentia, ne qua labe nobilium hic cœtus inficeretur. qua de cauſa etiam illi cives, qui vigeſimum quintum annum exceſſerunt, non prius adipiſcuntur jus ſuffragij ferendi, quam coram Advocatoribus conſtituti jurejurando patris ſeu matris aut proximioris conſanguinei probaverint, ſe ad id ætatis adveniſſe, ac duobus item teſtibus, ſe ex eo patricio genitos quem parentem profitentur, non ſpurios nec matre pudenda. Poſtquam omnis fere ratio à nobis expoſita eſt, qua civibus ad jus publicæ poteſtatis aditus fiat, illud animadvertendum exiſtimo, majores noſtros
ſen-

ſenſiſſe plurimum ad amicitiam & unionem civium conciliandam & conſervandam conferre, ſi ſæpius in unum convenirent: quare veteri conſuetudine inolevit mos iſte, ut octavo fere quolibet die, interdum etiam frequentius, conſilium magnum cogeretur. Hujus præcipuum munus eſt, ut omnes magiſtratus creet, tum eos, qui in urbe jus dicunt & aliis reipublicæ muneribus funguntur, Senatum quoque & decemviros, tum etiam prætores, præfectos, quæſtoreſque oppidorum atque urbium quæ in ſocietatem Veneti imperii ſunt aſcitæ, nec non cuſtodes arcium, claſſis imperatorem, legatos item claſſis triremium præſides, ac demum (ut uno complectar verbo) quoſcunque qui domi vel foris jus habeant publicæ poteſtatis. Leges item omnes quæ ad conſtitutionem reipublicæ pertinent, hujus conſilii authoritate ſanciuntur. quod præcipue fieri conſuevit tempore interregni, cum ſcilicet mortuo duce nondum alius ei ſuffectus ſit. ſed inferius de interregno. Nunc omnis comitiorum habendorum ratio à nobis exponetur. Circa meridiem, quibuſque fere diebus feſtis conſilium hoc agitur, ſub amplo ſpatioſoque tecto, quod liceat appellare comitium. in eo decem ſunt ſedilia longiſſima,

ma, utpote quæ longitudinem comitij pene æquent. cives omnes, ut quiſque eò loci pervenerit, ſeſſum eunt, ut cuique libuerit. nulli namque ſtatutus eſt locus, præterquam quibuſdam magiſtratibus, qui comitijs præſunt. ij vero ſunt dux, conſiliarij, & XXXX virorum præſides tres, qui in clariori ſuggeſtu ſedent, atque ſoli jus habent referendi ad magnum conſilium. Poſt hos in medijs ferè ſubſelliis, quæ paulo elatiora ſunt ad parietes comitij poſita, certis ſtatutiſq; ſedibus, Advocatores ſedent, treſq; decemvirûm præſides, ac demumque longiſſime à ſuggeſtu Ducis ſunt ſubſellia Auditorum, veterum ac recentium. de quibus omnibus magiſtratibus à nobis infrà dicetur. cæteri vero cives omnes (ut dicebam) promiſcue pro animi arbitrio ſedēt. ſtatuta deinde hora fores comitij clauduntur, feruntùrque claves ad ſuggeſtum principis, & ad ejus pedes locantur. tunc ſcriba primus, qui honos eſt non patriciorum, maximæ tamen dignitatis, aſſurgit, atque elatiore loco conſtitutus voce magna pronunciat magiſtratus, quibus ſunt eo die habenda comitia. pronunciatis magiſtratibus, continuo ex eo loco confert ſe ad ſuggeſtum in quo eſt princeps, altaque voce citat magiſtratus, præſides comitiorum quos

ſupra memoravimus,ut ad principem & conſiliarios accedant.juſſi confeſtim accedunt,ibiq; jurejurando interpoſito pollicentur operam ſe daturos ut leges comitiorũ ſerventur, non pronunciaturos civem eum,qui contra decreta aliquid egerit, ſed pœna legibus conſtituta punituros.His peractis ad ſua quiſq;loca revertitur,præter unum ex Advocatoribus, ac unũ ex præfectis decemvirûm, qui ad extremam partem atrij ſe conferunt adverſam principis ſuggeſto, ibique deſtinatis ſedibus conſident. reliqui vero Advocatores in dextro latere comitij, duo vero reliqui decẽvirûm præſides ſiniſtro latere è regione Advocatorũ ſe item locant. Conſimili ratione veteres & recentes extremo loco comitij, quem dicimus longiſſime diſtare à ſuggeſtu principis,oppoſitis lateribus conſident, dextro inquam ac ſiniſtro: ut hujuſmodi magiſtratuum univerſo civium conſilio omni ex parte oppoſiti cuſtodes eſſè videantur, ne quis impune quippiam agere poſſit,contra leges & comitiorum decreta. Magiſtratibus hunc in modum diſpoſitis tres urnæ juxta principis ſuggeſtum ſarciuntur, in quibusconduntur globuli aurei argenteiq;:hocq; modo diſpoſitæ,ut in medio ſuggeſtu una, ex utroque latere itidem una, in quarum utraque XXX. tantum ſunt

globu-

globuli aurei, innumeri vero argentei. aſt in media urna L X. tantum globuli conduntur, quorum triginta ſex aurei, argentei vero viginti quatuor: ſuntque aurei omnes globuli, certis literarum notis inſcripti, quas ſingulis comitijs ſorte educunt, ne qua poſſet ſubeſſe fraus. Locatis urnis tres conſiliarij juniores cæteris è ſuis ſedibus ſurgunt, ac ad extremam partem ſuggeſtus juxta tres urnas ſeſſum eunt, ea ratione ut ſinguli ſingulis conſiliarijs aſſideant. ijs ita actis & diſpoſitis ſortes ducuntur, ac is ordo civium, cujus ſors exierit, conſurgit ex utroque comitij latere. Per atrium namq; quod longum eſt, decem ſunt ſedilium ordines diſpoſiti, in quibus pro cujuſque arbitrio conſidere cives ſupra diximus, unaque tantum ſors duobus ordinibus inſervit, his ſcilicet qui ex utroque latere comitij ſibi reſpondent. is itaque ordo cujus ſors exierit, magna præconis voce citatur, & ex utroque latere comitij, eo etiam ordine quo ſorti libuerit, conſurgitur, civeſque eo quo ſederint ordine, ad eas ſe urnas conferunt, quibus juxta ſuggeſtum principis conſtitutis conſiliarii aſſident: ac manu impoſita quiſque globulum unum educit. qui ſi argenteus ſit, diverſo itinere ad ſedile, unde ſurrexerat, revertitur. at qui

aureum eduxerit, confeſtim conſiliario, qui urnæ illi præeſt, conſpiciendum tradit. ille diligenter notam agnoſcit. illa notæ inſcriptio ea ratione eſt inventa, ne quiſquam afferre domo ſecum poſſit aureum, quem manu furtim impoſitum videretur ex urna eduxiſſe, ſicque per fraudem elector fieret. Is ergo cui ſors aurei obtigerit, continuo ad mediam urnam ſe confert, indeque globulum extrahit. qui ſi argenteus fuerit, inops voti ad ſuum ordinem revertitur: ſin vero aureus fuerit, ſuggeſtum aſcendit, ac è regione principis deſtinato loco ſeſſum it. Secundus qui eadem ſorte uſus fuerit, eodem etiam ſe recipit, ac item tertius: ſicque deinceps cæteri, quouſque novem fuerint. qui optimum electorum ordinem complent, ac ita eo in ordine diſponuntur, ut ſolius ætatis ratio habeatur, præterea nullius rei. Hoc loco inſtitutum illud minime prætereundum eſt, illos qui ſortis beneficio electores ſunt facti, ſtatim alta voce à ſcriba pronunciari ſolere, adeo ut omnes audiant: neque amplius facultatem eſſe cuipiam eius conſanguineo, aut affini arcta neceſſitudine conjuncto, tentandi ſortem, qua elector fieri queat: neque etiam pluribus quam duobus gentilibus aditus patet ad ordines electorum. quod ſumma prudentia majo-

majores noſtri inſtituêre, ut ſcilicet ad plures agnationes ac familias hoc munus eligendi perveniat, publicumque hoc beneficium latius pateat inter cives: ſatis enim eſſe debet, ſi ex una familia ſors duobus contingat, qua publicæ authoritatis compotes efficiantur. Sed eo revertatur unde noſtra divertit oratio. Primus hic ordo electorius eveſtigio ut completus fuerit, comitio egreditur, ſimulque novem illi ſe in certum conclave recipiunt. Hic ſcriba unus à ſecretis reipublicæ adeſt: primum electoribus nunciat ea quæ legibus præſcripta ſunt, & quæ in magiſtratibus eligendis ſervari debeant. leguntur item ſenatuſconſulta, quibus cavetur, ne pecunia corrupti electores, ſeu quapiam mala arte & fraude eligant, vel, ut rectius dixerim, nuncupent eos, qui competitores futuri ſunt, ac conſilij proponendi judicio diſponuntur. Deinde novem illi electores, prout cujuſque ætas fuerit, ſeniores ſcilicet, digniori loco ac patrio ſedent. nullum namque aliud deſcrimen præterquam ætatis inter cives Veneti eſſe volunt, quod nullius ſimultatis cauſa fuerit: neque à ſummis philoſophis, Ariſtotele inquam in Politicis, & Zenone in Cyri Perſarum regis inſtitutione opere longe celeberrimo, eſt prætermiſſum. E-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

lectoribus eo ordine diſpoſitis, novem item globuli in urnam conjiciuntur, numeris quiſque notati, ab uno ad novenarium. In pagina vero paululum longiore inſcripti ſunt magiſtratus, quorum habentur comitia ſuo ordine. Maximus natu electorum, ex urna ſortem educit. numerus ſorti inſcriptus inſpicitur, ac quotus fuerit numero deſcriptus, pronunciandi quem voluerit civem jus habet. Idem contingit ſecundo, idem tertio, & ſic de cæteris, ut ſcilicet ducta ſorte quiſque electorum privati ac proprii magiſtratus beneficio & arbitrio ſortis ſit pronuntiator effectus. Poſtmodum is, cui primi magiſtratus ſors obtigerit, eum civem pronuntiat quem voluerit. Itur in ſuffragia à novem electoribus. ſi ſex ſuffragia vel plura tulerit electus ab eo electorum ordine, in eo magiſtratu renunciatur, ac ejus nomen in pagina ea oblonga inſcribitur, in qua magiſtratus omnes, quorum habentur comitia, ſunt inſcripti. quod ſi pauciora quam ſex ſuffragia tulerit, quod rariſſime evenit, iterum alius ab eodem electore proponitur. Ad eandem rationem res deinde peragitur, & ſic deinceps quouſque aliquis proponatur, qui approbetur ſex electorum judicio. Idem eligendi modus in ſecundo, tertio, omnibuſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

buſque aliis ſervatur, quoad ille electorum ordo in ſingulos magiſtratus ſingulos cives elegerit. Interim vero dum hęc in conclavi aguntur, reliqui cives ordinem ſortium in comitio cœptum non intermittunt, ſed ad urnas ſe conferunt, prout cuique ordini ſors contingit: deinde globulos educunt, donec novem alii ſortem utramque auream ex urna extraxerint. & hi complent ſecundum electorum ordinem, qui habita (ut dictum eſt) ætatis ratione, & ipſi in conclave deſtinatum ſeorſum ſecedunt: quo in loco adeſt & alius ſcriba à ſecretis, qui ratione in nullo diſpari à priore, tum decreta ac ſenatuſconſultum quæ ſervanda illis ſunt, recitat palam, tum ſuo quemque loco collocat: paginamque defert eiſdem magiſtratibus, eademque ſerie, qua prior illa, quam in conclavi primi electorum ordinis delatam fuiſſe ſupra diximus. Itidem ſortes ab electoribus educuntur: ut quiſque ſuam educit, à ſingulis pronuntiantur cives ſinguli in magiſtratibus quorum comitia fiunt, prout cujuſque electoris ſors tulerit. ac eodem ferme modo poſt hos tertii novem eadem ratione tertium ordinem complentes, in privatum quoque conclave ſecedunt, in quo eadem ad amuſſim obſervantur. Sic etiam quarti novem in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſuum: atque hoc pacto explent numerum triginta ſex civium; totidem namque fuerant globuli aurei in urna medio ſuggeſtu conſtituta. Quamobrem ex ſexaginta civibus quibus ex primis urnis ſexaginta pilulæ aureæ contigere, triginta ſex electores fiunt, in quatuor claſſes diſtributi: quatuor vero & viginti, qui ex media urna globulos argenteos eduxerunt, ſpe fruſtrati rediguntur in ordinem. Non me latet, perquam arduum eſſe minuta hæc à veterum Romanorum uſu longe remota literis illuſtrare, ſed potius inepti culpam mihi cenſeo ſubeundam, quam parum diligentis. ideo quæcunque etiam minutiora accurate ſane à nobis memorabuntur, adeo ut nihil amplius etiam ab homine diligenti deſiderari queat. Nunc revertamur unde digreſſa eſt oratio. Cum ergo in quolibet magiſtratu, cujus eo die habentur comitia, à claſſibus quatuor electorum quatuor item cives electi ſunt, à ſingulis inquam ſinguli, niſi forte contingat unum aliquem à duobus aut tribus ordinibus electorum renunciari, quod interdum accidit, ſed plerunque cujuſque magiſtratus quatuor fiunt competitores: in nonnullis tamen parvæ dignitatis ac inferioris notæ magiſtratibus duo tantum fiunt competitores:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tores : duæ namque priores electorum claſſes jus habent eligendi , ac pronunciandi competitores , in illis minoribus magiſtratibus,cum poſteriores claſſes eo jure ſint privatæ. Poſtquam magiſtratuum omnium competitores electi fuerint,ea quam ſupra expoſuimus ratione, confeſtim electores dimittuntur , neque ſuffragari ea die cuipiam poſſunt,nec etiam comitiis intereſſe.ac ſcriba magnus, qui (ut dixi) patricius honos non eſt, maximæ æſtimationis , ex ſuggeſtu magna voce pronuntiat competitores primi magiſtratus : ac ſigillatim recitat, quis & à quo electorum ordine electus ſit,necnon quo electorum authore,& in quo ordine unuſquiſque competitorum electorum fuerint. Quo mihi in loco illud nequaquam prætereundum exiſtimo , legibus ſancitum eſſe, ut elector ille , quo auctore quiſque competitorum pronunciatus ac electus ſit , veluti fidejuſſor ejus habeatur:ut ſi contingat pronunciatum civem ſuperatis competitoribus voti compotem magiſtratum eum adipiſci quem petebat, ac in eo magiſtratu pecunię publicæ quippiam averterit , ac damnatus fuerit peculatus, nec ſolvendo ſit , is elector , quo autore pronunciatus eſt, in ærarios referatur. Competitoribus igitur elata voce à ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

gno ſcriba pronuntiatis, primi magiſtratus continuo pronuntiati, ſi adfuerint, cum gentilibus quiſque ſuis ac maxime neceſſariis cognatis è comitio egrediuntur, & in conclave deſtinatum ſe conferunt, ibique operiuntur donec illius magiſtratus habeantur comitia. Poſt id item magnus ſcriba omnes admonet: divinis atq; humanis legibus unumquemque teneri, ut ei ſuffragetur, qui omnium optimus ac reipublicæ utiliſſimus fore videatur: deinde primum competitorem nominat, à primo ſcilicet electorum ordine electum, pro quo in ſuffragia eundum ſit. continuo juvenes tot exurgunt, ut unicuique ſedilium ordini bini inſerviant. Hi urnas quaſdam manibus geſtant, miro artificio coagmentatas: exterior pars eſt viridis, interior alba, unico fornice ſuperius tectæ: in quem cum manum injeceris, liceat tibi in utrum volueris ſuffragium dimittere: cum tamen nullus, etiamſi adſit ac diligenter inſpiciat, dignoſcere queat in utram urnam ſuffragium ſive calculum jeceris. nec fabis ſuffragantur, ſed pilulis quibuſdam linteis, ne qua ratione ex ſono, quem cadentes in urnam fabę facturæ erant, dignoſci poſſit, in utram urnam calculus ſit jactus. nam majores noſtri maxime reipublicæ intereſſe exiſtimavere, ſi

libera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

libera judicia fierent : idcircoque ſummam operam dedere, ut ſuffragia quam occultiſſima eſſent. Iuvenes ergo illi cum ſuis quiſque urnis invicem coagmentatis ad ſedile concedunt, ac cuique civium eo quo ſederunt ordine, urnas offerunt. quilibet vero civis palam oſtenſo calculo manum in fornicem imponit, ac in utram voluerit urnam eum dimittit: ſi ſuffragari velit, in interiorem albam: ſi vero refragari, in exteriorem viridem. ſimul in unoquoque ſedilium hac ratione eo quo diximus modo in ſuffragia itur. Quo fit ut brevi admodum temporis ſpatio ab univerſo conventū civium ſuffragatum ſit. tunc urnæ deferuntur ad ſuggeſtum principis, ibique collecta ſuffragia effunduntur in duo vaſa patula: ea videlicet quæ fuerunt in urnis albis, in vas candidum; at quæ in viridibus urnis collecta ſunt ſuffragia, itidem in viride vas conjiciuntur. Deinde ad conſiliarios numeranda deferuntur, inter quos medius ſedet princeps. candidi vaſis ſuffragia competitori faventia ab eis conſiliariis numerantur, qui dextro principis latere aſſident. At collecta in vaſe viridi, quæ ſcilicet refragantur, ab his qui ad lævam principis ſederint, recognoſcuntur. ſcribæ publici conſiliariis adſtant, ſtatimque ſcrip-
tis

tis mandant numerata ſuffragia. Inter ea dum primi ſuffragia recenſentur, eadem fermè ratione pro ſecundo in ſuffragia itur, qui à ſecunda electorum claſſe fuerit electus. deferuntur itidem ſuffragia ad conſiliarios. numerant illi, ac numerum ſcribæ mandant in ſcriptis. ſic pro tertio ac demum pro quarto ſi tot fuerint competitores, ad ſuffragia itur. Numeratis ſuffragijs, is qui plurima tulerit, dummodo dimidia excedant, pronunciatur electus à magno ſcriba, quum peractis omnium magiſtratuum comitijs conſilium dimittendum eſt. Sin autem eius magiſtratus competitorum nullus plura ſuffragia quàm dimidia omnium tulerit, præteriti hi omnes habentur, differturque electio ad altera comitia. Poſt primi magiſtratus comitia peracta pronunciant nomina electorum in ſecundo: recedunt è concilio competitores cum gentilibus ac cognatis. At illi qui concluſi erant, primorum ſcilicet gentiles atque cognati, in comitium recedunt. Eadem ratione in nullo diſpari à priori, eodem ordine itur in ſuffragia pro ſecundi hujuſce magiſtratus competitoribus. ac item numerantur à conſiliarijs. is electus habetur qui ſuffragiis alios ſuperavit, dummodo plura dimidiis ſint. ſic pro tertio, item deinceps pro

quarto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

quarto, hoc demum in omnibus alijs magiſtratibus ſervatur. Poſt completa comitia electorum nomina magna voce pronunciantur à ſcriba magno, poſtea dimittitur conſilium: non tamen ultra ſolis occaſum protrahi comitia queunt. Quòd ſi ea ſolis occaſus interceperit, ſtatim renunciantur, qui ad eam horam fuerint electi: eorum, qui reſtant, nulla ratio haberi poteſt. Itaq; beneficio, quod eis cum ſors tum electorum claſſes attulerant, ſpe fruſtrati, minime frui queunt. fuitque hoc ſumma ratione decretum. nam facile admodum eſſet, ſi res in noctē protraheretur, ne tam magna civium multitudo à magiſtratibus, qui comitijs præfecti ſunt, in officio contineri poſſit, quin tenebris faventibus aliquid contra leges agant. iccirco maiores noſtri ſapientiſſimi viri, qui eximia prudentia & animi ſolertia omnia proſpexiſſe videntur, ſtatuêre ultra ſolis occaſum comitia protrahi non poſſe, neque aliquo pacto lucernam ullam in atrium illud inferri, dum comitia habentur. Hæc eſt omnis comitiorum ratio, in qua minime eſt prætereundum, ita inter cives diſtribui magiſtratus, ut tamen duo eiuſdem gentis, aut etiam conſanguinei maxime neceſſarij in eodem magiſtratu eſſe non poſſint. Quemadmodum neque iiſdem

comi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

comitijs duo gẽtiles, aut agnati maxime neceſſarij, ſortis beneficio electores eſſe nequeunt, ut ſuprà oſtendimus. quod ſumma quidem ratione ſtatutum eſt, ut ſcilicet jus publicæ poteſtatis ad plures pertineat, non autẽ ad paucos contrahatur neceſſarios, nam hi poteſtatem adepti facile poſſent aliquid moliri, ac rempublicam turbare. præterea quum plurimi expertes fuerint honorum, neceſſe etiam eſt, ut hi plurimi eam rempublicam oderint, ac rebus novis ſtudeant. Eam vero rempublicam diutius conſiſtere ferè impoſſibile eſt, quam multi civium nolunt. adde quod proprium reipublicæ eſt, publicam poteſtatem ad plures pertinere: idque æquiſſimum ſit, ut conſimiles inter ſe cives, ex quibus reſpublica conſtare ſolet, non diſpares ſint in honoribus conſequendis. paucorum vero ſtatum, quem Græci ὀλιγαρχίαν dicunt, facile conſtituunt, qui jus publicum contrahunt ad paucos neceſſarios. Quamobrem in republica Veneta ita magiſtratus inter cives diſtribuuntur, ut quoad fieri poſſit omnes familiæ agnationeſque honorum ſint participes: ea tamen ratione, ut non quivīs, ſed hi tantum viri qui & probitate & prudentia excellunt, rempublicam adminiſtrent, ac muneribus publicis fungantur. Prior illa inſtitutio populare quid-

quiddam ſapit: altera vero optimatium gubernationem. quare luce clarius intueri licet, omnes rectas gubernationes civitatum in hac una republica eſſe commiſtas. nam quamvis hoc magnum conſilium ſpeciem quandam referat popularis ſtatus, nihilominus in eo perſpicitur commixtam eſſe rationem optimatium gubernationis cum populari. nam ſorte eligi magiſtratus populare eſt. in eo etenim ſtatu civitatis juſtum atque æquum æqualitate arithmetica metiuntur: ac reputant, quum unuſquiſque populi unus ſit civis, & liber, ac paribus paria debeantur, unumquenque ex populo pari jure ac commodo frui debere in republica, ut magiſtratus conſequi poſſit. & quum omnes ſimul nequeant imperare, ſed per vices, exiſtimant, æquam hanc eſſe diffinitionem, inter cives ſorte fieri debere, ut hi imperent, quibus ſors faverit. Contra in paucorum potentia, quæ aberrat à republica optimatium, arbitrantur æquum, cum imparibus imparia debeantur, diviteſque ſuperent alios cives copia rei familiaris, eis quoque ſupremos honores deberi. In qua exiſtimatione utrique longe à vera ratione recedunt, licet veriſimili nitantur. nam quod inquiunt, paribus paria, aut imparibus imparia deberi, recte ſtatuunt. In eo vero quod

ro quod paritatem priores numero tan-
tum, ac poſteriores imparitatem ſolum
divitiis metiantur, hi nimirum utrique
egregie falluntur. Etenim qui numero
pares ſunt, aliqua in parte pares ſunt
non omnino pares. Et qui divitiis im-
pares, non omnino impares cenſendi
ſunt, ſed aliqua tantum ratione impares.
Verum cum civilis ſocietas ad bene vi-
vendum ſit inſtituta, virtus ſola diſcri-
men hoc efficit. his ergo qui virtute præ-
ſtant, tanquam imparibus ac potioribus
ſupremi etiam honores in republica de-
bentur: æqualibus vero virtute ac civili
induſtria æquales etiam honores. hic
modus, hæc norma optimatium eſt. Sic
uti ergo populare eſt, uti ſorte in electo-
ribus conſtituendis: ita eſt optimatium
ut is qui virtute præſtare judicio conſilii
exiſtimatus fuerit, potior habeatur, ac
reliqui repulſam ferant, qui indigniores
habiti ſint. Qua ex re facile perſpici reor
in hac comitiorum habendorum ratio-
ne commixtam eſſe cum populari ſpe-
cie optimatium formam: eo tamen
temperamento, ut id quod eſt optima-
tium, ſuperet rationem popularem. nam
ſors in electoribus tantum conſtituen-
dis dominatur: cujus poteſtatis nequam
etiam homines reipublicæ abſque detri-
mento compotes eſſe queunt, parque jus
haber-

habere cum optimis civibus. at in adipiſcendis honoribus nil ſortis eſt, totum in electione & exiſtimatione poſitum eſt. Quo in loco non omittendum cenſeo illud inſtitutum, in comitiis magiſtratuum, qui exigunt viros præcipua quadam bonitate ac ſolertia præditos, quatuor ordinibus electorum, de quibus ſupra memini, ſenatum velut quintum ordinem explere. nam dum ordines illi in conclavibus ad hoc munus deſtinatis eos pronunciant, quos voluerint competitores, ſi fiant comitia cujuſpiam horum, quos dixi, magiſtratuum, cogitur ſenatus in minus atrium: ibique unicuique ſenatori licet eum quem voluerit in certis illis magiſtratibus nominare, pro quibus in ſuffragia itur. at is qui plura attulerit, pronunciatur electus ſenatus ſcrutinio, fitque quintus competitor. quamobrem evidentiſſimum eſt, præſtantiorem eſſe in noſtra republica legem reipublicę optimatium, ea quæ eſt popularis ſtatus. Cæterum hujuſcemodi comitiorum modus ac ratio ſatis hactenus diligenter à nobis expoſita eſt. Accedamus ad eam reipublicæ partem, quæ veluti in fidibus ad conſtituendam διαπασῶν conſonantiam vox gravis acutæ proportione quadam reſpondet, ſic etiam ſpecie quadam re-

gia parti populari reſpondeat, ac demum in unum concentum optimæ reipublicæ injectis mediis magiſtratibus coaleſcat.

CASP. CONTARENI
Patricii Veneti
De
REPVBLICA VENETORVM
LIBER SECVNDVS.

NVllus eſt, qui ignoret Principem in urbe Veneta perſonam regis ac ſpeciem regiæ gubernationis præ ſe ferre. ideo non abſque ratione poſtquam is à nobis conventus civium eſt deſcriptus, qui populi formam habeat, etſi non ſatis pro rei ipſius dignitate, pro tenuitate tamen noſtra non indiligenter: nunc à nobis aggrediendum eſt, qua ratione ducti majores optimi atque ſapientiſſimi homines principem unum reipublicæ præeſſe voluerunt: necnon etiam dicendum, quibus temporibus ac qualis fuerit hujus principis præficiendi origo. Neminem puto latere, id quod à nobis ſæpius hoc opuſculo eſt repetendum, civitatem civilem quandam ſocie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tatem eſſe, quæ per ſe ſufficiat ad bene beateque vivendum. Omnem vero ſocietatem unitate quadam contineri, quis ambigat? contra autem diſtractione diſſolvi. Quo effectum eſt, ut diſcordia civilique diſſidio, maximæ & opulentiſſimæ civitates brevi corruerint, funditusque everſæ ſint. unitas vero commodo contineri non poteſt, niſi ab uno, qui multitudini civium ac univerſis magiſtratibus, quibus privatæ quædam functiones ſint demandatæ, præſit, atque multitudinem quodammodo diffluentem colligat, ac in unum conciliet. quod philoſophi ſummi ac præcipui naturæ indagatores, cum in univerſi conſtitutione, tum etiam in microcoſmo, id eſt animali, animadvertêre. Nam proſpexerunt, in hac rerum univerſitate multos ac difformes, prout ſcilicet uniuſcujuſque natura fert, motus ab uno, cœleſti inquam, contineri, ac diuturno: omnes etiam cauſas ab una prima omnium cauſa: demum in uno animali plurima ac longe diverſa membra, quorum functiones variæ difformeſque ſint: una tamen anima & unico membro, corde ſcilicet, comprehendi, atque in unitatem quandam colligi. pari propemodum ratione in multitudo civiũ ita fuerit legibus inſtituta, ut unum quempiam pręſidem velit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cui bonum commune omnium ac unio
nis civilis conſervandæ cura præcipu
incumbat, quo uniuſcujuſque civis tun
privati tum magiſtratu fungentis actio
nes tanquam ad ultimum finem & præ
cipuum finem referri debent: nimirun
diutius non poteſt conſervari, ſed in di
verſas partes diſtracta decidet. quod u
nullius civis culpa aut injuria contingat
ex ſingulorum quidem ſedulitate circ
proprium privatumque munus accider
neceſſarium erit, quum commune bo
num nulli præcipue ſit demandatum
Cape rei frumentariæ præfectos, hi po
tiſſimum in hanc curam incumbent, u
eorum opera magna frumenti copia e
omnibus partibus invehatur in urbem
ſitque tritici annona vilis. At hoc forta
ſe publicis vectigalibus officiet. Navali
quoq; rei præſides, quod pulcherrimun
habemus, non diſſimili ratione maxim
ſtudebunt, ut quamplurimas trireme
ædificent, omnibuſque bellicis & nauti
cis inſtrumentis exornent egregie, atqu
pecunias publicas undique coactas i
eum uſum expendant: ex qua forſita
ſedulitate reliqui reditus publici, & re
ficiendis arcium & oppidorum mœni
bus & cuſtodibus regionum ſatis eſſ
non poterunt. quamobrem ſolutis com
pagibus reſpublica diſtracta dilabitur
no

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

non culpa, ſed ſtudio civium, dum quiſque perquam egregie munus ſuum obire ſtudet. quod ſi hiſce incommodis effici videtur, ut operæprecium ſit boni communis curam alicui præcipue demandare, cujus officium nullum privatum ſit, ſed ſolum moderetur ac dirigat cujuſque functionem ad commune bonum, & ad reipublicę unionem: pluribus æque hoc negotium committi non reor è re civitatis eſſe. Etenim id quod pariter plures curant, omnes pariter negligunt (quod inquit Ariſtoteles) dum nulli præ aliis fraudi dari poteſt, ſi quid perperam agatur: ut interim omittam æmulationem ac ſimultates, quæ inter pares plerumque eſſe ſolent. ſin vero unus huic rei præficiatur, qui temporaneum hunc magiſtratum gerat, ut puta annuum aut ſemeſtrem, non autem quoad vixerit: hic nimirum bene ſecum agi putabit, ſi tantiſper reſpublica fæliciter agat, donec defunctus fuerit magiſtratu, ſecurus quid poſtmodum ſit eventurum, ac quo res caſura ſit. Quare contingit, ut male plerumque res cedat. Id quod certiſſimo experimento compertum eſſe poteſt, à pleriſque rebuſpublicis ſumpto, quæ hoc gubernationis genere noſtris temporibus uſæ ſunt. Ideo à noſtra civitate ſapientiſſime inſtitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tum fuit, ut in hac republica conſtitue-
retur quædam ſpecies regiæ gubernatio-
nis, adeo legibus temperata, ut quovis
incommodo ac periculo, quæ reipubli-
cæ imminere poſſent, amotis, utilitate
vero & commodo, quod regia guberna-
tio habere ſolet, accito, nihil relictum eſ-
ſe videretur, quod ſit deſiderandum,
ac ſimul rempublicam liberrimam, &
regem præſidem haberemus. Vnus er-
go princeps eligitur, qui etiam habeat
ducis nomen. is quoad vixerit, reipubli-
cæ præeſt, præcipue curam boni com-
munis habet, quo maxime civitates con-
tineri ſuperius à nobis efficaci ratione
probatum eſſe reor. Hujus nulla eſt pri-
vata functio, nulla etiam eſt in univerſa
republica, cujus expers eſſe debeat. hic
cum unumquemque privatum, tum et-
iam quoſcunque magiſtratus ita debet in
officio continere, atque ea ratione mo-
derari, ut veluti quadam harmonia om-
nia conſonent communi bono, atque ad
unionem civilem referantur: ne qua ſci-
licet functio ſive nimia ſedulitate magis
quam opus ſit intenta, aut negligentia
remiſſa utilitati communi officiat. hoc
igitur eſt principis munus, ut tanquam
in quadam reipublicæ ſpecula poſitus
conſpicetur, quid unuſquiſque rerum a-
gat, eorum præſertim qui fuerint præ-
diti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

diti publica authoritate: ac ſi quem perſpiciat qui officio ſuo deſit, accerſitum coram univerſo collegio verbis primum caſtiget, ac, ſi res ita tulerit, adhibitis Advocatoribus, ſeu decemvirûm præfectis, mandet culpam ejus dignoſci, ac de conſilii ſententia puniri. Ipſe quoque dux ſi velit, cum Advocatoris tum præfecti decemvirûm authoritate uti poteſt, atq; de cujuſque crimine & de mulcta infligenda ad conſilium referre. Id quod more fieri ſoleat, infra docebimus, quum de judiciis criminum agemus. Eam enim princeps obtinet poteſtatem, ut in quovis civium collegio ſeſe adjungere collegam magiſtratui præſidi, parque cum aliis præfectis jus habeat: ut hac potiſſimum ratione omnibus conſulere queat. verum poteſtas hæc adeo eſt legibus contracta, ut nihil ſolus poſſit, aliis magiſtratibus adjunctis non amplius authoritatis obtineat, quam quivis unus eorum, qui eo magiſtratu funguntur. Quin etiam magiſtratuum jus adeo modicum eſt, ut nullus tametſi ſummus quicquam ſtatuere poſſit, quod alicujus momenti haberi debeat, niſi de conſilii ſententia. ſed de his ſuo loco luculenter dicetur. In quovis pręterea conſilio princeps tanquam illorum unus unius tantum ſuffragii jus habet. in magno itē

conſilio in conventu omnium civium dum comitia magiſtratuum fiunt,neque gentili, neque conſanguineo competitori ſuffragari poteſt, verum eodem parique jure cum omnibus utitur.Ex his igitur puto quemcunque facile intellectu-rum, Venetorum principi omnem ademptam eſſe facultatem principatu abutendi,& pro tyranno ſe gerendi. Quæ res diuturna, quin potius vetuſtiſſima conſuetudine, vel à primis originibus urbis ad hæc uſque tempora perducta adeo inolevit, ac confirmata eſt, ut nihil minus urbi Venetæ timendum ſit,quam principem reipublicę libertati ullum unquam negocium faceſſere poſſe. Verum enimvero cum maximos labores ac ingentem ſollicitudinem animi abſque mercede ulla univerſi rejecturi eſſent,poteſtatis diſpendium principi repenſum eſt adhibitis honore, dignitate, ac ſpecie regia. Nam ornatus corporis regius eſt, purpurea enim veſte aut aurea ſemper utitur. Capite geſtat velamen linteum pro regio Diademate, ſupra quod & geſtat capitium purpureũ limbo aureo ornatum, cujus pars quæ occiput tegit, in cornu formam aſſurgit. ſedem in ſuggeſtu habet veluti regiam.omnes cives cum privati tum magiſtratum gerentes detecto capite ac ſtantes ſedentem prin-

cipem

cipem alloquuntur: honoris id hac tempeſtate præcipuum ſignum. Nulli princeps aſſurgit. Cunctæ epiſtolæ reipublicæ ſub nomine ipſius prodeunt obſignanturque. Orator quivis, prætor, præfectus, aut quilibet alius qui ad ſenatum ſcribere voluerit literas, ad principem deſtinat: decretorum, legum, ac ſenatuſconſultorum promulgationes nomine principis fiunt. Nummi omnes tam aurei quam argentei cum nomine ac figura principis excuduntur. Tandem ut paucis abſolvam, ubique regis ſpeciem intueri poſſis, poteſtatem vero nuſquam. ſapientiſſime & hoc quidem in republica Veneta, ut cætera omnia, conſtitutum fuiſſe, nullus ſanæ mentis inficiari auſit. Nam hac honoris mercede laborioſum alioquin principis munus rependère, quod ſolum virtutis præmium eſſe vulgus prædicat, & ſummi philoſophi prodidêre. Ex quibus Ariſtoteles in Ethicis inquit: Quum hi qui recte & ſancte magiſtratum gerant, non ſuæ ſed aliorum utilitati conſulant, nulla alia ratione æquum eis præmium tribui poſſe, præterquam ut honore alios antecellant. Præterea magnopere facit hujuſce principis dignitas, ut quicunque civis & caſtigationem ejus maxime vereatur, & injuncta munera majori ſedulitate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

perficiat. Adjuncti ſunt principi ſex conſiliarii, ex ſenis tribubus in quas diviſa eſt univerſa civitas, delecti, ex ſingulis ſcilicet ſinguli. hi octimeſtrem magiſtratum gerunt, perpetuoque principi aſſident, omnia cum principe audiunt, nullæ literæ publicæ exeunt, niſi ex ſententia quatuor conſiliariorum, qui etiam nomina ſua literis aſcribunt: non his tamen quæ prodeunt, ſed illis quas ſcribæ reipublicæ primum ſcripſerunt, atque poſt exempla edita ſervant. In qua quidem re illud haudquaquam eſt prætereundum, haſce literas, quæ non ex decreto conſilii, ſed juſſu principis & conſiliariorum datæ ſunt ad quempiam, ut res parvi momenti & modicæ eſſe autoritatis. Illud namque ſæpius eſt nobis repetendum, omne jus omnemque poteſtatem conſiliis eſſe duntaxat attributam: nullum vero magiſtratum per ſe amplam poteſtatem obtinere. ſed de conſiliariis infra dicetur. Nunc ad principem, ſeu ducem malueris appellare, oratio redeat. Hac igitur ſpecie regia principi adfixa, cum plerumque privatę opes ſatis futuræ non eſſent ad tuendam eam dignitatem atque ad eum locum honeſtandum, ex publico ærario conſtituta ſunt in ſingulos annos duci tria millia & quingenti aureorum nummûm. ac n

ortaſſe quiſquam paulo avarior in rem
amiliarem neglecta dignitate atque uti-
itate publica, eam pecuniæ ſummam
converteret, injuncta ſunt illi munera
quædam, quæ ſuis impenſis obeat, qui-
bus & dignitati ipſius & reipublicæ uſui
conſuleretur. quæ ſi ut pecuniis parcat,
negligat, hęredibus adeo ingens pecuniæ
mulcta eſt impoſita, ut dum rei familia-
ri augendæ princeps ſtudere voluerit,
& hæredibus prodeſſe, magnam ejus
acturam facturus ſit, ſi ob avaritiam
dignitati ſuæ defuerit: præterquam
quod hæreditariam quandam ignomi-
niam & dedecus poſteris relicturus eſt.
Complures ſtipatores alit, inermes ta-
men, ſericis veſtibus ſemper utitur. do-
mum habitat aulæis mirifice inſtru-
ctam, ſupellectilis argenteæ copiam ha-
bet: cæteraque id genus, quæ princi-
pi viro conveniunt. Singulis annis qua-
ter prandium parat, ſexaginta & am-
plius civibus, laute atque opipare in-
ſtructum. qua in re pervetuſtum Lace-
dæmoniorum morem atq; Cretenſium
(quorum reſpublicæ illuſtres fuere) mo-
deratum tamen majores noſtri in hanc
noſtram rempubl. tranſtulere. Nam
cum ſummopere faceret ad benevolen-
tiam civium conciliandam conventus
civium frequens, convivia quædam pub-
lica

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

lica impenſis ærarii fieri ſtatuerunt tum
Lacedęmonii tumCretenſes.ad quę cum
cives convenirent, & unuſquiſque faci-
le quemcunque dignoſcere poterat, &
neceſſitudine quadam arctiori ex con-
ſuetudine illa communi invicem vin-
ciebantur. verum cum omnes promi-
ſcue convenirent, neceſſe erat plerunqu
in conviviis illis tumultus & turbatio-
nes ſuſcitari: quumque ii quorum ea cu-
ra erat, pro ſe quiſque cives laute excipe-
re vellet, pecuniæ publicæ magnam ja-
cturam faciebant. Quapropter caſtiga-
tione & modo adhibito vetus illud in-
ſtitutum & ad Venetos deductum eſt,
omneque id negotium principi deman-
datum. Quater ergo ſingulis annis ci-
ves à principe adhibentur, lautis ſan
ſed non invidioſis epulis. nec unuſqui
que promiſcue accedit, ſed hi tantum
quos princeps aſciverit, præter conſilia-
rios & Advocatores præfectos quadra-
gintavirûm ac decemvirûm præſide
qui jure quodam eorum magiſtratuum
ſemper conviviis principum interſun
cæteri cives omnes invitati accedunt.
Hac autem ratione quatuor hæc conv-
via diſtributa ſunt, ut ſeniores digniore
que cives invitati, circa brumam die d
vo Stephano protomartyri dicato ſum
mo mane conveniant in ædes publica

hab

habitationi principum deſtinatas, ac ſolenni pompa domo principem deducant in ædem divi Marci: ſimulque ibi ſacris interſunt, quibus peractis ad ædes ſuas principem reducunt, ibique ſimul epulantur. Aprili etiam menſe die Marci Evangeliſtæ, cujus numen Veneti præcipuum habent, & quem patronum ſibi aſciverunt, poſteaquam ejus reliquiæ ex Alexandria Ægypti civitate illuſtri Venetias delatæ ſunt, cives ætate & dignitate minores invitati à principe eodem more ac pompa celebratis ſacris ad principis prandium ſe conferunt. Aſcenſionis quoque feſto, quo die nundinæ Venetiis fiunt, adhibentur à principe hi, qui virilem ætatem attigerunt. Hi item ſummo mane deducunt domo ducem, ſimul conſcendunt navem quam ornatiſſime ad hos uſus conſtructam,(quam Veneti Bucentaurum vocant) æſtuariaque egreſſi cum primum liberum apertumque mare intueri licet, antiquorum Pontificum beneficio,qui hanc rempublicam pro rebus quamplurimis fortiter & egregie contra communes nominis Chriſtiani hoſtes geſtis honeſtare voluerunt, princeps jacto annulo aureo in mare inquit, totidem fere verbis, ſe in ſignum veri perpetuique imperii eo annulo mare deſponſare. his adduntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ab urbis præſule cærimoniæ quæ-dam, quibus peractis deſcendunt in æ-dem divo Nicolao dicatam, vetuſtam ſane, & quæ in littore condita eſt, quod mare ab æſtuariis diſterminat. ibi ſacra myſteria celebrantur: quibus rite pera-ctis conſcenſa rurſus navi Venetias re-verſi principem domum reducunt, ſi-mulque convivantur. Quarto epulæ pertinent ad juvenes cives, qui duode-cimo Calendas Iulias die dicata Vito & Modeſto martyribus, ſolenni pompa cum principe ad eorum templum acce-dunt, quod quidem templum ultra ri-vum magnum, qui urbem mediam di-vidit, eſt ſitum, qui quidem rivus jun-gitur ponte ſupra triremes ędificato, pro temporis ratione, ne immenſo fere cir-cuitu iter illud conficiendũ foret. Tem-plum igitur inviſunt, ſacris interſunt, ac demum à principe domum reducto lau-to ſane excipiuntur convivio. Atque convivio frequenter adhibentur & ſal-tatores & mimi, necnon cantores egre-gii, qui convivas oblectant: intermiſ-centur interdum ludi nonnulli, qui mi-rifice capiant ſpectatores. ſic igitur ve-tus illud inſtitutum in Venetam rem-publicam conceſſit, moderatum tamen. nam hac ratione cujuſcunque fere or-dinis cives, pares tamen cum paribus ad

epulas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

epulas accerſuntur. ſicque cum dignitati principis, tum etiam maxime conciliandis invicem civibus egregie conſultum eſſe videtur. Cæterum quoniam cives patricii ſingulo quoque anno hiſce epulis honeſtari non queunt, ne ullus præteritus videatur, veteri inſtituto ac lege conſtitutum eſt, ut hyeme unicuique civi, qui in majori conſilio ſuffragandi jus habeat, à principe mittantur quinque marinæ anates, veluti convivii quædam publici portio, quod etiam ad conciliandos cives duci non parum facere cenſeri poteſt. hiſce impenſis inſumitur magna pecuniæ pars, quæ ex ærario principi quotannis numeratur. Quo fit, ut etiamſi velit dux avarus, nequeat tamen ullis avaritiæ ſordibus fœdare dignitatem atq; amplitudinem loci quem tenet. Hoc loco quoniam fere omnis poteſtas atque authoritas principis eſt à nobis explicata, referre operæprecium eſt, quo initio quibuſve temporibus ducis hujuſce creandi Venetiis conſilium initum fuerit: ac demum, quænam ſit ratio comitiorum in duce eligendo. A prima ſtatim urbis origine cum quique nobiliſſimi Venetæ provinciæ cives, Aquileia, Altino, Concordia, Opitergio, Patavio ac pleriſq; aliis civitatibus ampliſſimis atq; opulentiſſimis Hunnorum impetu

everſis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

everſis, qui rege Attila duce maximam
Italiæ cladem attulêre, in ea æſtuar
maris Adriatici conveniſſent, in quibu
poſtea Veneta urbs condita eſt, ac in v
cinioribus locis patriæ, quam liqu
rant, unuſquiſque ſedes ſuas poſuiſſen
ædificata fuere circiter duo & viginti o
pida, partim in littore eo quod interio
æſtuaria claudit, partim in tumulis qu
buſdam, qui ex æſtuariis emineban
ac primis initiis cum ea oppida nequ
per ſe ſatis munita eſſent, neque navigi
rum copia alicui oppido tanta ſuppet
ret, ut piratis ac prædonibus pro ſe qu
que obſiſtere poſſet, optimum fore ce
ſuêre, ſi de omnibus in communi conſ
lerent, cum omnium eadem etiam fo
tuna eſſet: ac communi conſilio proſp
cerent, cum annonæ, tritici, vini, fr
gumque omnium, quæ victui neceſſ
riæ ſunt, tum maxime propriorum l
rium ſecuritati: ne quam injuriam ſ
detrimentum acciperent à piratis, qu
bus oppidis nondum ſatis munitis exp
ſiti erant. Quamobrem cum prius
numquodq; oppidum præfectum ac pr
ſidem ſibi ex ſuis civibus delegiſſet, quer
tribunum vocabant, conſtitutum e
inter omnes, ut certis diebus tribuni
convenirent, ac de re communi decern
rent. Paulo poſt experientia compertur
eſt,

eſt, cum nulli ex aliis præcipue cura hæc incumberet, ac propterea multa incommoda paterentur, commodiſſimam & utiliſſimam rem omnibus fore, ſi uni cuipiam præ cæteris communis boni procuratio demandaretur, quem omnes alii uti principem agnoſcerent. Itaque decretum eſt omnium oppidorum conſenſu, ut dux ſeu princeps unus eligeretur: huic principio conſtituta eſt ſedes in oppido Heraclea nuncupato. ſitum id erat in intimis æſtuariis, in inſula quadam juxta Planis fluminis oſtium, quæ noſtris temporibus alluvione fluvii continenti conjuncta eſt. Poſtmodum vero cum locus is non ſatis idoneus videretur: nam cum in receſſu eo eſſet, ſępenumero priuſquam mali fama eo perveniſſet, piratæ jam intra æſtuaria penetrarant, ac vel imprudentes oppidanos oppreſſerant, vel navigia diripuerant: idcirco ſtatuerunt, ſatius fore, principem relicta Heraclea Melamocum concedere, oppidum in medio littore ſitum, ex quo dux facile præſentire poterat, ſi quid inſidiarum à piratis ſtrueretur, ac parvo negocio adeſſe ubicunq; opus fuiſſet. Demum quo tempore Pipinus cladem & ſervitutem elementis illis Venetæ urbis minaretur, omneſque Rivoaltum, ex quibuſcunque oppidis conceſſiſſent, princi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

pis etiam ſedes eo loci tranſlata eſt: quo cunctis oppidanis convenientibus in eam ampſitudinem quam cernimus Venetiæ excrevere. ſic igitur perpetuo quodam tenore à primis ſtatim urbis originibus unus princeps reipublicæ Venetæ præfuit. primi illi aliquàm majoris authoritatis fuere. poſtea vero uſu docente paulatim inſtitutis ac legibus poteſtas principis ad hanc quam cernimus temperationem deducta fuit. Ratio vero eligendi ducis, qui priori vita functo ſucceſſurus ſit, primum quidem ſimplex fuit. nam cum majores noſtri ſingulari quadam bonitate præditi fuerint, atque ab ambitione penitus alieni, unuſquiſque pro ſe eam ſollicitudinem recuſabat. quapropter acclamatione populi, is qui omnium optimus ac prudentiſſimus haberetur, princeps renunciabatur. Poſt prima ea tempora aucta civitate & populo ampliore effecto, inutile fore reipublicæ viſum eſt, ſi temeritati atque auræ populari res tam magna commiſſa eſſet. decretum itaque eſt, ut eligerentur undecemviri omnium probatiſſimi, qui creandi ducis poteſtatem haberent. demum quum aliquantum ſimul cum imperio etiam ambitio excreviſſet, inſtituta ſunt ſingularia quædam comitia, ac perplexa quædam ducis eli-

gend-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

gendi ratio inventa. hanc nos ne quid incœpto operi deſit, paucis exponemus. Defuncto principe ac juſtis actis pie honorificeque, conſiliarii qui interregni illius tempore ſe in ſedes publicas habitationi principis deſtinatas continuo poſt principis obitum receperunt, magnum conſilium vocant. in eo primo poſt interitum ducis conventu ea ratione comitiorum quam ſupra narravimus, quinque cives creantur, qui defuncti principis res geſtas diligenter ſcrutari debeant, ac de conſilii ſententia, ſi quid ab eo contra leges ac decreta ſit factum, reſcindant. ſi à quopiam etiam munus acceperit, ac ſtatutæ pepercerit impenſæ. ea hiſce referentibus irrogatur hæredibus à conſilio mulcta quam leges juſſerint. Pecuniaria ea eſt, eaque ſumma æris de hæreditate principis publicatur, atque in ærarium refertur. Eiſdem comitiis eliguntur quinque alii cives, qui eodem momento quo renunciati ſunt, recipiunt ſe in conclave comitio adjunctum: neque inde diſcedunt ante quam inter eos re conſultata, quid ipſis poteſtati principis immutandum, tollendum, aut addendum videatur. Re inter eos diſcuſſà iterum cogitur conſilium, quo coacto egrediuntur illi è conclavi (nam prius non licet) ac ſuam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

quiſque ſententiam ad conſilium refert de principis jure: ac univerſis civibus diſceptantibus ſuffragiis decernitur, id quod maxime reipublicæ uſui fore viſum fuerit. Id decretum inter leges, quas principes ſervare debeant, ſtatim conſtituta principis poteſtate reponitur. Poſtridie initur perplexa illa comitiorum ratio, quibus princeps creari ſolet. conveniunt itaque cives omnes, qui triginta annos exceſſerint. nam juniores eaque ætate minores veteri reipublicæ inſtituto ad ea comitia non admittuntur. numerantur deinde univerſi cives, ac totidem globuli in urnam conjiciuntur, quot cives fuerint. ex his triginta ſunt aurei, cæteri omnes argentei. ea urna ſtatuitur ante ſuggeſtum comitii ubi conſiliarii reſident. aſtat urnæ puerulus educendis ſortibus: ſubſellia civium vocantur. ad eam urnam accedunt omnes, eo quo ſederunt ordine. nullus autem, quod tamen in aliis comitiis fieri conſuevit, in urnam manum imponit, ſed puer qui aſtat pro ſingulo quoque globulum unum educit. Ii quibus argenteus obtigerit, ſtatim egrediuntur comitium. at is cui ſors faverit, educto aureo globulo, à ſcriba alta voce pronunciatur. Continuo ille in certum conclave recedit: ejus vero gentiles & conſanguinei

nei omnes arcta neceſſitudine conjuncti ex ſuo quiſque loco aſſurgit: conſidentque in partem atrii univerſi. numerantur ibidem, ac totidem globuli argentei ex urna extrahuntur: exceduntque hi ex comitio. hoc pacto triginta, quibus ſortis beneficio aureus globulus obtigerit, deliguntur ex univerſo civium cœtu. quo peracto conſilium dimittitur. Poſtquam omnes diſceſſere, triginta illi è conclavi egrediuntur, ac coram conſiliariis denuo ſortem ſubeunt, ac ex triginta iiſce novem quibus ſors faverit electores fiunt, cæteriſque dimiſſis in conclave ſecedunt, huic muneri deſtinatum: ibique ſoli concluduntur, nullo prorſus, nec miniſtro admiſſo: nulli copia fit eos alloquendi, neque inde diſcedere poſſunt, priuſquam quadraginta viros elegerint: nulluſque referri poteſt ab eis electus, niſi ſex ſuffragia tulerit. quo fit, ut quatuor refragantibus nullus electus pronunciari queat. quum primum quadraginta hoſce viros elegerint, per internuncium cuſtodem ac janitorem publicum certiores conſiliarios faciunt, ſe munus ſuum obiiſſe. eveſtigio conſiliarii, niſi hora diei fuerit valde intempeſtiva, conſilium magnum vocant. Poſtquam cives omnes in curiam convenere, profertur ſyngrapha ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

conclavi, in qua nomina deſcripta ſunt civium electorum. Ac ſcriba primus aſcenſo ſuggeſtu magna voce pronunciat quadraginta deſignatos cives. horum quiſque ſi interfuerit, cum primum audierit ſe pronunciari, à loco ubi conſederat ſurgit, & ad ſuggeſtum conſiliariorum conſidit, indeque in conclave deſtinatum. ſin autem eorum quiſpiam abſens fuerit, confeſtim à conſiliario uno ac item ab uno quadragintavirûm præfecto vel per totam urbem conquiritur. Inventus ab iiſdem magiſtratibus primum in comitium, ac deinde in conclave ad collegas deducitur, nulla interius pręſtita facultate aliquē conveniendi aut alloquendi, ne ulla ambitioni occaſio, aut aditus in his comitiis concedatur, quæ ſanctiſſima omnium majores noſtri eſſe voluerunt. hac ratione quadraginta cives deſignati improviſi conveniunt, cum primumque id faciunt, e-veſtigio dimittitur conſilium. tunc quadraginta hi egrediuntur conclave, ac in atriū comitii ampliſſimum conſiliarios adeunt: ibique eodem ſortium modo quem ſuprà retulimus, duodecim ex ipſis decernuntur, viginti & octo qui ſuperſunt ex quadraginta viris repudiatis. hi XII viginti quinque viros eligunt, quorum quiſque neceſſe ut octo ſuffragia ferat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

rat, paucioribus namque nullus eligi poteſt. re expedita conſiliarios per internuncium admonent. hi ſi tempeſtiva hora fuerit, conſilium cogunt, modoq; in nullo à ſuperiori diſpari xxv illi improviſi coguntur. ac dimiſſo conſilio eodem genere ſortis novem eliguntur, ſexdecim reliqui deſcendunt. novem hi quadraginta quinque creant, ſex item ſuffragiis, qui pari pacto coacto conſilio à ſcriba pronuntiantur, & in conclave coguntur. ii ſortis ejuſdem beneficio rediguntur ad undecim, qui eligunt quadraginta unum viros ex primariis ſenatoribus. qui continuo quum pronunciati fuerint, ſecedunt in atrium deſtinatum: hiq; ducis deligendi facultatem obtinent. non tamen duos ejuſdem familiæ aut arcta neceſſitudine conjunctos in hanc electorum claſſem admitti leges ſinunt, qui mos perpetuus eſt apud Venetos in omnibus magiſtratibus. tam perplexam & multiplicem eorum comitiorum rationem majores noſtri ſapientiſſimi atque optimi homines eſſe voluerunt, ne civium multitudo omnino expers eſſet poteſtatis ducis creandi. Nam primi ordinis electores ſorte fiunt, quæ omnibus civibus par eſt: poſt eum ordinem miſcuere ſorti electionem, ita tamen ut electio ſortem antecelleret. nulli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

namque favere ſors poteſt, niſi judicio prioris ordinis fuerit comprobatus. at in poſtremo ordine nihil ſortis eſſe ſcive-runt: non enim putavere omnes qui principem electuri eſſent, ſortium teme-ritati eſſe committendos. ideoque ne-que multitudo omnino expers eſt hu-juſce autoritatis, neque etiam omnino jus hoc tributum eſt multitudini impe-ritæ, apud quam plerunque inanis quæ-dam aura plus poteſt, quam optimorum ac ſapientiſſimorum judicium. Præterea cum nulli certi ſint principis electores, ſed res omnis ex eorum ſententia pende-at, qui ſortis beneficio uſi ſint, nullus ambitioni eſt locus. nam fieri facile po-teſt ut hi nullum jus ſint habituri, quos tu egregie ambieris. Nunc ad rem re-deo. Peracta tandem ratione comitio-rum, quum jam creati fuerint quadra-ginta unus viri principis electores, ſta-tim omnes nullo interea civium ſaluta-to, nedum compellato conveniunt in eam curiam, in qua cogi ſenatus ſolet. ibi primum omnium ſancte ac pie divi-na myſteria celebrantur, univerſique ta-ctis altaribus jurejurando deo opt. ac reipublicæ pollicentur, eum ſeſe ducem electuros, quem ſanctitate, in patriam charitate, ſolertia, ac prudentia alijs præſtantiorem eſſe duxerint. amotis de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

inde ſacerdotibus ſoli in curia concluduntur, neque famulo, neque quopiam alio miniſtro accito. tunc tres, qui cæteros ætate anteceſſerint, veluti præfecti reſident ad paratam menſam quandam ad hoc munus: ſuper qua urna quædam eſt conſtituta, ac unuſquiſque elector notat in ſyngrapha nomen ejus quem ducem pronunciat, ac notatam ſyngrapham in urnam jacit. injectis omnium ſyngraphis una educitur, quæ ſorte in manum venerat extrahentis. lecta à præfectis ſyngrapha, is cujus nomen exierit, ſi præſens fuerit, ut pleiunque contingit, continuo egreditur curiam. tunc ſi quis eorum exiſtimaverit eum civem minus idoneum, qui tam magnam dignitatem ſuſtineat, aut ob quampiam aliam cauſam, non fore è republica eum ducem eſſe, conſurgit: ac primo modeſte præfatus ingenue profert, quid de eo cive ſentiat, & quamobrem putet non eſſe in rem patriæ, eum ducem fieri. cum finem is fecerit, præfecti nuncupatum adhibent: ac ſtatim à ſeniore ei omnia repetuntur, quæ ei objecta fuerint, auctore tamen ſuppreſſo. nam ſacramento antea omnes perpetuo ſe obſtrinxere ſilentio. refellit ille objecta ut libuerit. Deinde iterum recedit è curia. quod ſi prior aut alius quiſpiam novis rationibus adhuc

arguere & accuſare hominem velit, po
teſtatem habet. novis criminationibu
rurſus accerſitus ille reſpondet, ſicqu
viciſſim res tractatur, donec accuſator
bus nihil amplius relictum ſit. tum de
mum in ſuffragia itur. ante hæc tempo
ra, ſi is vigintiquinque ſuffragia tuliſſe
nulla amplius aliorum ratio habebatu
ſed ſtatim ille dux renunciabatur. noſtr
tempeſtate in comitiis, quibus Andre
Grittus ampliſſimus ſenator creatus e
dux, hæc ratio immutata eſt. nam lic
nullus electus princeps habeatur, ni
ſuffragia vigintiquinque tulerit, nihil
minus non ſiſtunt in eo qui primus eu
numerum ſuffragiorum explicaverit, u
antea fieri ſolebat: ſed progrediuntur a
alios, ut ſi quiſpiam eum numerum ſu
fragiorum exceſſerit, non prior, ſed h
dux renuncietur. Poſtquam itum eſt i
ſuffragia pro primo cujus nomen exi
rat, alia item ſyngrapha ex urna educ
tur, ac omnia pari procedunt paſſu, qu
in priori ſervata ſunt. ſic in tertio, qua
to, ac omnibus deinceps. quod ſi null
ad eam ſummam ſuffragiorum perven
rit, niſi hora diei fuerit intempeſtiva,
terum eadem ratione comitia repetun
tur. ac ut paucis res omnis expediatu
electoribus inde haudquaquam exire l
cet, neque etiam ullam copiam habe
con

conveniendi, aut alloquendi extraneum, donec vigintiquinque eorum in principe eligendo convenerint. quo renunciato confeſtim conſiliarii in curiam vocantur: hi omnium primi novum ducem ſalutant, ac venerantur. Poſt id fama per urbem vagatur, ubique diſcurritur, cives gaudentes conſpicias: omnes ſupplices à deo optimo maximo petunt, ut reipublicæ felix fauſtumque id ſit. familiares ac conſanguinei ducis in curiam properant, novo duci gratulantur. eodem temporis veſtigio nummi cuduntur, cum facie ac nomine principis: parantur omnia quibus ad pompam opus eſt. interea dux electoreſque omnes ibidem operiuntur. inſtructis omnibus deſcendunt è curia, ædemque divi Marci ei loco propinquam adeunt, auguſtum templum magniſque opibus ornatum: deum optimum maximum primo venerantur, & ſuggeſtum ex porphyritide lapide confectum omnes aſcendunt. Electorum ſenior verba ad populum facit, denunciat creationem novi ducis, eumque modeſte laudat. Poſt illum item dux orationem habet, ac pauca de ſe pudenter præfatus, ſervaturum ſe pollicetur omnia quæ bonum principem deceant, bonoque reipublicæ, nullius privati commodi habita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ratione conſulturum: ac inprimis juſ
tiam curaturum, daturumque opera
ut æquum jus omnibus ſit. non rei fan
liari, non labori ulli, non denique vi
parciturum, ſi reipublicæ uſui ſuis i
commodis proſpici poſſit. demum deu
optimum maximum, divum Marcu
(ſub cujus numine civitas Veneta eſt):
que divos omnes precatur, ut ſibi fav
ant aſpirentque læti, in tam magni m
neris functione. Verba ducis univerſ
populus magno plauſu excipit. Poſtqua
dux peroravit, deſcendunt omnes ex
ſuggeſtu, ducemque ad aram maxima
templi ſtatuunt: ibique tactis evangel
jurejurando diis immortalibus ac reip
blicæ fidem ſuam aſtringit, ſe nil eoru
omiſſurum, quæ legibus dux Venet
præſtare teneatur. His actis elector
qui eatenus cum duce perſtiterunt, diſ
dunt omnes: at ipſe ligneum pulpitu
conſcendit, adſcito conſanguineo qu
piam inprimis charo. Nautæ qui in p
cio habentur, pulpitum humeris att
lunt, magnoque plauſu inſidentem d
cem per totum forum divi Marci de
runt. Dux vero ex pulpito pecuniam ſ
nomine excuſam jacit: ſumma nulla ſ
tuta eſt, ſed penſatur rei familiaris c
pia, anguſtiave. ac novi ducis liberalita
jactam plebs ſtudioſe colligit. tande
c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

circumacto foro cum ad ſcalas ædium publicarum principis ventum eſt, pulpitum ſiſtunt, è quo deſcendit princeps. mos invaluit, ut veſtes quibus dux eſt indutus, vaſque argenteum, in quo populo effundenda pecunia congeſta fuerat, nautis qui pulpitum humeris ſublatum geſtaverunt concedantur. Dux ſcalis aſcenſis excipitur à conſiliariis, qui ibidem operiebantur, & capitio, quod principis inſigne ſupra eſſe diximus, coronatur. hæc ſeries eſt totius pompæ. Poſtridie ſenatu in curiam coacto dux orationem habet, deo ac patribus gratias agit, quod ad id munus evectus fuerit, ſimulque operam ſuam pollicetur nullo reipublicæ commodo deſuturam. ejuſmodi ferè orationem habet coram univerſis civibus, primis ſtatim comitiis, quæ poſt ſe creatum ducem fiunt. Hactenus de principe ſeu duce reipublicæ noſtræ dictum ſit. Illud proximum eſt, ut de conſiliarijs pauca perſtringamus, quæ tamen ſatis exploratam facient omnem illius magiſtratus autoritatem. Aſſident principi conſiliarii ſex, quod ſupra quoque diximus, ſinguli inquam ex unaquaque urbis regione. in ſex etenim regiones ſive tribus diviſa eſt univerſa civitas. harum tres ſunt citra magnum rivum, qui mediam urbem dividit, tres

vero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

vero aliæ ultra. ex unaquaque urbis re
gione conſiliarius unus eligitur, ea co
mitiorum ratione qua omnes magiſtra
tus creari ſuprà abunde ſatis explicui
mus. magiſtratus iſte octimeſtris: ſimul
que cum principe omnium quæ ad rem
publicam rerum ſpectant curam habe
verum veteri admodum inſtituto uni
verſa comitiorum ratio conſiliariis p
tiſſimum incumbit. ſi qua etiam de r
ad magnum conſilium referendum ſi
ejuſque autoritate ſanciendum ſit, r
tota conſiliariis referentibus decernitu
utpote qui ſoli id juris obtineant. his t
men interdum adjunguntur quadragi
tavirûm præfecti, quibus tamen ſolis r
ferendi jus non eſſet. nulli præterea m
giſtratui, dempto duce quem ſemper e
cipio, conceſſa eſt ea poteſtas. poſſu
etiam ſi eis libeat de re omni & ad ſen
tum & ad decemviros referre. Cæteru
præconſultoribus ea præcipue cura d
mandata eſt, ut & ſenatum cogant &
ſenatum referant: quemadmodum
decemvirûm præfectorum officium
& decemviros cogendi & ad eos refere
di: de quibus à nobis infrà tractabitu
At conſiliarii ampliore autoritate ſu
præditi, utpote qui in ſenatu par jus h
beant cum præconſultoribus, & in c
legio decemvirûm cum illius colle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

præfectis. Octo menſibus duci aſſident, eoque munere funguntur quod jam explicui. Quatuor vero menſes interſunt, quin potius præfecti ſunt quadraginta-viris quibus capitis graviores cauſæ ſunt demandatæ, eiſque decernentibus judicantur, de quibus ſuo quoque loco dicetur. Nunc poſtquam de magno conſilio quod popularem ſtatum in hac republica refert, & de principe qui regiam perſonam gerit, ſi non eleganter ſatis, tamen diligenter tractatum eſt: inſtitutum opus poſcere videtur ut de reliquis partibus hujuſce gubernationis referamus, quæ optimatium regimen repræſentant. hujuſmodi namque gubernatio in Veneta civitate cæteris facile præſtat, quam ſequenti volumine deo annuente integre explicabimus.

Libri ſecundi finis.

CAS-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CASP. CONTARENI
Patricii Veneti
De
REPVBLICA
VENETORVM
LIBER TERTIVS.

OMnis hominum inſtitutio, n
prępoſtera futura ſit, naturam o
ptimam rerum omnium paren
tem imitari debet. quæ cum ita totiu
mundi ordinem diſpoſuerit, ut res ſen
ſus intellectuſque expertes, ab his qu
mente præditæ ſunt, gubernentur, ac i
hominum hoc cœtu, quem civitatem
appellamus, ſeniores junioribus pruden
tia antecellant, utpote qui neque pertur
bationibus animi ita obnoxii ſunt ut ju
venes, rerumque plurimarum quas i
longiori vita experti ſunt peritiores ex
ſtant: ideo, quod Ariſtoteles in Polit
cis ait, in unaquaque republica quæ na
turæ ſolertiam & ſapientiam æmulari
voluerit, ſenes præficiendi ſunt ſumma
rerum: juvenum vero officium eſſe de
bet, ea facere quæcunque juſſerint ſe
nes. neque quando hoc inſtitutum ma
xime ſecundum naturam eſt, ſeniorum
imperium juniores detrectare poſſunt

aut

ut ob hanc rem ſeditionem ullam con-
itare, quoniam in diſcrimine hoc quod
ætas facit, nullus invidiæ locus eſt, nul-
aque querela eſſe poteſt, quandoquidem
uniores certo ſperent ſibi à minoribus
vicem repenſum iri. Quamobrem in re-
buſpublicis omnibus quæcunque alicu-
us nominis unquam fuerunt, guberna-
tioni civitatis, rerumque omnium pu-
blicarum, ſeniorum conſilium præfe-
ctum eſt, quem ſenatum etiam à ſenio-
ribus nominarunt. hac in parte adduce-
rem Romanorum, Athenienſium ac rei-
publicæ Carthaginenſium & Lacedæ-
moniorum nec non plurimarum civita-
tum leges, ni res notior eſſet, quam ut ul-
lius teſtimonio comprobari egeat. Pari
igitur ratione in noſtra republica inſtitu-
tus fuit ſenatus ac decemviri: qui in Ve-
neta civitate, cujus rempublicam mix-
tam eſſe dixi ex regio, populari & opti-
matium ſtatu, referunt optimatium ſta-
tum: ac media quædam ſunt, quibus ex-
tremæ partes, ſtatus ſcilicet popularis,
magnum conſilium, ac princeps qui regis
perſonam gerit, invicem vinciuntur. Sic
inquit Plato in Timæo extrema elemen-
ta, terram ac ignem, mediis elementis
vinciri: ſic in diapaſon conſonantia ex-
tremæ voces mediis diateſſaron ac dia-
pente vocibus invicem nectuntur. Vt er-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

go cœptum iter peragamus, ſenatus V
netus centum & viginti legitimos ſen
tores habet, multi tamen præterea m
giſtratus obtinent jus ſenatorium, ad
ut noſtra tempeſtate ducenti & vigir
& amplius jus habeant ferendi ſuffr
gium in ſenatu. Senatores legitimi ſing
lis annis ab univerſo civium cœtu (que
magnum conſilium nominari ſæpius
repetitum) creantur. Nec tamen hic h
nos vacationem ullam habet, quema
modum omnes alij magiſtratus. ſed
dem ſi ita ſors tulerit, & magno conſi
libuerit, quod plerumque fit, ſingu
quibuſq; annis in eo munere verſari q
unt. Modus & ratio electionis ſuprà
nobis expoſita eſt, cum formam omne
comitiorum explicaremus. Eo igit
pacto auguſto ac ſeptembri ſingulis c
mitiis ſex ſenatores eliguntur, quæ
cies repetita ſummam ſexaginta elect
rum explent. ſexaginta reliqui adjunc
ſeu adſcripti ſunt prioribus, omneſq
hi ſimul propriis quibuſdam comitiis
liguntur. Nam ad tertium Calend
Octobris cogitur ſenatus. Vnuſquiſq
ſenatorum & quivis alius, cui ſuffra
jus eſt, in ſenatu unum civem nuncup
Poſtridie vero illius diei mane ad hora
diei tertiam conveniunt univerſi civ
comitiis: prælectiſque à ſcriba mag
omniu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

omnium civium nominibus,quos pridie
ſenatores nominaverint, conjecta in ur-
nam omnium nomina ſorte educuntur.
At in ſuffragia pro unoquoq; itur ex om-
nibus his ſexaginta:quiplura ſuffragia tu-
lerunt quam cæteri,dummodo etiam di-
midia exceſſerint,eo anno adſcripti ſena-
tui ſunt, ea tamen lege, ne plures quam
duo gentiles in eorum numero ſint: ſicq;
tres tantum ejuſdem gentis in numero
legitimorum ſenatorum eſſe queunt,
præterea nullus. qua lege optime conſul-
tum fuiſſe reipublicæ exiſtimari debet.
nam nulla perniciosior peſtis in rempu-
blicam obrepſerit,quam ſi quæpiam ejus
pars cæteris prævaluerit. ſic namque
quoniam æquum jus non ſervatur, im-
poſſibile eſt ſocietatem inter cives conſi-
ſtere: quod uſu evenire ſolet ubicunque
plura in unum conveniunt. ſic ſolvitur
mixtum, ſi quodpiam elementorum, ex
quibus corpus conſtat,alia ſuperaverit:ſic
omnis conſonantia diſſonans fit,ſi fidem
unam ſeu vocem plus intenderis quam
par ſit. Non impari ratione, ſi civita-
tem aut rempublicam conſtare volue-
ris,neceſſe eſt id inprimis ſervari,ne qua
pars aliis efficiatur potentior, ſed om-
nes quoad fieri poſſit, publicæ poteſta-
tis participes ſint. Quocirca perquam
egregie majores noſtri ſancitum eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

voluere perpetuum hoc jus in republi
noſtra, non tantum in ſenatu, ſed nequ
in aliis magiſtratibus pluribus gentilib
locum eſſe, quàm ad ſervandam æqu
litatem opus eſſe videatur. Nec min
prudens inſtitutio eligendi ſenatus h
benda eſt, ut ſcilicet ſexaginta ſenator
more comitiorum ſolito, ſorte inqua
electioni ac judicio admixta eligerentu
ſexaginta vero adjuncti ratione divert
in qua ſcilicet nil eſſet ſortis. Etenim
in omnibus par ſorti locus eſſet, facile a
cidere poſſet, ut aliquando præcipuoru
civium ratio non haberetur, atque in
ligendo ſenatu præterirentur non ſi
reipublicæ detrimento. Idcirco ſexagi
ta patres aſcriptos nulla ſorte ſingu
tamen annis eligi placuit. Senatus i
tur primum ex iiſce centum ac vigi
ti conſtat, quorum ſexaginta propr
vocabulo ſenatores appellantur, at re
qui adjuncti, quorum comitiis integ
dies conſumitur. præter hos centum
viginti legitimos ſenatores pari jure
ſenatu cum ſenatoribus vivunt (ut d
cem & conſiliarios prætercam) dece
viri, quadragintaviri, judices capi
lium cauſarum & criminum grav
rum, ſalis & annonæ frumentariæ pr
fecti, divi Marci procuratores, multi
præterea magiſtratus, adeo ut noſ
te-

mporibus ſumma omnium ducentos
: viginti excedat. hi jure ſenatorum
ınguntur, univerſa gubernandæ rei-
ublicæ ratio ad ſenatum pertinet. quic-
uid ſenatus authoritate decretum fue-
it, id ſanctum & ratum habetur. eo
iſceptante & decernente & paces fiunt
x bella ſuſcipiuntur. pecunia etiam o-
nnis reipublicæ ejus juſſu exigitur &
mpenditur. ſi res poſtulat, nova et-
am tributa & decimæ, tamen ex de-
creto ſenatus, tum imponuntur civi-
bus, tum etiam exiguntur. ſi quando et-
iam contingat è republica eſſe ut novus
quiſpiam magiſtratus pro tempore in-
ſtituatur, is à ſenatu eligitur. Præterea
ſenatus quibuſcunque temporibus per-
petuum jus obtinuit eligendi oratores,
qui ad principes exteros à republica de-
ſtinantur, necnon etiam creandi colle-
gium eorum, qui jus habent & cogendi
ſenatum & ad ipſum referendi. hos Ari-
ſtoteles præconſultores nominat; no-
ſtrates vero Sapientes vocant, arrogan-
tiore vocabulo uſi: quo interdum no-
bis quoque utendum eſſe duximus, ne à
communi loquendi uſu penitus abhor-
rere videamur. Comitia tamen hæc ſe-
natus, quibus & oratores & præconſul-
tores eliguntur, minus habent ſortis,
quam ea quæ ſupra deſcripſi, magni ſci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſicet conſilii univerſique civium [illegible]
unuſquiſque enim ſenatorum nc[illegible]
quem voluerit, deinde pro ſing[illegible]
ſuffragia itur: iſque cui plura conti[illegible]
quam reliquis, dummodo dimidiu[illegible]
tius, ſumma excedant, electus ren[illegible]
tur. Quod ſi quandoque nec[illegible]
& uſus reipublicæ popoſcerit ut [illegible]
cuipiam munus aliquod publicu[illegible]
jungatur, unuſquiſque ſenatorun[illegible]
in ſyngrapha ejus nomen notat, [illegible]
maxime idoneum duxerit: deinde [illegible]
nam ad id paratam ſchedulam cam[illegible]
inde à ſcriba extrahuntur, palam [illegible]
guntur omnes, ac demum pro qu[illegible]
itur in ſuffragia: iſque pronunciatu[illegible]
ctus cui plures ſuffragati fuerint, [illegible]
modo etiam ſint plures dimidiis [illegible]
ſcedularum modus iuventus eſt, n[illegible]
piam veritus inimicitias ſive alteri[illegible]
vis odium comparare, qui max[illegible]
muneri fungendo aptus ſit, nolit t[illegible]
abſtineat ab eo nominando: ſicqu[illegible]
vati commodi gratia reſpublica [illegible]
mento afficiatur. Nunc is eſt à no[illegible]
cenſendus modus quo ſenatus co[illegible]
tur, eaque decernat & ſanciat q[illegible]
cienda ſunt: aut quonam modo [illegible]
tuſconſulta fieri conſueverint. N[illegible]
tuit majores noſtros, ſi unuſquiſ[illegible]
nator promiſcue tum referre ad[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tum tum ſententiam dicere poſſet, atque hoc officium proprium nullius eſſet, magnam ſemper in ſenatu turbationem fore. Præterea ita uſu compertum eſſe, ut id quod omnes pariter curant, omnes etiam pariter negligant. Ideo legibus noſtris ſtatutum eſt, ut à ſenatu ſedecim cives eligantur, quos vulgus propterea quod maxime omniũ ſapere videantur, Sapientes appellat. nos Ariſtotelem imitati, eo quod præconſultant illa de quibus conſulendus eſt ſenatus, præconſultores merito appellare poſſumus. hi jus habent & cogendi ſenatum, & ad ſenatum referendi. magiſtratus hic ſemeſtris eſt. Cæterum hi Sapientes in tres ordines ſunt diſtributi, qui longiſſimo intervallo inter ſe differunt. In primo enim ordine ſex ſunt ſenatores primarii cives, qui cum rerum experientia tum dignitate atque æſtimatione alios facile antecellunt. his præcipue id muneris incumbit, ut de adminiſtranda republica, de bello, de pace, atque aliis majoribus, præconſultent atque ſenatum conſulant. In ſecundo autem ordine quicunq; ſunt cives, qui tametſi parem authoritatem referendi ad ſenatum habeant de omnibus cum illis qui ſunt primi ordinis, nihilominus ſunt dignitate atque æſtimatione ſu-

 perio-

perioribus longe inferiores. Offic
horum pręcipuum eſt, cura militum
reipublicæ ſtipendio aluntur & me
ſub Veneto imperatore. Tertii quo
ordinis quinque ſunt quibus deman
ta eſt rei maritimæ cura, neque præt
de quacunque re jus habent ad ſenat
referendi. hic ordo apud majores
ſtros in precio habebatur, quo temp
apud Venetos res maritimæ floreb
Verum re maritima diminuta, noſ
rumque ſtudiis ad continentis im
rium converſis, cœpit hic quoque m
ſtratus in parvo precio haberi : adeo
ætate noſtra adoleſcentes ac primæ
nuginis homines ad eum ordinem
gantur. hi ergo cives ſedecim quor
conventus apud Venetos proprio vo
bulo collegium appellari conſuevit, ſ
mo mane conveniunt cum princip
conſiliariis : primumque ad tertiam
que diei horam privatos homines
diunt, quibus aliquid rei eſt, aut c
republica aut cum quopiam magiſtr
eaſque cauſas decernunt omnes ſim
vel ſi ita res poſcere videatur, ad ſe
tum de illis referunt. ſub tertiam
horam omnes privati è curia dimitt
tur, confeſtimque ab aliquo ſcribar
qui à ſecretis reipublicæ ſit, leguntu
mnes epiſtolæ ad ſenatum miſſæ. P
mod

modum, niſi ab oratore alicujus principis, qui ad ducem & collegium admitti velit, aut à quopiam majoris momenti negocio, quam ut ad aliud tempus differri poſſit, interpelletur, ſecedunt hi Sapientes ſive præconſultores, in certum conclave, conſultaturi de publicis negocijs. Poſtquam conventum eſt, & conſederunt omnes, is qui præfectus eſt (nam per vices eorum quilibet ſeptenus præ cæteris agendorum curam habet) rem proponit, de qua ſit conſilium ineundum. Deinde ſingulos ſententiam rogat, eo ſervato ordine, ut primæ claſſis conſultores primarij cives, primi etiam ſententiam rogentur: dicantque poſt eos, quinque illi quos in ſecundo ordine conſtituimus. Poſtremi, ſi res propoſita maritima ſit, ſententiam dicunt tertiæ claſſis præconſultores, quibus earum rerum cura demandata eſt. Quòd ſi res propoſita ad maritimum negocium non ſpectet, hi poſtremi ſilent. in unaquaque vero claſſe primus ſententiam dicit, qui ſeptem proximis diebus præfuit. Deinde maxime ſenex, deinceps alij prout ætate præſtiterint. Poſtremus omnium, qui alios rogat, remque deliberandam propoſuit, quique per eos ſeptem dies præfectus fuerit, ſententiam ſuam adfert. Re tandem inter ipſos propè diſcuſſa ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

deliberata, ſive omnes in eandem ſententiam convenerint, ſive in duas aut tres, prout diverſa ſunt hominum ingenia, diviſi fuerint, principem & conſiliarios conveniunt, priuſquam ſenatum cogant. Ibique omnium ſententiæ recitantur, quibus ſi princeps aut conſiliarius quiſpiam adhærere voluerint, ſuaque autoritate favere, aut aliam novam invenerint, re iterum inter eos tractata, tandem omnium ſententiæ ſcriptis mandantur. Id muneris eſt ſcribarum, qui ſunt à ſecretis ſenatus. ſic negociis, quæ ſenatus autoritate decernenda ſunt, conſultatis, ſenatum cogunt, coram quo primum recitantur omnes literæ, quæ alicujus ſint momenti, quæve poſt dimiſſum proximum ſenatum principi & præconſultoribus redditæ fuerint. poſtea in his rebus, quæ à collegio præconſultorum deliberatæ fuerint, primum ſententiæ leguntur, ſive illæ concordes ſint, ſive inter ſe diverſæ, eodem ferè pacto quo Plato innuit apud Athenienſes rogationes populi fieri ſolitas fuiſſe. Nullus vero præter eos, quos à Venetis Sapientes vocari admonui, referendi ad ſenatum jus habet, ſuamque ſententiam illius ordinis autoritate confirmandi & ſanciendi: ſemper ducem, conſiliarios & quadragintavirum præfectos,

fectos, de quibus infra dicemus, excipio. Lectis in ſenatu omnium ſententiis præfectus collegii (ſi voluerit) ſurgit. ſin minus, maxime ſenex, aut is cui dicere volenti, alii conceſſerint. elatioremque ſuggeſtum ad id factum conſcendens verba ad ſenatum facit: rationes omnes quibus ſententiam ſuam adſtruat, diſſidenteſque refellat, in medium affert: modeſte tamen & graviter, ut ſenatorii ordinis virum decet. qui poſtquam peroraverit, ſurgit præconſultor alius, qui à priori diſſentiat, ſuamque ipſe ſententiam confirmat, priorem vero confutat, aliaſque, ſi quę ſunt præter priorem, quæ à ſua diſcrepant. ſurgit deinde tertius, ſi tot ſententiæ fuerint, eaq; in medium adducit, quæ ſecum facere videntur: ſicq; deinceps res inter eos diſcutitur, quoad nullus eorum ſit, qui verba facere velit: nulli namq; ſenatori locus dicendi datur, quouſq; præconſultores omnes qui id muneris ſubire voluerint, dicendi finem fecerint. ſed poſtquam ultro citroque quantum libuerit, & orationibus & argumẽtis hi contenderint, alijs quoq; ſenatoribus dicendi facultas datur. quod ſi ſenatorum aliquis cuipiam ex dictis ſententiis contradicere, aut earum quampiam aſtruere ſive etiam novam adferre velit, dicendi copiam habet. nullus tamẽ ſenatorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

torum de nova ſententia, quam ipſe invenerit, & ad ſenatum propoſuerit, jus ad ſenatum referendi habet: ſed plerunque contingit, ſi conſilium ejus ſenatoris è republica eſſe videatur, ut aliquis ex collegio ſive conſiliarius ſive quadragintavirûm præfectus de ea ſententia ad ſenatum referat. Hoc ergo pacto re bene diſcuſſa & deliberata, ſuffragiis univerſis ſenatus decernit, quam nam ſententiam potiſſimum probet. non tamen pedibus in ſententiam eunt, aut recedunt, quem morem Romanos ſervaſſe memoriæ proditum eſt, neque palam ſententiam dicunt: ſed urnis ac ſuffragiis rem decernunt, non diſſimili ratione ab ea quam in comitiis ſervari ſupra docuimus. Scribæ qui ſunt à ſecretis ſenatus, ferunt totidem urnas quot fuerint ſententiæ, de quibus conſulitur ſenatus: unamque viridem, quæ eorum ſuffragia excipiat, qui ſententias eas omnes repudiant. Præterea unam rubei coloris, in quam jaciunt ſuffragia ſenatores, quibus nôndum liqueat. unuſquiſque autem ſenatorum ſuffragium in ejus urnam demittit cujus ſententiam præ aliis probaverit: ſi vero omnes rejiciat, in viridem urnam. quod ſi nondum liqueat, ac dubitet, urna rubea præſto eſt. Conſiliarii ſuffragia numerant. Id vero pro

decreto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

decreto habetur, cui plures quam dimidii ſenatores fuerint ſuffragati. quod ſi nullius ſententia dimidium ſummæ exceſſerit, primum ea rejicitur, cui pauciſſimi fuerint aſſenſi, repetunturque ſuffragia pro cæteris ſententiis: eodemque modo poſtrema ſemper rejecta, controverſia ad duas deducitur, quarum altera neceſſe eſt ut plura dimidiis ſuffragia ferat, in quam ſenatuſconſultum factum fuiſſe pronunciatur. Re una expedita de aliis refertur, niſi hora diei intempeſtiva fuerit: idemque modus in aliis ſervatur. Si vero cujuſpiam principis orator ad rempublicam Venetam acceſſerit, à principe, conſiliariis, univerſo collegio excipitur, auditurque ab eis. deinde conſultandi tempus petunt, quo dimiſſo, reque à præconſultoribus eo quem ſupra diximus modo deliberata, ſenatus coſulitur. princeps primum ſenatui narrat, quæ petierit orator. deinde omnium qui jus referendi ad ſenatum habent ſententiæ leguntur. eadem ratione fit ſenatuſconſultum, quo petitioni oratoris reſpondetur. quo accito legitur ei ſenatus decretum, ſicque dimittitur. Hæc ferè ſumma eorum quæ tum ad ſenatuſconſulta tum ad univerſam rationem atque ordinem conſulendi ſenatum pertinere videantur. Nunc & temporis & loci

videtur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

videtur eſſe, ea de decemviris paucis recenſere, quæ facere ad inſtitutum opus videri poſſunt. decemvirûm hoc collegium apud Venetos ſummæ eſt authoritatis, & à quo non immerito quis aſſerat reipublicæ incolumitatem præſtari: cujus origo, ut ejus magiſtratus ratio omnis facilius intelligi poſſit, longius à nobis eſt repetenda. Divina quadam animi prudentia majores noſtri perſpexere, quemadmodum in corpore humano putreſcente humore quopiam innumeri ac periculoſiſſimi plerunque morbi accidunt, qui ſæpe etiam interitum adferunt: ita etiam in rebuſpublicis inſurgere interdum improbos cives, qui negocium reipublicæ faceſſant, dum potius prave imperare volunt, quam legibus parere, ſive adducti ambitione ac regnandi cupiditate, ſive ære alieno gravati, ſeu etiam ſcelerum conſcii, ac metuentes ne pœnas daturi ſint: quales Romæ legimus fuiſſe, Catilinam, Syllam, Marium, ac demum Iulium Cæſarem, qui tyrannide potitus rempublicam penitus evertit. In Græcorum etiam rebuſpublicis alioqui illuſtribus nonnullis ejuſmodi cives præditos extitiſſe memoriæ proditum eſt. Noſtris vero temporibus compertum eſt omnibus, omnes ferè civitates Italiæ quæ populari ſtatu aut etiam

am optimatium utebantur, tandem in cujuſpiam ſuorum civium tyrannidem deveniſſe. Quamobrem omnibus viribus majores noſtri nitendum ſtatuêre, ne pulcherrime inſtituta reſpublica optimiſque legibus confirmata, à quopiam hujuſmodi monſtro vexaretur. Nil enim magis ſibi metuendum eſſe duxerunt, quam inteſtinum hoſtem & civium inter ſe ſimultatem. Cæterum cum animadvertiſſent, in republica Lacedæmoniorum Ephoros ſummæ authoritatis fuiſſe, Romæque decemviros, qui etiam leges condiderunt: operæprecium ſe quoque facturos crediderunt, ſi horum exemplum imitati, in diſpari tamen cauſa magiſtratum ſummæ poteſtatis in hac noſtra civitate inſtituerent, cui providendi præcipue cura eſſet, ne qua inter cives diſcordia, quæ ſeditionem faciat, oriatur: ne qua factio, aut ne quis perniciosus civis reipublicæ inſidias moliatur. quod ſi quiſpiam hujuſmodi morbus malo fato in civitatem obreperet furtim, ſummam haberet authoritatem in eos animadvertendi, ac procurandi ne reſpublica quippiam detrimenti patiatur. tam magna vero poteſtas, neque pauciſſimis committi poterat ſine periculo: neque formidabilis ſi multis committeretur, futura erat. quocirca ut ab
utroque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

utroque incommodo caverent, inſtitue
runt hoc decemvirale collegium. an
nuum hi gerunt magiſtratum, eamqu
vacationem habent, ut is qui vel pe
diem in eo magiſtratu fuerit, non tan
tum eo anno ſed futuro etiam ejus mu
neris vacationem habeat, neque fas ſi
de eo in comitiis decemviralibus mentio
nem haberi. quibus decemviris princi
pem quoque & conſiliarios adjunxere
ut univerſum collegium ſummam de
cem & ſeptem civium expleret, quibu
hæc ſumma poteſtas tributa ſit. ex de
cemviris, ſingulis menſibus tres dicun
tur ab illis quibus ſors obtigerit, qu
principes collegii ſunt, quique matern
lingua capita decemvirûm appella
conſueverunt: & hi jus cogendi decem
virale collegium habent, referendiqu
ad illud. privatum conclave habent, i
quod quotidie conveniunt: privatos e
iam miniſtros habent, janitores, ap
paritores ac ſtipatores, adeo ut nulliu
magiſtratus ſubſellia cum majori obſe
vantia adeas. adeunt vero omnes illi qu
bus cum decemviris negocium eſt. lit
ras quoque ad collegium ſcriptas legun
& de illis ad idem referunt. ne tame
temere ſenatus ille conſulatur, unu
tantum ex his principibus referendi j
nequaquam habet, ſed duo ſint op
e

eſt, qui referre de eadem re velint, ſeu quatuor conſiliarii. ob eam etiam cauſam ne quid temere à pauciſſimis civibus immutari poſſit, illud inſtitutum eſt, ne ſi quippiam quod jam ſancitum ſit abrogare voluerint, decretum id haberetur, niſi duæ collegii partes ſuffragatæ eſſent. Hunc quoque morem obſervant, ne reum cum de eo judicium laturi ſint, in judicium admittant, neque cognatum aut oratorem quempiam, qui ejus cauſam agat: quod tamen jus reis conceſſum eſt, cum apud quemcunque alium magiſtratum cauſam dixerint. Verum hujuſmodi inſtitutum in judiciis ſervant. à principibus collegii reus auditur, ejuſque dicta omnia ſcriptis mandantur. Cum autem cauſa ad collegium defertur, ipſi collegii principes aliique judices qui interſunt, & accuſatoris & rei vicem agunt: reſque maxima ſemper adhibita judicii ratione decernitur. Initio decemviri huic tantum rei operam impendebant, ne ſcilicet reipublicæ civili concordiæ quicquam officeret. Poſtea vero graviſſima quædam crimina & enormia facinora hujuſce judicii ſeveritati ac cenſuræ commiſſa fuere, ut hi qui rei facti eſſent quod nummos adulterinos cudiſſent, vel quod venere maſcula uſi eſſent. ſed noſtris temporibus decem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

virûm authoritas longius ſerpſit. n
jam nonnulla maxime arcana, quæ
reipublicæ gubernationem attinent,
decemviros deferuntur: licet nihil m
joris ſit momenti, niſi è ſententia tot
ſenatus decernant. ſed & jam pleræ
pecuniariæ res ab ipſis adminiſtrant
Quocirca ne in tot tamque arduis neg
ciis pauciſſimis jus eſſet civibus, accer
ſunt in hoc collegium Sapientes prim
ſecundi ordinis, Advocatores quoque
Procuratores ſancti Marci, qui magiſ
tus ſummæ eſt venerationis: ſunt
præter hos huic collegio quindecim
natores, quos adjunctos vocant, aſc
ti. univerſi tamen hi jus ſuffragii non
bent, ſed tantummodo decem &
tem priores, & quindecim his adj
cti, adeò ut omnes ſummam exple
XXXII ſuffragantium. Cæteri hoc j
etſi omnibus negociis interſint, pri
ti ſunt. adjuncti quindecim neque à
natu neque comitiis magni conſilii
ſolebant: ſed decemviri quos voluiſ
ſenatores, quindecim collegas ſibi
jungere conſueverant, qui tamen ne
gentiles eorum, neque arcta neceſſit
ne conjuncti fuiſſent. Nunc vero hi
mitiis magni conſilii eliguntur. M
mam ex decemvirali collegio reipub
Venetæ utilitatem extitiſſe, ipſa ex
rie

rientia expertum eſt. nam anno ab hinc decimo ſupra ducenteſimum, Martinus Phaletrus dux, qui tyrannidem moliebatur magnamque reipublicæ turbationem allaturus fuerat, continuo decemvirûm authoritate ac prudentia oppreſſus, temeritatis ſimul & ſceleris pœnas dedit: diſceptanteque hoc collegio capite truncatus eſt, una cum pleriſq; nobiliſſimis civibus, qui cum eo in perniciem libertatis conſpiraverant, perpetuaque ignominiæ nota fuit affectus. Eo enim in loco, in quo imagines omnium principum depictæ ſunt, cum elogiis rerum quas optime pro republica geſſerint, Martini Phaletri ſedes imagine vacua, verſiculis quibuſdam inſcripta eſt, quibus legentibus ſignificatur eum ducem pro criminibus (ut nihil immutem) ſecuri percuſſum fuiſſe. Pernicioſiſſima certe, & quæ facile perniciem & exitum reipublicæ allatura fuerat conſpiratio, ni decemviralis collegii authoritate oppreſſa fuiſſet. Nonnulli quoque cives, qui ambitione ducti periculoſas quaſdam leges promulgaverant, ut auram popularem aucuparentur, continuo decemvirûm authoritate compreſſi reipublicæ pœnas temeritatis ac immodicæ ambitionis dederunt. Qua ratione effectum eſt deo optimo favente, ut nullus hujuſmo-

di morbus in hac civitate noſtra hoc pacto collegii hujus authoritate confirmata invaleſcere poſſit. Iam præcipuæ reipublicæ Venetæ partes, quibus univerſa ferè gubernatio continetur, à nobis expoſitæ ſunt. Verum ut omni ex parte inſtitutum à nobis opus perfectum ſit, de reliquis quoque magiſtratibus docebimus, à quibus tum jura dicuntur, tum pecuniæ publicæ adminiſtrantur: necnon de gubernationibus civitatum, quæ ſub Veneta ditione ſunt, deque claſſium, exercituumque præfectis. Poſtremo nonnulla inſtituta exponam quibus optime meo quidem judicio cautum eſt, ne populus & plebs minutior ægre ferat nullam ſibi in hac republica gubernationis partem eſſe. Docebimus item haudquaquam omiſſam fuiſſe, ut plerique exiſtimant, publicam ad rempubl. juventutis inſtitutionem. Verum antequam ad hanc rerum inſtitutionem explicandam veniam, non ab re eſſe exiſtimo, ſi lectorem admonuero, in ea ratione, qua ſuprà dixi ſenatum conſuli ſolere, necnon & decemvirûm collegium, apparere perſpicue mixtionem quandam legum popularis ſtatus, & reipublicæ optimatium. Nam quod nihil poſſit ſenatus decernere niſi prius de eo ad ipſum ſenatum à præconſultoribus relatum ſit, ſta-

tu:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ꝛs optimatium eſt. Quod vero præcon-
ıltores nullam habeant poteſtatem, niſi
onſulant ſenatum, eorumque ſententia
llius authoritate confirmata ſit, eſt uti-
ue popularis gubernationis inſtitutum.
taque non tantum in univerſa hac no-
tra republica, verumetiam in quacun-
ue ejus parte, qui recte perpendet, inve-
iet hanc quam dixi, mixtionem & tem-
eriem, cum qua rectæ illæ gubernandi
ationes, in unam formam atque ſpe-
iem reipublicæ noſtræ coaluerint. ſed
ıoſtra unde egreſſa eſt revertatur ora-
io. Omnium ergo prima nobis ea pars
it exponenda, quæ ad jus pertinet. Vni-
erſum igitur jus, quod à magiſtratibus
eddi ſolet, bifariam diviſum eſt. Nam
ıut in ſuppliciis, quæ ſumenda ſunt de
ıominibus facinoroſis, qui patriam aut
ivem aliquem inſigni injuria affecerint,
vel in deos immortales impii extiterint,
conſtitutum eſt. Aut poſitum eſt in cau-
ſis forenſibus judicandis. Idcirco etiam
Venetiis duo genera judicum ſunt, ho-
rum alterum cauſis forenſibus, alterum
vero judiciis rerum capitalium præfici-
tur. Primum itaque de criminoſorum
hominum judicibus, mox de forenſibus
dicemus. Delictorum quædam minutio-
ra, vel ſuapte natura vel peccantium ho-
minum conditione habentur. Nonnulla

graviora & majoris momenti, aut genere ipſo peccati aut peccantiũ nobilitate. qua de re duplices quoq; ſunt capitalium rerũ magiſtratus inſtituti. ad horum alteros graviores cauſæ & inſigniora facinora deferuntur, ad alteros vero leviora. Hae ergo ratione judicia univerſa in republica Veneta perquam egregie diviſa atque conſtituta videri poſſunt: nos de inſignioribus primo, ſubinde de aliis dicemus. Præter delicta quæ decemvirûm cenſuræ commiſſa eſſe ſuprà diximus, graviora omnia crimina Advocatoribus referentibus collegioque quadrageſimovirali diſceptante diſcerni ſolent: pœnaque conſtitui his qui in eis deprehenſi fuerint pro criminis qualitate. quadraginta hi viri, qui criminum cauſis præfecti ſunt, criminales vulgo appellari conſueverunt. Advocatorius magiſtratus priſcis temporibus magnæ fuit authoritatis incredibiliſque exiſtimationis: cujus præcipuum munus eſt, legum cuſtodia, ne aliqua ſcilicet in parte legibus officiatur. Quamobrem quilibet eorum, qui in eo ſunt magiſtratu, eam propè intercedendi poteſtatem habet, quam apud Romanos tribuni plebis obtinebant: ſed illi ut tuerentur libertatem plebis Romanæ, noſtri vero ut vim legum tueantur: quare non immerito tribuni

legum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

egum vocari poſſent. Nos vero ne perſpicuitati, cui præcipue operam damus, ulla in parte officiamus, à communi uſitatoque vocabulo non recedemus. Illi ad populum ſeu plebem referebant, noſtri vero Advocatores ad quadraginta viros de levioribus cauſis referunt. De majoribus autem ad ſenatum, & de maximis interdum, ſi ita eis viſum fuerit, ad majus conſilium referunt. Quamobrem antiquitus magna erat hujus magiſtratus authoritas. Nunc vero quoniam decemvirûm authoritas latius evagata eſt, ideo Advocatorum exiſtimatio obſcurata eſt, eorum authoritate imminuta. Cęterum quum is magiſtratus tam amplam obtineat intercedẽdi poteſtatem in omnibus, legumque cuſtodia ad eum potiſſimum pertineat: atque hi qui facinus aliquod perpetrarint, maxime contra leges feciſſe videantur, præcipue illuſtres cives quorum intereſt præter alios reipublicæ conſervandæ operam dare: idcirco peculiari quodam modo hujuſmodi delicta cenſura Advocatorum viſa ſunt eſſe corrigenda, licet ipſi nullam habeant poteſtatem quippiam contra reos ſtatuendi, præterquam in parvis quibuſdam cauſis. cætera omnia de conſilii ſententia ſtatuuntur. Hoc in loco non ab re futurum duco, ſi omnem judiciorum ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

pitalium rationem explicuero, quæ Advocatoribus referentibus fiunt: quandoquidem nullibi quod ſciam modus hic ſervari ſoleat: ſimulque (ut arbitror) ſatis perſpicuum faciemus, quamnam authoritatem habeat hic Advocatorius magiſtratus. Quum crimen aliquod ad Advocatores delatum fuerit, ſi res digna cenſeatur eorum cenſura, confeſtim vel ab omnibus vel etiam ab uno tantum, nam tres ei muneri præfecti ſunt, interdicitur, & reus efficitur ille, cujus nomen delatum ſit. Deinde ab interceſſore refertur de eo crimine ad conſilium illud quod maluerit Advocator qui interceſſerit, quamvis plerunque conſulatur XXXX-virale collegium, quod judiciis capitalium criminum præfectum eſt. Ibique cauſa recitata, de conſilii ſententia decernitur, an reus ſit in carcerem conjiciendus, & quæſtioni adhibendus, an potius ſolutus cauſam dicere debeat. Poſt id juxta decretum conſilii accerſitur reus, vel clam capitur ab apparitoribus Advocatorum magiſtratus: ibique ſive ſolutus ſive in vinculis coactus de eo crimine rogatur, reſpondet, teſtes utrinque citantur, omnia ſcriptis mandantur, ſive pro reo ſive contra reum faciunt. Hac ratione tota cauſa in codicem publicum relata, omnium quæ

ſcrip-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſcriptis mandata ſunt reo fit copia: conſtituiturque tempus,quo docere cauſam poſſit advocatos atque oratores, quos ſibi adhibuerit, illique poſſint omnia diligenter perſpicere, quæ reo patrocinentur, necnon etiam cogitare, quo pacto objectum crimen teſtimoniaque reo adverſantia diluere poſſint. tandem cauſa incipit agitari. Hac in parte non eſt reticendus mos majorum ad noſtra uſque tempora perductus. ſi enim fortè quiſpiam reus factus tam tenui re familiari fuerit, ut ſumptum facere nequeat in conducendis advocatis, qui partes ſuas tueantur, orator, qui conductus reipub. ſtipendio eſt, id munus habet, ſuſcipit inopis illius rei partes tuendas. ſic enim lege cautum eſt, ne ullus indicta cauſa puniatur. Poſtquam vero ſatisfactum fuiſſe reo videtur, neque ad ſui defenſionem quippiam amplius deſiderandum fuerit, Advocatores conſilium indicunt, diemque reo conſtituunt, quo cauſam dicturus ſit. Conſilio coacto magiſtratus hic Advocatorius accuſatoris vice fungitur: eoſque qui in eo ſunt magiſtratu maxime decet, ut accuſatores acerrimos agant, qualis (dummodo id aſſequi poſſint) fuit Cicero in Verrem, in M. Antonium, dum tamen illi maledicere parcant, neque extra cauſam maledicen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

do vagentur. Nam is qui maledictis indulget, potius inimici & pravi hominis officium facere, quam reipublicæ cauſam agere videtur. Hac enim parte apud Venetos longe ſecus res ſe habet, quá apud Romanos. Olim Romæ quivis civis alteri diem dicere poterat, eumq; quam acerrime accuſabat apud judices. Venetiis vero nemo privatus hoc munus obire poteſt, ſed ex reipublicæ lege officium illud eſt Advocatorii magiſtratus. Qua in re magis naturam rerum imitati, ſapientiuſque concordiæ civium conſuluiſſe majores noſtri videri ſolent quam Romani. Nam quoniam qui facinus aliquod perpetravit, maxime leges & rempublicam læſit, ideoque præcipue reipublicæ pœnas dare debet, jure magiſtratus is qui tuendis legibus præeſt, à facinoroſo homine pœnas poſcere, atque ad id omni ſtudio eniti debet. Contra privati officium eſt illatas ſibi injurias oblivіſci, facileque reo concedere. Præterea nullus privatus civis poteſt accuſatoris perſonam ſibi ſumere abſque maxima invidia & incredibili odio ejus, cui diem dixerit: ex qua re facile ſeditiones oriuntur inter cives: atque id incommodum à noſtris perquam egregie vitatum eſt, univerſo hoc accuſandi munere magiſtratui demandato, qui non privata ſimultate ductus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ctus, ſed ex legis inſtituto id agat. quo effectum eſt, ut nunquam fere auditum ſit Advocatorum cuipiam vicio datum fuiſſe, quod vehementius in reum ſit invectus, aut nimis acrem accuſatoré ſe geſſerit. imò qui acriter in hoc officio verſatur, magnam ſibi laudem comparat apud univerſos cives. Sed ad incœptam judiciorum rationem redeamus. Agit ergo coacto conſilio Advocator partes accuſatoris, orationemq; in reum habet acerrimã. crimina & facinora objicit primum, deinde teſtibus objecta confirmat ac veriſimilibus conjecturis aſtruit. Poſtquam dicendi finem fecerit, agitur cauſa rei ab eo patrono, quem ſibi aſciverit. deinde ſi Advocatorum quiſpiam antequam judices ſententias rogentur, dicere voluerit, locum dicendi habet: ſimiliter advocati rei reſpondendi & objecta crimina diluendi facultatem habent: eaque ratione cauſa utrinque agitatur, donec alter eorum, ſive reus ſive Advocator, cui dicendi locus, ſuccumbens ſe amplius dicere nolle pronunciaverit. Perorata cauſa reus ejuſque patroni diſcedunt è curia judicum: cum judicibus clauduntur in conclavi Advocatores eorumque ſcribæ, præterea nullus. Advocatores primum de puniendo reo ad judices referunt, ſententiaſque rogant, an pu-

an puniendus videatur, nulla tamen adhuc conſtituta certa pœna, quem morem Athenienſes ferè ſervabant. Athenis namque judices ſententias duplices ferebant, primas an reum abſolverent aut condemnarent. ſecunda deinde, ſi priore condemnaretur, pœna conſtituebatur, ut ex Apologia Socratis apud Platonem perſpicue intueri licet. Conſimili judiciorum ordine & propè parimos utitur ratione. Refertur igitur primum ab Advocatoribus, de condemnando reo judices in ſuffragia eunt. omnia namque conſilia apud Venetos res omnes ſuffragiis decernunt. tres urnæ deferuntur, quarum una reus condemnatur, altera abſolvitur penitus abſq; mulcta, tertia colliguntur ſuffragia eorum quibus nondũ liquet utrum ſit ſtatuendum. Prima urna qua condemnatur reus albi coloris eſt, ſecunda qua abſolvitur viridis, tertia rubei. unuſquiſque judicum, ſive cauſa diſceptantibus xxxxviris (ut plerunque) agatur: ſive ſenatus conſulatur, quod raro accidit, in gravioribuſque cauſis tantum fieri ſolet: ſive ad magnum conſilium ab Advocatoribus relatum ſit, quod rariſſime accidit, graviſſimiſque in cauſis fieri conſuevit, clam, ne quis videatur, ſuffragium ſuum dimittit, ſeu pilulam linteam in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

eam urnam, quam maluerit. Poſtea à præfectis conſilii ſuffragia numerantur. Quod ſi plures dimidiis reum abſolverint, confeſtim pronunciatur abſolutus: eſtque Advocatorum rogatio repudiata. ſin vero plures dimidiis damnaverint, ilico pronunciant damnatum. At ſi neutri dimidium excedant, puta quod multi ſint judicum quibus nondum liqueat, pronunciant reum comperendinatum fuiſſe, judiceſque cauſam amplius diſcuti velle. ſi abſolvitur, nihil amplius negocii habet, ſed eveſtigio liber dimittitur. ſi comperendinatur, judicibus & reo dies ſtatuitur, qua denuo cauſa Advocatoribus accuſantibus patroniſque objecta crimina diluentibus agatur. Poſt dictam & peroratam cauſam judicum ſuffragia repetuntur. Quod ſi ex numero ſuffragiorum, qui in neutram venerant partem, dimidium ſummæ non excedant, nihilque decretum ſit, iterum pronunciant reum comperendinatum, & tertio conſilium dicitur. Conſtituta die, qua tertio quoque cauſa eodem modo repetatur, demum in ſuffragia itur, nec tamen amplius ratio ulla eorum habetur, quibus nondum liqueat. Idcirco niſi paria fuerint ſuffragia, neceſſe eſt reũ vel damnari vel abſolvi. ſi abſolvatur, jã dici nihil amplius ei negocii eſſe. ſin vero pro-

ro pronunciatur damnatus, decernit quanam pœna in eum ſit animadvertendum. de genere pœnæ referunt, tum Advocatores, tum præfecti collegio judicum. mos tamen eſt, ut Advocatores eam pœnam proponant, quæ pro genere criminis videatur acerbiſſima. etenim hujus magiſtratus officium eſt, ut ad ſeveritatem inclinet. Alii leviores pœnas proponere conſueverunt, niſi crimen fuerit adeo atrox ut clementiæ nullus ſit locus, ſeu advocatores lenius egerint quam eum magiſtratum deceat. propoſitis omnium ſententiis eodem ferme, modo decernitur pœna qua reus ille ſit afficiendus, quo ſupra diximus ſenatuſconſultum fieri ſolere ubi præconſultorum ſententiæ variant. quam rationem ſi hoc in loco repetere vellem, importuneq; tædio afficere lectorem, merito ineptus haberi poſſem. hoc tamen dixiſſe ſatis eſt, eam ſententiam judicum pronunciari, quæ rejectis aliis plura dimidiis ſuffragia tulerit. Hoc in loco mihi videor non ab re facturus, ſi bina inſtituta annotavero prudentiſſime à majoribus nobis tradita. Primum eſt quod nullius rei ſeu judicii quempiam magiſtratum ne dum civem ſine provocatione arbitrum eſſe voluerunt, ſed omni in re ſummum jus atque arbitrium eſſe

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

conſiliis ſeu collegiis tributum. Alterum vero non minus utile ſuperiori, quod voluere judices non ore ſententias dicere aut palam ſtatuere quidnam ſentiant, ſed clam ſuffragiis diſcernere quod maluerint. utrumque ſanè meo judicio prudentiſſime inſtitutum. nam quod ſumma authoritas nulli magiſtratui conceſſa ſit, recte ſe habet. etenim tum periculoſum eſt paucis civibus ſummam cujuſque rei concedi & committi: tum illud cavetur, ne ſi fortè res deliberata male ceſſerit, civitas de paucis civibus queri poſſet. Quod vero clam decreta judiciaq; fiant, non minore prudentia ſancitum eſt. nā & judices liberius judicant. quod ſi palam ſententiam dicerent, interdum vel ambitione abducerentur ab æquitate judicii, vel amici ac bene meriti de ſe cujus offenſionem vererentur, & quandoque potentioris indignationem extimeſcerent. Illud quoq; proviſum eſt ut quiſque judicum judicio ſuo nitatur, nec ab alterius judicis authoritate pēdeat: quod facile accidere poſſet ſi ille qui prior dixiſſet ſententiam prudentiſſimus ac ſcientiſſimus haberetur. quo circa nec etiā ab excellentiſſimis philoſophis genus hoc judiciorum omiſſum eſt. ſed ad rem redeo. Poſtquam omnis judiciorum ratio à nobis expoſita eſt, ad xxxx capitalium

lium cauſarum judices de quibus dicendum inſtitueram revertar. Horum collegium à civitate noſtra creatum eſt, ac quod Advocatores de cauſis capitalibus referant: eoque deliberante ſontes puniuntur. Ideoque non niſi cauſis graviſſimis, ubi etiam reipublicæ interſit in utram partem judicium ceſſerit, Advocatores ſenatum conſulunt. Verum omnes capitales cauſæ ad hoc quadragintavirale collegium deferuntur: cujus ſententia rata eſt nulluſque ab ea amplius eſt provocationi locus. gerunt hi magiſtratum octimeſtrem, poſtquam ſedecim menſes expleverint in forenſibus cauſis judicandis. Tria namque collegia in republica Veneta ſunt, quodlibet ex XXXX judicibus conſtat. duo forenſibus cauſis judicandis præfecta ſunt, tertium de quo agitur capitalibus. hac tamen diſtributa ratione ſunt ut quamprimum magiſtratu functi ſunt capitales hi judices ipſi in ordinem redigantur, aliique XL-viri magnis conſilii comitiis ſufficiuntur. Non tamen hi ſuffecti confeſtim ad judicandas capitales cauſas accedunt, ſed collegium illud XXXX-virale quod urbanis cauſis decernendis octimeſtri eo temporis ſpatio præfectum fuit, ſubit in locum capitalium qui jam defuncti ſunt magiſtratu. his vero forenſibus atque urbanis

judi-

judicibus tertii x x x x-viri, qui item eo octimeſtri intervallo externorum cauſas judicarunt, in eorumque locum illi nuper ſuffecti ſubeunt. ſicque per vices iidem judices & de forenſibus cauſis tum urbanis tum exteris & de capitalibus decernunt, ac totum biennium in judiciis iis verſantur. Tria hæc collegia judicum proprias habent appellationes. Primum, ad quod exteræ cauſæ deferuntur, novum nominatur. Secundum, quod urbanis præficitur, vetus dicitur. Tertium, quod de capite ſontium judicat, criminale à criminibus dicitur. hi quadraginta-viri criminales nuncupati præterquam quod in cauſis criminalibus ſive capitalibus ſummam judiciorum habent, admittuntur etiam in ſenatum & jus ſuffragii in eo ordine continent. Habent præterea triumviros ex ſuo ordine, qui ſinguli quibuſque binis menſibus ſorte educuntur, ac per vices ſemper aſſident duci & conſiliariis, paremque illis autoritatem ad ſenatum referendi de quacumque re voluerint habent, necnon ad magnum conſilium, eo tamen modo quo ſupra tetigi. nec abſque ratione x x x x hi juniores viri ſenatoribus, qui plerunque ſenes eſſe ſolent, admixti ſunt, ut ſcilicet naturalis ſenum frigiditas juvenum calore temperetur. Non tamen

juniores hi ſenibus numero pares ſunt, ſed longe pauciores, tot tamen ut aliquod caloris veſtigium in ſenatuſconſultis apparere atque ineſſe queat: quod quandoque in rebus agendis perquam neceſſarium eſt. necnon etiam ſenatoria authoritate xxxx his viris conceſſa reipublicæ adminiſtratio aliqua in parte inferioris notæ civibus communicata videri poteſt, quales plerunque hi ſunt qui quadragintaviratum gerunt, in quo ordine populari quadam lege majores noſtri uſi ſunt. Nam tribus his xxxx-virûm collegiis ſingulis quibuſque diebus quibus conveniunt certum ex ærario ſtipendium conſtitutum eſt. Ideoque raro admodum divites cives hunc magiſtratum petunt, facileque ſi petierint repulſam ferunt. verum egenis civibus, probis tamen hominibus facilis eſt ad hunc honorem acceſſus. Qua ratione tum inopiæ proborum civium aliqua in parte conſulitur: tum etiam reipublicæ adminiſtratio non tantum divitibus & inſignioribus civibus, quod optimatium eſt ſtatus & paucorum potentiæ, commiſſa eſt: verum etiam aliqua in parte, mediocri tamen, cives inferioris ordinis ad rempublicam acceſſum habent: qui mos pertinet ad popularem ſtatum. Ex his compertum cuilibet eſſe poteſt, in omni par-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ni parte reipublicæ Venetæ temperationem illam apparere, quam in exordio opuſculi hujus jampridem diximus majores noſtros plurimum ſtuduiſſe, ut ſcilicet popularis ſtatus ratio optimatium gubernationi permixta eſſet: eo tamen temperamento adhibito, ut plures optimatium partes eſſent. ſatis itaque jam à nobis cum de Advocatoribus tum de xxxx-viris dictum arbitror qui criminales judices dicuntur: & qui inſtituti ſunt ut in crimina ſeu genere peccati ſeu peccantium inſigniora animadverterent. Nunc tempus poſtulat ut de nonnullis inferioribus magiſtratibus qui ulciſcendis delictis & maleficiis præſunt minutioribus & genere ipſo peccati & perſonæ fortuna pauca quædam perſtringamus. Hi quoque duplices ſunt. nam quidam jus capitis habent. unus vero omnium minimus de capite judicium ferre non poteſt: ſed in viliſſimos homines atque meretrices animadvertit, atque id genus hominum vel virgis cædi jubet vel in carcerem conjici, prout quemque peccaſſe conſtiterit. Prior vero magiſtratus qui capitis judicium ferre poteſt, bipartitus eſt. Nam non iidem judices quærunt de crimine & quæſtioni reum adhibent ac ſententiam ferunt, ſed priores noctis præfecti totam

prius cauſam reorum agitant ac ſcriptis mandant quæ teſtes dixerint quæque vel ſponte vel coacti tormentis rei confeſſi fuerint. Demum omnem cauſam ad judices proprietatum deferunt. Diverſus à priori hic eſt magiſtratus, hique ſententiam ferunt, ubi de cauſa capitis agitur. quod ſi levius fuerit delictum ut tantum virgis cædendus aut carcere aliquot menſes coercendus reus eſſe videatur, noctis præfecti totam cauſam expediunt neque collegium quadragintavirale conſulunt, ſive conjicere quempiam in carcerem voluerint, ſive quæſtioni adhibere: qui tamen Advocatorius magiſtratus jus minime habet. verum opus eſt ut prius collegium conſulat, auctoritateque illius decreti collegii nitatur. neque ſine magna ratione hoc ita inſtitutum fuiſſe videtur. Nam ſi pro quolibet crimine etiam reis hominibus qui nihili ſunt conſilium conſulendum eſſet, incredibile negocium reipublicæ adminiſtrationi faceſſerent: ſontibus etiam viris major peccandi licentia tributa eſſet, majori impunitatis ſpe propoſita. Vt ergo judicia hujuſmodi expeditiora eſſent, Præfecti noctis eam autoritatem qua Advocatores privati ſunt obtinent. Præfecti noctis ſex ſunt: ſex item in minimo eo magiſtratu cui in infimos tantum homi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

s levibuſq;criminibus jus eſt.Capita tri-
um civitatis appellantur, hi qui eum
agiſtratum gerunt : quoniam ex una-
aque tribu , in ſex enim tribus tota ci-
tas diviſa eſt , tum eos præfectos no-
is,tum caput, tribus eligunt: quo more
iam in conſiliariis eligendis uti ſole-
us , quod ſuperius à nobis minime o-
iſſum fuit. Vtriuſque præterea magi-
ratus officium eſt, ut viciſſim modo
ræfectus noctis , modo caput tribus,
iam tribum circumeant ad gallicinium
ſque , cum publicis ſtipatoribus & ap-
aritoribus armatis, provideantque ne
er nocturnas tenebras quæ majorem
centiam præſtare hominibus ſceleſtis
olent,cuipiam fiat injuria:neve fur clam
omum quampiam fodiat, aut ne latro
llas per vias graſſetur in quemquam.
nprimis Venetæ urbis originibus uter-
; hic magiſtratus magnæ æſtimationis
rat. Poſtmodum adjunctis novis reipu-
licæ magiſtratibus , prout ratio tempo-
um & commoditas exigebat , horum
dignitas & authoritas eſt obſcurata:ſum-
maque poteſtate ad novos magiſtratus
tranſlata parva quædam & viliora nego-
cia veluti feces in eorũ ſubſelliis reſidere.
Hactenus de magiſtratibus qui capitales
cauſas decernunt dixiſſe ſufficiat.De fo-
renſibus in ſequenti volumine dicetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CASP. CONTARENI Patricii Veneti De REPVBLICA VENETORVM

LIBER QVARTVS.

MOS ille in republica Veneta perpetuus ſemper fuit ne quiſquam magiſtratus in majoribus cauſis ſummam authoritatem haberet: ſed ſummum illud jus collegiorum & conſiliorum ut uſitatius loquar eſſe voluerunt. Ideo in forenſibus quoque cauſis, quæ ſummam quinquagintaquinque nummorum aureorum exceſſerint, nullus magiſtratus eſt à quo non ſit provocatio ad auditores urbanarum cauſarum qui lingua vernacula veteres appellantur, & ad collegia quadragintavirûm de quibus ſupra meminimus. At ut perſpicue tota hæc judiciorum forenſium ratio intelligatur, ab auditoribus, qui quidem duplices ſunt, ordiemur. novi etenim ſive recentes atque veteres ſunt. Veteres à vetuſtate nomen ſortiti, quod hic magiſtratus apud Venetos multo vetuſtior ſit quam alter, qui nō prius in hanc rempublicam inductus eſt quam continentis imperium habuerit, multis ſeculis

poſt urbem conditam. Veteres hi audito-
res eandem ferè authoritatem obtinent
in judiciis cauſarum forenſium quæ ur-
banis judicibus diſceptantibus dijudicā-
tur, quam Advocatores in pleriſque om-
nibus rebus, ſi qua in parte viderentur of-
ficere legibus, intercedendi inquam. cum
ergo à judicibus urbanis contra aliquem
ſententia lata fuerit, licet illi ab eorum
judicio ad auditores provocare. Cauſa
ad eorum ſubſellia deducta, & ultro ci-
troque agitata ab his inter quos contro-
verſia fuerit, niſi ſummam excedat quin-
quaginta aureorum nummûm, omneſq;
judices in eandem ſententiam convene-
rint, poſſunt ipſi abſque quadragintavi-
rûm collegio rem decernere. quod ſi in-
ter ſe diſſenſerint: vel eorum unus au-
thoritatem habet intercedendi, cauſaque
illa apud minimum quoddam collegium
agitatur, in quo uterque auditorum ma-
giſtratus treſque alii judices conveniunt:
ibique minores hæ cauſæ dijudicantur.
Quod ſi univerſa cauſa eam ſummam
excedebat, ante noſtram ætatem non
poterat ad Quadraginta-virûm colle-
gium res deduci, niſi aliquis audito-
rum latæ ſententiæ à judicibus inter-
ceſſiſſet, de eaque ad quadragintavi-
ros retuliſſet. Noſtra vero tempeſtate
lata lex eſt, qua conceditur illi contra

quem priores judices ſententiam pronunciaverint, ut poſt tres exactos menſes quamvis nullus auditorum interceſſerit, poſſit diem adverſario dicere, & ad collegium provocare. qua lege auditorum authoritas valde eſt imminuta, quamvis ejus magiſtratus cum intercedunt nonnihil ad cauſam obtinendam valeat. Nam neque tres menſes operiri oportet, eorumque interceſſio velut prærogativa judici videatur eſſe. Si auditor interceſſerit, prioribus judicibus diem dicit, collegium quadraginta-virûm aditur. Ante noſtram ætatem uterque magiſtratus orabat coram collegio, ſententiamque uterque ſuam tuebatur. ſenſim vero per ſegnitiem judícum in deſuetudinem abiit, ut priores judices quorum ſententiæ interceſſum ſit interſint quum apud quadraginta-viros cauſa agitatur, ne dum orent: ſed die eis per tabellionem dicto reſpondent jus fieri debere. Mos vero ille ut auditores primum referrent ad collegium de cauſa cui interceſſiſſent, orationemque haberent, ad noſtra uſque tempora deductus eſt. Nunc vero penitus intercidit, ſed patroni tantum eorum inter quos controverſia fuerit, hoc munus defunguntur, tuenturque ſuorum clientum cauſas: quibus rebus effectum eſt, ut dignitas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

nitas auditorii magiſtratus, quæ diu il-
ſtris erat, noſtris temporibus obſcura
dmodum & imminuta ſit. Quadragin-
a hi urbanarum cauſarum judices eun-
em ferè morem ſervant in judicando,
uem à judicibus quadraginta capi-
alium cauſarum ſervari ſolere dixi-
nus. hoc tantum diſcrimen eſt, quod
n cauſis in quibus de capite agitur
c fortunis rerum, nullum certum
randi tempus ſtatutum eſt. In his vero
rbanis litibus præſcriptum eſt temporis
ntervallum ultra quod orationem pro-
endere non poſſunt: id eſt, hora cum di-
nidia tantum cuilibet oranti conceſſa
ſt. neque in forenſibus iis cauſis judi-
andis variæ referuntur ſententiæ ut
am collegium eligat quam maluerit,
quemadmodum in ſumendis pœnis à
nequam hominibus fieri ſolere ſuperius
lictum eſt: ſed tantum refertur an lata
rius à judicibus ſententia confirmanda
it vel potius abroganda. de abrogatione
efertur, ſi auditor quis interceſſerit.
quod ſi non fuerit interceſſum, ſed ſine
nterceſſore cauſa ad collegium fuerit
deducta, præfecti collegii perorata utrin-
que cauſa non de abroganda ſed de con-
firmanda ſententia lata referunt. Iurati
judices omnes in ſuffragia eunt. Tres i-
tem urnæ deferuntur. viridi abrogatur
 id de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

id de quo relatum fuerit. candida approbatur. rubea vero eis deſtinata eſt quibus nondum liqueat, ſed velint cauſam ampliari.nihilque decretum habetur niſi plures quam dimidii abrogaverint aut approbaverint. quod ſi tot judicibus nondum liqueat, ut in neutram partem judicium factum ſit, cauſa ampliata pronunciatur ad alteram diem, qua eadem fere repetuntur. quod ſi etiam eadem die judicium pendeat, tertio cogitur collegium, cauſa repetitur. qua perorata utrinque itur in ſuffragia, neque amplius ulla eorum judicum quibus nondum liqueat habetur ratio. quare niſi paria fuerint ſuffragia, in alteram partem fit decretum, ſive de abroganda ſive de confirmanda ſententia lata. Abrogata ſententia nequaquam adimitur poteſtas actori, quin de eadem re judicium repetere poſſit. Nihil enim abrogatione ſtatuitur, ſed tantum lata ſententia antiquatur. Confirmatione vero & approbatione rata fit ſententia quam priores judices pronunciaverunt, neque amplius provocationi eſt locus, neque judicium repeti poteſt ſuper eadem re, niſi cauſæ quippiam novi accedat. Atque ſatis hactenus de auditoribus veteribus dictum ſit: nunc pauca de recentioribus perſtringamus. Hic magiſtratus in noſtra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

publica non fuit prius inſtitutus, quam
continente æſtuariis iiſce finitima Ve-
etum imperium extendi cœpit. Ad hos
prætorum judiciis provocatio eſt, alio-
umve magiſtratuum qui extra urbem
opulis qui in noſtram venerunt ſocieta-
em jus dicunt. Veteres enim auditores
triſque, urbanis ſcilicet & exteris cauſis,
haudquaquam ſatisfacere poterant.
Quamobrem eam appellationem etiam
ortitus eſt, ut novorum ſive recentium
liceretur. Nam poſt conſtitutam rem-
ublicam imperium Venetum extendi
ncœpit in Venetiam oram, quæ ad vete-
es dominos veluti quodam poſtliminio
olens ac libens rediit. Etenim ut in exor-
dio operis oſtendimus, nobiliſſimi qui-
que provinciæ Venetæ barbarorum im-
etum Italiæque totius devaſtationem
ugientes ſe in noſtra æſtuaria recepe-
unt, urbemque hanc opulentiſſimam
condidere. Cui etiam nomen Venetiæ
ndiderunt multitudinis numero: ut ſi-
gnificatum poſteris eſſet eo omnium ci-
vitatum Venetiæ regionis nobilitatis
florem conveniſſe. Igitur cum brevi
imperium Venetum creviſſet in immen-
ſum, unus haudquaque magiſtratus ur-
banis & exteris cauſis ſatis eſſe poterat.
Icciрco novus hic inſtitutus eſt, no-
vumque quadragintavirale collegium.
Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Provocatio quoque, quæ ab aliis qui extra jus dicunt fit, ad horum ſubſellia defertur. atque hoc demum collegio diſceptante omnes ejuſmodi cauſæ diſcernuntur. eadem in omnibus ratio eſt, parque modus hujus magiſtratus & collegii, quẽ modo ab auditoribus veteribus & collegio quadragintavirali urbanarum cauſarum judice ſervari ſolere docuimus. illud tantum jus auditoribus recentibus additum eſt, quod in cauſis quæ ſummam quadraginta nummorum aureorum non exceſſerint latam ſententiam, à qua ad eos ſit provocatum, moderari queunt, ejuſque partem ſi ita ipſis videatur, abrogare, partem vero comprobare, dum modo omnes in eandem ſententiam conveniant. quod ea de cauſa inſtitutum, ne exteris hominibus & advenis, quorum præcipue rationem haberi debere ſummi philoſophi tradidere, majus negocium fieret, ſed ſine magno rei familiaris diſpendio litium exitum invenirent. Hoc jure veteres privati ſunt. neceſſe enim illis eſt ut aut totam ſententiam approbent, vel totam reſcindant, atque irritam faciant. Sic novi hi intercedendo reliquis omiſſis parti intercedere poſſunt: at veteres contra. aut enim toti intercedunt, aut univerſam integram dimittunt. Hocque pacto extero-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

terorum lites breviori ſpacio dirimuntur, quam cauſæ urbanæ: quamvis patronorum & juriſconſultorum verſutia, quæ nihil etiam contra fas intactum relinquit, in immenſum quævis lites protrahuntur. quod ubique gentium fieri ſolet, ubi non temere ſed ſtatuto ordine judicia fiunt. Explicata ferè à nobis eſt judiciorum ratio, ſupereſt ut paucis perſtringamus eos magiſtratus qui primi in cauſis urbanis jus dicunt, à quibus ad veteres auditores provocationes fiunt & ad collegium quadraginta virorum: quorum judicum ſex ſunt ſubſellia pro qualitate cauſarum & perſonarum diſtributa. nam aut lites ſunt de mercatura rebuſque ad negociatores ſpectantibus, vel de ædibus & fundis quæ intra æſtuaria fuerint: aut de poſſeſſionibus & agris quæ in terra continenti ſunt, aut de quibuſvis aliis contractibus ſtipulationibuſque: perſonæque quæ lites interſe conferunt, aut ſunt cives, aut exteri, ſeu cives cum exteris: vel demum cum pupillis res habetur, aut agunt viduæ fœminæ poſt obitum mariti de dotibus recuperandis. ne ergo inter tot diverſorum generum judicia turbatio eſſet, neve aliud alii impedimentum afferret, plura inſtituta fuere judicum ſubſellia: ita ut quantum fieri poſſet unuſquiſque pro

ratione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ratione negocii & litis ſuos judices cognoſceret. quæ enim lites ad ædes ſive fundos intra fines Venetiarum poſitos, id eſt in æſtuariis exiſtentes pertinent, hæ omnes à judicibus qui proprietatum nominantur dijudicantur: quos etiam adeunt viduæ dotes ab hæredibus maritorum defunctorum repetere volentes. Hancq; appellationem habuerunt quod majores noſtri ea tantum civium ſuorum propria exiſtimarunt, quæ in æſtuariis eſſent poſita, utpote quæ ad alienos dominos non facile transferri poſſent. Cætera vero in continenti exiſtentia, ſive agri ſive domus fuiſſent, utpote quæ facile invito à dominis poſſent auferri, injuriæque magis expoſita eſſent, mobilia dici voluerunt. quod ſi de fundis continentis oræ controverſia fuerit, iudices procuratorum ſunt adeundi. iiſdem judicibus cum pupillis, qui adhuc tutores habeant, contendas oportet. qua de re ii judices id quoque nomen obtinuerunt. nam apud Venetos curatores & tutores, procuratores appellari conſueverunt. Si item lis de mercimoniis intercciderit & ad mercaturam ſpectet, ſubſellia judicum adeuntur qui ex ea re judices ſeu conſules mercatorum nominantur. hi majori quodam compendio judicant quam alii forenſes magiſtra-

giſtra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

[ma]giſtratus: quod ea ratione inſtitutum eſt, [n]e longioribus litibus impedimentum [m]orave fieret negociis mercatorum, [q]uæ aſſiduam quandam operam exi[g]unt. At ſi inter exteros homines lis fue[r]it, vel quiſpiam civium hoſpiti diem di[x]erit, opus eſt accedat judices qui ab ad[v]enis nomen habent. Cæteræ vero om[n]es cauſæ contractus ac ſtipulati, ex qui[b]us quiſpiam ab alieno ſibi aliquid debe[r]i contendat, idque judicio petat, judici[b]us veniunt qui petitionum nuncupan[t]ur : hique prætoris urbani vicem ge[r]unt. Sunt præterea minimæ quædam, [q]uibus dijudicandis præfecti ſunt judices mobilium dicti. Eſt & præter hos magiſtratus alius, qui ſi quid inventum fuerit aut olim reconditum aut nuper amiſſum, an ad ærarium aut ad privatum quempiam, an vero ad eum qui reperit, res ea pertineat, decernit, omneſq; huiuſmodi controverſias dijudicat. Expedita univerſa judiciorum ratione ad eos magiſtratus accedamus, qui ærarii curam habent, quibuſve pecuniæ publicæ adminiſtratio commiſſa eſt. Hi fortaſſe alicui plures eſſe videbuntur quam par ſit, paucioribuſq; univerſæ rei pecuniariæ ſatisfieri poſſe. Verum hac in parte id eſt animadvertendum, patres noſtros ſummam diligentiam adhibuiſſe ne in

admini-

adminiſtrandis pecuniis publicis aliqua fraus fieret. arbitrati enim ſunt ex ærario veluti alimentum univerſis reipublicæ partibus ſuppeditari, quo deficiente ſeu imminuto deficere quoque rempublicam aut minui opus eſſe. Quocirca legē etiam fecerunt, qua ſancitum eſt, ut ſi quis civis peculatus damnatus fuerit, perpetua ignominiæ nota ſingulo quoq; anno repetita inureretur. Majori enim conſilio coacto in concione civium omnium ſtatuta die ab Advocatore omnes illo crimine damnati pronunciantur: ut qui tantum ſcelus auſi ſunt, perpetuæ ignominiæ pœnas luant. Sed ne ab inſtituto longius digrediamur, magiſtratus qui ærarii curam habent, duorum veluti generum ſunt. Qua ratione publicæ quoque pecuniæ diviſæ ſunt. nam vel ex publicis vel ex vectigalibus in ærarium conferuntur: vel interdum cum reditus reipublicæ impenſis minime ſatisfacere poſſe videatur, à civibus pro cujuſque cenſu ſolvitur. ſæpe etenim id neceſſum mari aut terra ingruentibus bellis, quibus civitas noſtra frequenter vexari ſolet: ſive Turcis in noſtram ditionem irruentibus, quorum impetum non ſine maximo detrimento complures annos ſuſtinuimus, acerbiſſimumque hoſtem in univerſam rempublicam

Chri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Chriſtianam ſævientem continuimus. Aut Chriſtianis principibus quibus imperii Veneti amplitudo quandoque officit, in perniciem noſtram conſpirantibus: ut anno ab hinc x v. cum omnes ferè Chriſtiani principes inito inter ſe fœdere in exitium imperii noſtri conſpiraſſent. ſed diis bene juvantibus impetus omnium ſunt repreſſi, reſque pene collapſa in integrum reſtituta eſt. Duplex ergo cum ſit publicæ pecuniæ genus, duplices quoque magiſtratus ei rei ſunt præfecti. Quidam enim pecuniæ ex cenſu civium collatæ præficiuntur: alii vero reditibus & vectigalibus reipublicæ. Vectigalia quidem exiguntur ab his quæ exportantur ex urbe, aut in urbem importantur. Quædam vero ex civitatibus quæ in ſocietatem imperii Veneti ſunt adſcitæ. Vrbana vectigalia cum propter maximam mercium copiam mercatorumque conventum, tum ob ingentem hominum multitudinem qui hanc civitatem incolunt, majora ſunt quam quæ ſibi quis perſuaſerit. mercium rerumque urbanarum varia ſunt genera: ideo diverſi quoque magiſtratus ſunt inſtituti, prout ſcilicet commodum viſum fuit his qui locandis exigendis hiſce vectigalibus præſunt: quos ſi ſingulatim enumerarem, faſtidio potius afficerem quam

quod ex ea narratione aliquid voluptatis eſſem allaturus. Illos etiam magiſtratus qui temporarii ſunt, quod interdum temporum ratio ita poſcere videatur, prætermittendos eſſe duco. In ſumma, horum omnium magiſtratuum officium illud eſt, ut caveant ne per dolum aliquid pecuniæ publicæ avertatur, aut per inertiam pereat. Ipſi quoque omnes controverſias quæ ad id genus pecuniæ pertinent dijudicant. Omnis vero ea pecunia quæ ab iiſce magiſtratibus exigitur, continuo ad gubernatores redituum publicorum defertur. Eam namque appellationem is magiſtratus obtinuit qui huic ſummæ præfectus eſt. Sed quoniam ea cura magni eſt momenti, non niſi inſignioribus civibus deferri ſolet. qui ut libentius hoc munus ſibi peterent, aut ne demandatum rejicerent, magnum emolumentum oneri alioquin gravi adjunctum eſt, authoritas quoque non contemnenda. hi etenim apparitores, viatores, lictores, omneque id genus miniſtrorum reipublicæ creant, quibus omnibus ex ære publico ſtipendium perſolvitur. id vero quod reliquum fuerit, ad quæſtores urbanos defertur. ad quem magiſtratum omnis tandem ſumma æris publici, à quibuſcumque quæſtoribus extiterit ſive magiſtratibus allata, qui ſeu extra ur-

bem

bem ſeu in urbe pecuniæ publicæ exigendæ curam habent, pervenit. at urbani hi quæſtores eampecuniam ex ſenatus decreto in uſus publicos impendunt, in codicibuſve ſuis & acceptum referunt & expenſum ferunt. quod munus quum operoſum, laboris non exigui ſit, ideo civibus junioribus committi conſuevit: qui tamen tum nobilitate generis, tum innocentia vitæ clari ſunt, ne ſcilicet æs publicum quapiã ratione in rem privatam avertatur. Quocirca urbanis quæſtoribus ius ſenatoriũ datum, propemodum idem quod legitimi ſenatores habent. pecunia vero quæ in reipublicæ anguſtiis ex cenſu à civibus confertur, quãvis tandem ad quæſtores urbanos omnis confluat, proprios tamen quoſdam magiſtratus habet. Interdum enim de conferenda ex cenſu pecunia ea ratione fit ſenatuſconſultum, ut nulla mentio habeatur neq; de reſtituendo eo ære, nec de aliquo emolumento civibus erogando, qui ex ſua re privata eam pecuniam contulerint. Quod tamen raro admodum fieri conſuevit: nam plerunq; imo potius ſemper niſi res contrarium poſtulet, ſenatus reipublicæ ita conſultum eſſe vult ut privatorum res non negligantur. Promulgato igitur ſenatuſconſulto de pecunia ex cenſu conferenda facto,

temporeque quod commodum fuerit viſum conſtituto, unuſquiſque civium infra id tempus eam ſummam perſolvit, quam ex cenſu debet. exigunt autem gubernatores redituum deferuntque ad quæſtores urbanos. ſæpenumero tamen ea ratione fit ſenatuſconſultum de pecunia ex cenſu conferenda, ut poſt certum temporis ſpatium civibus qui eam perſolverint reſtitui incipiat aliquo etiam emolumento adjuncto: certaque in eam rem delegantur vectigalia. Interdum vero ſenatuſconſultum de collatitia ex cenſu pecunia ante noſtram tempeſtatem fieri ſolebat, ut de reddenda nulla fieret mentio, neque ullum certum tempus conſtitueretur niſi id commodum reipublicæ fuiſſet. ſed magiſtratus qui præfectus mutuis dicebatur, quod nomen adhuc quoque retinet, acceptam ab unoquoque civium eam vim pecunię in codices referebat: interimque donec reſtitueretur ſingulo quoque anno quinque nummi aurei pro centum collatis, veluti in vicem reditus privatis civibus creditoribus numerabantur: in quem uſum multa vectigalia erant quoque deſignata. Qua ratione priſcis bellis facilis erat pecuniæ exactio, quæ ex cenſu ſolvebatur. neque iniquum exiſtimari debet, civibus qui rem familiarem in tempori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

bus reipublicæ neceſſariis conſumpſerant, aut magna ex parte imminuerant, viciſſim aliquid impendi ex reditibus publicis. Nam quemadmodum partes totius incolumitati conſulere debent, ita natura comparatum eſt ut totum curam habeat ne partes magnum incommodum patiantur, ſed pro viribus provideat ut incolumes perdurent, alimentaque impartiantur quibus reficiantur & conſerventur. Verum noſtra ætate hoc æs alienum reipublicæ adeo ingens erat, ut in eo emolumento quod diximus civibus erogari, trecenta ferè nummorum aureorum milia ſingulis quibuſque annis expenderentur. Quorum ſolutio proximis annis propter anguſtiſſima reipublicæ tempora quum intermiſſa fuiſſet, tandem quarto ab hinc anno, referentibus Dominico Triviſano ſenatore ampliſſimo, atq; Andrea Gritto, cujus ducis auſpiciis nunc reſpublica Veneta regitur, ſapientiſſimo atque integerrimo ſenatore, factum eſt ſenatuſconſultum ut nulla amplius emolumenti erogandi mentio fieret, neque in codicibus publicis poſt id tempus id æris acceptum à civibus referretur. verum ne omnino à republica fraudati eſſe viderentur capitis reſtitutione, necnon etiam emolumenti quod ad eam diem eis debebatur, cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

multa vectigalia deſignata ſunt, tum reipublicæ poſſeſſiones omnes in agro Rodigienſi poſitæ ſunt diſtributæ. Cujus muneris maxima parte nos functi ſumus, qui illo tempore magiſtratum gerebamus, qui ante noſtra tempora inſtitutus præcipue fuerat ad hujuſmodi æs alienum reipublicæ minuendum, aut ſi fieri poſſet extinguendum: de quo pauca infra dicemus. ſicque magna pars ingentis ac incredibilis ferè publici æris alieni imminuta fuit, necnon privatorum civium facultatibus ſatis commode conſultum: ita tamen ut prior ac potior ſemper fuerit reipublicæ ratio, quam privati commodi. quod inſtitutum à majoribus noſtris ad hæc uſque tempora per manus deductum eſt. Vt ergo redeamus unde divertit oratio, Præfecti mutuis eam pecuniam exigunt, quæ à privatis ex cenſu in reipublicæ uſus neceſſarios confertur: acceptamque in ſuos codices referunt, ac demum urbanis quæſtoribus numerant. Iidemque præfecti curam habent exigendi à quæſtoribus urbanis eam ſummam pecuniæ, quæ quotannis erogari ſolebat, in vicem reditus civibus privatis: eamque & acceptam & expenſam in ſuos codices referebant. Pecunia vero quæ ea lege ex ſenatuſconſulto erogatur à privatis ut certo tempore reſtitui debeat,

à pro-

à proprio quodam magiſtratu & exigi & reſtitui ſolebat. nunc univerſum hoc munus gubernatoribus reditus demandatum eſt. Alius etiam præter hos eſt pecuniarius magiſtratus minime prætereundus, qui in eam curam incumbit, ut cives ærarios factos, eoſque qui conſtitutam non perſolverunt pecuniam quam ex cenſu debent, inveſtiget: eorumque bona publicet, & tandem ſub haſta vendat. Nonnulli ſunt præterea magiſtratus pecuniarii, à quibus ærarii cives inveſtigantur: rationeſque in publicis codicibus privatorum ac reipublicæ diligenter inſpiciuntur, ne qua fraus publicis reditibus atque ærario fieri poſſit: quos conſulto prætereundos exiſtimo, ne tædio lectorem afficiam. neque enim momenti quippiam habent ad eam quam potiſſimum hoc opere mihi exponendam reipublicæ gubernationem inſtitui. Præter hos magiſtratus nonnulli etiam ſunt qui multum faciunt ad civitatis commodum, & ad bene beateque vivendum, ideoque à nobis minime ſunt omittendi. Primi nobis ſe offerunt monetæ aureæ argenteæque præſides: qua maxime civium commercia continentur cum externis hominibus, & ſecum viciſſim. Dein annonæ triticeæ præfecti, itemque ſalubritati Venetæ civitatis præfecti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſine quibus vita conſtare non poteſt. Necnon etiam præſides ampliſſimi navalis. Aediles quoque, qui viarum, pontium & hujuſmodi rerum reſarciendarum curam habent, perquam neceſſarii ſunt. Ac demum ampliſſimus magiſtratus, quem procuratorum Veneti appellant, maxime eſt civitati noſtræ oportunus. De præfectis monetæ nihil eſt quod amplius dicamus, niſi quod ejus magiſtratus intereſt providere, ne argentum aut aurum imperfectius aut impurius, quam id quod lex ſtatuit cudi debere, aliquo pacto cudatur: neve excuſi nummi pondere ſint minores quã lex jubeat. quod ſanctiſſime apud nos obſervatum fuit. quam obrem maximo in precio apud omnes nationes barbaras, nedum apud Chriſtianos, Veneti nummi ſemper fuerunt, hodieque ſunt. Cæteri namque principes plerique omnes impurius aliquanto argentum & aurum cuderunt, ut facilius impenſis ſatisfacere poſſent. At noſtri conſtantiſſime ſemper hac in parte dignitatem à majoribus acceptam retinuere. Magiſtratus vero, qui annonæ triticeæ præfectus eſt, civitati Venetæ perquam neceſſarius eſt. etenim cùm nulla propè frumenti vis ex agro Veneto colligatur, quod omni ex parte urbs æſtuariis ampliſſimis ambiatur, civitaſque populo-

pulo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

pulosiſſima exiſtat, opus eſt rei frumentariæ magnam haberi curam: ne quando populus, cujus commodo majores noſtri maxime conſultum eſſe voluerunt, rei frumentariæ inopia laboret, nimiaque annonæ caritate prematur. Idcirco rei frumentariæ tres ſunt præfecti, qui XVI menſibus magiſtratum gerunt. horum eſt officium providere ne civitas unquam frumenti inopia laboret. quæ ſi quando timeatur, Principem Sapientumque collegium adeunt, reque inter eos diſcuſſa decernunt quæ ad frumenti copiam comparandam præcipua eſſe videantur. Quandoque etiam ſolet certa merces ex ærario his conſtitui, qui ex longinquioribus provinciis frumentum Venetias advexerint. Interdum ære publico triticum mercantur à negociatoribus, qui polliceantur certam vim frumenti ſtatuto tempore ex deſtinatis etiam provinciis ſe Venetias delaturos: quod niſi præſtent, pecuniaria mulcta taxantur. Emitque reſpublica magno precio, & vili vendit. ut commodo populi ac inopiæ conſulatur: qua in re magnam interdum jacturam ærarium facit. De re frumentaria præterea plurimæ ſunt leges pulcherrimaque inſtituta: quæ ſi in præſentia recenſerem, longius quam par ſit ab inſtituto digrederer. ſequitur

magiſtratus is, cui urbis ſalubritas eſt curæ. hujus præcipuum munus eſt, providere ne aliquo pacto ex contagione tabes ſerpat in civitatem. quod ſi clam quandoque obrepſerit, ut nonnunquam ſolet accidere, ſedulo operam dat, ne longius vagetur. Qua de re ædes publicæ ampliſſimæ ſunt ædificatæ in æſtuariis, intervallo trium milium paſſuum ab urbe: quibus ſinitimi ſunt horti pulchre conſtituti: in quas ſi quis ex plebe eo morbo ægrotare cæperit, confeſtim cum tota familia defertur. hi vero qui cum ægrotante conſuetudinem aliquam habuerant, opus eſt, ne alios inficiant, ut proprios lares deſerant, concedantque ad alias ædes publicas, itidem extra urbem in eum uſum conditas, regione à prioribus longe diverſa. ibique XXXX dies detinentur, in quibus ſi ſani perſtiterint, civitati ac domeſticis laribus reſtituuntur. ſuppellectilis quoque magna cura habetur, ne ejus contagione quiſpiam inficiatur. hic quoque magiſtratus providet ne quid putridum aut quod incolumitati civitatis officere poſſit vendatur. demum id ſedulo curat ut quam ſaluberrime Venetiis agatur. Nam non multo ante noſtram tempeſtatem hoc præfectorum genus inſtitutum fuit: & cum ſæpius antea civitas peſtilentia laboraſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

braſſet, adeo ut plerique omnes quan-
oque proprios deſeruiſſent lares ob in-
ruentem vim tabis, & in continentem
roximam ſeceſſiſſent: nunquam tamen,
oſtquam hæc cura novo huic magiſtra-
ui demandata eſt, divino munere faven-
e civitas hæc hujuſmodi hoc morbo ve-
ata eſt gravius: licet interdum quod in
nagna hominum undique convenienti-
ım frequétia evitari non potuit, nonnul-
æ domus fuerint infectæ: cura vero hu-
us magiſtratus atque ope à deo præſtita
malum latius vagari non potuit. Nunc de
ampliſſimi navalis præfectis dicendum
eſt: quod certè non ſolum Venetæ urbi
magno eſt ornamento, ſed etiam univer-
ſæ Italiæ reiq; publicæ noſtræ non medio-
cré dignitatem affert. immenſum nam-
q; opus eſt & admiratione digniſſimum.
Nam in ea urbis regione quæ præ aliis
mari vicina eſt, & præterea maxime
commoda, navale ædificatum eſt, ac in
tres ſinus, ſeu ſi malueris receſſus, excava-
tum: intra quos mare recipitur unico
tantū oſtio tam lato ut etiam ſatis ſit ad
maximas triremes capiundas. Munitum
eſt oſtium duabus turribus ex utraque
parte, ſuntque hæ ponte ſublicio junctæ
portiſque cancellatis, quę nunquam reſe-
rantur niſi quum opus ſit triremes edu-
cere, ſeu in navale inducere. nullibi etiam
aditus

aditus ad interiora navalis patet, præterquam hoc uno oſtio ingredientibus. Primus ſinus occurrit omnium minimus, amplus tamen. hic undique circum tecta habet in fornicis modum ædificata contignationibus ac tegulis tecta. ſub hæc triremes è mari ſubducuntur, ibique ab omni ventorum ac pluviarum injuria tutæ perdurant, quoad illis uti libeat. ea ratione multos annos incolumes & illæſæ permanent. Novas item ſub eiſdem tectis ædificant, atque veteres ſubducunt & reſarciunt: magnum ſanè opus, quod & maximo ornamento ſit, & ad navium fabricam utiliſſimum. Poſt hunc ſinum alius eſt interior ampliſſimus, circum omni ex parte ejuſmodi tectis ut dixi inſtructus: nec ullum ex eis inſpicias triremibus vacuum, ſed binis ſi tecta fuerint latiora, aut ſingulis ſi anguſtiora. Tertius vero non minor ſecundo, paulo ante noſtram ætatem ſuperioribus additus fuit, circumſeptuſque mœnibus pulcherrimis. in eo autem plura ſunt tecta ædificata, quamvis non ſint omni adhuc ex parte perfecta: verum ſumma cum diligentia opera datur ut ei fabricæ extrema imponatur manus. Tres hi receſſus invicem ſunt pervii, ac unico muro ambiuntur nonnullis turribus diſtincto, in quibus vigiles noctu excubias agunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

unt, ne quid detrimenti tam inſigne o-
us vi ignis injecti, ſeu dolo facinoroſi
ujuſpiam, ſeu caſu quopiam, ut inter-
um evenire ſolet, accipiat. Intraque
nœnia tabernæ ſunt armamentorum
mpliſſimæ, univerſæque nauticæ ſupel-
ectilis : ac fabri cujuſcunque generis
uod ad rem navalem pertineat, ſuas
fficinas ibidem habent. Ibi etiam æs
unditur ad tormenta conficienda: ma-
na quoque ibidem fit tormentarii pul-
eris copia, adeo ut nihil quidem quod
d rem nauticam faciat, in eo navali de-
derari queat. ibidem videre licet ingen-
em fabrorum multitudinem, quorum
quiſque ſuo munere fungitur. Sunt præ-
terea nonnulla atria bene ampla, in qui-
bus ingens armorum vis, tormentorum
ſcilicet ac telorum, ad uſus bellicos ſerva-
tur: necnon magna velorum copia, re-
morum, armamentorumque omnium,
in ſuis quæque cellis condita: ut cum
ſenatus armandam claſſem decreverit,
omnia in promptu ſint, quæ ad eam rem
requiruntur. His rebus officiiſque om-
nibus, de quo dicere inſtitueram, præfe-
ctus eſt: omniaque providet curatque
quæ in uſum navalis fuerint. hic ſeligit
fabros cum lignarios tum etiam ærarios
cæteroſque opifices qui ad opus faciun-
dum admitti debeant: diligentem quo-
que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

que impendit operam ne quiſpiam offi-
cio ſuo deſit. Huic magiſtratui numera-
tur pecunia ex ærario in uſus navali
non prius tamen quam collegium conſu-
latur, ac rationes à patribus illis videan-
tur. Apud majores noſtros, penes quo
res maritimæ magno in precio eran
hic honos magnus habebatur: tempor
bus tamen noſtris magiſtratus hujus d
gnitas eſt imminuta, ac penè intercidi
quo fit ut ſi quando opus fuerit in ea
opera diligentiori, alios ſenatores prim
exiſtimationis cives navali ſenatus pra
ficiat, qui jus in priores habeant, eiſqu
veluti miniſtris utantur. Poſtremo lo
co ſunt à nobis recenſendi divi Mar
procuratores, ampliſſimus omniu
præter ducem magiſtratus: quippe q
præfinitum tempus non habeat, ſed cu
vita perduret. Huic honori conjunc
eſt perpetua ſenatorii ordinis dignita
ac jus ſuffragii ferendi æquum cum le
gitimis ſenatoribus. illud etiam præ ali
omnibus magiſtratibus obtinuerun
nam cum cæteris non cedatur à ſenior
bus civibus certiſque locis certiſque ſul
ſelliis, procuratoribus ubique idem h
nor præſtatur. quocumque enim lo
ſedeatur, illis ſemper ceditur, digni
rique ſede ſemper honeſtantur: non ſ
cus ac ſi quovis in loco magiſtratus e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

um munere fungerentur. horum offici-
m eſt tutelam pupillorum habere, qui-
us minori ætate exiſtentibus nullus de-
uncto parente ex teſtamento tutor eſt
nſtitutus. veluti ergo publici quidã tuto-
es à republica ſunt inſtituti. hi divi Mar-
i procuratores dicuntur, quod munus
um egregiam fidem ac ſanctitatem vitæ
præcipuam exigat, hi cives huic officio
delegantur qui jam publicis ferè omni-
bus muneribus defuncti ſint, ſpectatæq;
unt probitatis: in quo verſantes tan-
quam milites emeriti perpetuam obtinét
reipublicæ adminiſtrationem. Priſcis
temporibus tam magna fuit non tantum
Venetiis, verum etiam apud exteras na-
tiones, hujus magiſtratus exiſtimatio, ut
plerique exteri homines, nedum indige-
næ teſtamento ſuo hoſce procuratores
hæredum ſuorum tutores ac totius rei
domeſticæ curatores inſtituerint: quo-
rum fidei magna pecuniæ vis pauperibus
eroganda commiſſa fuerit. adeo ut no-
ſtris quoque temporibus ingentes opes
ab hoc magiſtratu adminiſtrentur,
ac pro eorum arbitrio in uſum paupe-
rum diſtribuantur. hic magiſtratus ini-
tio inſtitutus fuit, ne hæreditates civi-
um qui pro tuenda ſeu etiam pro am-
plificanda republica apud exteras natio-
nes excederent, aut ſtudio rei familiaris
nego-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

negociis ac mercimoniis occupati per
gre morerentur, nullove condito teſt
mento, per fraudem quampiam ab h
redibus pupillis averterentur. Qua
cauſa effectum eſt, ut civibus illis publi
ea cura demandata ſit, de quorum pr
bitate omnibus compertum ſit. Princ
pio tres fuere. deinde aucta civitate tr
alii additi, hac tamen ratione diſtribu
ut veteres pupillorum, qui citra rivu
magnum qui urbem mediam interflu
habitant, curam habeant: tres item c
rent eos qui ultra rivum magnum pr
prios habent lares: ut dimidiam urbe
alteri, item dimidiam poſteriores c
rent. Tres vero præter hos patroni ſu
ampliſſimi atque auguſtiſſimi templ
quod divo Marco Evangeliſtæ dicatu
eſt, ſub cujus numine Veneta reſpubli
bonis legibus aucta eſt, ditionemque in
perii crevit. ab his poſtremis tanquam
nobilioribus nomen in omnes ded
ctum eſt, ut divi Marci procuratores a
pellentur. De ſtructura hujus temp
impræſentiarum nihil dicere coſtitui, d
que marmorum copia, columnaru
frequentia, ex porphyritide ac praſio l
pide opere teſſellato atque aurato, qu
tamen laquearia forniceſque omn
templi confecti ſunt, tum demum pav
mentum univerſum ſtratum: cum mu
ti mo

ti mortalium fereque omnes fama perceperint. Templi hujus inſtaurationi ſi qua in parte labaſcit, necnon ſacerdotibus ipſius, hi tres procuratores præſunt, ac provident ut pro civitatis dignitate & illuſtriſſimi patroni noſtri Marci Evangeliſtæ deus optimus in eo templo pie colatur. hi ſunt qui præter cæteros magiſtratus meo judicio per quam neceſſarii videri debent ad bene beateque vivendum. Nam & monetæ cudendæ cura nequaquam negligenda eſt, qua omnium commercia civium contineantur, annonæque triticeæ copia ſedulo procuranda eſt: nec minor bonæ valetudinis civium cura habenda eſt: minimeque prætereunda fuit viarum ac pontium idque genus ædificiorum inſtauratio. hæc communia cuique civitati. iſta vero ad Venetias magis attinent, rei ſcilicet maritimæ procuratio ac pupillorum tutela, cum multi civium cum propter publica negocia, tum propter mercaturæ induſtriam peregre profecti diem obeant. idcirco magiſtratus qui his muneribus incumbant publice inſtituti ſunt, ut nulla in parte majores noſtri communi bono defuiſſe videantur, ſi quis diligenter omnem hujus reipublicæ inſtitutionem animadvertat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CASP. CONTARENI
Patricii Veneti
De
REPVBLICA
VENETORVM
LIBER QVINTVS.

POSTQVAM omnis ferè ratio gubernationis rei-publicæ à nobi expoſita eſt, omneſque recenſit magiſtratus urbani, non importunam a lienamve ab opere rem facturus videbor ſi de magiſtratibus exteris verba fecero his ſcilicet quibus civitates quæ in no ſtram venerunt ſocietatem regi ſoleant necnon de militaribus imperiis, ac de mum de muneribus aliorum civium qui patricii non ſunt ordinis. His etenim expoſitis extrema manus commode c peri inſtituto impoſita videri poterit. In ſignioribus civitatibus quæ ſub dition noſtra ſunt, quatuor magiſtratus præf ciuntur. prætor unus omnibus jus dici & forenſes lites dijudicat, atque in ſont animadvertit. habet is prætor in judici proferendis aſſeſſores homines juriſper tos, quorum conſilio utitur. & licet apu prætorem ſit omnis authoritas, præt hunc eſt præfectus, qui militibus præe qui urbem vel agros urbis coluerint. hos nullum eſt jus prætoris, ſed præfect

ta

tantum jus in eos habet. Arcis præterea, mœnium portarumque cura præfecto eſt demandata, necnon vectigalium, ac redituum omnium, tum urbis, tum agri totius. præter hos quæſtor unus, aut duo. hic magiſtratus pecuniam publicam adminiſtrat, impendit & exigit, habetque codices rationum publicarum. nihil tamen ferè agit niſi ex mandato præfecti, ac interdum utriuſque, ſcilicet prætoris & præfecti. Ea enim ratio adminiſtrandę utilior viſa eſt, quam ſi penes eundem eſſet & authoritas & adminiſtratio ærarii. facilius namque liceret per fraudem ærarium peculari. id vero pecuniæ quod reliquum fuerit ab impenſis, Venetias ad quæſtores urbanos defertur, ad quos ut ſuprà diximus undique pecuniæ publicæ conferuntur. Quartus qui in unaquaque urbium magiſtratum obtineat, eſt cuſtos arcium. alibi unus, alibi plures ſunt: hique militibus præſident qui arcem tuentur, curamq; habent armorum, commeatus, & tormentorum quæ ad munitionem contra hoſtes in arce poſita ſunt. Neque tamen cuſtos ita præeſt arci, quin præfecti imperio ſubjectus ſit: cui quidem omne jus omniſque poteſtas in hujus generis rebus curandis tributum eſt. In minoribus vero civitatibus ſeu urbibus nullus eſt præfectus, ſed prætor utriuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

que partes agit. in oppidis quoque quæ in agris majorum urbium frequentia ſunt: ſolus prætor eſt qui jus oppidanis dicat, nullus præterea magiſtratus. nam quæſtores ac præfecti principum urbium in univerſo quoque agro jus obtinent. A prætoribus omnibus ad auditores novos provocatio eſt. Advocatores etiam quandoque ſententiis capitalibus prætorum intercedere ſolebant: ſed quoniam uſu plerumque evenire ſolitum erat ut judicia protraherentur, neq; ſontes criminum ac ſcelerum pœnas darent: lata fuit lex à decemvirûm collegio, minime id juris Advocatoribus amplius in ſententiis eſſe, quæ à prætoribus aſſidentibus juriſperitis quos ſecum comites ducunt, ut ſupra dixi, pronunciatæ eſſent. Et hactenus quidem ſatis de magiſtratibus quibus reſpublica tum domi tũ foris adminiſtratur. Verum quoniam non tantũ pacis, ſed etiam belli gerendi ratio habenda eſt, quam univerſam, qui neglexere, ut inquit Plato in Politico, nequaquã libertatem diutius tueri queunt: ideo qui recte reipublicæ inſtitutionem poſteris tradiderunt, illud inprimis admonitos eſſe voluerunt, ut cives inſtituantur ad utrumque munus: ut ſcilicet bello gerendo idonei ſint, & in pace domi ſubjecti legibus inſtitutiſque patriis in præclara

aliqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

aliqua functione vivant: ita tamen virtutes arteſque bellicæ referantur ad ſtudia pacis, tanquam ad potiora. unaquæq; etenim res eam habet à natura inſitam vim, ut primum bonum ſibi quiſq; conveniens appetat: deinde ut contrario obſiſtat, nitaturque quantum poſſit à ſe injuriam propulſare: quæ res in animante natura omnium perfectiſſima, dilucidius dignoſcuntur. Nam unicuique animali tributa eſt vis appetendi, qua proſequatur id quod naturæ ſuæ conſentaneum fuerit. præter hanc unicuique adjecta fuit vis iraſcendi, quam Plato in corde atque in præcordiis collocavit, ut ſcilicet animal quodcunque, ejus virtutis ſtimulis actum, contrarium naturæque repugnans repelleret. Vtriuſque igitur partis virtutes, quarum ſemina in animis hominum natura indidit, civilem virum fovere oportet, & ad frugem perducere, ſic ve & belli & pacis gerendæ rationem habere. Quæ ratio à majoribus noſtris non fuit neglecta, ut quibuſdam videri ſolet: ſed quoniam initio in mari ædificata civitas, quæ multis annis imperium contempſit, continentis terreſtris belli ſtudiis detineri non potuit, univerſam ſe ad maritimum bellum convertit: in quo egregiam operam navavit, & pro tuenda libertate & in hoſtibus ulciſcendis: mul-

taque præclara Venetorum geſta priſcis monumentis memoriæ prodita ſunt, plurimique triumphi ex devictis hoſtibus et eorum claſſibus ſuperatis reportati: ex quibus facile quivis intellexerit Venetos in re maritima longe aliis præſtitiſſe. Victa tandem poſt longum tempus pertinacia precibus finitimorum populorũ, quorum quiſque ſui reguli tyrannidem, quam diutius paſſus fuit, amplius tolerare non poterat, adhibuit animum ſenatus ad continentis imperium: univerſamque Venetiæ regionem pulſis tyrannis, ac paſſim civibus deditionem facientibus veluti poſtliminio recuperavit: quæ libenti animo redibat ad veteres incolas, ejectis & tyrannis exteris, qui ex reliquiis barbarorum in tota regione conſederant, duriſſimaque ſervitute victos eos populos premebant. Prolato igitur imperio in continentem terram, præterquam quod bonis legibus, & pacis ſtudiis ii populi erant recreandi, qui nuper venerant in noſtram ſocietatem, danda etiam opera fuit ut tueri libertatem poſſent in quam ſe aſſeruerant. Cæterum Venetæ urbis ſitus utpote quæ condita eſt in mediis æſtuariis, minime patiebatur noſtros cives impenſius operam dare bello terreſtri, illiuſve ſtudio diutius detineri, ſine magno periculo ſedi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſeditionis civilis. nam cives illos qui terreſtris belli ſtudiis addicti fuiſſent, majorem anni partem agere in continenti, ibique & equos alere, & terreſtribus certaminibus ſe exercere: quin ut peritiores rei militaris fierent, opus fuerat ut ſi quando domi ocium ab armis fuiſſet, externa bella adirent, in hiſque animum pariter & corpora durarent, ut in ea functione cum laude verſari poſſent & patriæ prodeſſe: ſecus autem ſi fuiſſent, propemodum non tantum imperatores, verum etiam milites futuri fuerant. Hæc vero frequens conſuetudo continentis urbanæque intermiſſio factionem quandam civium facile parituram fuerat ab aliis civibus disjunctam. quapropter procul dubio res Veneta brevi ad factiones ac bella civilia deducta fuiſſet. Omitto interim quam magnos ſpiritus animi civium concepiſſent, cum plurimum armis potuiſſent, habuiſſentq; frequentes adſectatores: ut hominum natura ſemper ad malitiam pronior eſt. quæ res, ut ex priſcorum monumentis facile intelligi poteſt, ſemper Romanam rempublicam vexavit, contumaceſque non paucos Romanos cives reipublicæ legibus & ſenatus decretis reddidit, ac demum Iulium Cæſarem tyrannum Romani imperii fecit. Ne ergo hujuſmodi quiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

di quiſpiam morbus in Venetam civitatem obreperet, ſatius majores noſtri eſſe ſtatuerunt, ut continentis imperium externo potius ac conducto milite quã Veneto defenderetur. ſtipendium vero illis ſtatuit ex vectigalibus totius provinciæ. æquum enim erat ejus regionis impenſis militem vivere, qui ad eam tuendam accerſitus fuerat. in quam militiam plurimi cives ditionis noſtræ ſocii adſcripti ſunt: quorum nonnulli ad ſummam imperii in noſtro exercitu devenere, atque ob res egregie geſtas Veneta civitate patricioque jure donati ſunt. Viget adhuc noſtra ætate nomen Bartholomæi Cojonei Bergomenſis viri illuſtriſſimi & ſummi imperatoris, qui multa præclara bella confecit, ac Venetam ditionem auxit: quapropter erecta illi equeſtri ſtatua in celebri urbis loco à republica honeſtatus fuit. Cives igitur Veneti ea de cauſa, quam retuli, terreſtris militiæ honoribus privati ſunt, omneſq; ad exteros delati, cum lege cautum erat, nullum patricium Venetum pluribus quàm x x v militibus præeſſe poſſe. hæc tamen lex noſtra tempeſtate ob bella frequentia quibus vexati fuimus, in deſuetudinem abiit. Cum tamen terreſtre bellum ingruit, nonnulli patricii ordinis cives in exercitum mittuntur, qui dum bellum urget

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

mporarium magiſtratum gerunt.
æſtores ii ſunt, item legati, qui im-
ratori exercitus externo homini ſem-
r adſtent: neque ei quicquam aut
cere aut decernere licet, niſi ex lega-
rum conſilio. Bello finito utrique ma-
ſtratus domum revertuntur ac in or-
inem rediguntur, nec quicquã amplius
ris habent. hæcque eſt belli terreſtriſve
ilitiæ ratio apud Venetos. Bello vero
aritimo ac navali civitas noſtra magis
onea eſt natura, cujus ſtudiis ſemper
eneti ſtuduere. nam in mari urbs con-
ita parum timere poterat terreſtres co-
ias, quæ ei negocium faceſſerent: ac
on tantum iniquum, ſed etiam valde
commodum erat, comparare exer-
tum ex civibus, quem in continen-
em traiicerent, ac finitimos populos
ello laceſſerent. At à mari timeri
juria poterat, tum etiam facile erat il-
tam ab exteris vindicare: quamobrem
niverſa civitas ad ſtudia rei maritimæ
onverſa eſt, atque juventutem legibus
ſtituit, ac totius vitæ conſuetudine fir-
avit. hic enim mos inſtituendi patritios
omines ſemper fuit, ut à teneris annis
ſque ad pubertatem ſub pædagogi diſci-
lina degerent, ac latinis literis imbue-
entur pro cujuſque captu. ab ea ætate,
ræter paucos quoſdam qui literarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſtudiis ſe manciparant genio naturaque ducti, omnes fere rei maritimæ ac familiari operam darent. ac alii quidem navigabant ad longinquas oras, ubi mercaturæ induſtria rem domeſticam augebant, ſimulque efficiebantur periti morum ac conſuetudinis legumq; multorum hominum. plurimi conſcendebant triremes armatas atque à teneris annis & corpus laboribus firmabant, & animum excolebant rei maritimæ diſciplina, necnon navalis belli peritia: quibus artibus ſemper Veneti excelluere. Quin lege cautum fuit, quæ ad uſque noſtra tempora pervenit, ut in unaquaque triremi armata ſtipendium ex ære publico non exiguum daretur duobus adoleſcentibus patricii ordinis: quorum officium nullum aliud eſſet, præterquam imbui diſciplina rei maritimæ: ac ut id facilius aſſequerentur, exigua quædam munera eis incumbunt, in quorum functione exercitantur ac proficiunt, ſicque idonei fiunt ad majora capeſſenda. In gravibus vero triremibus ſeu ad claſſem & rem bellicam inſtructæ fuerint, ſive privatim civibus locatæ ad mercaturam, octo juvenes patricii quandoque deſtinati ſunt: nec mediocre eis ſtipendium conſtitutum, vel ex pecunia publica, vel ex ære privato. tunc ad mercationes lo-

cantur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

... icis ſtudiis in
ntur, qui nau...
aſſu... Quin etiam privatorum
vibus hoc onus legibus impoſitum
ad publicam utilitatem, ut ex ære do-
ni privati hominis uni ſeu duob. ſi na-
s major fuerit, patriciis adoleſcentibus
endium ſolvatur, quorum aliud nul-
n officium ſit præterquam exerceri
nniis nauticis. Conceſſa quoque his a-
leſcentibus facultas eſt, ut in triremi-
; onerariis ac in navibus privatorum
ibus adſcripti ſunt, ferre queant cer-
n mercium ſummam nullo naulo ſo-
o: quam ſi non habeant, jus hoc ſuum
s concedunt ac locant. Qua lege con-
tum fuit non ſolum exercitationi ju-
ntutis, verumetiam utilitati tenuiorũ
ium, qui anguſtia rei familiaris pre-
rentur. Qua de re facile intelligi poteſt
quocumque curam inſtituendæ juven-
tis minime à majoribus noſtris præter-
m fuiſſe, ut nonnullis videtur: imo in
navium triremiũ copia ducenti & am-
ius nobiles adoleſcentes legis iſtius be-
ficio alienis impenſis ad rem nauticam
ſtruebantur: præterquam quod civili
nſuetudine ac more patrio quilibet pa-
icius juvenis aut literis aut ſtudiis rei
aritimæ operam dabat: in qua exerci-
tione tum ſibi plurimum, tum rei do-
eſticæ nonnihil conſulebat ac prode-
rat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

rat. Hæ [illegible] leges et hujuſmodi inſti-
tuta etiam noſtra te[illegible] perdurant,
licet plerique adoleſcentes ambiti[illegible]
luxu poſt ampliatum imperium corrupt
patrias inſtitutiones neglexerint : ac ci-
vium copia adeo crevit ut noſtra ætate
ingruentibus bellis ac rerum domeſtica-
rum ſtipendiis longe plures effecti ſint
pauperes, quam quod ſatis conſuli illi
queat iſtius legis beneficio. Ita namque
natura comparatum eſt, ut nihil inter
homines perpetuum eſſe poſſit: verum
cuncta quãvis initio perfecte conſtituta
eſſe videantur, poſt aliquot annos natu-
ra in deterius labente inſtauratione indi-
gent : adeo ut quemadmodum corpus
prandio ſaturatum diutius incolumita-
tem ſervare non poteſt niſi poſt aliquot
horas cœna ſucceſſerit : ſic in unaqua-
que re opitulari oporteat naturæ ad in-
teritum labenti, atque inſtaurationem
adhibere. Hujuſmodi rationem nos quo-
que deo bene juvante imitabimur, ac ali-
quod remedium excogitabimus. quo fi
ut hac etiam in parte nihil ſit in noſtra
republica deſiderandum. ſed de his hacte-
nus. Nunc à nobis recenſendi ſunt ma-
giſtratus qui præficiuntur rei maritimæ.
Vnaquæque triremis ad bellum inſtructa
præfectum habet virum patritium, qui
in ea triremi omnium poteſtatem obti-

ne-

:t præter quam ultimi ſupplicii infe-ndi. ac veluti in terreſtri militia Cen-urio ſeu aciei præfectus eorum curam abent qui fuerint in ſua acie. Hic trire-is præfectus nautas cunctaque quæ in a triremi ſunt, & quæ ad ejus appara-ım faciunt, diligenter curat. Quotannis uamvis nulla neceſſitas ſit, Veneti ali-uot triremes armant, quæ reddant ma-: tutum navigantibus, ſecuramque na-igationem compreſſis piratis præſtent iris bonis qui res ſuas agunt ſine alicu-ıs injuria. Præter triremium præſides ſt totius claſſis legatus, qui imperium abet in univerſam claſſem, ac in cun-tos triremium præfectos. hic veluti le-;atus exercitus, niſi adſit imperator, jus ıabet & capite mulctandi quos velit & lirigendi claſſem quo maluerit. hic quo-ue magiſtratus ſemper ferè etiam pacis empore creatur, præficiturque his trire-nibus, quæ armatæ ſunt. Quod ſi tem-ora reipublicæ ita poſtulent ut magna laſſis paranda ſit, tunc univerſæ claſſi præficiunt imperatorem, qui tum in claſ-e tum in cunctis provinciis maritimis ampliſſimam poteſtatem habet, ac eam propè quam olim in Romana republica Dictator retinebat, niſi quod omnibus in rebus paret authoritati ſenatus & rei-publicæ decretis. ſummum tamen illi jus

tribu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tributum eſt, cum in claſſem, præfectos, legatoſve claſſis, tum in prætores ac magiſtratus omnes qui cum imperio ſunt in locis inſuliſque maritimis, ac munus publicum exercent: adeo ut cum claſſis imperator ad aliquam civitatem acceſſerit, continuo ei ſacerdotum clerus obviam prodeat, claves portarum & arcium ei dentur, jura prætorum ſileant, ab omnibus magiſtratibus ad imperatorem liceat provocare. Quin ſi ita ei libuerit, poteſt ſolus jus dicere, ſolus adminiſtrare pecuniam publicam, ac denique ſolus omnium poteſtatem habet. Nullus eſt apud Venetos magiſtratus majoris authoritatis, idcirco raro admodum claſſi imperator præficitur. Non enim temere niſi rerum neceſſitas ita exigat, alicui conceditur tam magna poteſtas ut omnia unius civis arbitrio pendeant. Hoc in loco ea lex non eſt à nobis prætermittenda, imperatorem, legatum præfectumve claſſis ullum non poſſe cum triremibus armatis ingredi Venetam urbem, neq; etiam tunc cum in patriam redit: ſed cum primum Iſtriam pervenerit, quæ provincia centum fere milibus paſſuum ab urbe diſtat, ſtipendium nautis ex legis decretis ſolvi debet ibique omnes dimitti: deinde triremes paucis Venetias deduci ſolebant, ac in

avale ſubuehi ſub tecta in eum uſum
dificata, ubi tutæ ſervantur à ventorū
c pluviarum injuria. nunc lex hæc non
a omni ex parte ſervatur, quemadmo-
um patrū noſtrorum temporibus ſer-
abatur. Recenſiti à nobis ſunt omnes
ere magiſtratus, quibus veluti coronam
x apicem majores noſtri impoſuere eos,
uos vernacula lingua à Græca appella-
ione educta, ſyndicos dicere conſuevi-
nus. nos eos appellamus recognitores,
ovo fortaſſe vocabulo, ſed ſatis ido-
eo ad idem munus explicandum. Hi
oſt quatuor quinqueve annos creari ſo-
ent, ac mitti tum in continentis oram
noſtræ ditionis, tum in regiones mari-
timas ac inſulas: recognoſcuntque geſta
omnium prætorum atque aliorum qui
foris publicam poteſtatem habuerint. In
quos animadvertunt ea propemodum
authoritate quæ Advocatoribus tribu-
ta eſt. Nam, ut ſapienter Ariſtoteles in-
quit, hi qui in poteſtate ſunt, niſi ex aliis
pendeant, ægre in officio perſiſtunt pro-
pter ingenitam cuique malitiam. Pere-
gimus jam omnes patritiorum homi-
num magiſtratus, quibus reſpublica Ve-
neta domi foriſque adminiſtratur: reli-
quum eſt, ut ea ratio à nobis referatur,
qua prudentiſſimi homines majores no-
ſtri ſemper in officio plebē ac univerſum

popu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

populum continuerunt, rem certè ſupra omnium fidem, tot annos populum gubernationis publicæ expertem nunquam patritiorum imperium detrectaſſe aut ægrè tuliſſe, nec quippiam unquã molitum eſſe ut mutata reipublicæ forma ipſe quoque ad jus publicum admitteretur, imo ſemper amantiſſimum atque obſequentiſſimum nobilitatis ſe præſtitiſſe. Verum ſi quis præter ſitus opportunitatem valde commodi ad rempublicam tuendam, moderationem noſtram in regendo animadverterit, comperiet populum non omnino repudiatum fuiſſe: ſed ad ea munera fuiſſe admiſſum, quæ ei committi poterant abſque rei communis detrimento. Ideoque facile perſpicere poterit, id in hac republica temperamentum extitiſſe, quod cæteris hominibus tum priſcis tum junioribus ſemper defuit. Quamobrem eveniſſe etiam comperiet, ut in cunctis aliis tumultu populares frequenter fuerint excitati, qui tandem omnes reſpublicas everterint: e contra in noſtra civitate ob eam cauſam nullum unquam tumultum popularem aut ſeditionem extitiſſe. neceſſarium namque fuerat, ut in exordio operis dixi, ſi recte reſpublica inſtituenda erat, populum à gubernatione reipublicæ excludi, qua in parte majores noſtri non tantum

autho

ꝛthoritatem ſummorum philoſopho-
um ac rationem ſecuti ſunt, verumeti-
m imitati ſunt Seſoſtrim antiquiſſimum
egyptiorum legiſlatorem. qui, ut in Po-
ticis Ariſtoteles perhibet, genere di-
inctos voluit eos qui armis regionem
uerentur, qui ve de bono publico con-
ultarent ac judicia exercerent, ab agri-
olis mechanicaſque artes exercentibus,
c mercenariam operam locantibus. Ve-
um inſtitutum hoc facile evertere rem-
ublicam poterat, niſi temperatio ea ad-
ibita fuiſſet, quam majores noſtri ſa-
pientiſſimi homines adhibuere. Primum
ergo apud Venetos conſtantiſſime hoc
obſervatum fuit, ut omnibus æquum
jus eſſet, neque ulli impune liceret vel ho-
minem ex infima plebe injuria afficere:
patricium vero hominem contumeliam
facere plebeio, pro ſacrilegio ac ſcelere
maximo ſemper habitum fuit. Quod ſi
quis temerarius hu uſmodi quippiam
perpetrare auſus unquam fuit, nullus
quoque ei fuit impunitatis locus: ſed
tanto graviores pœnas dedit, quanto
majoris exiſtimationis dignitatiſve exti-
tit. Præterea diligenter à ſenatu conſu-
litur tum annonæ triticeæ, tum omnium
rerum copiæ, quæ faciunt ad victum ci-
vium & ad incolumitatem totius popu-
li: adeò ut magna interdum diſpendia fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ciat publicum ærarium, ne civitas penuria laboret. quod exploratum cuilibet eſſe poteſt ex his quæ ſupra à nobis dicta ſunt, cum de præfectis annonæ triticeæ ac de curatoribus publicæ ſalubritatis ageremus. Ac populi quidem hæc duo potiſſimum requirunt à rectoribus civitatũ, ut ſcilicet commode vivant in rerum copia, neque obnoxii ſint injuriæ potentiſſimorum civium: quę cum aſſecuti fuerint, res ſuas agunt cæterorum ſecuri. Nihil vero à majoribus noſtris omiſſum fuit, quod ad ea duo pertineret. quin potius multa præterea addita ſunt, quibus mirifice conſulitur populi commodo, atque eorum hominum inopiæ qui in ſtudiis honeſtis reipublicæ utilibus verſantur, aut olim verſati ſunt, nec amplius per ætatem aut imbecillitatem valetudinis id muneris obire queunt. Nam Venetiis innumeræ domus ædificatæ ſunt ſatis idoneæ aptæque rei domeſticæ, quæ hominibus iiſce gratis conceduntur, in quibus cum familia degant quoad vixerint ſine rei familiaris diſpendio. His adde, quod in navali ampliſſimo, quod vicem oppidi obtinet, conſtitutum ſtipendium eſt non mediocri hominum multitudini: qui tamen nil agunt, ſeu propter ſeniũ ſeu ob incommodum acceptum, cum tamen tunc cum in florenti ætate eſſent,

ſuum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

iuum munus in ædificandis triremibus aut in hujuſmodi quopiam munere reipublicæ utili obierint. Præterea veteri inſtituto in contractibus emptionis venditioniſq; mercium precioſarum alteruter, emptor ſcilicet aut venditor, certum quippiam ſolvunt pro ſumma mercium: quod pauperibus nautis impartitur, qui amplius ei officio ſatisfacere minime poſſint propter ætatem, quam tamen in ea functione conſumpſerint. Cæterum hæc optima inſtituta ad continendam plebé in officio. Reipub. nonnullas alias leges recenſebimus, quę ſapientiſſime mihi à majoribus noſtris inventæ videri ſolent, ut pro eorum hominum conditione ſatisfactum pulcherrime ſit ambitioni & honoris cupiditati, quæ in cunctorum animis natura inſita eſt, nec tamen propterea gubernatio nobilitatis ulla in parte perturbetur. Vniverſus populus in duo genera eſt diſtributus. nam quidam honeſtioris ſunt generis, alii vero ex infima plebe, ut artifices, & id genus hominum, quod ab Ariſtotele in Politicis ſervorum publicorum eſſe perhibetur utriſq; meo judicio conſultum eſt nec incommode nec inique. Nam plebeiis hominibus qui ſuapte natura parum honori ſtudent, ſed potius rei familiaris ſtudio inſerviunt, modica etiam

jura conceſſa ſunt, ſuique honores. in tot etenim claſſes diſtributi ſunt, quot ſunt artificia in quibus degunt, ac unicuique claſſi proprie quædam datæ ſunt leges, ſub quibus ſua quiſque exercet officia. His præficiuntur totius claſſis ſuffragiis ex eorum numero nonnulli, qui non incommode artificii illius præfecti appellari poſſunt. horum juſſu multa præſcribuntur, nonnullæque leviores lites horum arbitrio dirimuntur. Quo fit ut plerique omnes artifices cum ejus honoris compotes fuerint facti, in eo munere ſibi placeant, putentque ſe non parum dignitatis eſſe aſſequutos, cum eo pervenerint, ut à ſui ordinis hominibus ea præfectura digni habiti fuerint. Sunt præterea in unaquaque claſſe inferiores quidam præfectorum, qui tamen nonnullius exiſtimationis ſunt. hoc igitur modo magna in parte ſatis fit honoris cupiditati, quæ indita eſſe videtur animis etiam plebejorum hominum ac infimæ plebis. Alterum populi genus honeſtius in Veneta civitate honoratiorem quoque locum habet, cui privata quædam ac propria munera ſunt conſtituta decora atque honeſta, quibus patritii ordinis viri privati ſunt, nec ad ea ulla ratione acceſſum habent. quorum multa ſunt, ut nec patricium hominem tum propter e-

molu-

olumentum tum honoris titulum eo-
um pœnitere poſſit. Scribarum ordo
oneſtiſſimus eſt, qui magiſtratibus qui-
uſque aſſident. id munus plebis tantum
ominibus datur, patricio nulli : quod
uamvis illuſtre non ſit, eſt tamen hone-
tũ. horum namque fidei & ſolertiæ co-
lices ſcriptaque publica quibus res om-
nis privata & publica continetur, com-
miſſa ſunt. cui provinciæ qui dignus ha-
beatur, is jure optimo & probi viri & in-
duſtrii nomen habet, ac exiſtimationem
ſibi vendicaverit. atque id pleriſque om-
nibus ſtipendium conſtitutum eſt, ut rei
domeſticæ non tantum tuendæ ſed et-
iam amplificandæ ſatis ſit. Ad hoc hi
omnes, qui ſunt à ſecretis ſenatus, ex po-
pulo ſunt, patricius nullus. Hic ordo ſu-
periore honeſtior eſt, idcirco illi ex popu-
lo qui nobiliori genere orti ſunt, eo mu-
nere fungi ſolent. reditus habent ex ære
publico non mediocres, neque ullum ſe-
natuſconſultum hos latet. ſemper nam-
que interſunt & collegii ac ſenatus con-
ſultationibus, ex qua re in magno precio
ab omnibus habentur. Ex his nonnulli
ſeliguntur qui decemviris miniſtrant, eo-
rumque acta in codices referunt, ac con-
ſcii omnium ſunt quæ ab collegio agun-
tur. quo in honore perdurant quoad vi-
xerint, non per vices, quemadmodum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

patricii viri in ſuis magiſtratibus, quorum nullus præter procuratorium perpetuus eſt. Horum qui à ſecretis ſenatus ſunt, unus primas partes tenet, ac Cancellarius Venetiarum nominatur, qui in maximo eſt honore. Nam à quovis patricio ei loco ceditur præterquam à procuratoribus. nullum is reipublicæ ignorat arcanum: magni quoque ſunt ei reditus ex ære reipublicæ conſtituti: ac cum diem obierit, funebri oratione honeſtatur: quæ dignitas nulli in Veneta civitate deferri conſuevit, præterquam duci, aut cuipiam civi, qui ſit extra aleam, ut dici ſolet, præterea nemini; quaſi Cancellarius ducem ex populo referat. hic unus creatur comitiis magni conſilii. Cæteri omnes qui à ſecretis ſunt decemviris eliguntur, atque ſubduntur eorum cenſuræ, ſi quid in functione publica quam habent deliquerint. Omnes etiam populares cœtus, ut artificum claſſes & cujuſque artificii præfecti, nonnullique alii de quibus infra dicemus, ex arbitrio decemvirûm pendent ac eorum ditioni ſubjecti ſunt: illiuſque collegii authoritate & initio conſtituti fuêre & ſnunc continentur. Sapiens certe inſtitutum, ut is magiſtratus provideat, ne hujuſmodi cœtus qui ad bonum publicum unt inſtituti, quandoque ſimulatione of-
ficii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

icii aliquid in rempublicam molirentur: qui ad ejus morbi cautionem initio creatus fuit, ne qua ſcilicet malorum civium conſpiratio faceſſeret negocium reipublicæ. Sunt præterea Venetiis quinque ſocietates initæ ſub divorum quorundam nomine & religione, innumeri homines ſunt & plebei & patricii ordinis. Harum ſuas quæque veſtes habet ſuaq; inſignia, quibus tamen non ſemper ac paſſim utantur, ſed cum ſimul coacti prodeunt, aut ad honeſtandum cujuſpiam funus, aut ad ſacrum quodpiam munus. Feſtis diebus ſtatutis cuncti fere in ſuam ſocietatem coguntur. ibi ſacris primum interſunt. deinde inviſunt templa deorum immortalium, deumq; optimum ſupplicationibus pompaq; ſoléni venerantur. harum quæq; ſocietatum propriam ædem habent, in qua amplum atrium ædificatum eſt, quo ſtatutis diebus conveniunt, ut exhibeant officium religioni quod debent. Etenim celebrant quandoque ſacra myſteria, interdũ ſimul coacti templum cujuſpiam divi inviſunt, ſæpius exequias ac funus fratris exornant, cum eorum quiſpiam diem extremum clauſerit: cujus etiã delicta expiant ſacrificio ac precibus identidẽ repetitis. Præter ampliſſima illa atria ſingulæ deſtinatũ conclave habent, in quod coguntur ſocietatũ præfecti. qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

magiſtratus eſt annuus, atque inter plebejos non mediocris dignitatis. hi ſimul congregati de agendis conſultant, dantq; operam ne qua in parte deſint bono ſocietatis. eorum quoq; fidei magna vis pecuniæ pauperibus erogandæ commiſſa eſt. nam priſcis temporibus tam ingentis fuerunt exiſtimationis hæ ſocietates, ut plurimi qui rem ſuam teſtamento legaverant in uſum pauperum diſtribuendam, hos potiſſimum tutores fecerint, quorum arbitrio ea pecunia erogaretur. quo effectum eſt ut harum ſocietatum aliquæ copia facultatum quæ in hos uſus erogandæ ſunt, quotannis procuratoribus divi Marci concedant: qui magiſtratus patricius ampliſſimus eſt. Ad hunc honorẽ, præfecturam ſcilicet iſtam ſocietatum, patriciis viris nullis eſt acceſſus, quamvis ſint è numero fratrum: ſed plebeii tantum homines illius dignitatis compotes eſſe queunt, ut hac etiam in parte populus nobilitatem æmularetur. hi namque ſocietatum præfecti quodammodo in populo referunt procuratoriam dignitatem. Verum ne qua ratione hujuſmodi ſocietates atque hi præfecti reipublicę officerent, omnes ſub poteſtate decemvirũ continentur, ut ne quid immutare queant, aut in unum cogi præter tempora ſtatuta, niſi ex eorum arbi-

trio

o ac poteſtate à decemveris impetrata.
uiuſmodi honores in noſtra republica
ris plebeiis vtriuſque ordinis conſtitu-
ſunt, ut omnino expertes non eſſent
iris publici ac civilium munerum, ſed
ipiditati honoris ambitioniſve hac ra-
one ſatisfacerent, non ſollicitato pertur-
atione ſtatu nobilium. Quo guberna-
ionis temperamento id eſt reſpubli-
a noſtra conſequuta, quod priſcarum
ulla alioquin illuſtrium. nam à primis
nitiis uſq; ad hæc tempora mille ac du-
entis annis tuta perſeveravit, non tantũ
ab exterorum hominum dominatu, ve-
um etiam à civili ſeditione quæ fuerit a-
icujus momenti. quod adepta eſt non
vi ulla aut armatis ſatellitibus ſeu mu-
nita arce, ſed æqua ac temperata ratio-
ne regendi: adeo ut populus libenti ani-
mo pareat nobilitati: neque ullam mu-
tationem rerum optet, quin potius egre-
gie ſit affectus nobilibus. Quæ res no-
ſtra tempeſtate potuit eſſe compertiſ-
ſima. Nam cum omnes Chriſtiani prin-
cipes conſpiraſſent in perniciem atq; ex-
itium nominis Veneti, fuſuſque noſter
exercitus fuiſſet à Ludovico Gallorum
rege juxta Caſſanum oppidum agri Cre-
monenſis ingenti clade accepta, immine-
rentque inde Germani, hinc Iulius Ro-
manus pontifex, ac univerſa penè con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tinentis ora ab imperio Veneto deſciviſſet: ea rerum anguſtia perturbatus Venetus populus, adeo nihil in nobilitatem eſt molitus, ut lachrimantes omnes ſe ſuaque obtulerint ad reipublicæ defenſionem, reque ipſa præſtiterint. Nam Patavio urbe propter incolarum animum erga nos egregie propenſum nullo negocio recuperata, cum Maximilianus Imperator undique contractis auxiliis ingenti exercitu eam urbem obſediſſet, quam plurimi non tantum patricii verum etiam plebeii ordinis ſponte cum militibus ſtipendio eorum privato conductis ad tuendam illam civitatem profecti ſunt, egregiamque in ea expeditione operam navarunt: adeo ut imperator coactus fuerit reducere exercitum expugnatione urbis non tentata. nec minori negocio aliæ quoque civitates recuperatæ ſunt, maximo populorum omnium favore ex alieno imperio ad Venetum veluti ad portum tutiſſimum confugientium. Evidens certe argumentum juſtæ dominationis cum volentibus imperatur. quod non abſque ratione contigiſſe, ſi quis bene attenderit, facile comperiet. Cuique etiam civitati quæ in ſocietatem Veneti imperii venit, municipales leges relictæ ſunt, multiſque honoribus cives in ſua quaque civitate potiuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

r. nonnulla oppida in agris urbium
a eorum ratione gubernantur. His
lde quod prætoribus civitatum qui il-
ſtres ſunt, aſſident cum jus populo di-
unt homines juriſperiti : quibuſcum
onſultant antequam quippiam decer-
ant. qui honos eſt non exiguus, nec mo-
icum inde emolumentum ad eos venit.
ujus generis magiſtratibus fungi patri-
ii Veneti non poſſunt, ſed vel ex Vene-
o populo, vel, ut plerumque, ex ſociis
ivitatibus deliguntur. Ex quibus facile
uivis intelliget, eam adhibitam fuiſſe in
ac republica moderationem, quæ ma-
ime videatur rerum naturam imitari.
Nam in animantis corpore videndi of-
icium reſpiciendique munus ſolis ocu-
is eſt attributum. reliqua vero munera
ignobiliora cæteris membris relicta ſunt,
quæ uſu videndi careant, ſed pareant,
nec aliquo pacto obaudiant his quæ ab
oculis ita eſſe nunciata fuerint, neve aliò
ferantur quam quo oculi ea direxerint:
ſicque optime univerſum corpus con-
ſiſtit & conſervatur. Non diſſimili ra-
tione in republica Veneta ſumma rerum
gubernatio patritio ordini eſt deman-
data, veluti quibuſdam oculis civitatis,
ignobiliora officia cæteris ex populo:
ſicque tanquam bene compactum cor-
pus Veneti fœliciſſime vivunt, cum
oculi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

oculi reipublicæ non ſibi tantum ſed univerſis membris proſpiciunt: cæteræ vero civitatis partes non tantũ ſui habeant rationem, verumetiam hiſce oculis veluti potioribus membris reipublicæ libentiſſime obtemperent. Quod ſi in quapiam republica eo inſaniæ venerint cives, quod in pleriſque contingit, ut populus videndi munere fungi velit ac oculorum officium uſurpet, continuo univerſam rempublicã neceſſe eſt everti. Quod ſi etiam patricii cives ſibi tantum proſpexerint, alia vero civitatis membra cõtempſerint, irritato populo ad perniciem nobilitatis procul dubio reipublicæ male ſucceſſerit. Noſtri majores naturam imitati utrique incommodo providere, illamque præſtitere moderationem, ut nullus niſi invidus locum habeat obtrectandi tam legitimæ quam optimæ inſtitutioni. Quam deum optimum precamur diu ſervet incolumem. ſi enim quippiam boni à deo immortali hominibus provenire eſt credibile, hoc præcipue divinitus Venetæ urbi obtigiſſe perſuaſiſſimum eſſe debet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

VRBIS VENETÆ DESCRIPT. F. LEANDRI ALBERTI.

QVanquam decere nunc & conveniens eſſe videatur, ut priuſquam ad hujus magnificentiſſimæ civitatis deſcriptionem accedamus, eximias ejus dotes laudeſque quas meretur, recenſeremus, tamen quoniam in earum commemoratione multos excellentes ſcriptores potius defatigatos, quam plenè id quod præſtare cupiebant conſecutos animadvertimus, haud viſum nobis fuit in re infinita laborare: partem vero talium ſi quis cognoſcere volet, monumenta facundiſſimi Sabellici, qui de hac urbe diligenter & copiosè ſcripſit, itemque Blondus qui volumen ejuſdem argumenti edidit, & Benedictus Burdonius in libris inſularum, ſuppeditabunt. Itaque de nobili hac civitate dicere ejuſmodi ordine inſtituemus, ut primo nominis Venetiarum originem & cauſam, dein quibus auctoribus condita urbs ſit, & quo ſitu, itemque qualem reſpublica ſtatum habuerit, poſtremo illuſtres quos edidit homines referamus, & quidem qua maxima fieri poſſit brevitate: abſolutoque hoc inſtituto reliquo, demum totius

Ita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Italiæ, quemadmodũ ab operis initio ſuſcepta eſt, deſcriptionem perfecerimus. Venetias urbem hanc numero multitudinis olim finitimæ regionis Venetiæ gentes nominavere quum condiderunt, domiciliis ex ora continentis in has ſtagnorum modicas inſulas tranſlatis. Regio ipſa quæ civitatis nomen genuit, unde Venetia ſit dicta, ſuperius in Marchia Tarviſina commemoravimus abundè: at quod urbem Venetias plurali numero proferamus, rationem nonulli reddunt, quoniam non ab unius urbis ſed multarum populis ædificata ſit. quanquam enim prima ejus initia fundamentaque Patavini jecere, tamen aucta dein eſt uti oſtendemus variarum gentium acceſſione: proindeque Venetiæ multitudinis numero haud abſque ratione dicuntur, nimirum ut ab regione Venetia diſcrimen nominis urbs habeat. Sitæ ſunt in intimo ſinus Adriatici receſſu Venetiæ, mediis in ſtagnis quæ æſtibus irrigua marinis, affuſo ab oriente mari, quod recta in exortum M. P. DL. hinc patet, at ſecundum oram uſque ad promontorium Leucæ mill. DCC. enavigatur. Summovet id à ſtagnis terrenus agger tenuis (litus vocant) artificio providæ naturæ prætentus ad tutelam exilium inſularum in his ſtagnis, contra fluctus & irati maris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

s violentiam. Excurrit in longum
millia ferè XXXV. curvus inſtar arcus,
: oſtiis quinis interruptus quæ ſingula
ortum modicum efficiunt, & cum me-
iocribus navigiis, tum ipſis aquis mari-
is aditum ac viam in æſtuaria præbent.
e quibus poſtea dicemus. Habet ita-
ue ab Auſtro urbs partem ejus aggeris
um continente, pariterque à Septentrio-
e & occaſu. Stagna his finibus incluſa
ropemodum millia LXXX. longitudine
atent, nimirum ab inſula Gradu uſque
d Lauretum olim non inhoneſtum op-
idum juxta Padum, ubi in Tranſpada-
a Romanula Padi oſtium Fornaces de-
ripſimus: latitudo admodum eſt varia,
uippe quia vix certi termini æſtuario-
um qua è mari diffunduntur, ſtatui poſ-
int, aquis paſſim diverſis euripis hæc
agna complentibus uſque ad continen-
em, adeo ut perdifficile omnino foret
titudinem tam diverſam inveſtigare.
Condita igitur mediis in his paludibus,
uas tum aquæ marinæ per oſtia litoris
uina de quibus ſupra commemoravi-
ius effuſæ, tum multi continentis am-
es huc ſe exonerantes creant, urbs no-
iliſſima Venetiæ eſt, modicis primum
1 inſulis ferè ſexaginta parvo inter ſe
patio diſiunctis, intercurrentibus cu-
pis. ut herculè non minus per ſe tuto
loco,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

loco, quam ad imperia multarum gentium & nationum moderanda idoneo ac opportuno ſita ſit. Primordium ejus in diverſum trahunt auctores. Blondus in libris de rebus Venetorum & item in hiſtoriis Italiaque ſua illuſtrata, veluti etiam Candidus in Commentariis Aquilejenſibus ſcribit, cum debellatus ab Aetio duce Romani nominis Athila in campis Catalaunicis non procul Toloſa eſſet, reparatoque dein maximo exercitu rurſus è Pannonia in Italiam movens conſilio invadendi Romam, paſſim in ſclavis qua irruebat, omnia vaſtaret perderetque, objectas tum gentes quo ſe tam diri hoſtis immanitati eriperent, in loca profugiſſe tuta, multoſque ſic Aquilejenſium in inſulam Gradum, Concordienſes in Caprulas, Altinates ad Torcellum & Majorbium & Burianum Murianumque & Conſtantiacum & Amianum, Montiſſilicenſes Ateſtinoſque & Vicentinos cum Euganeorum collium populis ad Methamaucum, Albiolam, Paleſtrinam, & Foſſam Clodiam conceſſiſſe. Patavinos autem, cum allatum eſſet, ad Aquilejam habere caſtra hoſtem, urbemque obſidere, pretioſa quæque ſuarum opum & Eccleſiæ theſauros una cum imbelli multitudine modicam in inſulam Rivum altum miſiſſe, valida juventute ad urbis defen-

fen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

nſionem retenta domi: mox Aquileja
ciſa, cum progreſſus Hunnus Patavi-
n, Montemſilicis, Ateſte, Vicentiam,
Veronam quoque ſubvertiſſet, tum
i patriæ ſuperſtites fuerant Patavinos
am in has ſtagnorum inſulas quæ Pa-
vinæ diœceſis erant, præcipueque Ri-
m altum ad uxores liberoſque ſe con-
liſſe: pariterque cæteros regionis popu-
; vel metu barbarorum, vel ob urbium
rum interitum migraviſſe in paludes.
imum ſic anno poſt C. N. CCCCLVI.
te diem VII. Cal. Apr. locum hunc in-
bitari cœptum volunt, quanquam ut
laterranus refert, CCCCXXII. Lau-
ntius monachus prodiderit. Aliter
té primordium & initia Venetiarum
bellicus relatis diverſorum ſententiis
emorat, hoc modo. Cum jam Hunni-
belli terror Italiæ populos invaſiſſet,
ètque omne Venetum nomen ut pe-
ulo propius, ita ob id vehementer ſol-
itum (vulgo enim ferebatur Hunnos
Italiam moturos) eorum feritas quæ
ſquam barbare in Chriſtiani nominis
os eſſe tradebatur, effecit, ut ex priſcis
netis qui circa Adriaticum ſinum a-
œniſſima loca incolebant alii alias
opinquas maris inſulas fuga occupa-
nt: fueruntque viri illuſtres ac magna
editi religione à quibus fuga orta di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

citur. De reliquis locis omnino non habeo quod affirmẽ.ex duabus clariſſimis Venetiæ urbibus Aquileja Patavioque tum primum migratum manifeſto conſtat, ut Aquilejenſium quidam Gradum cum liberis et pretioſa ſupellectile conſugerint, ex Patavio quoque non pauci atque iidem clari ſeſe in Rivum altum receperint. Fuerunt olim ea loca ubi nunc urbs ipſa reſidet, inſulæ quædam anguſtiores parum inter ſe diſtantes, quas placidiſſimi amnium meatus ſinuoſo ambitu in mare decurrentium pelagi æſtu alternante diſcriminabãt.Incolebãt repoſtas ſedes marinæ tantum volucres, quæ illuc apricatũ ex alto ſe recipiebant. ac fortaſſis piſcator aliquis ſed omnino rarius in his locis agebat.Patavini igitur qui Rivum altum tenuere (eſt locus ipſe nunc in media ferme urbe) primi omnium ædificare cœpiſſe dicuntur. Sic prima volunt eſſe jacta urbis novæ fundamenta. quod ipſumque piè riteque ſit factum ex eo poteſt intelligi, quod quanto quis ea tempeſtate veræ pietatis ſtudioſior fuerit, eo magis Hunnum reformidans, quem utique Chriſtianum nomen & odio & crudelitate pluſquam Hunnica perſequi non ignorabat, quærendæ ſalutis effugio & quæſitæ munitiore loco tuendæ ſeſe aliis & ducem &

auctо-

uctorem præbuit. Piis itaque votis nun-
upatis qualia ſanè à viris optimis in re
anta nuncupari oportuit, fortunata
nœnia fortunato ſolo ſtatui cœperunt.
Non deſunt qui eo loco ubi nunc aure-
m D. Marci ædem conſpicimus primo
ædificari cœptum non dubitent affirma-
e: in eo ferè omnibus convenire video
VII. Cal. April. primordia urbis cœpiſſe.
Quod ſi eximia quædam opera naturæ
quæ eodem die edita dicuntur conſide-
are volumus, non abſurdum erit di-
ctu nihil ea luce inchoari potuiſſe, quod
non idem magnificum eſſet, amplum,
perpetuum, humanarumque rerum fa-
tigium ſuperaturum. Divinæ literæ te-
ſtantur eodem die ipſum humani gene-
ris parentem à Deo optimo formatum,
ipſum quoque Dei filium in virginis ute-
ro conceptum, cujus myſterii amplitu-
dinem ſupra humanum creditur inge-
nium non modo verbis explicare, quod
fieri non poteſt, ſed mente & intellectu
concipere. Et poſt, creſcebat indies no-
va civitas multitudine & ædificiis: cum
ignis repente ortus ex architecti domo
momento temporis IIII. & XX. caſas
continuato incendio abſumſit, & cum
materiis ad ædificandū temerè disjectis
ipſū incendium aleretur, appareretque
humana ope conceptam peſtem tam fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cile reſtingui non poſſe, in preces verſa civitas, votaque D. Iacobo æde urbs à præſenti clade ſervata eſt. Ædem ad hunc diem inter Rivaltinas menſas cum veſtibio vetuſtatis cernimus. Sed primam nanc de qua loquor ædificationem, tenuem admodum fuiſſe crediderim, cujus ſpeciem magis domorum frequentia quam apparatus ullus fecerit, multis in præſentem uſum ſibi ex paluſtri materia domicilia parantibus, conſilio non multo poſt in continentem abeundi ſi Hunnus Italiam non invaſiſſet. Sic quoque quia Athilæ adventus in aliquot annos dilatus, à multis in priſtinas ſedes inde remigratum ferunt. Poſt enim tanti belli famam Subthar Manduchi fratri, cujus auſpiciis tunc omnia gerebantur, in Germaniam movit. quo poſtea extincto, Athila qui illi cum fratre ſucceſſerat diu Galliam pervagatus in Toloſanis Campis cum Aetio Romano & Theodorico Gothorum rege cruenta acie dimicavit, hinc pene victus in Pannoniam abiit, ubi quinquennio in reparatione exercitus abſumpto Italiam prorſus invadere ſtatuit. Nec brevis interim parumve laborioſa fuit expeditio illa qua Illyricum latus, Dalmatiam, Hiſtriamque domuit. ita ut IIII. & XX. anni à primis Hunnorum motibus quibus

Da-

Danubium ſuperarunt, uſque ad Aquilejæ everſionem interfuiſſe credantur. Tantiſper nova urbs circa Aquilejam convaleſcere cœperat: ſed non uſque adeo. verum quantacunque per id tempus fuit, conſtat, conſulari poteſtate rempublicam illic adminiſtratam, de quo in tempore dicetur. Vbi vero Hunnus Italiam infeſtiſſimis armis vexare cœpit, tunc undique promiſcuè omnis ordinis & fortunæ viri cum conjugibus, liberis, cæteraque ſuppellectile in propinquas inſulas qua cuique proximum fuit, ſunt dilapſi, urgenteque neceſſitate pro ſe quiſque nova tecta ponere, vicum vico continuis operibus jungere. quot erant inſulæ, vici, metæ, tot nova oppida ædidificari putaſſes: multæ videbantur parvo ambitu condi civitates quum nomine & re una conderetur. Et hæc illa Venetiarum celèbratior conditio eſt, quam recentiſſimus quiſque probat, a c ſub ipſum Aquileiæ excidium contigiſſe affirmat: ſed ego priorem illam Rivaltinam veram urbis originem primariamque habendam exiſtimo. Cæterum recentiores ædificationes incrementa potius dicenda, quæ non Hunnicis tantum, ſed Gothicis quoque Longobardiciſque tumultibus modicis intervallis ſunt poſtea conſecuta. quod licet diverſo tempore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ut plenè oſtendimus, ſit huc ventum, quia tamen Hunnica tempeſtate id frequentius ſit factum, incenſa enim & everſa patria adempta jam ſpe reditus quum ſtudioſius aliquanto ac frequentius quam unquam alias conſtet in inſulas concurſum, factum eſt ut ea vulgo credita ſit Venetiarum conditio, quæ ſub Aquilejæ everſionem contigit, quum verius fuerit incrementum quam conditio dicenda. Hæc ferè Sabellicus: idemque & poſtea, Scriptorum, inquit, è numero fuiſſe conſtat, quoſdam, qui originem urbis ad annum Salutis LVI. ſupra CCCC. rejiciant, eſtque in illis Forliviensis Blondus, ſecutus & ipſe eorum opinionem qui poſt everſam Aquilejam, urbem ædificari cœpiſſe arbitrati ſunt: ſed quam apertè decipiantur vel ex eo intelligi poteſt, quod ſexto antè anno qui L. ſupra CCCC. ab Chriſti incarnatione fuit, Aquileja, ut quidam tradiderunt, ab Hunno cœpit obſidione premi. ajuntque eam obſidionem in tertium annum non amplius diſtractam. Sed fac etiam longiorem fuiſſe, nemo eſt ita rerum humanarum ignarus, qui non videat fugam ſub barbari adventum factam, & non poſtquam omnia oppreſſa ſunt, cum ſanè parum utilis atque omnino irrita fuiſſet. Certè igitur ita contigit,

:,ut aliquot annis antequam Aquileja
erſa ſit, in inſulis ſecundo cœptum ſit
lificari. Nec eo inficias ipſam urbis
iginem ad primum Gothicum tumul-
m (neque enim res Hunnicas multum
æceſſit) aliqua ex parte referri poſſe,
ıo Venetam oram barbaris armis con-
ıſſam proditum eſt memoriæ. Sed tan-
uam omnium veriſſima illa nobis ſem-
er celebrabitur quæ primo poſt viceſi-
ıum & quadringenteſimum Salutis an-
o eſſe cœpit. Hactenus Sabellicus. Ita-
ue jam ex iis quæ dictæ ſunt rationibus,
videnter ſatis apparet prima hujus in-
lytæ urbis initia in annum à C. N.
CCCCXXI. incidere, quo tempore fama
ım erat ſparſa trangreſſuros Danubium
Hunnos Italiæ invadendæ cauſa. prop-
ereaque etiam gentes hujus oræ tuta in
ıis ſtagnis inſularum loca primum cœ-
erunt occupare. Neque vero primus il-
e hominum cœtus ex piſcatoribus, aut
paſtoribus, aut omnino flagitioſis ac in-
amibus viris, ſed ex nobilibus optimi-
que generis civibus conſtitit. quales ni-
mirum auctores eſſe oportebat civitatis,
quæ poſtea tam auguſtum & amplum
mari terraque imperium conſequeretur,
quale & ſuperioribus ſeculis habuit, &
in hunc uſque diem habet. Prorſus ita-
que & nobis uti doctiſſimi homines

quamplurimi faciunt, de primordio Venetiarum una cum Sabellico libet ſentire, nimirum anno poſt C. N. uno ſupra CCCCXX. initia earum prima poſita: ſed CCCCLVI. Blondus citat ſecundo fundatam, ut ſic auctores hi luculenti ipſa quidem de re conveniant. pariter enim de poſteriore urbis ædificatione ſentiunt etſi primam eam unus, alter ſecundam vocet. Poſt hoc geminum ut dici poteſt principium rurſus ſub Clefi Longobardico rege tanta urbs incrementa accepit, quum ob illius ſævam tyrannidem crudelitatemque multarum Galliæ transpadanæ urbium cives, veluti è Mediolano, Ticino, Verona, Vicentia, & oppidis aliis huc deſerta patria confluxiſſent, ut tam multitudine populi, quam ædificiorum auctu condita tum recenter ex parte videretur. Id porro ſævitia barbarorum quibus Italia prædæ tum erat, evenit: direpti enim ubique ab iis & vexati indigenæ tanquam in tutum huc ſe recipiebant. unde dictum illo ſeculo natum legimus, aliis in locis uberibus matrum nutriri pueros quorum juventute poſtea Venetiæ fruerentur. Exin autem perpetuis incrementis, quod ſigillatim oſtendemus, urbs adeo crevit, ut nunc in admirabilem fabricam unum que corpus illæ circa Rivum altum inſulæ LX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

æ LX. pontibus connexæ cernantur: quas nimirum inſequentium temporum induſtria creſcenſque paulatim res in hanc formam evexit. adiectis tandem etiam populi commodo aliis duodenis. Suſpicari libet inſularum fana ejus Divi nomen ſervaviſſe, quod locus habebat prius, eaſdemque jam vicorum appellationes manere. Creverunt igitur in tantum Venetiæ: nunc ut circuitu paſſim millia VIII. colligant. Aedificiis nitent ſplendidiſſimis, populo pernobili, opulento ac potente: rebus omnibus cum ad hominum uſum neceſſitatemque, tum ad delitias & voluptates utilibus affluunt: quanquam enim nihil penè quicquam apud ſe, quoniam mediis in ſtagnis ſitæ ſunt, ut diximus, habeant, ex omnibus tamen orbis partibus annona importatur. Primum hic pro anni tempore fructus omnigeni habentur, optimi pepones, vuæ varietas omnis, poma, pyra, ſimileſque fruges, & olerum mirabilis abundantia. dein phaſiani, pavones, coturnices, turdi, pipiones, & avium alia genera, cum multitudine pullorum & quarumcunque ſylveſtrium volucrum infinita. butyrum, caſeus dulcis, ſalſus, cæteraque ſimilis annona. frumenti ſępe tanta copia ut exportetur. vini adſunt omnia genera, malvaticum, apia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

num, ſiriolum aliaque nobilia: rei piſcariæ frequentia multis commemorari poſſet, toto enim anno tum marini, tum fluviatiles piſces adeo fora complent, ut obſtupeſcere cogant ſi primum videas: ſalſamentorum vero quæ variis ex partibus adferuntur, copia mirabilis eſt. Abundantiam equidem annonæ, rerumque ad hominum neceſſitatem ac etiam delitias utilium, quæ diverſis ex oris & regionibus non ſolum Italiæ, ſed Illyrici Græciæque inſuper & Aſiæ huc deportantur, niſi longiſſima narratione conſequi haud poſſemus. Innumera hic mortalium variis ex orbis partibus, corporum vario cultu multitudo negotiatur. quæ res profecto ſummam & incredibilem admirationem habet. Civitas tota triplici ordine populi conſtat: patritii ſunt, & cives quos vocant, & plebs artificum. Imperii ac reipublicæ auctoritas apud patritios conſiſtit, qui cum ipſam urbem, tum civitates oppidaque ditionis Venetæ moderantur: cives honeſtiſſima ſcribarum & aliorum honorum munera gerunt, patritiis publicam judiciorum poteſtatem exercentibus: nec enim ad magiſtratum vel juris functionem quiſquam niſi patritius aſpirare poteſt. Magiſtratus omnes conſilii communis quod magnum vocant, ſuffragiis crean-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

creantur. in quo nec genere quidem patritiis ante V. & XX. ætatis annum locus datur, niſi forte ductis ex certa civitatis lege apud magiſtratum cujus hac de re poteſtas eſt. Decemviri ſunt qui publicæ rei curam præcipuam ſuſtinent, una cum Principe qui in Curia civitatis habitat; quo præcognitores, ipſi ſapientes, magnos vocant. item Conſiliarii aliique magiſtratus ad conſilia peragenda coëunt. Princeps in publicum raro procedit, nempe feſtis duntaxat diebus quibuſdam, & quidem cum comitatu tum plus centenorum è primoribus ſplendido habitu ornatorum, uti vel à Pontifice Max. vel Imperatore Auguſto Regeve aliquo vel Principe virtutis cauſa fuerunt inſigniti. Quum è Curia procedunt, vexilla proferuntur octo ex ſerico, bina cyanea, totidem alba, cætera rubentia. tubæ argenteæ ſex, ulnarum trium, ſella, pulvinar, umbraculum aureum & fax cum enſe. Principis honor perpetuus. Major cum nobilium, tum plebejorum civium pars mercaturam exercet. Vrbs in regiones eſt diviſa ſenas, proinde Sexteria vocant: in univerſum vicos ſeu plebanicas congregationes habent LXXII. cœnobia XLI. quorum decemſeptem conventus monachorum ſunt, IIII. & XX. virginum. Pro templis areæ

ſingulæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſingulæ ſternuntur ad civitatis decorem, una D. Pauli æde excepta. Frequentantur omnes areæ nundinis die qui Mercurii dicitur. at ſabbato D. Marci forum maximo frequentiſſimoque conventu, qui vel mercatui urbis cujuſvis totius Italiæ comparari queat. Forum hoc non unum eſt, ſed conjuncta tria. In capite quod litus ſpectat, areæque cæterarum poſtremæ eſt, columnæ peringentes binæ cernuntur, quarum una D. Marci leoninum alatum ſignum, altera D. Theodori ſtatuam ſuſtinet. In ipſo intercolumnio ſupplicia de condemnatis ſumuntur. Vt huc deportatæ ſint, poſtea narrabimus. Forum hoc in longum ped. CCCC. in latum CXXX. patet, undique nobilibus ædificiis clauſum. Præoccupatur ſumptuoſiſſimo ac mirabili téplo D. Marci, quod alterius fori medii longitudinis ped. D. latitudinis CXXX. frontem exornat:alterumque caput ejus exadverſum ædes nobili lapide perfecta D. Geminiani tenet. Latera claudunt ſplendida è marmore ædificia cum eximiis porticibus & variorum artificum tabernis. Aedes Marciana tota è nobiliſſimo pretioſiſſimoque marmore, nec minori artificio quam ſumptu conſtructa eſt. Pavimentum inprimis nobile habet porphyreticis, opheticis, aliiſque

pretio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

[p]retioſiſſimis lapillis teſſellatum cum [va]riis emblematis, inter quæ nonnulla [Jo]achimi Abbatis Sanflorii juſſu ferunt [fa]cta, quibus ingentes Italiæ clades & [gr]aviſſimi caſus olim prænuntiabantur. [V]eluti duo ſunt galli criſtis inſignes vul[p]em inter ſe ferentes: quo ſigno nonnul[li]s placet binos Galliæ reges Carolum [V]III. & Ludovicum XII. denotatos, qui [L]udovicum Sfortiam è principatu Me[d]iolani forent elaturi: ſic enim hoc ſym[b]olum aliqui ut diximus interpretati [ſu]nt: præterea leonum pinguium & [e]ximio corporum habitu in aquis, juxta[q]ue macilentorum aliquot in terra pro[c]umbentium effigies cernuntur, quibus [i]mperii Venetorum cui inſigne leo, con[d]itionem & fatum ſignificari autumant, [e]os nimirum opimos, divites, potenteſ[q]ue fore quamdiu maritimis commer[c]iis ſtudebunt: at quum illa deſerent, ſe[q]ue ad continentis dominatum ac ter[r]ena ſolum negotia convertent, tum [o]pibus & re lapſuros. Ita hæc emblema[t]a exponunt multi: plurimi etiam aliter. [V]ariæ porro cernuntur & aliæ pavimen[t]i hujus picturæ, quæ curioſa ingenia di[v]erſis conjecturis exercent. In parietibus [q]uoque nobili marmore cruſtatis ad læ[v]am binæ tabulæ ſunt varii lapidis; can[d]orem nigræ lineæ diſtinguunt, in qua-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

rum commiſſura ſignum virile tam excellenti artificio cernitur expreſſum, ut ſummam prorſus habeat admirationem: cujus memoriam uti rari operis etiam Albertus Magnus literarum monumentis celebravit. Inclyto in hoc fano ac inter Europæ totius magnificentiſſima cenſendo XXXVI. columnæ ſtant ex marmore ſolido præſtantiſſimo, craſſæ diametro pedes duos, altæque convenienti ſtatura. Tum ad aræ ſummæ penetralia gradibus aliquot nobiliſſimi lapidis aſcenſus eſt. Ipſam aram teſtudo tegit quaquaverſum in crucem fornicata, lapide ophetico, quaternis fulcita marmoreis columnis, quæ totæ ſignis integris palmi paulo amplius magnitudine, cælatæ perfectæque ſunt, & ſumptuoſiſſimo mirabilique prorſus opere veteris ac novi teſtamenti hiſtoriam exprimunt. Poſt aram alabaſtreticæ columnæ paſſuum duorum, perlucidæ vitri inſtar, quatuor, religioni ac decori ſacratiſſimi corporis Chriſti poſitæ ſtant. Ipſum delubrum utrinque antè ſuggeſtum habet, in quorum uno feſtivis diebus cum Senatus adeſſe ſacris ſolet, muſicorum chorus ſolennia modulatur vota; in altero quotidie Diaconus Evangelium canit. Suſtinent hæc pulpita columnæ variorum lapidum nobiliſſimæ.

Sum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ummam aram inſignis tabula decorat
x auro argentoque facta, multiſque in-
niti pretii gemmis & margaritis exor-
ata, quam non queas non vehementer
dmirari. Dextra mox in parte, baſilicæ
nedio, lata ſublimiſque porta cernitur
pere teſſellato perilluſtri elaborata tota,
um imaginibus D. Dominici D. que
ranciſci, quæ ſigna Ioachinum prædi-
tum effingi curaviſſe ferunt multis an-
is ante, quam ſancti illi viri in lucem e-
liti fuere. Intra portam hanc theſauros
llos inclytos D. Marci Procuratores ſer-
ant: qui jam olim nobis viſi cum in co-
nitatu Franciſci Ferrarienſis univerſi
rædicatorum ordinis magiſtri agere-
nus, & hercule divitiarum immenſus
cervus ſtupendæque prorſus opes ſunt.
Primum ab illis magnificis viris oſtenſæ
nobis coronæ maximi pretii duodenæ,
totidemque thoraces puro ex auro, &
cum mirabili gemmarum variarum
multitudine. Sunt hic carbunculi quos
rubinos vocant, item ſmaragdi, topazii,
chryſolithi, cæteraque genera gemma-
rum, et margaritæ magnitudinis pene
incredibilis, adeo quidem ut obſtupeſce-
re nos harum planè coronarum & tho-
racum nobilitas cogeret. Deinde bina
vidimus cornua monocerotis, eximia
proceritate, tertiumque brevius, item
car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

carbunculos, aurea vaſa, cochleas ex achatis & jaſpidibus non modicas, carbunculum ſeu rubinum maximum à Dominico Grimano Cardinale his theſauris illatum, item urceolum ex pretioſiſſimis gemmis, quem olim Vſum Caſſanes Perſarum rex Venetæ reip. dono miſit, aliaque tam multa ingentium pretiorum vaſa, cum thuribulis ex auro & argento, prorſus ut ad ſtuporem ſi primum videas adigare. Poſtremo mitram ſeu galerum qui novo Duci imponitur conſpeximus, undique puro auro per oras perque tranſverſum deornatum, & in zophoro nobiliſſimas gemmas, in ſummo apice carbunculum infiniti pretii tenentem. Adſunt etiam ingentia candelabra, pateræque aureæ, aliaque tam multa maximarum opum, ut niſi longiſſima narratione comprehendi omnia haud queant. Equidem non facile puto divitiarum acervum uno aliquo in loco tam ingentem poſſe invenire. Nobis cum in Italia, tum extra, præſertim in oppido Galliæ D. Dionyſii juxta Lutetias magna vis pretioſiſſimarũ rerum viſa eſt, at hercule quanta hic, nuſquam. Vt ad ædem ipſam oratio reducatur, atrium habet ea duo ejus latera claudens, cujus auream teſtudinem opere teſſellato veteris teſtamenti hiſto-

riæ

æ depictæ nobilitant, nec pavimentum
ſi ædis interno cedit. Quaternę hic val-
æ aditum in templum præbent, cum
VI columnis è nobili marmore craſſi-
dinis duorum pedum, aptæque ſtatu-
æ. Duas portas octonæ harum faciunt:
armoris atri cum niveis onychinis ma-
liis, aſpectu jucundiſſimæ. Porticus hu-
s exterior frons (tria quippe templi la-
ra cum coronis prominent) CXIIII co-
mnis porphyreticis opheticiſque &
armoreis aliis altitudinis ped. XIV ſuſti-
tur, aliuſque ſequitur huic impoſitus
do columnarum, non quidem pari
m inferioribus magnitudine, ſed ta-
n ejuſdem nobilitatis, CXLVI, quarum
ronis ambulationem apertam com-
ctitur ſupra veſtibulum templi, quæ
riter uti ipſa porticus frontes ædis ex-
nos cingit, ſpondiſque forinſecus mu-
ur ex marmoreis columellis. Hoc in
bulacro ſacerdotes feſto die Palma-
n Senatu ac Principe ſubter aſtante
tas quaſdam ſolennes cæremonias
agunt. Supercilium frontis quod ma-
i portæ (quinas enim hæc facies æreas
bet, quarum binæ aperiuntur indies,
idem non niſi quibuſdam feſtivis die-
, una perpetuo clauſa eſt) reſpondet,
i ex ære vetuſti quatuor inaurati, for-
magnitudineq; Turcici vivi, mirifice
N ornan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ornant. A ſolo hujus ambulationis uſque ad templi faſtigium omnia græcanico opere cum emblematis inaurata ſunt: crebræque per ordinem eminent ſtatuæ Divorum ex marmore perinſignes, cum baſibus anaglyphis opere foliaceo item ex marmore. Quædam ex his ſignis anno MDXI poſt C.N. VII. Cal. Apr. decidêre. Tectum fani totius quinque conſtat hemiſphæriis, plumbeo tegumento. Contra baſilicam intervallo ped. LXXX. turris eſt eminentiſſima tintinnabulorũ, lata quaquaverſum XL ped. alta CCXXX, cum alati ſummo in apice genii ſigno, ventorum indice, quoniam verſatile eſt, & aura quavis circumagitur. Sublime faſtigium totum aureis veſtitur tegulis, quarum fulgor ſolis repercuſſu longiſſime conſpicuus eſt. Multa præterea de hoc ſumptuoſiſſimo ditiſſimoque templo ſcribi poſſent, uti quoque de curia magnificentiſſima conjuncta, in qua Dux habitat & conſiliarii coëunt, præcipue vero de comitio illius longe ampliſſimo nobiliſſimis ſummorum pictorum operibus exornato, cum arcano armamẽtario, mirabili armorum itemque ſpoliorum quæ variis è bellis relata ſunt, & aliarum inſuper rerum ſingularium uti vidimus copia conferto: ſed hæc omnia nunc brevitatis gratia prçterimus, ut urbis ipſius re-

liquam

liquam ſpeciem & conditionem perſe-
quamur. Vicos habet ea quamplurimos,
totidemque propemodum Euripos,ut u-
niverſa tam pedibus quam naviculis per-
agrari queat. Vicos ipſos rivi dividunt:at
tranſitus ubique pontibus jungitur vel
ligneis, vel lapideis: quorum in univer-
ſum tam publici,quam privati cccc cen-
ſentur. publici in communi civitatis uſu
ſunt,privati in uniuſcujuſq; ędes ducunt.
Pręcipuus vero eſt euripus, Canalem Ma-
gnum vocant, qui urbem totam interſe-
cat,& circa medium ligneo ponte maxi-
mo tabernis utrinque tanquam ſpondis
conſtipato jungitur. Is propemodum
pons in urbis umbilico ſitus eſt, ponſque
Rivi Alti dicitur. Ante caput ejus alte-
rum area modica panditur undique con-
cluſa porticibus,ubi tabernæ cum venali
panno, certiſque diurnis horis mercato-
res ad negotia tractanda conveniunt. Eu-
ripus ille magnus qua urbem permeat
longitudine ferme paſſ. MCCC colligit:
tranſmiſſus habet locis ternis denis, ad
quæ navicularum certus numerus con-
ſidet;etiam ipſi trajectus vocant,ſuntque
commodis inter ſe ſpatiis diviſi, maxima
oportunitate, quoniam cum unus tan-
tum pons rivum hunc jungat, niſi navi-
culis paſſim tranſmiſſio fieret, multis ma-
gno incommodo circumeūda pontis eſ-

ſet via. In latum patet paſſ. XL totuſque ſplendidiſſimis ædibus utrinque clauſus eſt, quæ ſummum omnino ornatum delectationemq; ac admirationem habent; quanquam hujuſcemodi magnificis ædificiis urbs conferta ſit tota. Navicularum qua civitas peragratur numerus VIII. mill. amplius eſſe putatur; gondolas vocant, quarum pleræque meritoriæ ſunt, cæteræ patritiorum aliorumque civium. Eſt etiam intra urbis ambitum navale, locus paſſ. mille duorum circuitu, mœnibus undique validis munitus, & cum opportunis ad cuſtodiam turribus, quem Arſenale nominant. Intus CCCC hominum operis perpetuo naves ædificantur; quorum ſtipendia MCC in hebdomadam aureorum nummûm ſunt. Iuxta locus alius, Tana, funium & rudentum intorquendorum ad naves officina. Navali in ipſo navium longarum quæ in pontibus ad omnem occaſionem paratæ perpetuo ſtant numerus ad CC eſt, præter alia navigia minora: nec hercule majoris admirationis locus ullus, ut puto, ſpectari queat, unde vires opeſque & amplitudo rei Venetæ, quæ profecto nunc Italici nominis gloria decuſque ſola eſt, facile poſſunt intelligi. Officinarum quæ in hoc navali ſunt, item apparatus, & operum artificumque plena narratio longiſ-

ſima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſima mehercules foret, ac propemodum infinita. Multas quotannis naves Veneti varias in orbis partes negotiandi cauſa mittunt, unde maximum reipublicæ vectigal accedit, adeo ut ex portorio vini, ſalis, olei, cæteræque ſimilis annonæ millies ſeſtertium fere capiat, præter urbium aliarum quæ in ditione ſunt, vectigalia. De numero patritiorum qui nunc quidem cenſeri queant hoc habemus, quod Donatus Ianotius Florentinus in libro de republica Veneta, vicies mille propemodum lares ſeu familias hac in urbe eſſe, quarum ſingulæ ſi binos homines præſtent, qui ferendis armis idonei ſint, numerus efficitur XL millium: patricios autem ad tria millia reperiri ſcribit. Venetias Facius in hanc ſententiam memoravit.

Ea via qua ad Foſſam Clodiam itur,
Præter alia verba, Venetias commeavimus.
Flectentes, ubi Adria ſupercilia facit.
Inter Chriſtianos urbem hanc celebrari
Mirum non eſt, tam propter ſitum,
Quam ob ædificia magnifica ad quæ adnavigatur.
Quantum ex multis intellexi,
Heneti fuerũt & Paphlagones & Trojani,
Qui domicilium hoc in litore ſibi conſtituere.

Primordio ac amplitudine civitatis hujus qua nunc eſt, dicta, conſequitur ut formam reipublicæ dicamus; qua narratione ſimul incrementa tum populi, tum ædificiorum, & imperii quoque tam maritimi, quam terreni ſpecies commemorabitur. Ab initio itaque Conſulum magiſtratus, dein Tribunorum, ut diximus, nempe ſub imperii Romani nomine habuit; at quamdiu, nec ſatis inter auctores conſtat. Sabellicus ſcribit annos fere CCLXXXII, ut aliqui voluerunt, quidam CCXCVII, alii CCXCVI, nec minus CCXXX ſub iis magiſtratibus exactos tradunt; tanta hîc authorum varietas. His temporibus autem maxima civitas incrementa ſumpſit, acceſſione magnæ multitudinis quæ Roma, Mediolano, Ticino, Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Patavio, multiſq; pręterea ex locis huc confluebat ob Italiæ vaſtitatem, quam Athila, Gothi, Longobardi, aliæque barbaræ gentes effecerant, uti aperte Blondus & Sabellicus in hiſtoriis perſcribunt. Tribunis etiam poteſtatem urbis gerentibus cum Narſes eunuchus Imperatoris Iuſtiniani legatus in Italiam contra Gothos veniſſet, rege tunc illorum Totila, profectum ad hæc tum Venetæ civitatis initia vehementer admiratum legitur ædificiorum in ſtagnis tam multorum tamque magnifico-

gnificorum ſitum, & maximam item populi frequentiam; ideoque votum D. Theodoro D. que Geminiano nuncupaſſe, ſi victoria potiretur, iis hîc templa conſtituendi; victoremq; ſubinde reverſum voti fidem perſolviſſe ſtructis illorum Divorum templis ad pomarii caput. Auctu igitur ingenti circa hæc tempora crevit, quum aliarum Italiæ variarum quas barbari indies vaſtabant coloni huc confluerent, maximeque circa Rivum altum conſiderent. Ædificavêre tum quoque Patavini Caſtellum Olivolenſe, quod poſterioribus ſeculis Epiſcoporum Caſtelli qui nunc Patriarchæ dicuntur, ſedes ac domicilium effectum eſt. Narſetem etiam Veneti contra Gothos magnis auxiliis navium aliiſque belli ſubſidiis juvêre, & aquis interrupta itinera munivêre pontibus, quibus ab Tarviſio Ravennam exercitus Romanus commode traduceretur, uti à Procopio, Blondoque ac Sabellico memoriæ proditum eſt. Sub Tribunorum etiam poteſtate D. Martini Divique Ioannis Bragolani fana dedicata. Priuſquam in magiſtratuum ſerie ſucceſſioneq; procedamus, dicenda quædam viſa ſunt prius, quæ ad ſequentium intellectum neceſſaria ſunt, & à nobis qua maxima fieri poſſit brevitate memorabuntur. Circa DCX à Chriſti nativitate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

annum Giſulphus Dux Forijulii Patriarcham fecit veteris Aquileiæ Ioannem Abbatem, ſuperſtite tum adhuc Candiano Novæ Aquileiæ Patriarcha: dignitatem enim illamPontificesRomani jam tum ante Gradum tranſtulerant. Quinto igitur anno poſt bini hi Patriarchę depacti inter ſe ſunt, ut Aquilienſis continente potiretur, adGradéſis vero diœceſim pertinerent omnia in ſtagnis loca quæ nunc Ducatus Veneti nomine complectuntur. Exin anno XIV quum Rhotaris Longobardorum rex Opitergium everterat, & ejus urbis Epiſcopus Magnus in æſtuaria tanquam in tutum conceſſiſſet, ibi ex auctoritate Severini Pontificis Romani ac Imperatoris Heraclii civitatem inſignem condidit, Heracliamque denominavit in gratiam Cæſaris, uti in regione Venetia diximus. Eodem anno Paulus Altinatium antiſtes cum ea multitudine quæ deleto à Longobardis Altino ſuperfuerat Torcellum commigravit, ibique ſedem Epiſcopatus ex auctoritate quoque Severini Pontificis Romani fixit, quæ in hodiernum uſque diem ipſo in loco manet. Pręterea domicilium Præſulatus antiſtes etiam Patavinus ad Methamaucum ejuſdem etiam Pontificis conſenſu tranſtulit, Arrianæ hæreſis contagium fugiens, quæ tum iis in locis indies gliſcebat. Hoc ipſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ſo quoque tempore ſtagnorum& palu-
um incolæ ac eorum magiſtratus cum
gibus Longobardis pacto convene-
int,ut univerſa regio Venetia,quæ con-
nentem amplectitur,ab Addua flumine
ſque ad ipſam oram & æſtuaria Longo-
ardiæ nomen caperet; quicquid autem
ı ſtagnis marinis ſitum erat, id Venetiæ
etinerent. Ita Sabellicus.Dein anno poſt
hriſti nativitatem DCL Conſtantinus
mperator Heraclii filius Romam cogi-
ans,cum Torcellum veniſſet,primum e-
ıs vicum à ſe Conſtantiacum vocari vo-
ıit.Circa hæc quoque tempora prægra-
ans Heracliam multitudo laxiorum ſe-
ium cauſa vicinam occupavit inſulam,
ırbemque novam in ea condidit Æqui-
ium.Ita cum ſtagna hæc jam multitudi-
ıe populorum frequentarentur,quiprius
Conſulum, deinde Tribunorum magi-
ſtratus(nam utDonatus Ianottus ſcribit,
nſula quæque Tribunum creabat ſuum)
ıabuêre, nimirum annis fere CCXXXII
Blondo Sabellicoque auctoribus,etſi qui-
dam CCLXXXII alii CCXCVI nonnul-
i etiam CCLXXVI dixerint;tandem o-
mnium populorum conſenſu novum
magiſtratum erigere , veteremque for-
mam publicę poteſtatis Duce creato mu-
tare viſum fuit. Itaque conventu apud
Heracliam Patriarchæ Gradenſis ſacer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

dotumque ac Tribunorum primariorumque civium cujuſque populi Dux creatus Paulinus, ſeu Paulatius Heraclianus, anno poſt Chriſti nativitatem DCXCVII. ſed ut Ianottus ſcribit DCCIII. ab conditis Venetiis CCLXXXII. Primus igitur ille Dux populorum conſenſu votiſque communibus appellatus, imperio ſumpto, quanquam nihilominus adhuc inſulæ Tribunos legerent, ab iis quippe ad Duces provocatio erat, pacem cum Longobardis fecit, & Heracliæ fines à majori planitie uſque ad minorem protulit. Diem functus anno principatus IIXX ſucceſſorem accepit Vrſum Heraclianum, quem ſeptimo anno populi concurſu cæſum Blondus auctor eſt. Sabellicus aliter Paulatium anno imperii vigeſimo, menſe ſeptimo fatis interceptum, ſucceſſorem habuiſſe Marcellum Heraclianum ſcribit, cui annis novem Ducatu potito ſublectus ſit Orleus Hipatus cognomento Vrſus, quem undecimo imperii anno populus occiderit. Apparet igitur horum auctorum non mediocris circa primos Duces varietas, quippe quia Blondus unum præterire videtur: conſentiunt tamen Vrſo cæſo novum magiſtratum conditum, Duciſque nomen in Magiſtri militum qui Ducis plane poteſtatem habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

t, commutatum, idque Sabellicus qua-
rageſimo anno poſt Ducem primum
reatum accidiſſe perhibet. Itaque pri-
num Magiſtrum militum Veneti fecêre
Dominicum Leonem; cui poſt annа-
m magiſtratum mortuo populi ſuffra-
iis Fœlix Cornicula ſuffectus, Fœlici
Theodatus Vrſi ducis interfecti filius ab
xilio revocatus, Theodato Iulianus Ce-
arius, vel ut quidam volunt Hepates,
oſt hunc Cianus Fabricianus qui Magi-
ter militum quintus fuit, anno quinto
cilicet poſt conditum magiſtratum, ut
abellicus memoriæ prodidit. Blondus
amen quatuor tantum Magiſtros mili-
um fuiſſe refert, Dominicum Leonem,
Fœlicem Corniculam, Iulianum Cepa-
rium, & Ioannem Fabricianum quem
Sabellicus Cianum nominat. Is magiſtra-
tu inito populi ſeditione captus orbatuſ-
que luminibus, & ab imperio depoſitus
eſt. Quidam hoc anno graviter inter ſe
conflixiſſe ſcribunt Heraclianos & Ieſu-
linos loco qui nunc Canalis Arcus ab il-
la ſpectabili cruentaq; pugna dicitur; ea-
que de cauſa tam magnam hominum
multitudinem ex Heraclia, Ieſulo, Æqui-
lioque migraviſſe. Poſt id certamen con-
ventu apud Meduacum indicto Ducum
magiſtratum reſtituere viſum eſt; ſimulq;
Dux tum Theodatus Vrſi Ducis interfecti
filius

filius appellatur, ut ſic Magiſtrorum Militum nomine inducto circa DCCXLII. à Chriſti nativitate annum Ducaria poteſtas redierit. Theodatum qui ſedem Ducatus ab Heraclia Methamaucum tranſtulerat, cum ibi ad oſtium Meduaci arcem ædificaret, eaque propter in ſuſpicionem tyrannidis & vi retinendi imperii veniſſet, anno principatus XIII populus per tumultum cepit, oculiſque ſpoliatum à magiſtratu depoſuit, ſublecto in locum ejus Galla. Sed & is cum anno XIV principatus ſeditione popularium captus orbatuſque luminibus & ab imperio dejectus fuiſſet, novum publicæ poteſtatis inſtitutum eſt formatum Duce creato Dominico Monetario Methamauceno, & additis illi per ſuffragia populi binis Tribunis, qui una rempublicam pari authoritate ac annuo magiſtratu gererent. Vix tamen annum primum imperii Dux ille implere potuit, quin multitudinis furore luminibus orbatus principatu detruderetur. Exin imperii poteſtas iterum ad Heraclianos venit Duce creato Mauritio Galbio, qui exacto anno primo ut filius ſibi in principatu collega daretur effecit, pernitioſo ad poſteros exemplo. Hoc anno Adrianus primus Pontifex Romanus Obelaltum Marinum Olivolenſi Eccleſiæ primum Epiſcopum dedit; qui

i dein ædem D. Moſis condidit. Poſt
:c Caſtelli nomen accepit Olivolum,
od in urbis parte eſt; ubi inſulæ quæ-
m olim ipſi Olivolo ſubjectæ. Mauri-
us Dux ſuperbia magna fuit, adeo quidẽ
Ioannem Patriarcham Gradenſem
rberibus graviter cæciderit, ex quibus
aucos poſt dies mortem obiit: ſucceſ-
rq; Fortunatus cum in ultionem necis
us conjuraviſſet, populi impetu exa-
tus in Franciam profugit. Dein autem
ucatus patri filioque abrogatus eſt, O-
elerio tum Methamauci Tribuno ſub-
cto qui, poſt Chriſti nativitatem DCCCIII
nnus fuit. Is nondum expleto magiſtra-
us anno primo, ſeditione multitudinis
ulſus Tarviſium ſe recepit, ibique Dux
erum ab exulibus Venetis creatus fra-
rem Beatum collegam ſumpſit. Circa
æc tempora nempe poſt Chriſti nativi-
atem DCCC annum cum Pipinus Caro-
i Magni filius Italiæ rex factus Fortunati
atriarchæ ac Obelerii Beatique ſuaſu
ello Venetos peteret, ii non procul
Tarviſio acie victi his conditionibus pa-
em cum Carolo Pipinoque fecerunt, ut
Obelerius cum Beato fratre in principa-
um reſtitueretur. Ita nonnulli prodide-
unt ſcriptis, adduntque, poſt abitum
Pipini cæſum cum uxore Obelerium po-
puli ſeditione, Beatumque ſolum in Prin-
cipa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cipatu relictum. Alii ſcribunt utrumque relegatum ad Methamaucum, nec unquam exin ad imperium reverſos; ſuffectumque populi ſuffragiis Valentinum eorum fratrem natu minimum. Vtcunque tamen, inquit Sabellicus, hoc ſe habeat, quintum eos annum principatus conſtat haud exceſſiſſe. Eodem anno quo cum Pipino depugnatum eſt, Heracliam Veneti excidêre; quamobrem magna tum inde nobilium hominum. multitudo Venetias traducta non mediocri incremento urbem auxit: quorum deinde plurimi reipublicæ gubernacula tenuêre, ac poſteri in hodiernum uſque diem regunt. Iiſdem temporibus & ex Aquileia multi hùc domicilia ſedeſque tranſtulêre; quorum acceſſione præter alios ex variis indies urbibus Venetias quoque ſe recipientes in tantum civitas aucta eſt, ut iterum hoc tempore conditum eſt, ut iterum hoc tempore condita poſſet dici. Accidit porro id Gallorum metu, qui illa tempeſtate Venetiam habebant infeſtam. Itaque Duce tum Angelo Patriciaco Heracliano, Tribuniſque cum illo duobus rem publicam gerentibus, quia tam frequens circa Rivum altum concurſus hominum fiebat, ut ibi ſimul conſiſtere omnes haud poſſent, inſulæ vicinæ pontibus connecti cœpere quo laxius habitaretur. Deinde

quia

nia nobiliores potiſſimaque civitatis pars Rivum altum incolebat, iſque majori dignitate locus, & magis reipublicæ gubernationi idoneus eſſe videbatur, ſententia communi ſedes Ducatus eo translata eſt. Sic igitur Angelus Dux huc commigravit, ædeſque magnificas in loco extruxit, quarum in hodiernum uſque diem reliquiæ ſuperſunt; qua occaſione cum civitatis mutari nomē cœpit, ut pro Venetiis Rivuſaltus diceretur, ut Blondus auctor eſt: pariterque templum Olivolenſe ab Caſtello quod juxta erat, Caſtellanum vocatum. Triennio poſt Angelus Dux Heracliam refecit, at non eadem qua fuerat amplitudine, civitatemq; novam denominavit; quæ nunc quidem adhuc appellatio ſupereſt, nec tamen ideo quod locus incolatur, ſed propter Epiſcopatum. Idem Dux cœnobium D. Zachariæ fundavit illatis ejus ſancti viri oſſibus. Circa hæc quoque tempora Caſtellanam ædem Vrſus Epiſcopus D. Petro dedicavit. ejuſq; gentiles templa duo binis inſulis erexêre D. Severo D. q; Laurentio. Dein Angelus Dux collegam imperii ſumpſit Ioannem filium natu minorem: quapropter cum Iuſtiniani majoris natu ab imper. Leone Bizantio reverſi indignationem in ſe convertiſſet, quo ejus animo ſatisfaceret, Ioannem populi

judicio

judicio Conſtantinopolim exulatũ mitti curavit, ſimulque in imperii ſocietatem Iuſtinianum cum Angelo nepote ex Ioanne filio relegato ſumpſit. Exin detecta conjuratione Ioannis Tornarici, Bonique Bragadini contra Duces eos tres inita, reis comprehenſis & morte multatis Duces periculo defuncti ſunt. Circa hæc tempora gens Tornaricorum, Bonuſq; Bragadinus ædem D. Danielis condidêre. Mox anno à Chriſti nativitate DCCCXXVII fatis intercepto Angelo Duce, ſolus in principatu Iuſtinianus filius ſuperfuit, nec tamen ſupra biennium. Ejus ultimo anno D. Marci Evangeliſtæ corpus ex Aſia Venetias allatum traditur. Iuſtiniano diem functo frater ejus Ioannes ab exilio revocatus Bizantio, Duxque nominatus eſt. Is ædis auguſtiſſimæ D. Marci quæ Curiæ Ducali cohæret fundamenta jecit, magnaque cum religione ſancta D. Marci oſſa delubro intulit. Hoc tempore Veneti maximis copiis in Methamaucenos miſſis Obelerium interfecêre, quem eum in locum relegaverant; urbemque ipſam everterunt: quamobrem Dux tum in Franciam ad Regem citatus eò ivit. Sabellicus tamen ſcripſit ejectum conjuratione nobiliorum aliquot civium, principe conjurationis Carοſio Bonicis filio, eaque propter in Galliam

iam profugiſſe, Caroſium verò Ducatu præter auctoritatem populi occupato, mox Baſilii Traſimundi, Ioannis Martunii, ac Dominici Ortianici prætereaque xx primariorum civium, quos libertatis publicæ deſiderium impellebat, conſpiratione captum, & oculis ademptis in exilium actum, occiſo prius Theodato Aurco, Marino Patriciaco, Dominico Monetario, aliiſque ex factione Caroſiana plurimis. Commiſſa tum reſpublica donec Ioannes è Gallia rediret Vrſo Olivoenſi Epiſcopo, Baſilioque Traſimundo & Ioanni Martunio eſt. Reverſus Ioannes non diu poſt inimicitias cum Maſtacia familia contractas in æde Divi Petri circumventus, & ornamentis ducalibus ſpoliatus adempta barba capilloque, magiſtratus anno octavo relegatus in Franciam eſt, ubi ſacris inauguratus vitæ ſupremum diem cum mærore finivit. Ducem illi populus ſublegit Petrum Tradonicum Polæ natum, qui Gallico tumultu Æquilio pulſus Venetias ſe receperat. Is filium in principatu collegam poſtulavit Ioannem, & claſſe LX triremium Michaëlem imperatorem Conſtantinopolis adverſus Saracenos Apuliam infeſtantes juvit, ideoque Protoſpatarius ab eo dictus, qui tum temporis ſecundus ab imperatore Græciæ cenſeba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tur honor. Dux hic D. Pauli ædem ædificavit. Quarto dein anno Sclavi Caprularum urbem delevêre ſub Pontificatu Maximo Sergii,qui prius Os porci dictus fuerat: eodemque anno fanum D.Margaritæ Maurus Epiſcopus Caſtellanus condidit. Dein orbatus filio Dux Petrus, & rempublicam ſolus gerens, quum in reditu à D.Zachariæ domum, à conjuratis quibuſdam anno principatus XXIX fuiſſet occiſus, populi conventu Treſviri creati Petrus antiſtes Æquilius, Ioannes archidiaconus Gradenſis & Dominicus Maſſonius, qui de conjuratis & percuſſoribus haberent quæſtionem; ipſeq; Dux in D.Zachariç tumulatus anno poſt C.N.DCCCLXIV. quemadmodum Blondus ſcribit. Sublecto tum Vrſo Patriciaco, cæſi principis familia non prius ædes Ducales ut populo traderet adduci potuit, quam inſula ſibi Pupilia cum immunitate & conditionibus certis incòlenda cõcederetur, ut Blondus auctor eſt. Sabellicus tamen aliter, quoſdam ex principis interfecti domeſticis reos ejus cædis in exilium ejectos, quoſdam ad quintum à Venetiis lapidem Pupiliam in inſulam relegatos ſcribit,qui eo cum uxoribus ac liberis profecti tantis incrementis augeri cœperunt, ut frequentiſſimum id oppidum poſt evaſerit;quod deinde Genuenſi

bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ello deletum eſt. Locus nunc vulgo Po-
eia nominatur; antiqui Pupiliam, ut ait
abellicus, dixêre. Dux Vrſus an. principa-
us XIII populi conſenſu Ioannem filiũ
ollegam aſſumpſit. Multa præclare con-
ra Saracenos geſſit qui Anconem crema-
erant; hoſtemq; ipſum ora maris Adria-
ici tota propemodum ab Hydrunte An-
onam uſq; direpta vaſtataq; ad ſinũ Ta-
entinum ut idem ibi faceret converſum,
nagna cum multitudine Chriſtianorum
erſecutus, tãta fortitudine virtuteq; pe-
iit, ut ingenti cum detrimẽto ejus fuga-
et; rurſuſq; dein ad inſulam Gradũ pro-
ectum, eamq; diripientem, tanta vi tan-
oq; animo aggreſſus eſt, ut fugere quam
ocyſſime cogeret: nec inſequi deſtitit uſq;
dum ex Adriatico ſinu prorſus ejecta pe-
ſte Italiam parte hac pacatam tutamque
reddidiſſet. Hac de cauſa cum ab Imper.
Conſtantinopolitano Baſilio Protoſpata-
rius Apocriſanorũ fuiſſet appellatus, ho-
noris illius gratiam eximio munere XII
ingentium ex ære tintinnabulorum re-
pendit anno poſt C. N. ut Blondus auctor
perhibet DCCCLXX. Prima hæc omnino
tintinnabula, vulgus campanas vocat,
Græcia vidit. Maxima deinde gloria re-
rum geſtarum inclytus Vrſus vita con-
ceſſit anno principatus XVII Ioanne filio
ſolo Duce ſuperſtite. Nihil & hic a veſtigiis

laudatiſſimi patris deflectens, Comaclum Ravennatibus ademit: at anno tertio poſt ob valetudinem infirmam cum populi voluntate fratrem ſibi Petrum ſubſtituit, confirmatuſque dein collegam retinuit. Is æde DD. Cornelii & Cypriani in Methamauceno litore condita diem obiit. Tum Ioannes majorem fratrem Vrſum accepit collegam cum populi voluntate: quo poſt dies paucos imperio ſe abdicante, Ioannes etiam dein idem valetudinis cauſa fecit, ſexto poſt obitum patris anno. Sic cum ambo Duces magiſtratu ultro ceſſiſſent, populus per comitia Ducem legit Petrum Candianum prudentiæ conſiliique maximi virum, anno à Chriſti nativitate DCCCLXXXVII. Hic præclara claſſe Naretanos ſeu Sclavos ſuperavit, & iterum adverſus eoſdem pugnans in conflictu cecidit quinto menſe principatus. Hujus ob mortem turbatis vehementer populi animis Ioannes Patriciacus quem abdicaviſſe magiſtratum modo diximus, gubernacula Ducatus recepit ad tempus, donec tranquillis comitiis Dux alius deſignaretur, uti ſexto poſt interitum Candiani menſe contigit. Electo itaque tum Petro Tribuno, qui à Chriſti nativitate DCCCLXXXVIII annus fuit, Ioannes novo Duci magiſtratum ceſſit. His temporibus in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

alia duo reges caput efferre cœperunt
rancis ſpretis. Berengarius fuit Foroju-
enſis,& Guido Spoletinus. Petrum Tri-
unum Ducem Bizantinus Imperator
rotoſpatarium etiam appellavit. Is Ve-
etias mœnibus cinxit à Rivo Caſtelli uſ-
ue ad D.Mariæ Iudenicæ ; quo in loco
nagnũ canalem ab æde Iudenicæ uſq; ad
).Gregorii catena ducta clauſit.Hoc an-
no Italiam vehementer afflixerunt Hun-
gari, qui ab Tarviſio Mediolanum uſque
erro flammaq; cuncta vaſtarunt, & ſta-
gna quoque Venetorum navibus repen-
e factis ingreſſi, Civitatem novam, foſ-
ſamque Clodiam & Caput aggeris diri-
puerant. Fuſi tamen dein à Berengario
qui exercitum xv mill. armatorum con-
traxerat, verum non tam affecti quin ite-
rum acie dimicantes copias illius prope-
modum ad internecionem cæderent :
quamobrem cum hoſtem vi pelli haud
poſſe Berengarius animadverteret, ad ar-
tes & munera converſum largitione effe-
ciſſe ut ad ſua reverterentur, Blondus
& Sabellicus perhibent, qui copioſe tem-
porum horum calamitates monumentis
prodidêre. Petrus Tribunus Dux gloria
rerum præclare geſtarum inſignis diem
ſupremum explevit anno principatus
XXIII. populus Vrſum Patriciatum ſuffecit
ut Blondus ſcribit, ſed Vrſum Badoarium

dicit Sabellicus. Is prudentia bonitateque vir ſumma fuit, & Protoſpatarius etiam ab imperatore Conſtantinopolitano appellatus. Circa hæc tempora Conradus Germanus Imperii Romani gubernacula adeptus eſt: quamobrem turbatis paſſim Italiæ rebus maximam ejus partem occupavere Saraceni. Dux Vrſus poſt geſtam ſapienter rempubl. annis fere XIX, imperium populo reſtituit, & in D. Fœlicis Amiani cœnobio vitam reliquam inſtituto monaſtico ſancte exegit. Succeſſit illi Petrus Candianus qui & Sanutus; nam Candianorum gentem Sanutos poſtea dictos Sabellicus auctor eſt. Patrem is habuit Petrum Candianum Ducem, qui uti prædiximus in pugna cum Narentanis occidit. Protoſpatarii quoq; dignitate ornatus uti ſuperiores Duces ab Imperatore Bizantino eſt. Primus imperium Venetum in Liburniam Dalmatiamque provexit; tam enim eo ſeculo res Imperatorum afflictæ jacebant, ut quacunque vi facile ditionem ſuam occupari paterentur. Genua quoque tum à Saracenis direpta, cum ejus urbis maritimæ opes viresque labefactatæ graviter ea clade fuiſſent, Veneti ſubinde mari potentes eſſe cœperunt, & exin continuo proceſſu ad tantum maritimæ fortunæ culmen evecti ſunt, ut hoc tempore non modo

rem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

m aliorum quamvis æquent, verum et-
n plurimas excedant, quemadmodum
emplis documentiſq; frequenter con-
tiſſe Blondus, Sabellicus, Platina,
ultique præterea ſcriprores docent.
etro Duci poſt annum alterum fere
rincipatus, vel ut alii tradunt, ſe-
timum, fatis intercepto, populi ſuf-
agiis Petrus Badoarius Vrſi olim Du-
is frater ſuffectus eſt; cui quoque bien-
io poſt diem functo populi item ſen-
entiis creatus ſucceſſit Candianus Ba-
loarius filius. Is à patre collega prius
roluntate populi aſſumptus, propter
nſolentiam ab imperio depoſitus fue-
rat; verum in melius dein mutato vi-
tæ inſtituto, caſtigante mores ætate,
tantam opinionem virtutis collegit, ut
ſumma totius civitatis voluntate ac læ-
titia patri defuncto in principatu ſub-
legeretur quo dejectus antea fuerat. I-
taque Dux factus populi conſenſu Pe-
trum filium natu minorem imperii
conſortem aſcivit, qui poſt ob morum
feritatem & inſolentiam non ſolum po-
teſtate publica ſpoliatus, verum etiam
in carcerem detruſus & capitis conde-
mnatus eſt; Vitam tamen patris impe-
travêre preces, ut Ravennam exula-
tum mitteretur; ubi poſtea nullis in pa-
triam injuriis abſtinuit, ut ea propter

mærens pater anno principatus ſeptimo, vel ut alii volunt, undecimo de vita migraret. Huic tamen per comitia filium eundem qui carcerem & exilium tulerat, uti jam diximus, Petrum Candianum civitas ſuffecit. Is anno XVIII vel XIX. Ducatus tyrannice geſti cum per ſeditionem popularium circumſeſſus in Ducali domo fortiter inde cum ſuis ſe tueretur, flammis in ædes ab tumultuantibus injectis, ardente tecto fugam capiens una cum filiolo crudeliter obtruncatus eſt; incendioque illo non ſolum curia Ducalis, ſed etiam D. Marci, D. Theodori, Divæque Mariæ Iudenicæ templa, privatæ vero domus ſupra CCC conflagrarunt. Blondus trium Ducum qui hunc Petrum Candianum ordine præceſſêre, memoriam omittit, nempe Petri Candiani primi, Candiani & Petri Baduariorum; nonnullaque ſub hoc ultimo Petro Candiano commemorat, quæ ſub primo contigêre; & rurſus quædam primi temporibus attribuit, quæ ſunt poſterioris, ut hæc tempora liquido confundat, fortaſſe quia non animadvertit geminum fuiſſe Petrum Candianum Ducem. Creatus exin pacata poſt interitum Petri Candiani civitate Dux Petrus Vrſeolus, qui provinciam oblatam magna conſtantia recuſavit, & vix tandem ut ſuſciperet precibus
ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ne amicorũ ſummis ſivit permoveri,ma-
turus vir & ſapiens. Inito itaque licet in-
vito magiſtratu,D.Marci baſilicam refe-
cit, magnaq cum religione ſanctiſſimas
ejus reliquias quæ flammis ardente tem-
plo fuerant ereptæ,ſuum in locum repo-
ſuit. Tabulam quoque ditiſſimam illam
& artificioſiſſimam ex auro mirabili no-
bilitate Gemmarum ornatam, quæ ab
Conſtantinopoli delata tum erat, & in
hodiernum uſque diem hîc viſitur, in a-
ram templi ſummam collocavit. Hoc
tempore Ioannes Maurocenus mona-
chus D.Georgii cœnobium auxit. Dux
haud diu poſt clam in Aquitaniam anno
imperii ſecundo profugiens,monaſticum
inſtitutum vitæ cepit, in luctũ & lachry-
mas cuncta civitate merito propter amiſ-
ſum tanta ſapientia humanitateq; Prin-
cipem effuſa. Sublectus illi Vitalis Candia-
nus Petri tertii filius; at non diu rempu-
blicam geſſit: etenim anno altero cauſa
valetudinis abdicato, Ducatu in cœno-
bium D.Hilarii ſe deferri voluit, ubi fato
deinde conceſſit. Ejus ædis ruinæ adhuc
ſuperſunt ad Brentam in pago Gambara-
num à Venetiis VIII lapide. Lectus hinc
per comitia Dux Tribunus Memus, pru-
dentiæ ſingularis ſed admodum tacitur-
nus & verborum parcus vir. Hunc anno
XIV principatus magiſtratum abdicare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

monaſticamque veſtem ſumere populus coëgit; cui injuriæ nec diu ſuperfuit. Depoſitum ab eo magiſtratum civitas paribus ſententiis ad Petrum Vrſeolum detulit, ſub quo res Veneta non ſolum finitimis in locis, verum etiam extra ſtagna longè lateque crevit: ſubjunxit quippe in ditionem Parentium & Polam, itemque Iaderam; dein & omnem oram Dalmatiæ quę mari appoſita domuit, etiam Belgrado Traguríoque Dalmaticis inſulis cum Epetio parere coactis. Corcyram nigram inſuper expugnavit, & vi quoque cepit Leſinam evertitque. Epidaurios in amicitiam accepit: Naretanis imperia dedit; breviter univerſum Dalmatiæ tractum circa mare cum inſulis finitimis ab Iſtria uſque ad extremos Illyrici fines ditionis effecit Venetæ. Cum hac inſigni rerum geſtarum gloria reverſus, ex Senatuſconſulto Dux Venetiarum & Dalmatiæ dictus eſt, ita quidem ut hoc nominis ad poſteriores exinde principes etiam commearet. Vrbem quoque Gradum inſtauravit, quam Pepo Aquileienſis Patriarcha fraude captam everterat: refecit ibidem etiam ædem ſplendidiſſimam illatis ſummo cum honore DD. Fortunati, Hermacoræ, Dionyſii, Largi, & Hermogenæ oſſibus. Domum quoque nobilem ſeceſſus cauſa ſibi ſtruxit Heracliæ,
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

um ſummo templo. Circa hæc tempora 'enetias Roma venit Imperat. Cæſ. O. ho, civitatemque munere liberavit au- ei pallii quod imperatoribus Romanis n annos ſingulos ex pacto præſtabat. 'oſt hæc voluntate populi collegam ſibi)ux Petrus filium aſſumpſit Ioannem. His temporibus Faletrorum gens nobilis edem D. Benedicti cum cœnobio fundavit, additis ad alimenta monachorum fundis plurimis. Petrus Dux annis XI principatu geſto cum jam ante Ioan- nes filius deceſſiſſet diem obiit; ſepultus n atrio D. Zachariæ. Sublectus eſt Otho ilius. Is virtuti paternæ haudquaquam mpar Adrianos apud Lauretum tanta ſtrage cæcîdit, ut ea dies extremum ur- bis Adriæ fatum ac interitum habuiſſe viſa ſit, quæ mari Adriatico propter celebritatem olim nomen dederat, uti in Romanula tranſpadana diximus. Idem Dux Valerianos etiam quorum regio nunc Corvatia, devicit: tandem vero conjuratione Dominici Flabonici hominis nefarii circumventus, ademptaque barba in Græciam exulatum miſſus, ibi poſt dies paucos mœrens animam edidit poſt V fere ſumpti Ducatus annũ. Suffecit populus PetrumCentranicũ vel Barbolanum, nam utrũq; nomen ejus familię fuit. Sub hoc Duce Pont. R. Gradenſem Eccleſiam

regionis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

regionis Venetiæ cæterarum metropolitanam conſtituit. Quarto principatus anno ſeditione popularium auctore Vrſo Grandenſe Patriarcha Dux Petrus captus, & barba ſpoliatus cum habitu monaſtico in exilium ivit. Imperium mox Vrſo Patriarchæ commiſſum, donec Otho Vrſeolus frater ab exilio revocatus adveniret: at poſtquam eum vita jam prius deceſſiſſe conſtitit, Vrſus Patriarcha Ducatus gubernationem apud populum depoſuit; quem mox Dominicus Vrſeolus præter auctoritatem civitatis capeſſere auſus, non ultra biduum potuit tenere: impetu enim multitudinis ad cædem quæſitus fuga Ravennam evaſit, ubi judicatus exul poſt dies paucos mortem obiit. Eo itaque fuga dilapſo Dominicus Flabonicus per comitia Dux creatur. Is & auctor prius fuerat ut Otho Vrſeolus in exilium truderetur, & principatum adeptus propter inimicitias odiumque quod cum Vrſeola gente privatum exercebat, omnibus viribus contendit effecitque quo gens illa plebiſcito vetaretur ad Ducatum alioſve magiſtratus ac honores unquam aſpirare, juſque ſuffragiorum etiam in civitate deinceps habere ullum. Legem vero & utiliſſimam reipublicæ rogavit, ne poſteris Ducibus collegam in imperio ſumere, quod ſuperiores

ores plerique fecerant, jus porro eſſet. ecimo principatus anno gravis ætate itam finivit. Blondus in horum Ducum ecenſione plurimum deficit, uti & in ſe- uentium; quamobrem Sabellicum nos equemur, quod hactenus etiam fere fe- imus. Dominico Flabonico Duci vita de- uncto populus Dominicum Contare- um ſuffecit. Hic Iaderam quæ ab im- erio defecerat, expugnavit: intereaque epo Aquileienſis Patriarcha, Gradu ite- um capto majori ibi clade quam prius, ncendio ac vaſtatione graſſatus eſt. Do- ninicus Contarenus Dux cœnobium D. Nicolai litorei, nec procul hinc aliud D. ingeli fundavit. Animam edidit poſt an- num magiſtratus XXVI, & ad D. Ni- olai litorei funere publico elatus eſt. Ibi um in exequiarum ejus ſolennibus re- enteDux novus à populo communibus otis & ingenti totius civitatis lætitia no- ninatur Dominicus Sylvius. Vxorem is abebat nobilem è Conſtantinopoli, tan- æ ambitionis ſuperbiæque ac tantarum lelitiarum mulierem, ut quemadmo- lum à Petro Damiano proditum eſt, a- quam puram ad manus aut aliam corpo- ris partem abluendam indignaretur, ci- bum non digitis, ſed furcillis aureis cape- ret, odoribus exoticis & aromatibus pre- tioſiſſimis adeo perfunderet conclavia,

ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ut earum rerum inſolentes ad ingreſſum ſtupidi attonitique tanquam conſiſterent. At hercule nihil in rebus humanis fragilibus caducisque quicquam brevius & minus perpetuum hujuſcemodi eſſe delitiis poſſe, quantoque majores ſint, tanto periculum majus ſecum trahere, res ipſa docuit, quum tantis voluptatibus ſepulta mulier, quæ puram aquam contingere prius abhorrebat, tandem ſanie purulenti humoris quo toto corpore ſcatebat, liberare ſe haudquaquam potuit; exemplo ſane mortalibus ſpectabili qui ſtudium conſervandorum corporum in has molles delicataſque voluptates collocant. His temporibus Dominico Olivolenſi Epiſcopo mortuo, Ducis filius ſuffectus Henricus, qui Olivolenſem Eccleſiam Caſtellanam juſſit vocari, quod nomen hinc ad poſteritatem manavit. Ducem Sylvium cum in Normannos ad Dyrrachium eſſet profectus, anno principatus XIII male geſta re Venetias reverſum populus ab imperio depoſuit. Alii tamen anno XXIII Principatus fato conceſſiſſe prodiderunt, & in D. Marci ſepultum. Succeſſit rite per comitia Vitalis Falerius, qui per legatos ab imperatore Conſtantinopolitano Alexio, Dalmatiæ Corvatiæque imperium obtinuit, primuſque regionum illarum omnium Dux, uti in

quibuſ-

uibuſdam annalibus legitur, appellatus
ſt. Circa hæc tempora Venetias ab Tar-
iſio venit Imperator Henricus IV, qui
dmiratione ſumma propter ſitum loci
c deſcriptionem ædificiorum commo-
us, poſt multa de laudibus civitatis di-
ta, Regnum eam nuncupavit, quo-
iam regni formam tot inſulæ confer-
æ tectis habere videbantur. Hoc anno
uoque ſacrum Divi Marci Evangeliſtæ
orpus, quod diu abditum latuerat, re-
ertum, & maximis populi honoribus
ffectum traditur, Marcus quoque Iu-
anus cœnobium Virginis tum quod
haritatis dicitur, ædificavit. Deinde
aureti caſtellum quod ob antiquitatem
ene conciderat, Dux Vitalis refecit,
dditis immunitatibus permultis quo
requentius incoleretur locus. Defuncto
o duodecimo Principatus anno, vel, ut
lii, decimo tertio, Vitalem Michaëlem
opulus Ducem duxit. Is claſſem du-
entarum navium in Ioniam miſit quo
empore Chriſtiani ad bellum ſacrum in
ſiam ivêre. Obiit anno Ducatus quinto;
uffectuſq; civitatis ſuffragiis Orlafus Fa-
erius, ſub quo Balduinus rex Hieroſoly-
marum Venetis ob res maximas contra
Saracenos geſtas ædem, vicum, forum, a-
ream, una cum Francis habere permi-
ſit apud Ptolemaidem, ubi jus arbitrio
exer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

exercent ſuo;nec ſolum ea in urbe, ſed in Hieroſolymitani regni omnibus ubi vellent idem conceſſit, additis præterea multis prærogativis. Hoc tempore quoque Venetiis incendium vaſtiſſimum eſt obortum, quo plurima tecta magnaque pars urbis conflagravit: etenim à domibus Henrici Zenonis evagata flamma uſque ad ædem D. Apoſtoli proceſſit; crematаque tota hac regione rrans canalem magnum vento acta, etiam D. Caſſani inſulam abſumpſit: hinc inſuper uſque ad Martis Domini fanum omnia hauſit; & ulterius etiam D. Agathæ vicum, D. Auguſtini, Diviq; Stephani trans canalem vaſtavit. Ignem hunc alius eſt ſecutus major, altero vel paulo amplius menſe, qui ab ædificiis Zancanorum in inſulam D. Laurentii proceſſit; hinc evagatus utrinque denas ſenas urbis inſulas exedit cum parte Ducalis domus quæ ad ædem D. Baſſi erat converſa. Blondus auctor eſt plebanica templa fere viginti arſiſſe. Eodem tempore Methamaucum etiam incendio flagravit, paucoſque poſt dies cum terræmotibus, tum inundatione deletum pene totum eſt: quibus caſibus etiam Venetiæ tum magna ex parte conquaſſatæ. Mirum porro videri debet nemini, tanta his temporibus incendia coorta, neque ſolum Venetiis, verum etiam

tam aliis in urbibus Italiæ, quemadmodum apud Bononienſes atque Mediolanenſes, uti in hiſtoriis Bononię ſcripſimus; quippe quia tum domus plerumq; materia conſtabant lignea, uti etiamnum in Gallia Germaniaque; quamobrem accenſus uno in loco ignis facili momento ventorum vi longe lateque ſpargebatur. Hujus quoque Ducis temporibus Gradonici fanum D. Cypriani cum cœnobio condidére Muriani, quo virgines à Methamauceno D. Cypriani monaſterio tranſlatæ. Pariter & domus Hilarianæ Methamaúcenæ ſodales ædem D. Sorboni incolendam acceperunt, Badoariique templum Sanctæ Crucis cum virginio fundavêre. Poſt hæc Ordelaſus Dux Ladeam recepit quæ à Venetis ad Hungariæ regem defecerat; ac dein bellum adverſus Hungaros in Illyrico gerens, ictu lanceæ periit anno principatus XIX, Venetiaſque delatus ſepulchrum in D. Marci magnis cum honoribus adeptus eſt. Comitiis inde protinus indictis Dominicus Michael Dux appellatur, qui claſſem CC navium in Turcas Syriam infeſtantes Chriſtianis duxit auxilio; maximiſque rebus in Aſia geſtis domum ſe recipiens apud Chion inſulam glorioſo D. Theodori corpore potitus, id maximis cum honoribus Venetias attulit. Methonem etiam in Pe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

loponneſo domuit, vique Tragurium & Epetium cepit. Hac tempeſtate D. Donati oſſa Venetias à Pera delata, religioſeque in ejus æde poſita ſunt. Dominicus Dux anno magiſtratus XI fatis interceptus in veſtibulo templi D. Georgii ſepultus eſt. Succeſſorem illi populus dedit Petrum Polanum generum. Hujus ſub principatu Fanum in Venetam ditionem venit, Petruſque Gatiloſus ædem D. Clementis cum Xenodochio juxta Canalem orphanum extruxit; odia quoque graviſſima diſcordiæque inter Venetos & Piſanos exortæ. Dux hic Corcyram inſulam cepit, & Emanuelem imperatorem adverſus Ruggerium Siciliæ regem adjuvit: tandem principatu anuis XIX geſto vita concedens ſucceſſorem habuit ex auctoritate populi Dominicum Maurocenum, qui urbes Iſtriæ tributo devinxit. Sub hoc turris eximia D. Marci tintinnabulorum, Campanile vocant, ædificari cœpta, cujus fundamenta quę latent plus operis habere credi, quam ad auras extet, ait Sabellicus, & ſummum faſtigium adeo ſublime eſt, ut aurei tecti fulgor in alto navigantibus ad CC ſtadium veluti ſidus appareat, ipſaq; ex turre naves ab Iſtria Liburniaq; ſolventes conſpici queant. Sed antea ſatis multa hoc de opere diximus. Eodem tempore fanum

D. Vir-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

D. Virginis quod crucigerorum dicitur, conditum, item ædes D. Matthiæ Apoſtoli à Gauſonibus, aream concedente Bernardo Cornario. Supremum ſpiritum Dux Dominicus edidit anno fere principatus octavo; tumulatus honorifice in æde Cruceia. Populus ſubinde Ducem appellavit Vitalem Michaëlem ſecundum, qui ſumptis imperii ſolennibus pacem cum Piſanis fecit, Tragurium excidit, partem murorum Epidauri dejecit, inſulam inſuper Chion in ditionem ſubjunxit. Tandem inclyta virtute homo principatus ann. XVII circumventus inimicorum invidia trucidatuſq; eſt, qua re intellecta populus comitiis coactis, creatiſq; ſtatim decemviris, rempub. donec de ſumma rerum ſtatueretur illis commendavit. Dein communibus ſententiis Aureus Malipetra vir optimus Dux appellatur; qui recuſato principatu auctor populo fuit ut Sebaſtianum Cianum ingenii ſummi ac ſpectatæ virtutis hominē eo magiſtratu ornaret, qemadmodū etiam ſtatim factum eſt. Hujus temporibus Venetias è Græcia navibus onerariisquas vulgo zattaras vocant, tres eximiæ magnitudinis columnę ſunt advectæ. Quidam Conſtantinopoli delatas tradidêre, nulla pene diverſitate, quoniam & illa Græciæ urbs cenſetur. Quū ex navibus in terram deponerentur,

una molis vi fractis artificum organis in aquas decidit, ubi etiamnum imo in fundo cerni poteſt: aliæ duæ circa fori Marciani caput locatę modico inter ſe ſpatio, quemadmodum nunc conſpiciuntur, de quibus ſupra mentionem fecimus. Artem qua tam vaſtæ moles erigi potuêre Sabellicus præſcriptam ſe reperiſſe teſtatur, aſperginem validiſſimorum rudentum, & funes novos aquis madefactos paulatim ſe contrahentes; inventorem rei Longobardum fuiſſe, nec aliud induſtriæ poſtulaſſe præmium, quam ut aleatoribus hoc intercolumnio ludere vel dolo malo impune liceret. Primus hic, Dux pontem Rivialti fecit. Temporibus ejus Venetias acceſſêre Pontifex Romanus Alexander III, & Imperator Cæſar Fridericus Ænobarbus, quos in gratiam invicem reſtituit; quamobrem ut ſe gratum rurſus pontifex oſtenderet, itemque Fridericus imperator, prętér dona multis eum etiam prærogativis ornarunt. Inter cætera dedêre tubas argenteas octonas, umbraculum, facem candidam, juſque in plumbum ſignandi. Sub hoc etiam ſapientiſſimo Duce D. Marci templum auctum eſt. Deceſſit dein anno imperii ſeptimo, vel ut alii ſcribunt octavo, gravis admodum ætate; ſepultus in D. Georgii. Tum comitiis coactis populus quatuor

viros

ros creavit deligendorum quadragin-
virorum à quibus Dux diceretur. Ita
ux factus Aureus Malipetra qui prius
nperium recuſaverat. Is induſtria ſum-
ia Piſanos ab Anconitanorum amici-
a diſiunctos in ſocietatem Veneti nò-
ninis pertraxit; tandemque nono anno,
el decimo quarto vel vigeſimo princi-
atus, tanta quippe hîc auctorum varie-
is, depoſito magiſtratu vitam monaſti-
am in cœnobio SanctæCruciscapeſſivit,
bi ſupremũ edidit ſpiritum. Huic igitur
nperium abdicanti ex plebiſcito de qua-
raginta viris electoribus Dux ſuffectus
t Henricus Dandalus. Is Polam à Piſanis
ccupatam recepit, & mœnibus nudavit;
einde pacè cũ Piſanis facta claſſem CCXL
avium pręter LX triremes quas ab initio
elli inſtructas Veneti habuerant, in Tur-
is miſit: Iaderam quartum expugna-
it: una cum Francis Iſacum olim Impe-
atorem ab Alexio fratre luminibus or-
atum in imperium Conſtantinopolis
eduxit Alexio pulſo. Deinde necato A-
xio alterius Alexii Mirtilli filio ſimul
um Francis Conſtantinopolim cepit,
uum fortibus ductis imperium Francis,
atriarchatus cum imperii quadrante
enetis ex pacto ceſſit, quemadmodum
onnulli prodiderunt. His ipſis tempo-
bus inſula Creta Venetis à Balduino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Gallo Imperatore Bizantii condonata eſt. Diem poſtea functo hoc Duce, & in atrio D.Sophiæ tumulato, ſententiis XL virorum Dux creatur Petrus Cianus Sebaſtiani olim Ducis filius; ſub quo Venetis civibus diverſis loca hæc conceſſa, ſic ut auctoritas imperii ſumma penus remp. Venetam maneret, Corcyra, Methone, Corone, Gallipolis, Naxos, Paros, Melos, Herina, Andros, Chalcis, Tenos, Mirina, Sciatos, Philocalos & Lemnos. Conceſſionis ea cauſa fuit quoniam ab ipſis quibus concedebãtur, in ditionem ſubjunctę fuerant: diu vero deinceps in Veneti nominis poteſtate conſtitêre. Deducta etiam hoc tempore colonia eſt Caudacem, uti olim vocabatur, quæ Candia nunc, in Cretam: equites ex patriciorum ordine; pedites è plebe deducti. Tabulam quoque ſub hoc Duce auream in D.Marci ara qua de ſupra memoravimus plurimum nobiliſſimis gemmis & Margaritis uti nunc cernitur, ornavit Angelus Falerius reip. procurator. Dux jam ętate confectus an. imperii XXII quum ſe porro negotiis curiſq; reipub. ſufficere haud poſſe putaret, vitamq; reliquam in otio ſancte cuperet exigere, depoſito ſponte magiſtratu cœnobium D.Georgii ingreſſus nec diu poſt vitam finiit, illatus monumento juxta patrem. Deinde quadragintavirorum ſuffra-

ſuffragiis Dux creatus eſt Iacobus Theupolus. Hujus principatu Iadera quintum à Venetis defecit; protinus tamen recepta, concedente quoque Bella Hungarorum rege jus omne quod ad Hungaricum regnum ex ea urbe pertineret. Iacobus annis xx repub. geſta moriens, ſepulcro conditus eſt in DD. Ioannis & Pauli ӕde quam Prӕdicatorum familia tenet, primuſq; Ducum tumulo hoc fanum nobilitavit. Succeſſorem in Ducatu habuit Marinum Maurocenum, novo inſtituto deſignatum, ut prodidit Sabellicus: condita namque tunc alia Ducum creandorum ratio, quam ſi quis cognoſcere velit, apud Sabellicum inveniet, qui libro hac de re compoſito ſummum ingenium ſummamq; prudentiam legis auctorum celebravit. Commemoratur etiam à Donato Ianotto Florentino. Deceſſit Marinus Dux anno imperii quarto, conditusq; monumento in D. Marci. Succeſſorem nactus eſt per Electorum ſuffragia Raynerium Zenonem, cujus tempore magna cum Genuenſibus mari bella geſta, quemadmodum Blondus & Sabellicus memoriӕ prodiderũt. Mortem is obiit an. principatus XVII ſepulcroq; conditus in DD. Ioan. & Pauli. Suffectus Laurentius Theupolus Iacobi Ducis filius, à quo prӕliis aliquot cum Bononienſibus ad Primarium

varia fortuna fractis, tādem ad conditiones & pacta ventum, uti apud Blondum & item in Bononienſium annalibus perſcriptum legitur. Ita dein anno is imperii ſumma cum laude ac gloria geſti ſexto defuncti, monumento DD. Ioannis & Pauli juxta patrem illatus eſt. Electores communibus ſententiis Iacobum Contarenum ſuffecêre. Sub hoc armis in poteſtatem retracti Iuſtinopolitani Iſtriæ qui defecerant, pugnæque graves cum Anconitanis in mari factæ, cum quibus tamen & pax deinde compoſita. Confectus ætate Iacobus imparque jam reipublicæ curis magiſtratum patribus reſtituit: nec diu poſt vita concedens in ſodalium Minorum æde ſepultus eſt, primus omnino Ducum eo illatus. Poſt ejus abdicationem communi conſilio Dux electus abſens Ioannes Dandalus, ſub quo Ptolemaidem Saraceni ceperunt. Animam edidit anno principatus decimo, magnaque pompa funus ductum ad ædem DD. Ioannis & Pauli, ubi monumento majorum illatus. Peractis ſtatim ejus exequiis ſeditio in civitate gravis oborta plebis, minaciter & acerbe de patritiorum ordine conquerentis, & Iacobum Theupolum virum gravem prudentemque Ducem poſtulantis; qui re cognita, ſtudio reipub. libertatiſque patriæ ductus
plebi

dilebi ſapienter reſtitit;ſed ut vi & furori
multitudinis obviam iri haud poſſe vi-
det,inſequenti nocte clam ad Marocium
capit fugam ; ibiq; tantiſper latuit donec
tumultus conſideret. Dein ex inſtituto
ac lege civitatis Dux creatus eſt Petrus
Gradonicus , tum temporis in Prætura
Juſtinopolis abſens.Hujus principatu du-
rante Veneti à Genuenſibus claſſe victi,
conjuravitque Baiamontes Theupolus
cum Quirinis,Barociis,Doriis,Badoariis,
& Baſiliis in necem Ducis aliorumque
plurimorum imperii occupandi cauſa;
ſed proditis eorum conſiliis rei ſupplicio
affecti.Iaderani ſexto defecerunt.Exceſſit
Dux Petrus, imperio annis XII,menſibus
IX geſto : ſepultus in D. Cypriani. Secu-
tus per Electorum ſuffragia Marinus
Georgius , qui cœnobium D.Dominici
fratrum Prædicatorum obſervantiæ ut
vocant, fundavit, & menſe principatus
X fatis interceptus, monumento in DD.
Ioannis & Pauli æde jacet. Huic rite ſuc-
ceſſit Ioannes Superantius, qui Ducatus
ſexto menſe XVI anni Iaderanis in ditio-
nem receptis ſupremum diem explevit,
ſitus in D.Marci templo juxta Baptiſte-
rium. Sublectus patrum ſuffragiis Fran-
ciſcus Dandalus cognomento Canis ob
pietatem erga patriam inſignem , ut
Blondus & Sabellicus in hiſtoriis perhi-
bent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

bent. Is bello Scaligeros petiit Veronæ Pataviique regulos, & Tarviſium, Baſſianum, Caſtellum Baldi, aliaq; multa oppida cepit. Caſtellum Baldi tamen & Baſſianum S.C. Carrienſibus Patavinorum regulis poſtea condonata. Diem Franciſcus obiit anno principatus XI ſucceſſitque lege civitatis Bartholomæus Gradonicus. Hoc Duce ſpatioſiſſimū illud comitium in Curia factum, ubi patriciorum ordo magiſtratibus tum urbanis, tum provincialibus creandis coit, & nonnuquam diebus integris octo dum ſententiis variaretur, nec priuſquam conveniret abſcedendi eſſet facultas, commoratus eſt, uti Sabellicus tradidit. Comitium id ſummorum pictorum opera nobilitant, præcipueq; Belinorum: & viſuntur hîc Iacobi Sannazarii, Petri Bembi Cardinalis & Andreæ Navagerii doctiſſimorum hominum expreſſæ ad vivum imagines. Sabellicus ſcribit tradidiſſe quoſdam, his temporibus primum omnium ex urbe magiſtratus Methamaucum, Pupiliam, & Paleſtrinam miſſos. Bartholomæus Dux annum alterum, menſes novem in principatu tantum vixit, monumento illatus magna cum pompa in D. Marci æde. Succeſſit rite deſignatus Andreas Dandalus ab inſigni benignitate humanitateque, nec major annis XXXVI, manſue-

ſue-

…iſſimus appellatus. Literarum ſtudiis
…nodum deditus erat,& non inelegan-
…, ut Franciſcus Petrarcha teſtatur, hi-
…rias ſcripſit,nominatimque celeberri-
…s rerum Venetarum. Hac tempeſta-
…Iaderani ſeptimo defecerunt; ſed ar-
…s & vi protinus in poteſtatem redire
…acti. Claſſem quoq; Genuenſium apud
…rdiniam Veneta devicit. Anno deinde
…incipatus magna cum laude geſti duo-
…cimo Andreas fato cum conceſſiſſet,
…æde D. Marci conditus monumento
…t. Subl ectus rite Marinus Falerius Val-
…Marinæ Comes & Eques auratus, le-
…atione ad Max. Pontificem abſens. Hoc
…mpore claſſem Venetam Paganus Au-
…us Genuenſium claſſis præfectus ru-
…it. Dux Marinus ob affectatam tyran-
…idem imperii menſe nono cæſus eſt,
…ublectuſq; Ioannes Cradonicus cogno-
…nento Naſonus, qui pacem mox cum
…Genuenſibus fecit, & poſt menſem im-
…erii decimum quartum fato interce-
…ptus, honorifico funere delatus ad æ-
…dem Sodalium Minorum ibi ſepultus
eſt. Dux tum dictus abſens Ioannes Del-
phinus, qui principatus anno quinto
ſupremum diem clauſit, inque Divo-
rum Ioannis & Pauli æde jacet. Pa-
tres Laurentium Celſum abſentem
quoque tum ſuffecêre, ſub quo cum
ab

ab imperio defeciſſent Cretenſes, domiti mox armis & bello ſunt ductu auſpiciiſque Ludovici Vermii copiarum Veneti nominis præfecti. Tertio dehinc anno, menſe decimo principatus exacto Laurentium fata rapuêre, qui magna cum pompa ſepultus apud Cæleſtinos. Succeſſorem accepit Marcum Cornalem; cujus temporibus cum iterum Cretenſes defeciſſent, armis in poteſtatem redacti ſunt. Obiit poſt anni tertii menſem octavum; ſitus in DD. Ioannis & Pauli. Ducatus hinc ad Andream Contarenum rite delatus. Is accepto de ſe civitatis judicio clam in agrum Patavinum ſe ſubduxerat: multis tamen conjunctorum amicorumque conſiliis adactus, qui patrum mentem voluntatemque certam eſſe docebant magiſtratum capere eum oportere; ſin minus, exilio multatum tanquam patriæ hoſtem, domoque direpta bona ejus in publicum redigenda, ſuſcepit quidem imperium, at prorſus invitiſſime. Circa hæc tempora cum Tergeſtini defeciſſent, bello petiti atque in ditionem retracti ſunt. Pugnatum etiam cum Genuenſibus frequenter, qui fortunam belli ſecuti maximis jam cladibus affecta re Veneta Foſſam Clodiam uſque pervenerant. Vicit tamen ad extremum Veneta claſſis, & exinde feliciter hoſtem perſecuta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cuta Foſſam Clodiam decimo menſe
ſtquam à Genuenſibus occupata fue-
t, recepit. Pax dein anni ſexti menſe
arto poſt inceptum bellum facta. Con-
renus ſupra XIV annum princeps fato
ptus, in D. Stephani æde ſepultus eſt.
atres inſignia Ducatus Michaëli Mauro-
no tradidere, qui poſt quartum men-
m vita decedens in DD. Ioannis & Pau-
ſepulchrum habuit. Succeſſit Antonius
enerius abſens electorum votis dictus.
tanta integritate ſeveritateque fuit vir,
filium obſcuro carcere necari voluerit
opter ſtuprum virgini oblatum civis
iæ: quanquam & occidendum publi-
decreverat, niſi patrum interceſſiſ-
nt preces, quibus ſe permoveri hacte-
us eſt paſſus, ut in carcere ſupremum
tæ diem agere eum pateretur, exem-
um hercule nec impar gloriæ Bruti
orquativi. Vita conceſſit tam juſtus ac
verus Princeps anno Ducatus XVIII, de-
tuſq; eſt in ædem DD. Ioannis & Pau-
Succeſſorem accepit Michaëlem Ste-
um; ſub quo in Venetam venêre ditio-
em Verona, Vicentia, Colonia, Fel-
ium, Bellunum, Patavium: Iaderam-
e Ladiſlaus Hungariæ rex Venetis ven-
dit. Diem functus anno principatus
II honorifice delatus eſt in ædem D.
arinæ. Traditum à quibuſdam ſcimus,
ulti-

ultimum eum familiæ ſuæ, Stenorum extinxiſſe nomen. Sublectus patrum ſententiis ſtatim Thomas Mocenicus, qui tum legationem ad Gabrinum Fondulum Cremonæ tyrannum obibat. Eo inſignia Ducatus tenente Venetum in imperium venêre Civitas forijulii, Opitergium, totaque Forijulii regio: Baſilica D. Marci incendio conflagravit, inſtaurataeque Ducales ædes. Poſt decimum principatus annum, menſem tertium mortuus, in æde DD. Ioannis & Pauli monumento conditus eſt. Patres Franciſcum Fuſcarum ſuffecerunt, ſub quo ad Veneti nominis auctoritatem ſe contulêre Brixia, Bergomum, & Ravenna. Clades etiam ad Caravagium à Franciſco Sfortia Mediolanéſium legato accepta; cum quo deinde contracta ſocietas in imperiũ accepta Crema, rurſuſq; bellũ geſtum, tandem vero cum Dux Mediolani eſſet factus, amicitia denuo inita fœduſque percuſſum. His temporibus Venetias venit Fridericus III Imperat. cum Eleonora imperatrice, quibus haud diu ante Pontifex Max. Auguſtalem coronam Romæ poſuerat. Eos Dux & patres ſummis honoribus exceptos ampliſſimis quoque muneribus ornavêre. Ducem hunc dein annum ętatis nonageſimum agentem prudentiſſime repub. geſta auctaq;, quoniam ob

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

decrepitam ætatem publicis amplius
is haud ſufficere videbatur, patres ab
perio depoſuêre, ſublecto PaſcaleMali-
ra: qua re ſenex intellecta, principatus
no XXXIV, quoniam in affecto corpore
tamen animi vigebat, non diu poſt ex
ore mæroreq; mortem obiit; delatuſ-
: eſt in ædem ſodalium Minorum ha-
1 inſignibuſq; Ducalibus exornatus,
ompa funeris comitante novo Duce
n patribus magiſtratibuſq; urbis ve-
n atram ac lugubrem indutis; quod
nino abſq; temporum ſuperiorum ex-
lo contigiſſe, nimirũ ut Dux alter al-
funus duceret, etiam Sabellicus teſta-
.Paſcalis vero poſt annum quartum,
nſem ſextum & ipſe vita conceſſit, in
.Ioannis & Pauli ſitus. Succeſſit rite
riſtophorus Maurus, qui Anconam
ium II Pontificem cum triremibus a-
ot profectus, operam ſuam in bel-
1 Turcicum de quo conſilia tum e-
t inita, obtulit. Sub hoc Principe
alcidem expugnavit Othomanus
rcarum rex. Ædem cum cœnobio D.
bis ſtruxit; anniſque novem, menſibus
republica geſta ſpiritum ſupremum
dit, monumento poſitus in Divi Io-
æde. Patres Nicolaum Tronum ſuf-
êre, qui nummum argenteum percuſ-
cum ſua imagine, Tronos vocant, &
poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

poſt vigeſimum Ducatus menſem exceſſit, ſitus in æde ſodalium Minorum. Sublectus inde Nicolaus Marcellus, qui nummum & ipſe cum ſuæ gentis appellatione ſignavit, & vix xv menſe principatus exacto moriens ſepulcrũ habuit in D. Marinę. Secutus eſt Dux rite deſignatus Petrus Mocenicus, à quo nummus dictus gemini Marcelli pretio Mocenicus. Fato conceſſit anni principatus ſecundi menſe altero, in DD. Ioannis & Pauli ſitus. Ejus temporibus in Forumjulium incurſarunt Turcæ, ferroque & incendio cuncta vaſtavêre paſſim, ut Sabellicus in hiſtoria rerum Venetarum copioſe perſcripſit. Succeſſit in Ducatu patrum ſententiis Andreas Vendraminus, qui anno principatus altero diem ſupremum finivit, delatuſque eſt funere in ædem Servorum. Excepit hunc Ioannes Mocenicus Petri olim Ducis frater; ſub quo Scodram Turca cepit ob præfecti ſocordiam quem Venetus præſidio loci impoſuerat; maximumq; bellum ac diuturnum cum Hercule Ateſtino Ferrarię regulo geſtum: in quo totius propemodum Italiæ principes adverſus Venetos pugnavêre: ſed cum ii de magnitudine animorum ac viribus nihil quicquam demitterent, tandem pax hujuſcemodi conditionibus facta eſt, ut Policinium Rhodiginum apud
ipſos

ſos relinqueretur. Ducales etiam ædes
oc tempore conflagrarunt, refecitque
nox Ioannes. Eo dein principatus anno
ptimo diem functo, ac in DD. Ioan-
is & Pauli æde tumulato, Marcum Bar-
adicum patres Ducem appellarunt, qui
ato raptus ingenti cum civitatis dolore,
uoniam mirifice diligebatur, monu-
nento illatus eſt in fanum Charitatis.
ucceſſorem habuit Auguſtinum Barba-
icum fratrem. Is cum Ludovico Fran-
iæ rege fœdus icit de Ludovico Sfortia
Mediolani imperio pellendo. Societatis
rat perſcriptum legibus ut Cremona &
oncinum cum tota Abduæ Glarea Ve-
etis cederet, uti etiam evenit. Antea
uoque Ferrandinus rex Neapolis bello
Caroli octavi Francorum regis qui re-
numNeapolitanum cepit, Brunduſium,
Monopolim, Hydruntum, & Manfredo-
iiam magna pecuniæ vi accepta Venetis
ppignoraverat. Hujus inſuper Ducis
emporibus Methonem & Coronem in
Peloponneſo, item Naupactum Baiaze-
es Othomanus Turcarum rex occupa-
vit. Imperio dein annis xv geſto fatis ab-
umptus Auguſtinus in æde Charitatis
monumento poſitus eſt. Succeſſorem
habuit Leonardum Lauredanum virum
bonum ac ſapientem, cujus temporibus
omnes propemodum orbis Chriſtian

 princi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

principes ſocietatem contraxerant adverſus Venetos; quos cum Ludovicus XII Francię rex in Italiam exercitu adducto, memorabili apud Ripaltam pugna cæcidiſſet, imperium eorum exuêre, Bergomum, Brixia, Cremona, Verona, Vicentia, Patavium, cum maxima Forijulii parte, Crema item & Soncinum, & alia plurima Lombardiæ Marchiæque Tarviſinæ oppida, Romanulæ quoque Ravenna, Cervia, Faventia, Ariminum, Apuliæ Monopolis, Brunduſium, Trinium, & Hydruntum. Vidit tamen idem Princeps receptum primò Patavium, deinde cum Veneti Ludovicum regem ejuſque ſucceſſorem Franciſcum fœdere ſibi conjunxiſſent, etiam Bergomum, Brixiam, Vicentiam, totumque Forumjulium. Mortuus, annis XIX, menſibus VIII, diebus XX ſapientiſſime geſta republica, poſt Chriſti nativitatem MDXXI anno. Funus maxima pompa ductum ad DD. Ioan. & Pauli ædem, ubi ſitus eſt. Patres Antonium Grimanum poſtridie Nonas Iunii ſublegêre, ſenem admodum, & ætatis annum LXXXVI, menſem VI agentem. Is fortunæ ludum variis caſibus tulerat: nam cum olim ob rem infœliciter adverſus Turcas mari geſtam, ſumma ſane cum dignitatis & exiſtimationis jactura exulare in Creta uno & centum annis fuiſſet juſſus,

ruſſus, difficilimis inde reipublicæ temporibus, amiſſo pene toto continentis imperio, poſt Chriſti nativitatem MDX anno revocatus ab exilio, Divique Marci Procurator erat factus; ad extremum Dux inſuper appellatur. Deceſſit in hoc magiſtratu anno ſecundo, à Chriſti nativitate MDXXIII; funere delatus honorifice ad D. Antonii Caſtellani fanum. Hoc itaq; ſummi ingenii ac ſapientiæ viro orbata civitas, Andream Grittum Ducem nacta eſt, eximium hominem, & tam corporis, quam animi dotibus egregie decoratum: erat enim præclara ſtatura, commodiſſimoque membrorum qui homini contingere queat habitu, humanus, facundus, & uſu rerum maximarum pacis bellique temporibus exercitus. Multos calamitoſis reipublicæ temporibus pro patria labores obiverat, quum illa totius fere continentis amiſiſſet imperium; nec unquam defatigari ſe ulla in re erat paſſus. Eadem vero commendatione principatum geſſit qua ſuperiores reipublicæ curas omnes, ſapienter nimirum & juſte moderateque. Vita conceſſit anno poſt Chriſti nativitatem milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo, menſe Decembri, magno ſui apud mortales deſiderio relicto; ſepulchroque conditus eſt in Divi Franciſci Venialis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Patres inſequenti menſe MDXXXIX anno Petrum Landum appellavére Ducem, qui conſiliis optimis ſummaque prudentia rem maritimam itemque continentis rexerat, & maximam apud omnes virtutis opinionem erat conſecutus. Pręfuit ad annum uſque MDXLV à Chriſti nativitate, quo menſe Novembri fatis conceſſit. Funus ductum in D. Antonii Caſtellani ædem, ubi monumentum vivus ipſe ſibi nobile poſuerat. Succeſſorem habuit eodem anno ac menſe deſignatum Franciſcum Donatum, exploratæ notæque virtutis & ſummæ ſeveritatis prudentiæque virum, qui nunc inſignia Ducatus gerit. Hactenus imperii forma, quam illuſtris & præclara hæc civitas à primordio ſui in hunc uſque diem habuit, expoſita, conſequitur ut celebrium ac nobiliorum ejus alumnorum memoriam quoque referamus. Non tamen dicentur omnes, quippe quia tam multos in lucem edidit, ut niſi longiſſima narratione complecti haudquaquam poſſent. Itaque ex iis primum qui in Eccleſiæ Romanæ gubernatione ac honoribus enituerunt, tres Pontifices Max. urbs hæc genuit, Gregorium XII familia Coraria natum eximiæ prorſus integritatis hominem, Eugenium IV ex Condulmeria gente ſapientiſſimum virum,

&

& Paulum ſecundum ex Barborum magni ingenii virum. de quibus copioſe Platina in eorum vitis, itemque Blondus & Sabellicus ſcripſerunt. Cardinales Venetiis orti quamplurimi, Petrus Maurocenus, Marcus Landus literis & moribus admodum ornatus vir, Antonius Gregorii Pontificis quem commemoravimus, nepos, Ioannes Amadeus, & noſtra memoria Ioannes Baptiſta Zeno, Dominicus Grimanus, qui & Aquileienſis Patriarcha diſciplinarum ſtudiis eximiaque morum gravitate perornatus fuit, adeo quidem ut inſigni ſua doctrina virtuteque dignitatem Cardinalatus illuſtrare magis videretur, quam ipſe ab illa decorari. Bibliothecam reliquit voluminum amplius VIII mill. partim Græcorum, partimque Latinorum, ex omni ſcientiarum genere. Multis de huius viri tum ſcriptis, tum humanitate commemorari poſſet, verum cauſa brevitatis quam hîc inſtituimus, memoriam ejus honorificam pro noſtræ facultatis modulo celebrabimus alibi. Genuerunt etiam Venetiæ Cardinales Marcum Cornarium, itemque Marinum Grimanum Dominici nepotem Aquileiæ quoque Patriarcham, qui annis ſuperioribus fato conceſſit, inſuper Gaſparum Contarenum virum optimum ac doctiſſimum, qui à Paulo III. Pontifice

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Max. Cardinalium ordini allectus eſt, & legationem Bononienſem geſſit, ubi ſupremum vitæ explevit diem anno poſt Chriſti nativitatem MDXLII. Doctiſſimus & ipſe erat, & Doctorum alter Mœcenas. Accedit his Petrus Bembus quem Paulus quoque III Pontifex in Cardinalium collegium ob inſignem virtutem adoptavit; de cujus ornatu ac elegantia tam in ſermonibus quam ſcriptis, neque ſolum latinis & græcis, verumetiam vernaculis, quæ jam Europa tota legit & admiratur, multa profecto dicere poſſemus, ſed in alium locum quicquid ejus eſt rejicere cogimur. Mortem obiit Romæ ſummo cum dolore literatorum anno poſt Chriſti nativitatem MDXLVII. Vivunt adhuc Franciſcus Cornarius Marci de quo dictum eſt frater, & Franciſcus Piſanus Cardinales. Exiſtimatione ſumma fuit Marinus Grimanus Cardinalis & Aquileiæ Patriarcha, vir eloquentiſſimus doctiſſimusque; cujus induſtria Pontifex Romanus in multis legationibus eſt uſus, veluti in Parmæ ac Placentiæ Gubernatione, quas urbes eximia prudentia rexit. Orator etiam ad Franciſcum primum, Galliæ regem bello cum Imp. Carolo V contendentem gratia conciliandæ pacis ivit. Supereſt ejus frater Ioannes Aquileię Patriarcha, diſertus homo & ingeniorum pater,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ater, item Cardinalis, cum Victore alio atre graviſſimo viro, reipublicæq; cumrimis ſtudioſo, ac eloquente, qui D. Mari Procuratorem agit, dignus plane tam luſtri ſtirpe: quodq; nullum adhuc ſuceſſorem familiæ genuerit, cuncta civias ſumme dolet. Alios præterea celeberrimos Præſules Venetiæ tulerunt, inter quos Pantaleon Iuſtinianus primus atinorum Bizantinus Patriarcha, poſtquam ejus urbis imperium ad Francos devenerat. Succeſſerunt ei nobiles alii viri. Fuit etiam Hermolaus Barbarus non minori rerum publicarum uſu, quam eruditione præditus. Inſignem ejus doctrinam cum in latinis, tum græcis literis monumenta ſcriptorum quæ reliquit abunde teſtantur; patriæ nomen profecto mirifice illuſtravit. Aquileię Patriarcha creatus eſt ob ſummas virtutes ab Alexandro ſexto Pontifice Romano Laurentius Iuſtinianus ex ordine Cæleſtinorum monachus primum Epiſcopus Caſtelli, dein Patriarcha Venetiarum & Primas Dalmatiæ nuncupatus ab Eugenio IV Pontifice mirifica ſanctitatis opinione claruit; eamque miracula teſtata ſunt, plurima beneficia Deo mortalibus elargiente qui patrocinium ejus invocaſſent. Secutus hunc eſt in Patriarchatu Maphæus Contarenus inſtituti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Cæleſtinorum ſodalis, dein Andreas Bondelmerius Canonicus regularis, Gregorius Corarius, Ioannes Boratius, Maphæus Gerardus ex ordine Camaldulorum poſtea Cardinalis, Thomas Donatus ordinis prædicatorum, Antonius Syrianus inſtituti Carthuſiani, Ludovicus Contarenus Cœleſtinorum, Antonius Contarenus Scopetinorum, Hieronymus Quirinus Prædicatorum, qui nunc ſedem tenet. Inſuper & alios inſignes Eccleſiarum præſules urbs hæc edidit, uti Epiſcopos Henricum Contarenum Caſtelli, Dominicum Dominicum, Petrum Æmilianum Vicentiæ, Fantinum Patavii, Petrum Monteum Brixiæ, Iacobum Zenonem Feltrii Bellunique, Dominicum Torcelli, omnes doctrina moribuſque perornatos. cum Antonio Pizamano Feltrinorum antiſtite, qui non ſolum doctrina, ſed etiam ſanctitate claruit, & diem functus anno à Chriſti nativitate MDXII Venetiis, tumuloque conditus in D. Petri Caſtellani miraculis illuſtratus eſt, Deo Opt. Max. mortalibus eximia munera concedente qui in illius nomen rogarent, maximeque MDXX anno, quum aperto ſepulcro corpus ejus integrum adhuc apparuit. His addendus Hieronymus Treviſanus cum philoſophiæ, tum juris peritus, Epiſcopus Cremonenſium

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

t Abbas apud D. Thomam Burgundio-
um Torcelli, quo in cœnobio jus patro-
atus habet Treviſana familia. Præter
os vero tam multos Venetiæ nobiliſſi-
nos Præſules ediderunt, ut omnes refer-
e nimis longum foret; ex quibus tamen
n urbis ipſius Epiſcoporum catalogo
onnullos adhuc commemorabimus.
Vivit etiam nunc Aloyſius Lippamanus
ntiſtes Veronenſium, literis & virtuti-
bus inſignis homo; qui catenam auream
n vetus teſtamentum elegantiſſimam
ompoſuit. Nec minori numero littera-
os viros urbs hæc tulit quam Præſules;
quanquam & ex illis exornati doctrina
nulti fuerint, uti oſtendimus. In docto-
um cohorte fuit Andreas Dandalus Dux,
quem hiſtoriam inſignem ſcripſiſſe præ-
diximus, & Petrarcha, Blondus, Sabelli-
cuſque perquam honorifice memorant.
Carolus Zeno non ſolum apprime do-
ctus, verumetiam eximius claſſium præ-
fectus fuit, uti Blondus & Sabellicus in
hiſtoriis perhibent. De Genuenſibus
triumphum egit, itemque Francicam fu-
dit claſſem cui Bucicaldus imper. præe-
rat validiſſimus homo, Carrarienſibus
Patavii regulis auxilio miſſus. Memo-
riam Caroli ſummo cum honore cele-
brat Leonardus Iuſtinianus oratione
quadam funebri, item Petrus Paulus Ver-
Q 5 gerius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

gerius duabus elegantiſſimis epiſtolis. ZachariasTreviſanus non minori ſapientia prudentiaq; polluit in conſiliis, quam erat literarum diſciplinis excultus; idque probant orationes ejus editæ, nominatim illa quam coram Gregorio Pontifice habuit, qua rationem Ecelesiæ pacandæ, nam terni tum erant Pontifices, commemorat; nec ſolum eloquentiam inſignem, verumetiam ingenium ſummum ea in re excogitanda teſtatur. Leonardus Iuſtinianus fuit vir maximi conſilii pariſque facundiæ. Iuvenis adhuc verſus lingua vernacula plurimos arte magna panxit. ætate vero confirmata dein eloquentiſſimus ac literatiſſimus evaſit: neque ſolum oratione ſoluta, verumetiam recitatione carminis ſermone vernaculo mirifice delectabatur, uſque adeo ut inter ætatis ſuæ doctiſſimos homines ſit habitus, præterquam quod eximius reipublicæ conſiliarius erat. Marcus Lippamanus ſcientia juris enituit, itemque tam linguæ Græcæ quam Latinæ. Franciſcus Barbadicus conſilio maxime valuit; pariterque Daniel Veturius ordinis patritiorum egregium ornamentum, reipublicæ ſumme ſtudioſus. Franciſcus Barbarus in quo græcæ latinæque linguæ cognitio pariter cum eloquentia gerendæque reipublicæ prudentia collucebat,

ebat, non ſatis hercule ſcio literatuſ-
e ac diſertus & ſapiens & bonus appel-
ari debeat potius quam fœlix, ob exi-
nias ejus res quæ memoriæ ſunt prodi-
æ, in acquirenda conſervandaque ad-
erſus Philippum Vicecomitem Medio-
ani ducem Brixia geſtas. Mentionem
jus in hiſtoriis Blondus, Simoneta, Sa-
ellicus honorifice faciunt. Andreas
Maurocenus & Hermolaus Donatus,
quanquam reipublicæ curis aſſidue va-
averint, eruditionis tamen etiam exi-
niæ documenta perilluſtria dederunt,
elictis heroico carmine ſuorum tem-
orum hiſtoriis. Zacharias Treviſanus
ſterius Zachariæ filius laudatiſſimo
omparandus patri fuit, primo litera-
um ſtudiis, dein adminiſtratione rei-
ublicæ. Genuit etiam urbs hæc pernobi-
s Barbonum Maurocenum, Ludovi-
um Fuſcarum, Vitalem Landum, Can-
ianum Polanum, Nicolaum Canalem
um Lauro Quirino cunctos juris con-
ultiſſimos, & cum humanitatis artibus
oquentiaque, tum in publicarum re-
um adminiſtratione mirifica ingenii
ræſtantia pollentes, ideoque non minus
b literarum ſcientiam in honore habi-
os, quam propter optima prudentiſſi-
naque conſilia. Ioannes Cornalis &
aulus Barbus nobiliſſimi viri præter
inſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

inſignem gravitatem latinarum quoque literarum ſcientiam habebant. Andreas Iulianus & Bernardus Iuſtinianus Leonardi F. item Hieronymus Barbadicus Franciſci F. cum Nicolao Barbo ſingulari ingenio maximaque doctrina viri fuerunt: uti quoque Vitalis Landus, Petrus Thomas, Ludovicus Donatus, Franciſcus Dedus, Marcus Sanutus, & Hieronymus Donatus omnes præclari Senatores, & docti, facundi, prudentes, ingeniiq; ſummi homines; præcipue vero poſtremus, quem Græce Latineq; dicentem omnes cum ſtupore mirabantur ob orationis majeſtatem, qua cum antiquis illis Græcis aut Romanis oratoribus conferri poterat. Nec prætermittendus eſt Andreas Navagerius, qui cũ illuſtri vita tum literis perornatus fuit, ideoq; ſcribendis Venetorum hiſtoriis per Senatuſconſultum Marco Antonio Sabellico ſucceſſit. Diem functus eſt annis ſuperioribus. Vivit nunc Ioannes Baptiſta Egnatius vir doctiſſimus, uti literaria ejus opera teſtantur. Præter eruditos vero homines urbs hæc etiam præſtantiſſimos duces edidit, præcipueque claſſium, qui maximis victoriis potiti, Venetamq; rem mari terraq; plurimum auxerunt. Ex his fuêre Ioannes & Raynus Polani, qui Corcyram in ditionem ſubjunxerunt, item Marinus Gradonicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cus cum Dominico Mauroceno,à qui-
s capta Pola, tributoq; Parentini ſub-
ti: Ioannes Baſilius & Thomas Fale-
us Piſanos mare infeſtantes domue-
nt. Reinherus Dandalus cum Ruge-
Permarino claſſe xxx navium actua-
rum Methonem & Coronem expu-
narunt. Ioannes Treviſanus novem na-
bus duodenas Genuenſium apud Dre-
num Siciliæ cepit. Inſignem etiam ar-
m virtutemque militarem adverſus
retenſes qui defecerant, præſtitêre Pe-
us Thomas, Ioannes Grittus, Nicolaus
aleſtrerius, Marcus Bonus, & Andreas
healdus. Maximam claſſem regis Exa-
onorum & Ioannis Vataſii, cui Bavala
ræerat dux, juxta Conſtantinopolim vi-
ēre Leonardus Quirinus & Marcus O-
iſſorus. Iaderam cum defeciſſet Reine-
ius Zeno obſedit, & in imperium Vene-
um retraxit. Laurentius Theupolus claſ-
is præfectus tres & viginti Genuenſium
aves in portu Ptolemaidis confregit, ac
ein una cum Andrea Zenone ſpectabili
ugna Genuenſes apud Tyrum aggreſſus,
orum navibus magnis xxv potitus eſt,
nſignemq; victoriam retulit. Claſſis quo-
que præfecturam Marco Gradonico de-
dit ob eximiam virtutem Balduinus Im-
perator Conſtantinopolis. Marcus Mi-
chaël IIXX navium claſſe circa Tenedum
cum

cum Genuenſibus depugnans, quorum claſſis navium magnarum viginti erat, eos in fugam vertit, ac ita Chalcidem cepit. Gilbertus Dandalus præfecturam duarum & triginta triremium geſſit. Iacobus Dandalus & Marcus Gradonicus quem ſupra nominavimus, cum claſſe Genuenſium viginti octo navium longarum apud Drepanum congreſſi, viginti quatuor ex iis cepêre, reliquis incendio abſumptis. Idem Marcus alia præter hæc memorabilia multa geſſit, quæ niſi longiſſime referri haud poſſent, & in Sabellici Decadibus rerum Venetarum, ac item ultima Enneadum parte legi poterunt. Ruggerius Maurocenus L·X triremium imperator res maximas confecit, Ioannes Superantius cum XXV Theodoſiam in Taurica Cherſoneſo expugnavit, & Benedictus Iuſtinianus magnam Græcarum navium multitudinem cepit. Primus omnino in Turcas Dux belli à Venetis ivit Petrus Zeno, qui potentiſſima claſſe multas victorias retulit inſignes. Succeſſerunt illi deinde Marinus Falerius, Andreas Cornalis, Petrus & Marcus Canales, Marcus Iuſtinianus, omnes ſtrenui bellatores, fortiſſimique duces. Primi Legati quos Proviſores vocant, exercitibus additi Andreas Maurocenus & Simon Dandalus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

s, poſteaque Nicolaus Gradonicus & ancratius Iuſtinianus : quæ munera atrum ſententiis ob eximiam in conliis prudentiam illis viris demanda. ı. Nicolaus Piſanus claſſis præfectua ſummam quoque laudem meruit um Ioanne Delphino, pugnaque ua Genuenſibus quinquaginta naves demit. Secuti ſunt eum in re navali aulus Lauredanus, Marcus Michaël, c Ioannes Sanutus. Nec his minori virutis commendatione fuit Marcus Coralis quem ſupra memoravimus, prælaro libertatis patriæ ſtudio, cum Senaus occiſo Marino Falerio Duce rempulicam illi commiſit, donec princeps rie nominaretur. Gloriam quoque ductu claſſium adeptus eſt Bernardus Iuſtiianus. Victoris Piſani memorabilis ſaientia fortitudoque fuit in caſibus forunæ ſuperandis : etenim magna patrum totiuſque civitatis opinione ac gratia præfectus claſſis deſignatus, cum poſt rem initio fœliciter geſtam, dein reluctante fortuna, carceri traditus inique fuiſſet, Genuenſibus jam Foſſam Clodiam tenentibus, Venetis autem adeo perculſis, ut ad hoſtis quaſcunque conditiones ſe depacturos eſſent profeſſi, vocibus popularium in libertatem poſtulatus, tanta moderatione fuit

ut ad-

ut admirari ſatis nequeas; & dux belli dictus Victoriam inſignem obtinuit. Sabellicus hoc de viro perhibet; cum mature ad ſenatum è carcere venire eſſet juſſus, etiam in cuſtoſtia pernoctare voluiſſe, ac ſacerdoti explicata mente ſacram Euchariſtiam accepiſſe, ſimulque per id ſacroſanctum Chriſti corpus teſtatum, ignoſcere ſe cunctis quorum ulla injuria fuiſſet affectus, neque minores deinceps pro republica labores ſuſcepturum quam feciſſet unquam. Itaque ſic tum è carcere profectus in Senatum, maximis honoribus exceptus, & præfecturæ claſſis inſignibus ornatus eſt, tantoque patrum populique ſtudio contra Genuenſes movens, eos ſpectabili victoria devicit, uti diximus, Blondus Sabellicuſque memoriæ prodiderunt. Dominicus Michaël quatuor & viginti longis navibus octoque myoparonibus Cretam quæ defecerat in poteſtatem retraxit. Illi in claſſis præfectura deinceps ſucceſſère Creſſus Molinus, Michael Delphinus, Iacobus Maurus, Marcus Iuſtinianus, Carolus Zeno, qui Clodiana quoque pugna cum Genuenſibus egregiæ virtutis documenta præbuerat. Magna etiam gloria rem navalem exercuère Michaël Iuſtinianus, Petrus Hemus ſummi conſilii vir, Fantinus Georgius, Marcus Grimanus, Ioannus

nus

nes Barbus, Victor Barbarus cohortium etiam præfectura nobilitatus Brixiano contra PhilippumMariam Vicecomitem MediolaniDucem bello. Laudem inſuper claſſis ductu Franciſcus Bembus eſt adeptus, qui claſſem myoparonum aliarumque navium haud ſpernendam adverſus Philippum Mariam Pado ſubvexit, ut Blondus, Sabellicus, & Corius in hiſtoriis tradunt. Præfectura navali bello Genuenſium etiam Petrus Lauredanus inclytus fuit, cui Andreas Mocenicus ſucceſſit. Et Stephanus Contarenus claſſis Dux in Pado fuit contra Philippum MariamMediolani Ducem poſtquam in Venetum imperium Brixia conceſſerat. Aloyſium Lauredanum illa contra Turcas expeditio in qua Pontificis Eugenii Burgundionumq; Ducis claſſes una iverunt Imperatorem habuit, maximiſque rebus geſtis & egregiis victoriis illuſtrem fecit. Secutus eſt in præfectura claſſis Victor Capellus ſapientiſſimus & prudentiſſimus vir, qui ob virtutem ſummam iterum quoque Præfecturam accepit. Huic Vrſatus Iuſtinianus, Iacobus Lauredanus, Nicolaus Canalis, Petrus Mocenicus, Victor Superantius ſtrenui Præfecti omnes ſucceſſére. Gloriam quoque magnam re navali conſecutus eſt Hieronymus Canalis, qui Maurum Alexandri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

num piratam admodum nobilem & inſignem cepit. Vicentius etiam Capellus claſſis Imperator Venetæ magnam virtutis commendationem meruit, uti inſuper Andreas Treviſanus eques auratus ob virtutem factus; qui opinione in urbe tanta fuit ut ſi fata vitam conceſſiſſent, inſignia Ducatus adepturus crederetur. Sed & præterea multos homines illuſtres Venetiæ tulerunt, veluti Antonium Cornarium, Nicolaum Priolum, Hieronymum Georgium Equitem auratum & maximum oratorem, qui legationes plurimas ad varios principes obivit, nominatim ad Carolum VIII Franciæ regem, alioſque non paucos, quorum memoriam aliis celebrandam tradimus. Nec deſunt nunc in hac fœliciſſima republica maximi ingenii ſummique conſilii, & ad quævis ingentia negotia tractanda prompti viri, quorum è numero Marcus Fuſcarus, Thomas Contarenus, item Laurentius Amulius, qui claſſis præfecturam gerens anno poſt Chriſti nativitatem milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octavo Sabarneſſam nobilem piratam cepit. Vrbs hæc maximorum animorum homines & ingenia præclara ſemper magna multitudine habuit; nec in præſentia talibus quoque caret, uti oſtendimus. Et hactenus de

Vene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Venetiis dictum ſit ſatis; conſequenter autem Epiſcoporum & Patriarcharum quos habuêre catalogus cum annis quibus ad illum honorem quiſque pervenit, annectetur.

Primus urbis hujus Epiſcopus ab Romano Pontifice inſtitutus eſt anno 774 poſt Chriſti nativitatem Obelaltus Marinus Eneagri tribuni Methamauceni filius.

II Alter Chriſtophorus Damiatus Græcus, anno à Chriſti nativitate 792 creatus. Secuti deinceps:

III Chriſtophorus Tancredus Græcus an. 809.

IV Vrſus Badoarius Venetus 841.

V Ioannes Sanutus Venetus ſodalitatis Humiliatorum Monachus 842.

VI Maurus Vincentius Venetus 852.

VII Dominicus Badoarius Ven. 862.

VIII Craſſus Facius 873.

IX Ioannes Sanutus Venetus 889.

X Ioannes Aventuratis Aquilinus 891.

XI Laurentius Timensdeum monachus albus 918.

XII Dominicus Maurus Venetus 936

XIII Dominicus David Venetus ex ordine Eremitanorum 946.

XIV Petrus Malefactus Patavinus 971.

XV Vrſus Magaditius Venetus 981.

XVI Dominicus Badoarius Venetus 992.

XVII Petrus Quintavallis Venetus 1001.

XVIII Gregorius Georgius Ven. 1009.
XIX Marinus Caſſianus Ven. 1020.
XX Dominicus Gradonicus Venetus 1040.
XXI Dominicus Gradonicus Venetus 1059.
XXII Dominicus Contarenus Venetus 1070.
XXIII Henricus Contarenus Venetus 1091.
XXIV Vitalis Michaël Venetus 1125.
XXV Bonifacius Falerius Ven. ex ordine Eremitanorum 1132.
XXVI Ioannes Polanus Ven. ex ordine Humiliatorum 1155.
XXVII Vitalis Michaël Venet. 1178.
XXVIII Philippus Caſolus Ven. 1191.
XXIX Marcus Nicolaus Ven. 1220.
XXX Vitalis Michaël Venetus 1235.
XXXI Marcus Maurocenus Ven. 1236.
XXXII Petrus Pinus Venetus 1252.
XXXIII Gualterus Agnus dei Ven. ex ordine Prædicatorum 1268.
XXXIV Thomas Arimundus Ven. 1272.
XXXV Thomas Rancus Ven. 1272.
XXXVI Bartholomæus Quirinus Venetus 1274.
XXXVII Simeon Maurus Ven. 1282.
XXXVIII Rambertus Polus ſeu Primaditius Bonon. ex ordine Prædicatorum 1292.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

XXXIX Iacobus Contarenus Ven.1303.
XL Bartholomæus Quirinus Venetus 1325.
XLI Michaël Catergus Ven. ordinis Eremitanorum 1332.
XLII Angelus Delphinus Ven.1336.
XLIII Nicolaus Maurocenus Venetus 1340.
XLIV Ioannes Barbus Venetus 1349.
XLV Paulus Fuſcarus Venetus 1359.
XLVI Ioannes Amadeus Venetus Cardinalis 1379.
XLVII Angelus Corrarius poſtea Rom. Pontifex Gregorius XII Venetus 1379.
XLVIII Ioannes Lauredanus Venetus 1385.
XLIX Franciſcus Falerius Ven.1390.
L Leonardus Delphinus Ven.1312.
LI Franciſcus Bembus Venet.1398.
LII Marcus Landus Venetus 1416.
LIII Franciſcus Malipetra Ven.1425.
LIV Laurentius Iuſtinianus Venetus ex ordine Cæleſtinorum 1432. quem dein anno 1450 Pontifex Max. Eugenius IV Patriarcham Venetiarum & Primatem Dalmatiæ dixit, tranſlata huc Gradenſi Eccleſia Patriarchali, ac illa dignitate tributa Venetiis.
I Primus igitur is Patriarcha fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ctus eſt anno poſt Chriſti nativitatem 1450. Secuti deinceps hi:
II. Maphæus Contarenus Venetus ex ordine Cœleſtinorum 1451.
III Andreas Bondelmerius Veneti ordinis Canonicorum regularium 1460.
IV Gregorius Corrarius Ven. 1465.
V Ioannes Barotius Venetus 1465.
VI Maphæus Gerardus Venet. ſodalitatis Camaldulorum, poſtea Cardinalis 1466.
VII Thomas Donatus Venet. ex ordine Prædicatorum 1492.
VIII Antonius Syrianus Ven. monachus Carthuſianus 1504
IX Ludovicus Contarenus Ven. inſtituti Cœleſtinorum 1508.
X Antonius Contarenus Ven. ſodalitatis Scopetinorum 1508.
XI Hieronymus Quirinus Ven. ex ordine prædicatorum 1524.

Sic Epiſcopis & Patriarchis enumeratis inſulas etiam quæ civitati huic nobiliſſimæ paſſim in ſtagnis circumjectæ adjacent in curioſorum gratiam commemorabimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

INSVLÆ Circum VENETIAS.

SVnt circum Venetias inſulæ modicæ permultæ cum ædificiis, templis, cœnobiis, aliiſque domibus pietati dicatis. Primum ad Auſtrum inſula mill. paſſ. longitudine ſplendidis ædificiis & cultiſſimis hortis itemque cœnobiis monachorum ac virginum plebaniciſque fanis aliquot nitens, ab urbe lato fere quingentos paſſus euripo ſubmovetur, aditurque cimbis trajectus cauſa ſemper hîc conſidentibus. Iudaicam nunc vocant; alioque nomine Dorſum Durum appellavêre. Non procul inde in ſtagnis D. Angeli Concordienſis virginium ſequitur: ultraque ad occaſum verſus D. Georgii Algani conventus: dein eadem parte verſus occidentem ſi Venetiis conſiſtas, D. Claræ domus quę ponte urbi Venetæ adhæret. Eodem in latere D. Secundi cœnobium eſt; nec procul à continente D. Iuliani fanum. Deinde Septentrionali urbis latere D. Chriſtophori ædes in euripo quo Murianum ab urbe navigatur occurrit, moxque D. Michaëlis cum cœnobio, poſtremum ipſum Murianum in Venetiarum originibus commemoratum, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

quod Altinates & Opiterginos Hunnicis temporibus anno c ccc l poſt Chriſti nativitatem incolere cœpiſſe Sabellicus perhibet, Athila jam tum ad Venetiam appropinquante. Diſtat ab urbe mill. paſſ. eſtque perjucundus & amœnus locus, ſitu quidem ædificiorumque deſcriptione Venetiis par, at amœnitate longe præcellens, quippe quia ſingulæ pene domus hortos ornatiſſimos & variis arboribus fructiferis confertos habent. Templa colit haud ignobilia xiv, nominatim D. Petri Martyris cum cænobio ſodalium prædicatorum luculenter ædificato, ubi etiam bibliotheca præclara voluminibus optimis plena. Vitreamina tam excellenti hîc arte faciunt, ut tum varietate, tum artificio cætera totius orbis vaſa vitrea longiſſime ſuperent. Nec deſinunt artifices ad materię pretium indies ornamenta nova rationeſque varie figurandi præſtantiores ac elegantiores excogitare. Colores etiam quoſcunque jam mirabili induſtria reddunt, ut omnino exiſtimem Plinium ſi nunc reviviſceret ſumma cum admiratione vaſa hæc ſupra fictilia tum Aretinorum, tum aliarum gentium longe collocaturum. Vidi ego præter cætera hîc miranda: navem roſtratam exacta dimenſione factam ex vitro, longitudine unius ulnæ, cum inſtrumento

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

mento univerſo tam convenienter, ut miraculo prorſus eſſet ea ex materia partes omnes ejuſcemodi operis adeo plene formari potuiſſe. Conſpeximus etiam organa parva vitreis tubis, quarum maxima longitudo ferme trium cubitorum tanto artificio juſtam ad proportionem erat ducta, ut inflato ſpiritu, ac pulſatis a muſicis perito modulis, ſuaviſſimum concentum ederent. Magnitudinem vaſorum quæ hîc cernuntur non commemoro, quippe quia fidem eorum qui non vidêre, ſuperatura res foret. Equidem mirari ego ſatis haudquaquam potui, tanta vitreæ materiæ copia quî colligi, & in tam varias infinitaſque ſpecies ingentium vaſorum figurari queat. Et inſignis hæc Murianorum ars jam univerſæ nota eſt Europæ, propterea quod eorum opera nobiliſſima cunctas in ejus partes exportantur. Officinas exercent XXIV, in quibus operis artificum perpetuis vaſa fiunt. Locus populo valde frequens eſt; maximaque pars aut artifices vitrearii vel negotiatores, aut piſcatu vivit. Scinditur in partes duas inſtar Venetiarum amplo euripo. Circuitu millia tria colligit. Cœlo eſt bono ac ſalubri, quod ab igne perpetuo vitrarias urente fornaces proficiſci arbitramur. Nobilitavit Murianum Franciſcus Balarinus, qui arte ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

induſtria ſuper omnes adhuc formandis vaſis artifices excelluit. Sequitur ad Septentrionem verſus ædes D. Iacobi Paluſtris, ultraque D. Nicolai. Dein Maiorbium quatuor & viginti à Muriano ſtadiis, iiſdem Hunnicis temporibus habitari cœptum ab Altinatibus, & unius portæ nomine quæ Altini fuerat ut refert Sabellicus, dictum. Inſula hæc infrequenter nunc colitur: gens modica, vel piſcatu, vel hortorum cultura vivit. Torcellum inde ſuccedit civitas, item ad Septentrionem, à Majorbio mille paſſ. cujus Epiſcopus Torcellanus dicitur, cathedralis ædes D. Fuſcæ virginis & martyris, quæ hîc monumento ſita cum D. Malica nutrice, Ravenna delatæ ſimul ubi martyrium ſubiêre. Torcelli quoque nomen pro Turricello nunc ab Altini quondam ſextante ſupereſt; cujus, uti prædiximus, coloni Athilę temporibus in hæc æſtuaria commigrarunt. Vrbs & hæc uti Majorbium infrequens colonis, vel piſcatu vel hortorum cultura viventibus. Abbatia non ignobilis adjacet monachorum D. Bernardi. Cælum hîc admodum grave. Nec procul Buranum haud inhoneſtus in inſula vicus, ad exortum Majorbio Torcelloque obverſus, pari intervallo mille paſſ. ab utroque; nomen etiam ab Altinatibus, uti quæ ſupra memorata

ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ent, habens. Hinc tum ex plaga Septen-
trionis in orientalem Venetiarum ten-
denti, domus D. Franciſci quæ à Deſer-
to cognominatur apparet, propiuſq; Ve-
netiis Lazaretum novum, item verſus o-
rientem Carthuſianus conventus, juxta
mox D.Helenæ, viciniorque dein ad ur-
bem, D. Georgii Majoris; tum D. Ser-
vuli, D. Lazari, & infra Lazaretum ve-
tus, quod ad meridiem ſpectat, cum æde
Virginis quæ gratiarum dicitur, ultraque
D.Clementis, & porro in Auſtrum, Sancti
Spiritus: tum Pupilia eſt, ſic olim, uti ſu-
pra memoravimus, dicta, quinque milli-
bus à Venetiis. Inſulam hanc quondam
admodum frequentem populo fuiſſe
Blondus & Sabellicus perhibent; maxi-
maque circa Ducatum Vrſi Patriciati in-
crementa cepit, quum Petri Tradonici
Principis familiæ conceſſa eſt cum uxo-
ribus & liberis inhabitanda, quemadmo-
dum in catalogo Ducum retulimus. Au-
ctus igitur & excultus à Tradonici famu-
litio ejuſque prole locus eſt adeo ut ad
honeſti oppidi formam creſceret; quod
poſtea Genuenſium bello cum ii Foſ-
ſam Clodiam cepiſſent, habitari deſivit.
Sequitur Methamaucum vicus, olim
Ducis Veneti ſedes, ubi portus Meduaci
fluminis profundiſſimus, de quo jam
antea ſcripſimus. XXV dein ab urbe
Veneta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Veneta millibus alter eſt portus Clodianus, juxtaque oppidum Foſſa Clodia, quemadmodum à Ptolemæo nominatur, quod Clodium Albanorum Ducem condidiſſe Volaterranus refert ex auctore Sexto, Sabellicus tamen prodidiſſe quoſdam ſcribit ab Ateſtinis & Silicenſibus ædificatum qui Hunnicis temporibus in ſtagna ex continentis ora profugerant: verum hoc tamen ut conſtare ſibi queat non video, cum Plinius & Ptolemæus qui plurimis ætatibus Hunnicas in Italiam irruptiones præceſſere, Foſſæ Clodiæ memoriam uſurpent. Dici fortaſſe poſſet Athilæ temporibus ab Ateſtinis Silicenſibus domo profugis auctum, cum jam prius exiſteret: ut ita quod Sabellicus refert non omnino veritati adverſetur. Civitas effecta eſt ſub Ordelafo Falerio Duce M C V poſt Chriſti nativitatem anno, tranſlato huc Methamauceno epiſcopatu, cum eam urbem inundatio vaſtaſſet. Divorum etiam reliquiæ ſimul inde tum ad Clodianos aſportatæ. Primum locus momenti pene nullius erat, uti in Venetis annalibus priſcis, maximeq; Bertucii Veneti ſe legiſſe Ioannes Petrus Ferrettus Ravennas homo doctiſſimus nobis affirmavit. Vndique ſtagnis marinis circumfunditur, in longum protenta, ſpatioſaq; & longa platea diviſa, in quam
utrinque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

trinque vici plurimi inſtar ſpinæ piſcis exeunt. Circum urbem ſalinæ paſſim, ubi menſibus æſtivis è marinis aquis ſal conficitur ingenti Venetæ reipubl. compendio. Genuenſes anno poſt Chriſti nativitatem MCCCLXXX cum huc bello contra Venetos claſſe perveniſſent, victoriamque jam in manibus haberent, inſolentia rem corrupiſſe, ſic ut mutata fortuna victores ipſi vincerentur, plurimiq; capti magno cum triumpho abducerentur Venetias, Blondus Sabellicuſque nec uno loco memorant. Clodiani nunc fere piſcatu, vel hortorum cultura, vel ſalinis exercendis vivunt. Hinc ad Venetias redeunti litoris apparent campi amœni cum hortis nitidiſſimis, quorum fructus Venetias deportantur. Proveniunt hîc pro anni tempore varia fructuum hortenſium genera; nominatim pepones, cucumeres, anguriæ, braſſicæ lacuturres, ſabellicæ, cæteræque ſpecies & id genus fruges aliæ, unde quæſtum Clodiani maximum faciunt. Vrbem hanc ortu nobilitavit Petrus Calotius ordinis prędicatorum monachus, qui admodum exacte ingentia duo volumina de vitis Divorum ſcripſit, quæ in bibliotheca Dominicana Bononiæ ſervantur. Hîc Venetiarum finis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

SYNOPSIS REIPVBLICÆ VENETÆ,

Auctore

IOANNE COTOVICO Vltrajectino I. V. D. & Milite Hieroſolymitano.

CAP. I.

Reipublicæ Venetæ idea generalis.

RESPVBLICA VENETA mixtionem omnium Statuum refert: videlicet, *Monarchiam*, ſive Regium Principatum; qui penes Ducem eſt:

Ariſtocratiam, ſive Optimatium gubernationem; quæ conſtat ex Senatu, qui CXX Senatores habet; Decemviris, quorum Collegium XVII Senatorum numerum explet; & Seniorum ſeu Præconſulrum Collegio, quod è XVI conſtat Senatoribus.

Democratiam, ſeu Populare regimen. Idque ex univerſo civium conſtat conventu, ac Venetorum Magnum Conſilium conſtituit: à quo univerſa pendet Reſpublica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CAP. II.

De Duce, ejuſque munere.

DVx itaque primum in Republica locum tenet.

Regiam præ ſe fert poteſtatem.

Regiam ſpeciem habet,ac gravitatem gnitatemque Regis ſervat,

Venerabilis in eo eſt cultus: purpura : holoſerico in omni tempore veſtitur; reoque interdum pallio,ac ſtola candi- uſus, in publicum prodit; caputque nui vitta obtectum habet, & coccinea fula (quam limbus aureus præcingit) onte decore aptatur, ac retro in tere- s formam cornu attollitur; albæque mellinorum pelles circum ſcapulas ad edium uſq; demiſſæ majeſtate plenum onſpectum reddunt. Geſtat & picturata ndalia, fibulaſque aureas, & baltheum emmatum.

Sedē habet in ſuggeſtu veluti Regiam.

Præter publicos, peculiares etiam offi- iales & miniſtros habet, variis nomini- us tituliſque inſignitos, & è publico ſti- endiatos. Cancellarium nimirum, quem ulgo Inferiorem vocant: Equitem, vul- o Ducis appellatum: Sacellanum, Cle- icum, & Domicellos duodenos, vulgo *Donzellos* dictos: qui omnes, dum in pu- licum prodit, præcedunt & honoris auſa comitantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Omnes cives tum privati, tum magiſtratum tenentes, detecto capite, & ſtantes, ſedentem alloquuntur: ipſe vero nulli aſſurgit.

Cunctæ epiſtolæ Reipublicæ ſub nomine ipſius prodeunt, obſignanturque ſigillo plumbeo.

Decretorum, Legum, ac Senatuſconſultorum promulgationes nomine ejus fiunt.

Nummi omnes, tam aurei quam argentei cum nomine ac figura ejus excuduntur.

Orator quivis, Prætor, Præfectus, aut quilibet alius ad Senatum ſcribere quid volens, literas ad ipſum deſtinat.

Ducis munus eſt, ut

Magno Conſilio cæteriſque Collegiis Optimatium dum vixerit præſideat:

Quoſcunque magiſtratus in officio ita contineat, atque ea ratione moderetur, ut veluti quadam harmonia omnia conſonent communi bono:

Singulis diebus Mercurii magiſtratus omnes adeat, eorumque ſubſellia viſitet, ſui muneris ut reminiſcantur, privatorum cauſas ne negligant, neve negligentia publicæ utilitati officiant, admoneat:

Nulla privata functione utatur, ſed ubique boni communis curam habeat, & tanquam in alta Reipublicæ ſpecula poſitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

poſitus, quid unuſquiſque, præſertim qui publicis funguntur muneribus, agant, diligenter inſpiciat & inquirat:

Si quempiam ſuo deeſſe officio comperiat accerſitum coram univerſo Collegio verbis primum acriter objurget; aut ſi ita res ferat, Advocatoribus, ſeu Decemvirorum præfectis mandet culpam ejus dignoſci:

Omnibus ſe adjungat magiſtratibus, ac par cum ſingulis habere ſuffragium libere poſſit:

Solus nihil efficere valeat: aliis vero magiſtratibus adiunctus, non amplius auctoritatis obtineat, quam quivis alius eorum qui eo magiſtratu funguntur:

In comitiis denique neque gentili, neque conſanguineo competitori ſuffragari poſſit.

Ex his facile liquet, omnem Principi facultatem eſſe ademptam Principatu abutendi, aut pro tyranno ſe gerendi;& licet ſpeciem Regis in eo ubique cernas, poteſtatem tamen nuſquam conſideres.

CAP. III.

De Senatu, ejuſque munere.

SENATVS centum viginti Senatores habet. Ex iis ſexaginta Ordinarii, ſexaginta *Della gionta* appellati.

Sexaginta ordinarii ſingulis creantur annis, publicis Magni Conſilii ſuffragiis, Auguſto nempe & Septembre menſibus; eo ſervato ordine, ut ſingulis Comitiis ſex eligantur Senatores, quouſque ſexaginta electorum expleverint numerum. Hic honos vocationem non habet, ut cæteri magiſtratus: is enim qui prius electus fuerit, poteſt denuo eligi.

Sexaginta reliqui, vulgo *Della Gionta* appellati, adſcripti ſunt prioribus, qui ad tertium Kalend. Octob. coacto Senatu à ſingulis primi ordinis Senatoribus eliguntur, & ſi poſt plura dimidiis, aut ſaltem dimidia Magni Conſilii ſuffragia tulerint, eo anno adſcripti Senatui habentur; ea lege ne plures quam duo gentiles in eorum numero ſint; cum tres tantum ejuſdem gentis in numero Senatorum Ordinariorum eſſe queant.

His centum viginti Senatoribus pari jure adjunguntur; Dux, Conſiliarii ſex, Præconſultores ac cæteri Prudentum ordines, Decemviri, Quadragintaviri Iudices capitalium cauſarum, Salis & Annonæ frumentariæ præfecti, Salubritatis & Arſenatus ſeu rei navalis præfecti, D. Marci Procuratores; multi præterea alii Magiſtratus. Adeo ut ſumma omnium bis centum & viginti Senatores excedat. Hi

Vni-

Vniverſæ gubernandæ Reipublicæ curam habent:

Paces & bella publico decreto ſuſcipiunt:

Pecuniam omnem Reipublicæ exigi jubent:

Nova tributa & decimas imponunt:

Eligendi Oratores, qui ad exteros Principes mittantur, jus habent:

Collegium etiam Sapientum qui Senatum cogunt, & ad ipſos referunt, alioſque præterea magiſtratus primarios creandi auctoritatem habent.

CAP. IV.

De Decemviris, eorumque Collegio.

DECEMVIRORVM Collegium ſeptemdecim Senatorum numerum explet. Ex his decem numero Magni Conſilii ſuffragiis eliguntur, & ordinarii ſunt; eamq; vacationem habent, ut ei qui per diem in eo magiſtratu fuerit, fas non ſit proximo biennio procurare, quod de ſe in decemviralibus comitiis mentio habeatur. Ex horum numero ſingulis menſibus ſorte eliguntur tres Senatores. Hi Principes Collegii ſunt, vulgo *Capi de Dieci* dicti, & jus cogendi decemvirale collegiũ habent, referendiq; ad illud: conclave item privatum, in quo quotidie conveniũt, nec non

privatos miniſtros, janitores, apparitores, ſtipatores habent: Literas ad Collegium decemvirale ſcriptas legunt, & de illis ad idem referunt. Ne tamen temere cogatur collegium, duo ſint opus eſt qui referre velint de eadem re; ſeu quatuor Conſiliarii, qui etiam cogendi illud jus habent.

Decemviris enim hiſce adjunguntur:

Princeps, de quo ſpeciatim ſupra actum eſt; tum

Conſiliarij ſex. Horum peculiare eſt, ut

Ex ſenis tribubus ſeu regionibus (in quas univerſa civitas diviſa eſt) ſinguli eligantur: hoc ſervato ordine, ut tres citra magnum Rivum, tres vero alii ultra, ex unaquaque Vrbis regione aſſumantur:

Octo menſibus Duci aſſideant:

Quatuor vero menſibus Præfectos Quadragintaviralis Conſilii (cui capitis graviores cauſæ ſunt demandatæ) agant:

Simul cum Principe omnium quæ ad Rempublicam ſpectant, curam habeant:

Publicis literis quatuor ſaltem ſubſcribant; non his quæ prodeunt, ſed illis quas Scribæ publici primum ſcripſerunt, ac poſt edita exempla ſervant:

De rebus maximi momenti ad Magnum Conſilium ſoli vel cum triumviris referant:

Ad Senatum quoque cum Præconſultoribus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

[h]oribus, & ad Decemvirale conſilium [c]um ejus Conſilii Præfectis referendi jus [h]abeant.

Princeps itaque, Decemviri & ſex Con[ſ]iliarii ſimul *Decemvirale* ſeu ſeptemde[c]im Senatorum conſtituunt Collegium: quod ſummæ eſt auctoritatis, ad inſtar Dictatoriæ poteſtatis. Pręcipue nimirum curam habent,

Ne qua inter cives diſcordia, quæ ſeditionem pariat, oriatur:

Ne qua factio, aut ne quis pernicioſus civis Reipublicæ inſidias moliatur:

Ne quis nummos adulterinos cudat:

Ne Venere maſcula quiſpiam utatur:

Neve alia graviſſima quælibet crimina & enormia facinora quis committat:

Si qui contra faciant, in omnes ſummam auctoritatem animadvertendi habent.

CAP. V.

De Collegio Seniorum ſeu Præconſultorum, &c.

SENIORVM ſeu PRAECONSVLTORVM Collegium è ſedecim conſtat Senatoribus & in tres ordines diviſum eſt.

Primus ſex continet Senatores, cives primarios, vulgo *Savy grandi*, Sapientes magnos, appellatos: qui alios & digni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

tate & rerum experientia facile antecellunt, deque adminiſtranda Republica, de bello & pace, atque aliis majoribus rebus præconſultant, & ad Senatum referunt.

Secundus quinque cives habet, vulgo *Savij di terra firma*, Sapientes Continentis dictos: qui etſi parem auctoritatem referendi ad Senatum habeant, ſuperioribus tamen & dignitate & æſtimatione longe inferiores ſunt. Curam verò præcipue habent militum, qui Reip. ſtipendio aluntur, & merent ſub Veneto Imperat.

Tertius ex quinque conſtat civibus, iiſque adoleſcentibus, ac primæ lanuginis hominibus, eruditioribus tamen & in literis verſatis: qui ceteris inferiores ſunt, & de rebus maritimis ad Senatum referunt; dicunturq; vulgo *Savij de gl'ordini*.

Hiſce præconſultoribus adjunguntur, Princeps, Conſiliarii Sex, Triumviri, ſeu Quadragintavirûm cauſarum criminaliũ Præfecti. Ita ut univerſum Collegium reapſe ex XXVI Senatoribus, ſeu Patritii ordinis civibus, conſtet.

Hujus Collegii conſeſſus talis eſt. Sedet Princeps medio ſublimis ſolio; juxtaque eum Conſiliarii, ii qui ex ſenis tribubus Vrbis eliguntur; hoc pacto, ut tres dextrum, tres vero ſiniſtrum cingant latus, parique ratione & Præconſultores

primæ

rimæ & ſecundæ claſſis ſequuntur. Ter-
ii autem ordinis Sapientes, loco paulo
nferiori conſident.

Horum omnium officium eſt:

Singulis diebus (Dominicis feſtiſq; ma-
oribus exceptis) in Ducario convenire:

Ad tertiam diei horam privatos audi-
e homines, quibus aliquid rei eſt in Re-
publica, aut cum quopiam magiſtratu,
eaſque cauſas decernere, aut delegare, aut
ad Senatum referre:

Poſtea Epiſtolas omnes quæ ad Sena-
tum mittuntur (legente eas Scriba, qui à
Secretis Reipublicæ eſt) audire:

Demum ſi Oratores fuerint Princi-
pum, qui audiri velint, auſcultare.

Præconſultoribus tamen peculiare: ut

Semeſtrem magiſtratum gerant:

Singulis diebus privatorum cauſis, at-
que Oratorum Principum auditis peti-
tionibus, in Conclave conſultaturi de
negotiis publicis ſecedant, hoc ſervato
ordine:

Præfectus ſeptimanæ (nam per vices
ſingulis hebdomadibus quilibet præ cæ-
teris agendorum curam habet) rem pro-
ponit de qua Conſilium ſit adeundum,
ſinguloſque ſententiam rogat.

Primæ claſſis conſultores, & ex iis qui
proximis ſeptem diebus præfuit, primo
reſpondet; deinde maxime ſenex, atque

inde cæteri, prout ætate præſtiterint. Poſtremi autem ordinis Conſultores ſilent niſi de maritima re agatur. Vltimus omnium qui alios rogat, remque deliberandam propoſuit, ſententiam ſuam adfert. Re diſcuſſa, ſive in eandem ſententiam convenerint, ſive in duas aut tres diviſi fuerint, Principem conveniunt & Conſiliarios. Denuo re iterum tractata, omniumque ſententiis recitatis; cui Princeps Conſiliariique adhæſerint, ſcriptis mandatur. Poſtremo cogitur Senatus; coram quo quæ à Collegio Præconſultorum deliberata fuerint, primum tractantur; eorumque ſententiæ, quibus plures quam dimidia pars Senatorum fuerint ſuffragati, pro decreto habentur.

CAP. VI.

De Scribis publicis, deque Magno Cancellario.

SIngulis Optimatium Collegiis, quæ Ariſtocratiam in Republica Veneta repræſentare dictum eſt, *Scribæ Publici*, qui à Secretis Senatus ſunt, atque ex populi honeſtioribus cenſentur, publiciſque Decemvirûm ſuffragiis eliguntur, aſſident. Hoc illis injuncto munere:

Vt ſemper Collegii & Senatus conſultationibus interſint:

Nul-

Nullum eos Senatuſconſultum lateat:
Eorum fidei & ſolertiæ codices ſcritaque publica (quibus res omnis priva-a & publica continetur) commiſſa ſint.
Stipendio hinc gaudent ad id cuique publico conſtituto non mediocri.

Ex his rurſum nonnulli ſeliguntur, qui)ecemviris miniſtrant, eorumque acta n codices referunt, ac conſcii omnium unt, quæ in illo Collegio aguntur. Quo n honore perdurant quoad vixerint.

Ex his demum Magni Conſilii ſuffragiis nus ſeligitur qui primas partes tenet ac rulgo *il Gran Cancelliero* nominatur, id ſt, *Magnus Cancellarius* Venetiarum, & n maximo eſt honore & pretio:
Nam Equeſtri dignitate inſignitur:
A quovis Patritio ei loco ceditur, præterquam à Procuratoribus D. Marci:
Nullum in republ. ignorat arcanum:
Magni ſunt ei reditus ex ære publico conſtituti:

Cumque diem obierit, funebri oratione honeſtatur: quæ dignitas nulli in Veneta Civitate deferri conſuevit præterquam Duci.

Ita ut Cancellarius Ducem quaſi ex populo referre videatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CAP. VII.

De Conſilio Magno.

MAGNVM CONSILIVM ex univerſo Civium conſtat conventu: ab eoque univerſa pendet Reſpublica. Collectum eſt autem ex ſolis Patritii ordinis civibus, qui vigeſimum excedentes annum, poſtea quam ab Advocatorio magiſtratu, nobili ſeu patritia ſe ortos familia, non ſpurios, ſed matrimonio legitimo natos duobus teſtibus fide dignis probaverint, patris inſuper ſeu matris, aut iis orbati, proximioris conſanguinei jurejurando vigeſimum ſe exceſſiſſe annum docuerint, ſortis beneficio jus ſuffragii ferendi in Comitiis adipiſcuntur. Vel quibus ſors non faverit, ubi vigeſimum quintum annum exegerint, tandem publicæ poteſtatis participes fiunt, atque in hunc nobilitatis cœtum admittuntur.

Hujus munus eſt,

Leges omnes quæ ad conſtitutionem Reipublicæ pertinent ſancire; quod Interregni plerumque tempore fieri conſuevit:

Omnes item Magiſtratus, cum Vrbanos, tum Exteros, ſeu eos qui foris jus habent publicæ poteſtatis, communibus ſuffragiis eligere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CAP. VIII.

De Magiſtratibus in genere.

MAGISTRATVS omnes ſunt vel Vrbani, vel Exteri.

Vrbani pertinent ad

Ius, tam in cognitione criminalium u capitalium cauſarum, quam civium.

Adminiſtrationem publicarum peciarum; quę vel ex publicis vectigalibus in rarium conferuntur; vel, reditibus reip. mpenſis non ſufficientibus, à civibus ro cujuſque cenſu ſolvuntur, & in publium inferuntur:

Commodum & utilitatem Civitatis, ad bene beateque vivendum, ac decoem Reipublicæ.

Exteri Magiſtratus ſpectant ad Gubernationem Civitatum & Oppidorum; aut Claſſium & exercituum.

Hiſce non immerito addendi ſunt Magiſtratus cæteri extra ordinem creari ſoliti: Syndici videlicet tres, Proviſor generalis Cretæ: &c.

Ceterum omnibus hiſce magiſtratibus certum limitatumque tempus conſtitutum eſt. Sunt enim

Vrbani, vel ſemeſtres, vel octimeſtres, vel annales:

Exteri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Exteri Continenti duplo longiores quam vrbani:

Maritimi biennales, aliqui triennales:

Claſſium quinquennales.

CAP. IX.

De Iudicibus Vrbanis cauſarum Civilium primæ inſtantiæ.

IVs bifariam diviſum eſt; in cognitione ſcilicet Criminalium, ſeu capitalium cauſarum, itemque Civilium. Quocirca inter Magiſtratus Vrbanos duo ſunt genera Iudicum: alii enim Forenſibus cauſis præfecti ſunt; alii Criminalibus ſive rerum capitalium Iudiciis præſunt.

Forenſibus cauſis præfecti, ſunt etiam duum generum:

Iudices primæ inſtantiæ:

Iudices appellationis.

Iudices primæ inſtantiæ in plura diviſi ſunt ſubſellia.

Prima *Iudicum Proprietatum.* qui de litibus quæ ad ædes ſive fundos intra fines Venetiarum poſitos, id eſt, in æſtuariis exiſtentes, pertinent, cognoſcunt & dijudicant: quos item adeunt viduæ dotes ab heredibus maritorum defunctorum repetentes.

Secunda *Iudicum Procuratorum.* hi ſi de fundis Continentis oræ controverſia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

udicant,& de pupillorum cauſis, de-
dote aſſecuranda judicium dicunt.
Tertia *Iudicum* ſeu *Conſulum Merca-*
tum.qui ſi de mercimoniis quæſtio in-
erit, aut de rebus mercaturam ſpe-
atibus lis oriatur, adeundi ſunt.
Quarta *Iudicum Advenarum*.hoſce ſi
er exteros homines lis fuerit, vel quiſ-
m civium hoſpiti diem dixerit, aut a-
ne locati vel conducti convenire
mpiam voluerit,accedat neceſſe eſt.
Quinta *Iudicum Petitionũ*.apud quos
nes cauſæ contractus ac ſtipulati (ex
bus quiſpiam ab altero ſibi aliquid de-
i contendat) agitantur.
exta *Iudicum Mobilium*. coram qui-
minimæ quædam cauſæ & minutu-
ites ventilantur.
eptima *Iudicum* quos vulgus *Catta-*
os, quaſi, Veritatis inquiſitores,nun-
at. qui ſi quid inventum fuerit, aut
m reconditum, aut nuper amiſſum,
ærarium, an ad privatum quem-
m,an vero ad eum qui repererit, res
ertineat,decernunt.
Octava *Iudicum Publici*, vulgo *Pio-*
vi.qui de validitate aut robore contra-
um, ac ſtipulationum, utrum uſura-
ſint nec ne,judicium dant;curantque
quis privatus ædificiis vias publicas
aleſve Vrbis occupet aut impediat;
liteſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

liteſque his de cauſis motas dijudicant.

Nona *Iudicum* quos vulgus *Sopragaſtaldos* vocat. hi bona condemnatorum ſub haſta vendunt: Publicæ venditioni prædiorum decretum interponunt: Lites ſuper executione ſententiarum ab aliis Iudicibus latarum ſuo judicio dirimunt.

Decima *Iudicum examinatorum*. hi teſtes ad futuram rei memoriam examinant: de venditionibus immobilium, an juxta formam legum peractæ fuerint, cognoſcunt: Alienationes prædiorum ratas habent: inſtrumentis donationum ſubſcribunt: Sequeſtres agunt: Legatorum conditiones, ne quid contra voluntatem teſtatoris alienetur, in publicis codicibus deſcribunt.

Vndecima *Iudicum Praefectorum noctis*. hi vulgo *Civiles* dicti, ad differentiam aliorum, quos vulgus *Criminales* appellat, judices ſunt executionis ſententiarum: Curiæ advenarum: Taxant expenſas litium: In cauſis vertentibus inter famulos & ancillas, eorumque patronos patronaſve, judicium dant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CAP. X.

Iudicibus Appellationis, in cauſis Forenſibus: & appellationum ordo.

IUDICES Appellationis in quatuor diviſunt claſſes.

Cum enim appellatur ad ſuperiorem cauſis levioribus,

Si ſententiam dixerint Iudices primæ ſtantiæ non excedentem ſummam inquaginta quinque aureorum, ad *uditores veteres* pertinet cauſæ cogni-, maxime ſi ab Vrbano magiſtratu ntentia lata ſit.

Si vero exteri judices, Præfecti videet & Prætores urbium & oppidorum, ntentiam tulerint, & ab ea provocer; ad *Auditores novos* ſpectat appella-: qui ſi omnes in eandem ſententiam nvenerint, poſſunt ipſi abſque Colleorum auctoritate rem decernere.

Si de minimis litigiis, nec ſummam gintiquinque aureorum excedentibus ovocetur, ad *Auditores noviſſimos* ſpeat cauſæ cognitio.

Si de ſententiis Iudicum Executionis, uos vulgus *Sopragaſtaldos* indigitat, proocatum fuerit, ad *Iudices* vulgo *Superores* dictos defertur appellatio.

His addi poſſũt bina collegia, quę vulg⁹

Septem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Septem Sapientes, itemque *Decem Sapientes*, nominat, quorum primi in cauſis appellationum locati & conducti judicium dant; poſtremi cæterarum litium quinquaginta ducatorum ſummam non excedentium, in quibus *Rivo altini* Iudices ſententiam dedere, judices exiſtunt.

Verum ſi de majoribus litigiis ad ſuperiorem provocatur,

Quod ſi excedat lata ſententia, ſive Vrbani ſive Exteri magiſtratus, dictam ſummam, aſcendatque ad trecentos aureos, datur provocatio ad *Duodecemvirale Collegium*.

Si vero major ſit ſumma, & ad quingentos uſque aureos extendatur, provoceturque ad ſuperiorem, penes *Conſilium Vigintivirale* eſt judicium.

In reliquis majoris ſummæ cauſis *Conſilium Quadragintavirale vetus* judicium dicit, ſi ſententia ab Vrbano magiſtratu lata ſit:

Si vero ſententia à qua provocatum eſt, ab Extero magiſtratu lata ſit, *Conſilium Quadragintavirale novum* cognoſcit & judicium fert.

Ordo Appellationum.

Ita tamen in omnibus Appellationum cauſis appellatio demum ad prædictorum aliquod Collegium devolvitur, ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

prius Auditorum Magiſtratus adeatur, apud quem ultro citroque cauſa appellationis prius agitari debet. Qui ſi de cauſa cognoverint, & vel omnes ſimul, vel unus eorum interceſſerit, cauſam ad Conſilium ſive Collegium introduxerit, prioribuſque judicibus diem dixerit, aut vel omnes interceſſionem negaverint, tum demum Collegium, ad quod appellatio ipſa ſpectat, adire licet.

CAP. XI.

De Iudicibus Vrbanis cauſarum Criminalium graviorum, ſeu inſignioris facinoris.

INter Vrbanos quo ad jus Magiſtratus, alios eſſe diximus Civilium cauſarum Iudices, alios Criminalium. de illis actum eſt Capitibus præcedentibus.

Criminalibus vero, ſive rerum capitalium judiciis qui præſunt, quoque bipartiti ſunt. Vel enim agitur de minutioribus delictis & maleficiis; de quorum Iudicibus capite ſequenti: vel de gravioribus cauſis & inſignioribus facinoribus.

Horum cognitio ad majores Magiſtratus pertinet: videlicet,

Decemvirale Conſilium. De hujus munere & auctoritate ſupra ſatis cap. 4.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Quadragintavirale Criminale Conſilium.

Gerunt hi Quadragintaviri magiſtratum octimeſtrem, poſtquam in Quadragintavirali Conſilio Novo & Veteri Iudicis munere functi fuerint: nec enim prius ad Quadragintavirale Conſilium Criminale admittuntur.

Suffragiis ſententias dicunt, à Præfectiſque Conſilii ſuffragia numerantur. Quod ſi plures dimidiis reum abſolverint, confeſtim pronunciatur abſolutus: ſi vero plures dimidiis damnaverint, pronuntiatur damnatus. Quod ſi pœna locum habeat, decernitur demum quanam pœna in reum animadvertendum ſit. Advocatores pænam acriorem, Præfecti mitiorem proponunt. Initis ſuffragiis, eorum prævalet ſententia, qui plura dimidiis ſuffragia tulerint.

Habent Triumviros ex ſuo ordine, qu[i] ſingulis binis quibuſque menſibus ſort[e] educuntur, ac per vices ſemper Duci & Conſiliariis aſſident, paremque illis auctoritatem ad Senatum ac Magnum Conſilium referendi de quacunque re voluerint, habent. His adjunguntur tres Conſiliarii Ducis, qui præfectos Conſil[ii] agunt.

Advocatores Communis numero tre[s]

Hi ne legibus aliqua in parte officia[...]

tu[...]

tur, ſummopere procurant: ut vero vim legum tueantur, ad Quadragintavirale Conſilium de levioribus, de majoribus ad Senatum, de maximis interdum ad Magnum Conſilium referendi jus habent.

In parvis cauſis contra reos ſtatuendi auctoritatem habent:

Conclave privatum, itemque privatos miniſtros, janitores, apparitores, ſcribas habent.

Quilibet vero eorum intercedendi in criminalibus poteſtatem habet. Crimine enim ad hos delato, vel ab omnibus, vel ab uno eorum interdicitur, & reus efficitur ille cujus nomen delatum eſt. Deinde ab interceſſore refertur ad Conſilium Quadragintavirale, vel ad aliud quod voluerit; ibique cauſa recitata, de Conſilii ſententia decernitur, an reus in carcerem conjiciendus & quæſtioni adhibendus ſit; an potius ſolutus cauſam dicere debeat. Poſt id vel acceſitur reus, vel clam capitur ab apparitoribus; ibique ſive ſolutus, ſive in vinculis coactus, de quo crimine rogatur, reſpondet: teſtes utrimque citantur: omnia ſcriptis mandantur, ſive pro reo, ſive contra reum faciunt. Hac ratione tota cauſa in codicem relata, omnium quæ ſcriptis mandata ſunt, reo fit copia, conſtituiturque tempus quo

T 2 cauſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

cauſam dicere & conſulere advocatum poſſit. Quod ſi reus tenuis fortunæ fuerit,ut advocatum , qui ſuas partes tueatur, conducere ſuis ſumptibus nequeat, Advocatus, qui conductus Reipublicæ ſtipendio eſt, inopis illius tuendas partes ſuſcipit. Advocatores dein reo diem conſtituunt,quo cauſam dicturus ſit, Conſilio coacto. Quia vero accuſatoris vice funguntur, quod nemini privato licet, orationem Advocatorius Magiſtratus in reum acerrimam habet,crimina & facinora objicit, teſtibus confirmat, ac veriſimilibus conjecturis adſtruit. Poſtea agitur cauſa rei ab eo patrono, quem ſibi adſciverit : replicandi & duplicandi utrique parti facultas relinquitur. Cauſa utrimque agitata, & perorata,& reus,& patronus diſcedunt è Curia Iudicum. Cum Iudicibus clauduntur in conclavi Advocatores eorumq; ſcribæ, qui de puniendo reo ſententias rogant, an ſcilicet puniendus videatur, nulla adhuc conſtituta pœna. Suffragia ineunt Iudices: ſi plures dimidiis reum abſolverint, declaratur abſolutus; ſi vero plures dimidiis damnaverint, pronunciatur damnatus: quo caſu decernitur quanam pœna in eum animadvertendum ſit. Advocatores pœnam acriorem; Præfecti , ut diximus,mitiorem proponunt.Poſtea ſuffra-

gia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

ia ineunt; eorumque prævalet ſenten-
ia quæ plura dimidiis ſuffragia tulerit.

CAP. XII.

De Iudicibus Vrbanis, ad quos Spectant Iudicia de minoribus delictis.

MAGISTRATVVM inferiorũ qui de minutioribus delictis & maleficiis, quæ vel ratione delicti, vel perſonæ, leviora ſunt, cognoſcunt, alii Præfecti noctis, alii Capita tribuum dicuntur.

Præfecti noctis jus capitis habent: cauſas vero reorum agitant, ac ſcriptis mandant quæ teſtes dixerint, quæq; vel ſponte vel coacti tormentis rei confeſſi fuerint; atque ita totam cauſam expediunt, & ſententiam dicunt. Si capitale ſit crimen, capite damnant: ſi levius fuerit delictum, vel virgis cædendum reum, vel carcere coërcendum jubent, aut ad remos damnant.

Capita Tribuum ſex numero ſunt. De capite autem judicium ferre non poſſunt, ſed in viliſſimos homines & meretrices animadvertunt: quos vel virgis cædi jubent, vel in carcerem conjiciunt, aliaſque pœnas corporales infligunt.

Præterea utriuſque hujus magiſtratus officium eſt, ut viciſſim, modo Præfectus noctis, modo caput tribus, ſuam tribum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

(in ſex ſiquidem tribus diviſam eſſe totam Civitatem diximus) ad gallicinium uſque circumeant, cum publicis ſtipatoribus & apparitoribus armatis.

CAP. XIII.

De Magiſtratibus penes quos publicarum pecuniarum eſt adminiſtratio.

PVblicæ pecuniæ bifariam dividuntur. Nam vel ex publicis vectigalibus in ærarium conferuntur: vel interdum, cum reditus Reipublicæ impenſis minime ſatisfacere poſſe videntur, à civibus pro cujuſque cenſu ſolvuntur & in publicum inferuntur.

Vectigalia publica vel exiguntur,

Ab his quę exportantur ex Vrbe:

Ab iis quæ in Vrbem importantur:

Ex civitatibus, quæ in ſocietatem imperii Veneti ſunt adſcitæ.

Hiſce ſingulis diverſi Magiſtratus pecuniarii præfecti ſunt: quibus varia vulgo indita ſunt nomina, dicunturque: *Signori alla Dogana. Signori o Officio del datio del vino. Signori della ternaria vecchia. Signori di Ragion nuove. Signori à i Dieci officij. Signori della Tavola dell' intrada. Signori della Tavola dell' uſcita. Signori Extraordinarij. Signori ſopra le camere. Signori della Meſſettaria.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Quorum omniū officium illud eſt, ut
Caveant ne per dolum fraudemve a-
quid publicæ pecuniæ avertatur, aut per
nertiam pereat:
Omnes controverſias, quæ ad id ge-
nus pecuniæ pertinent, dijudicent:
Pecunias quas quiſque exegerit, ad
magiſtratus deferat, ad quos pecunia pu-
blica defertur.
Magiſtratus ad quos publica pecunia
defertur, bini ſunt numero:
Gubernatores redituum, vulgo *Gouvernadori dell' Intrade.*
Quæſtores Vrbani, vulgo *Camerlenghi.*
Gubernatores Redituum ſunt numero
tres.
Magni momenti eſt magiſtratus & e-
molumenti maximi; qui non niſi inſi-
gnioribus & provectæ ætatis civibus con-
ferri ſolet.
Creant Apparitores, Viatores, Licto-
res, omneque id genus miniſtrorum Rei-
publicæ.
Publicæ pecuniæ curam & cuſtodiam
habent, eamque in uſus publicos impen-
dunt ex ſupremi Collegii decreto.
Acceptum & expenſum in publicis
codicibus deſcribunt.
Quæſtores Vrbani numero item tres,
Ius ſenatorium propemodum ha-
bent, & emolumenta maxima:

Publicam pecuniam ex Senatus decreto in uſus publicos impendunt:

In codicibus ſuis & acceptum referunt; & expenſum ferunt:

Quia vero operoſum eſt officium, & laboris non exigui; junioribus plerumque, nec niſi nobilitate generis & vitæ innocentia claris Magiſtratus hic committi conſuevit.

Magiſtratus pecuniis, quæ in neceſſitate Reipublicæ à civibus pro cujuſque cenſu ſolvuntur, exigendis diverſi præficiuntur: qui vel à taxis vel à decimis nomen habent, aliiſque variis nominibus inſigniti ſunt, dicti vulgo: *Li Caſudi. Dieci Savij. Signori ſopra i conti. Signori ſopra le Camere di monti nuovi, noviſsimi, & del ſubſidio.*

Quibus omnibus id muneris incumbit, ut

Pecunias à civibus colligant:

Bona eorum, ſi ſolutionem negligant, ſub haſta vendant:

De controverſiis eas pecunias concernentibus cognoſcant, & ſententiã dicant:

Rationes in publicis codicibus diligenter inſpiciant, ac ne qua fraus publicis reditibus atque ærario fieri poſſit, ſummopere curent:

Pecunias quas quiſque exegerit, ad ſupra nominatos magiſtratus deferat.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

CAP. XIV.

De Magiſtratibus variis pertinentibus ad commodum & utilitatem Civitatis, & ad bene beateque vivendum, ac decorem Reipublicæ.

COmmodum & utilitas, decuſque reipublicæ, & alia ad bene beateque vivendum facientia, cum varie conſiderentur, diverſi in Republica introducti ſunt Magiſtratus. Potiſſimum autem hi:

Paci Præfecti quinque. Hi querelas eorum qui vel in ripa ſe invicem vulnerarunt, vel conviciis & injuriis lacerarunt, vel pugnis concertarunt, auſcultant, eoſdemque reconciliare, ac pacem inter partes componere ſatagunt.

Præfecti pannis auratis, vulgo, *Signori di panni d'oro*. Hi

Textoribus ſericariis, & polymitariis præſunt:

Ne qua fraus in texendis ſericis, aulęis, polymitis, aliiſque byſſinis auro & argento intertextis committatur, ſummopere curant:

Legum tranſgreſſores pœna ad id ſtatuta mulctant.

Farinæ Præfecti, vulgo *Signori alla farina*. Hi

Farinæ publicæ curam habent, eamq;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

commeatus cauſa emtam in horreis publicis recondunt:

Quandoq;, ſi res exigat, aut ſi farinam rancidam futuram timeant, eam revendunt, aliamque in locum venditæ publico ære comparant.

Salis annonæ Præfecti, vulgo *Signori al Sale.* Hi

Omnem ſalis copiam ex publicis Salinis Venetiis advectam diſtrahunt, & in publicis horreis reponunt: nulli enim privato ſalem vendere licitum eſt, niſi ab hoc magiſtratu comparaverit:

In codicibus ſuis & acceptum referunt, & expenſum ferunt:

Lites ea de re occurrentes ſuo judicio dirimunt.

Moneta aureæ argenteæque Præfecti tres, vulgo *Proveditori della zeccha.* Horum munus eſt,

Providere ne argentum aut aurum imperfectius aut impurius quam lex cudi debere ſtatuit, aliquo pacto cudatur:

Neve excuſi nummi pondere ſint minores quam lex jubeat.

Annona Triticeæ Præfecti tres, vulgo *Signori delle biave.* His id muneris incumbit, ut

Cum nulla prope frumenti vis ex agro Veneto colligatur, quod omni ex parte urbs æſtuariis ampliſſimis ambiatur, ci-

vitaſque.

itaſq; populoſiſſima exiſtat, rei frumentariæ curam habeant, ne populus rei frumentariæ inopia laboret, nimiaque annonæ caritate prematur:

Si quandoque timeatur annonæ caritas, Principem, Sapientumque Collegium ut adeant; reque inter eos diſcuſſa decernant, quæ ad frumenti copiam comparandam præcipua eſſe videantur:

Neceſſitate exigente triticum à mercatoribus comparent, qui polliceantur certam vim frumenti ſtatuto tempore ex deſtinatis provinciis ſe Venetias delaturos: quod niſi præſtent negotiatores, pecuniaria mulcta taxantur. Emunt autem vel magno pretio; ſed vendunt vili, ut commodo & inopiæ populi conſulatur.

Salubritati Venetæ Vrbis Præfecti tres, vulgo *Signori alla ſanita*. Horum præcipuum officium eſt,

Ne aliquo pacto ex contagione tabes ſerpat in Civitatem, providere:

Quod ſi clam quandoque obrepſerit, ſedulo operam dare ne longius vagetur:

Ne quid putridum, aut quod incolumitati Civitatis officere poſſit, vendatur; atque ut quam ſaluberrime Venetiis agatur, ſummopere curare:

Quod ſi quempiam contagione infectũ

cog-

cognoſcant, illico ad publicas quaſdam ædes in æſtuariis ædificatas, trium millium paſſuum ſpatio ab Vrbe diſtantes, deferri curare:

Si quis cum morboſo conſuetudinem aliquam habuerit, ne alios inficiat, proprios deſerere lares, & ad alias ædes publicas extra Vrbem conditas migrare, ibique quadraginta continuis diebus permanere compellere: qui ſi ſanus perſtiterit, eo tranſacto tempore, domeſticis laribus reſtitui jubere:

Nullas præterea naves nullaſque merces aliunde advectas admittere ut terram captent, niſi publico teſtimonio ſe ex loco ſalubri, nec contagioni obnoxio, ſolviſſe doceant: quod ſi non præſtiterint, ad dictas publicas ædes ut ſe conferant; ibique permaneant ſuo pro arbitrio, imperare.

Ædiles Communis, ſeu Proviſores Vrbani, tres, vulgo *Proveditori di commun*. Hi

Præſunt Fraternitatibus minoribus, trajectibus, bibliopolis, & librorum recens impreſſorum precium edicunt:

Pontium, puteorum, viarum, aliarumque hujuſmodi rerum publicarum reſarciendarum curam habent:

Ne naves nimio onere prægraventur, diligenter curant:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

In tranſgreſſores pœna ſtatuta animadvertunt.

Navalis, ſeu Arſenalis, publici Præfecti tres, vulgo *Proveditori all' Arſenal*. Hi

Ampliſſimo Navali præſident, ejuſque curam habent, atque omnia provident quæ in ejus uſum neceſſaria fuerint:

Fabros cum lignarios, tum etiam ærarios, cæteroſque opifices, qui ad opus faciundum admitti debeant, ſeligunt; diligentemq; adhibent operam ne quiſpiam officio ſuo deſit: ſingulis vero octiduis cuique promiſſum ſtipendium ex publico ærario perſolvunt.

Aquis Lacuniſque publicis Præfecti, vulgo *Signori all' acque*. Horum officium eſt,

Providere ne quis publicis aquis riviſve noceat, aut detrimentum ullum adferat, neve immunditias quis aquis immiſceat, navigationemve impediat: in tranſgreſſores vero ſevere animadvertere: ea ratione quod aquæ Venetis pro muro ſint, adeoque veluti mæniorum jus ſortitæ ſacroſanctæ habeantur:

Procurare ut Vrbis lacunarumque rivi emundentur, excaventurque:

De navium ſtatione decernere, ceteraque quæ ad aquas ſpectant negotia expedire.

Cenſores. Hi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Vt leges Comitii ſerventur, ſummopere curant:

Si qui contra decreta quid egerint, pœna legibus conſtituta puniunt.

Ambitus etiam reos pœna pecuniaria mulctant:

In ſervos & ancillas, qui heris ſuis quid furati fuerint, animadvertunt:

De litibus occaſione ſtipendii inter ſervum ancillamve & patronum cognoſcunt.

Syndici. Hi

Scribarum publicorum magiſtratibus Vrbanis inſervientium acta recognoſcunt: in eoſque, ſi quid contra leges egerint, aut illicitam exegerint mercedem, vel rite officio ſuo functi non fuerint, animadvertunt:

Leges ſtipendiorum magiſtratuum omnium miniſtris præſcribunt.

Lites iiſdem de rebus judicio ſuo diriment.

Archiconſules, vulgo *Sopraconſoli*. Hi

De cauſis mercatorum, qui vel creditoribus, vel foro cedunt, ac ſolum vertunt, cognoſcunt:

Hos item à carceribus præſervant, ac commeatum concedunt:

Certum denique tempus, & ad ſummum bimeſtre iiſdem præfigunt, ut interim cum creditoribus paciſcantur:

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Quod ſi credirores paciſci recuſent, aut ſe difficiles exhibeant, publica auctoritate ad pacta eos inducunt:

Bona fugitivorum ad uſum creditorum ſub haſta vendunt:

Depoſita ad uſum jus habentium cuſtodiunt, dominiſque ad quos ſpectant, ubi de dominio docuerint, reſtituunt.

Mercaturæ Præfecti, vulgo *Signori alla mercantia*. Hi

Mechanicis ſalaria ſtatuunt, eorumque lites, mercium ſeu operum occaſione motas, ſuo judicio dirimunt:

De precio mercium cognoſcunt, eaſque moderantur:

Ne mechanicarum artium opifices fraudem ullam in ſuis opificiis committant, ſummopere curant, & tranſgreſſores pœna pecuniaria mulctant.

Adipatus Præfecti, vulgo *Signori della graſcia*. Hi

Caſei, butyri, olei, carnium ſalitarum, ſuminis & laridi inſtitoribus præſunt:

Precium his vendendis indicunt, præſcribuntque:

In tranſgreſſores pœna ad id ſtatuta animadvertunt.

Rationi veteri Præfecti, vulgo *Ragion vecchie*. Hi

Expenſas Principũ occaſione, eorumve

Ora-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Oratorum in urbem advenientium, Senatus decreto factas, in publicis codicibus deſcribunt:

Id quoq; ſummopere curant, ut dum in urbe Principes morantur, quam honorifice tractentur.

Iuſtitiæ veteri Præfecti, vulgo *Giuſtitia vecchia*. Hi

Menſuris ponderibuſque præſunt, curantque ut res venales quæ pondere & menſura veneunt, juſto pondere & menſura venundentur:

Fructibus, cæteriſq; eduliis venalibus precium indicunt præſcribuntque:

In tranſgreſſores ad legis præſcriptum animadvertunt:

Mechanicarum item artium opificibus præſunt: quorum ſi quis novum inſigne erigere, aut vetus mutare proponat, ab his veniam prius impetret oportet:

Si puerum quis aut famulum conduxerit, hos adeat, pacta denunciet, neceſſum eſt: ſecus ſi fecerit, pacta inutilia ſunt, nec ſtare quis cogitur.

In publicis codicibus poſt contrahentium denunciationem pacta deſcribunt.

Iuſtitiæ novæ præfecti, vulgo *Giuſtitia nuova*. Hi

Cauponis, œnopoliis, ceteriſque Vrbis diverſoriis præſunt:

Horum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Horum inſtitoribus ut vectigalia debita ſolvant imperant:

Vinum ne mucidum aut acidum vendatur, ſummopere curant:

Lites deniq; hiſce de cauſis motas ſuo judicio dirimunt.

Pompæ Præfecti, ſeu Triumviri Sumtuarii, vulgo *Signori ſopra le pompe*. Hi

Sumtuariarum ſanctionum curam & cuſtodiam habent, ideoque ſumtui immoderato veſtium, epularum, & domeſticæ ſupellectilis, aliarumque rerum quæ ad uſum & victum quotidianum pertinent, modum apponunt, immodicaſve impenſas coërcent, ne civium patrimonia nimia intemperantia abliguriantur & profundantur:

Legum tranſgreſſores pœna ad id ſtatuta mulctant:

Lites ea de cauſa dijudicant.

Procuratores Divi Marci. Hi

Summa & perpetua Senatorii ordinis dignitate fruuntur, ac jus ſuffragii ferendi cum legitimis Senatoribus habent:

Magiſtratum gerunt non tempore præfinitum, ut cæteri; ſed cum vita perdurantem, inſtar Ducis Cancellariique Magni:

Iique tantum cives huic officio delegantur, qui jam publicis fere omnibus muneribus defuncti, ſpectatæ ſunt pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

bitatis; in quo verſantes tanquam milites emeriti perpetuam obtinent Reipublicæ adminiſtrationem:

Summo itaq; honore omnes eos proſequuntur; digniorique ſemper ſede, quocunq; loco ſedeant, honeſtantur; & ab omnibus etiã ſenioribus ubiq; illis ceditur.

Tutelam pupillorum habent, quibus parentum teſtamentis nullus tutor eſt datus.

In tres claſſes (ſive ut vocant) Procuratias diviſi: quorum ſingulis tres præſunt Procuratores.

Primæ claſſis Procuratores Patroni ſunt ampliſſimi & auguſtiſſimi Templi D. Marco dicati, unaque cum Duce ejuſdem gubernacula tenent, redituum omnium ad Templum ſpectantium, qui ampliſſimi ſunt, adminiſtrationem habent: omnibus inibi miniſtrantibus, ac ſacris addictis, menſtrua ſolaria erogant; ceteraque omnia, quæ ad tantæ Baſilicæ ornatum & ſplendorem ſpectant, quam diligenter curant.

Secundæ claſſis Procuratores, qui à prioribus nomen obtinent, licet Templi curam non habeant, Veteris (ut vocant) Procuratiæ adminiſtratores ſunt, ac pupillorum omnium citra Rivum magnũ (qui Vrbem mediam interfluit) habitantium curam habent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Tertiæ claſſis Procuratores idem no-
nen obtinent, & Novæ Procuratiæ præ-
unt, eorumque pupillorum hæreditates
urant, qui ultra Rivum magnum pro-
rios lares habent.

Singulæ hæ claſſes, cum eorum fidei
nagna pecuniæ vis pauperibus eroganda
ommiſſa fuerit, ingentes opes in uſum
auperū, carceratorū, atq; etiam pro redi-
nédis captivis, & in miſera ſervitute apud
Turcas degentibus quotidie diſtribuunt.

CAP. XV.

De Magiſtratibus Exteris ad Civitatum & oppidorū gubernationem ſpectantibus.

Xteri Magiſtratus ſpectant ad guber-
nationem Civitatum & oppidorum:
Claſſium & Exercituum.

Civitatum & oppidorum ad Magi-
ſtratus quod attinet,

Inſignioribus urbibus IV Magiſtratus
præficiuntur: nempe, Prætor; Præfectus;
Quæſtor, aut unus, aut duo quandoque;
Cuſtos arcium, alibi unus, alibi plures.

Minoribus urbibus ſeu oppidis unicus
præeſt Magiſtratus, nomine Prætor.

Inſigniorum itaque urbium

Prætor, Omnibus civitatis incolis jus
dicit, & forenſes lites dijudicat, & in ſon-
tes animadvertit; habetq; aſſeſſores Iuriſ-

peritos, non patritios, ſed exteros, quorum conſilio utitur.

Præfectus, militibus præeſt qui urbem vel agros coluerint, iiſque jus dicit, & in noxios animadvertit. Arcis prærerea, mœnium, portarumque curam habet; nec non vectigalium & redituum omnium, cum urbis, tum agri totius.

Ab hiſce in cauſis forenſibus appellare licet vel ad Auditores Novos, vel ad conſilium Quadragintavirale Novum, aliaque Collegia quæ ſupra memoravimus; eo ſervato ordine, quem in urbanarum cauſarum litibus obſervari diximus.

In criminalibus vero quandoque ad Advocatores Communis datur appellatio: quod tamen raro contingit.

Quæſtor, aut unus, aut duo quandoque. Hi pecuniam publicam adminiſtrant, impendunt & exigunt, habentque codices publicarum rationum: nihil tamen fere niſi ex mandato Præfecti, ac interdum utriuſque, puta Prætoris & Præfecti, expendere illis fas eſt. In inſulis etiam titulo Conſiliariorum gaudent, & in jure dicundo Præfectis aſſident. Iuriſdictionem tamen nullam habent.

Cuſtos arcium, alibi unus, alibi plures. Hi militibus præſident qui arcem tuentur, curamque habent armorum, commeatus, & tormentorum, quæ ad munitio-

itionem contra hoſtes in arce poſita
int. Non tamen ita quiſquam præeſt
rci quin Præfecti imperio ſubjectus ſit.
Jullam itidem juriſdictionem habet.

Minorum autem Vrbium ſeu oppido-
um *Prætor* utriuſque partes agit. Nam &
Præfecti & Quæſtoris quoque munere
ungitur: Oppidanis jus dicit, & in ſon-
es animadvertit; publicæque pecuniæ
dminiſtrationem habet. A quo pari mo-
do appellatur, idemque ſervatur ordo
quem ſupra recenſuimus.

CAP. XVI.

De Magiſtratibus Exteris Claſsium & Exercituum gubernationi præfectis.

MAGISTRATVS Exteri qui ad guberna-
tionem claſſium & exercituum ſpe-
ctant, duorum ſunt generum.

Terreſtris enim belli copiis præficiun-
tur, Summus Imperator Continentis;
Legati exercitus; Quæſtores.

Claſſi, ſeu rei navali, vel bello mariti-
mo præſunt, Præfecti triremium, Præſi-
des triremium; Claſſis Legatus, Claſſis
Imperator.

Imperator Summus Continentis non
ex ordine Patritiorum eligitur: ſed exter-
no Principi ſeu militi id munus tribuitur:

Amplum ex publicis vectigalibus ſti-
pendium meret:

Nihil niſi ex Legatorum conſilio (qui patricii ordinis ſunt cives) facit aut decernit:nec ut quicquam ſolus decernat, illi jus eſt.

Legati Exercitus Imperatori Exercitus, externo homini, ſemper adſtant, eumque conſilio juvant:

Stipédia militibus ut ſolvãtur,curant,

In id deniq; ſummopere incumbunt, ut Reipublicæ commodo conſulatur.

Quæſtores publicæ pecuniæ adminiſtrationem habent:

Militibus ſtipendia debita ex Legatorum & Imperatoris decreto exſolvunt:

In codicibus ſuis acceptum referunt, & expenſum ferunt.

Præfecti Triremium, ſinguli in ea triremi cui præſunt(nam unaquæque triremis ad bellum inſtructa Præfectum habet) omnium poteſtatem habent, præterquam ultimi ſupplicii inferendi:

Nautas,remiges,cunctaque quę in ſua triremi ſunt, & quæ ad ejus apparatum faciunt, diligenter curant.

Præſides Triremium ſinguli quinque aut quatuor triremibus pręſunt:

Pacis tempore plerumq; quatuor numero ſunt:

In hoc maxime incumbunt, ut mare tutum navigantibus reddant:

Piratas comprimant, ac ſecuram naviga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

vigationem omnibus bonis preſtent.

Claſsis Legatus imperium habet in univerſam Claſſem, ac in cunctos triremium Prefectos:

Veluti Legatus exercitus, niſi adſit Imperator, & capite mulctandi quos velit, & dirigendi Claſſem quo maluerit, jus habet:

Semper & pacis & belli tempore creari ſolet.

Imperator Claſſis bello ingruente creatur, & univerſæ Claſſi preficitur:

In Claſſe atque etiam in cunctis provinciis maritimis ampliſſimam poteſtatem habet inſtar dictatorie:

In omnibus tamen rebus parère habet auctoritati Senatus, & Reipublicæ decretis.

CAP. XVII.

De Magiſtratibus Exteris extra ordinem creari ſolitis.

MAgiſtratibus hiſce non immerito addendi ſunt Magiſtratus cæteri extra ordinem creari ſoliti. videlicet:

Syndici numero tres. Hi

Singulis quinquenniis creari ſolent, ac mitti cum in continentis oram Venetæ ditionis, tum in regiones maritimas, ac inſulas Veneto imperio ſubjectas:

Geſta omnium Prætorum, ceterorumque Magiſtratuum, qui foris publicam poteſtatem habent, recognoſcunt:

Si quos contra leges quicquam perpetraſſe comperiant, in hos animadvertunt, ea propemodum auctoritate quæ Advocatoribus tributa eſt.

Proviſor Generalis Cretæ. Hic

Reipublicæ neceſſitate exigente Senatus ſuffragiis creari & ad inſulam mitti ſolet:

Vniverſæ inſulæ præeſt, ac ſupremæ eſt auctoritatis, inſtar dictatoriæ:

Si ad aliquam civitatem arcemve accedat, claves portarum & arcium ei offeruntur:

Solus jus dicere, ſolus adminiſtrare publicam pecuniam, ſi ei ita libuerit, poteſt; ſolus de omnium magiſtratuum ſententiis cognoſcit; ſolus denique omnium poteſtatem habet, niſi Senatus obſtiterit, aut aliter juſſerit.

Proviſor Generalis Continentis. Hic

Quoque Senatus ſuffragiis (ſi res ita ferat) extra ordinem creari ſolet:

Vniverſæ præeſt Continenti, ſumma cum auctoritate:

Summum in omnes militię Pręfectos, Duces, Magiſtratuſque cæteros Continentis Veneti imperii ius habet:

Nihil tamen quod alicujus momẽti ſit, abſque

abſq; Senatus cõſilio ſtatuit aut decernit.

Proconſules Mercatorum Syriæ & Ægypti. Hi

Senatus ſuffragiis creantur, & triennio in magiſtratu perdurant:

In Alapia ſeu Alepo Syriæ urbe, vel in Cayro Ægypti regia, toto Magiſtratus tempore domicilium habent:

De litigantium cauſis, maxime Venetorum in ſingulis provinciis degentium, cognoſcunt:

Apud Baſſas Reipublicæ nomine Oratorum munere funguntur.

Oratores. Hi ordinarii, vel Extraordinarii.

Ordinarii ex Præconſultorum Collegio Senatus ſuffragiis creantur:

Reipublicæ nomine ad exteros Principes ſingulis trienniis mittuntur:

Solent autem ad Papam, Imperatorem, Reges Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Vngariæ, nec non Ducem Sabaudiæ, & Turcarum Principem ablegari.

Extraordinarij pari modo iiſdemque ſuffragiis extra ordinem creantur:

Officii tantum cauſa ad Principes exteros, cum vel congratulandi vel condolendi occaſio ſe offert, Reipublicæ nomine mittuntur:

Senioribus, nec niſi plurimis perfunctis legationibus, id munus demandatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

RELATIO PHILIPPI HONORIJ De REPVBLICA VENETORVM.

SCripſiſti ad me, Vir illuſtriſſime, cum tibi diverſas præteritis diebus Venetorum Legatorum Relationes, quæ ad Principes, eorumq; ditiones & opes pertinebant, mirabili eloquio conſcriptas miſerim, cupere te vehementer, ut Venetorum Imperium ob oculos tibi ponam. Quamobrem obſequii cauſa hanc tibi deſcriptionem hujuſce Reipublicæ mitto, in tria diviſam capita. Primum Venetę ditionis terminos terra marique, reditus, expenſas, civitatum dotes, præſertim quas in continenti poſſident, mores, opes, paupertatem populorum explicabit. Alterum docebit, quot navium numerum poſſint inſtruere, unde eas apparent, quo pacto triremes armentur; & comparatæ triremibus cæterorum Principum quid præſtent. Poſtremo, quibus legum inſtitutis præclariſſimi illi viri Rempublicam ſuam gubernent, populos judicent, cujuſmodi ſint Conſilia, tribunalia, mores, denique omnia, quæcunque

ue relatu digna mihi viſa ſunt, intelli-
es.

Venetiæ, ut omnibus patet, civitas eſt
n maris Adriatici æſtuariis collocata,
pulcherrima, ac ſingulari ſuo ſitu admi-
abilis præ cæteris civitatibus; quibus nul-
i cedit, ſive ſpectetur magnificentiſſi-
marum ædium eximia pulchritudo, ſive
ncolentium ſplendor ſive opes publicæ
ac privatæ, ſive templorum ornamenta,
nter quæ Sancti Marci fanum principa-
tum obtinet; ſive religio, quæ Venetos
cives ſupra cæteros exornat, ſive advena-
rum multitudo, qui terra marique con-
veniunt, ſive mercium opulentia, quibus
civitas mirum in modum abundat. Ve-
runtamen etſi urbs illa pulchra eſt, dives,
pompoſa, amœna, nihilominus ipſa quo-
que ſuis vitiis, ut res humanæ ſunt, care-
re non poteſt: hoc autem non præter-
mittam, canalium illorum alveos ali-
quando ſordibus ita repleri, ut fœtentiſſi-
mam exhalent mephitim. Sunt Veneti
aſpectu formoſi: mulieres laſcivæ ſunt,
Gratiiſque debent plurimum; peregrinis
delectantur, eorumque amorem pretio,
aut officiis ſibi ſtudioſe conciliant. Solent
viduæ, virgines, ac meretrices per vias
incedere nigris veſtibus, facie operta, item
nigris velaminibus: ſed uxoratæ veſtibus
coloratis utũtur, apertamq; faciẽ gerunt.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

De præcipuis Venetorum civitatibus in Continente.

PAdua nobiliſſima civitas cunctas Sereniſſimæ hujus Reipublicæ civitates amplitudine ſua excedit: novem millium paſſuum circuitu ambitur, propugnaculis, arcibuſque, quæ ad eam defendendam requiruntur, munitiſſima. Bini illam regunt Senatores Præturæ ac Præfecturæ nomine, qui cæteris civitatum Rectoribus dignitate præcedunt. Habet Padua celeberrimum Gymnaſium, & cæteris in Italia præſtantiſſimum, cum ob Iuriſtarum, Philoſophorumque excellentiam, tum etiam ob adoleſcentium ſtudioſorum multitudinem, qui nonnunquam quater mille numerantur. Frugum, vini, cæterorumque fructuum affatim ſuppetit copia, majorque ſuppeteret, niſi Venetias vicinas haberet. In agro Patavino caſtella permulta videntur, ac nullum valde munitum, iiſq; patricii Veneti gubernandis præfecti ſunt. Patavini cives natura ſuperbi habentur, & quidam ex nobilioribus reditus poſſident annuos XXV millium aureorum; plurimi depauperati ſunt, quia Veneti agros ipſorum ſibi vendicaverunt, & abſque ſtudioſorum ſubſidio, qui pecuniam afferunt, urbemq; exornant,

rnant,civitas illa incommodius ſeſe haberet.Peregrinos oderunt, & ſine Gymnaſio libentius viverent, cum quia à ſtudioſis perſæpe injurias patiuntur, tum potiſſimum quia perpetuo coguntur eſſe zelotypi uxorum ſuarum, quæ eo mansuetiores ſunt, & benignæ erga amaſios ſuos,quo natura formoſæ ſunt ac pereleg antes.Reditus,quos ex hac urbe Veneti colligunt,ſunt aurei 140000.

Viginti milliaribus Patavia diſtat Vicentia, civitas etſi parva,tamen pulchra, jucunda, prædives, fæcunda, & civibus multis exculta, ſed nullis munita propugnaculis.Sunt Vicentini opulenti,factioſi,homicidæ, neque pejores uſquam homines tellus ulla in Venetorum ditione progenerat: nulla iis fides: ipſorumque ſcelera atque homicidia fere impunita remanent, quia urbis rectores,etſi juſtitiæ aſſertores, nequeunt criminales, ut ajunt,cauſas decernere abſque Conſultatione quorundam ex præcipuis Vincentiæ civibus, qui hoc privilegio fruuntur antiquitus, ut criminalia delicta ſimul cum magiſtratu ipſi quoque dijudicent: qua de cauſa hæc gens criminibus patrandis adeo aſſuefacta eſt,tantamque ſibi arrogant licentiam, ut nihil ſupra. Ex hac civitate colligit quotannis Reſpublica aureos 36000.

Verona

Verona abeſt ab urbe Vincentia triginta millibus paſſuum, pulcherrima omnium quæcunque in Venetorum ditione quieſcunt, & paulo minor eſt Patavio. Circa mœnia latiſſimis cingitur foſſis, ante mœnibus, propugnaculis ampliſſimis ſolidiſſimiſque. In media urbe caſtellum eſt munitum, & bellicis tormentis inſtructum; Civitas jucunde ſita eſt, eamque præterfluit Atheſis, magnus ac limpidus fluvius: multæ ibi antiquitates conſpiciuntur, præſertim amphitheatrum, quod Romano Coloſſæo perſimile eſt, ſed hoc pulchrius ac perfectius: ager ſterilis ut plurimum eſt. A duobus gubernatur Venetis Patriciis, adhibito numero civium, qui inſtar Vicentinorum Conſultationi, judiciiſque interſunt, ſed ii majore judicant integritate. Habet Veronenſis ager duo Caſtella præcipua; videlicet Liniacum, quod cum agro Mantuano terminos habet, & Peſcheriam, quæ cum Brixienſi: illud ad ripam Atheſis poſitum, procul ab urbe milliaribus ſexdecim, hoc ad Benacum lacum; Liviacum vero ſingularis eſt arx, & propugnaculum non ſolum Veronenſis territorii, ſed etiam Patavini, ac Vicentini. In utroque caſtello, titulo Proviſorum, patricii ſigillatim habentur, cum equitum peditumque cohortibus. Ex hac civitate

Reſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

eſpublica annuum vectigal habet au-
eos 90000.

Brixia nobiliſſima Lombardiæ civitas
uadraginta millibus paſſuum diſtat Ve-
ona, quæ ſicuti pulchior, ſic hæc ditior
ſt cunctis Venetorum civitatibus. Quin-
ue milliarium circuitum habet, ſolidiſſi-
nis mœnibus, ac propugnaculis, foſſiſq;
rofundiſſimis præcincta. Arx in colle
ita civitati imminet, & quamvis ab arte
nunitiſſima eſſe videatur, tamen à vici-
is qui prædominantur, montibus op-
ugnari poteſt: Sic civitas domibus pul-
hris exornatur, ſed palatiis & fanis ex-
uiſitum in modum ędificatis caret, cum
ives ædium ſuarum magnificentiæ pa-
um exiſtant curioſi: Brixienſis ager am-
liſſimus, & Veronenſi ac Patavino ſi-
nul amplior eſt. Civitas, quantum do-
nus capaces ſunt, habitatur: artificibus
bundat, potiſſimum qui arma parant,
uorum copia per multas orbis terrarum
artes diſtrahitur: ager pleriſque fluviis
rrigatur, unde rivis mirabili arte dedu-
ctis, fertilis redditur. Oppidis magnis in-
colitur, ut Salodio, cujus territorium la-
tum eſt non minus, quam Vicentinum
territorium: ſitum eſt oppidum hoc ad
ripam Benac ſub monte quodam, unde
pręcipua loci amœnitas. Sunt etiam Aſulę
& Orcinovi arces: illa ad fines Mantuano-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

rum viſitur: hæc Mediolanenſium agro adjacet: & utrique impoſitus eſt Patricius Venetus nomine Generalis Proviſoris, aliique Gubernatores cum delecto milite: Verum huc, & ad alia oppida ac municipia, Prætorum loco, mittuntur cives Brixienſes à ſuo Conſilio electi; qui civilia & criminalia judicia exercent, & vitæ neciſque poteſtatem habent. Divites ſunt & ſuperbi, multoque oblectantur famulitio, ipſique & mulieres ſuæ pompoſe incedunt: equis, curribus, ornamentis utuntur ſplendidis, & ante omnia convivantur opipare: armigeri ſunt: viri formoſi ſunt: fœminæ pudicitia magis quam forma inſignes. Duo urbem gubernant, ut alias, præfecti, ſed melius quam alibi adminiſtratur juſtitia, quod Conſultationem civium, ut Veronæ ac Vincentiæ, non habeant. Præter extraordinaria ſubſidia pendet hæc urbs Reipublicæ aureos 1000450. ſubſidiis autem ejuſmodi populus ille perſæpe gravatur.

Parum hinc diſtat Bergomum civitas genialis, paucis abhinc annis permunita, prout neceſſitudo poſtulare videbatur, cum ad fines imperii Veneti ſita ſit. Magno inſignitur agro, ſed ſterilibus interſtincto vallibus: frugibus minus abundat, neque vix pro ſemeſtri victum ſuppeditat: unde Bergomates per totum ter-

rarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

rarum orbem diſperſi adeo ſua exacuunt ingenia, etſi loquelam rudem habent, ut quocunque vadant, divitias ſibi comparent, & per hæc tempora inveniuntur Bergomates palatiorum immenſarumque opum poſſeſſores, quorum parentes bajulabant. Continet Bergomum vivacia & excitata ingenia, præſertim in re poëtica. A binis præſidibus regitur, redditque Reipub. annuos aureos 60000.

In Forojulio poſſident Veneti celebrem urbem Vtinum, quæ tamen munita non eſt: adeo ut hoſtes ipſam aggredi ex tempore & offendere queant abſque ulla repugnantia, & recta Tarviſium contendere, quæ civitas duodeviginti milliaribus abeſt Venetiis, de qua dicemus nonnihil inferius. Forumjulium ſterilis eſt, & pauperibus incolis habitata regio: hi vero ingenio rudes, & natura ſordidi, & inhoneſti ſunt, & Germanorum moribus quibus adjacent, fere ſimillimi. Habet multa caſtella, Pordonorum, Cividalem, & alia: regitur uno præſide titulo Locumtenentis: & ex hac provincia colligit Reſpublica quotannis aureos 30000.

Tarviſium non admodum magna eſt civitas, ſed munita valde, & inter fines Patavii, Forijulii, Venetiarum collocata: nobiles alit cives, ſatiſque opulentos, quod ejus territorium latiſſimum ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

multaque habeat caſtella;frugibus abundat,vinoque, ſed agri pars major à civibus Venetis poſſidetur. Tarviſini natura avari ſunt, & imbelles, & pigritantur libenter , nunquam à patrio nido abſcedentes,unoquePræſide reguntur,& pendunt Reipub.aureos annuos 90000.

Hactenus præcipuas continentis urbes deſcripſi, oppidorum & ſeparatarum juriſdictionum mentione poſthabita. Crema arx eſt & civitas munitiſſima. Poleſinum quoq; præcipuis caſtellis frequentatur,ut Rhodigio,Lendenaria,& Badia, quod totum territorium Atheſi irrigatur : prætermiſi etiam innumera alia caſtella &municipia,quibus Patricii Veneti imperitant.

Omnibus arcibus præficiuntur Patricii, & includuntur milites ad cuſtodiam ſufficientes,& ex ditionibus hiſce militia terreſtris, ac maritima non parvo numero deligi poteſt. Sforcia Palavicinus Dux eſt Generalis Reipublicæ , qui experientia,prudentia , virtute plurimum valet, poſt ipſum habet Reſpublica cataphractorumDuces:illi vero tres viritim equos in luſtrationibus offerre tenentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

De Provinciis maritimis.

AD provincias maritimas Venetis ſubjectas devenio. Catharum, & Iadram arces maximi momenti poſſident, & honeſtis exornatas ædificiis, atque civibus: ex tota Dalmatia decem millia aureorum exigunt. Poſſident præterea Corcyram atque Cretam inſulas: quæ ſumptum majorem, quam cenſum afferunt, ſiquidem ibi præſidia militum detinentur, ſalaria præſidibus ac miniſtris plurimis conſtituta ſunt, ædificia, & mœnia conſtruuntur, ac reparantur, armamentaria & navalia ſuſtinentur: ob quæ & ſimilia gravamina vix dimidiam fructuum partem Reſpublica inferre poteſt ærario publico.

Pars Secunda.

POſt hæc de claſſe Venetorum inſtituam Centum Venetiarum civitas triremes educere poteſt, quarum omnium remiges jam deſcripti habentur: quinquaginta à collegiis opificum urbis inſtruuntur: aliæ vero, quæ Palatinæ triremes vocantur, navicularum urbanarum remigibus armantur, aliiſque. Hiſce omnibus Patricii præficiuntur, Palatinis tamen præſtantiores: nautas, operarios, milites urbs ipſa ſuppeditat: duodecim triremes, quæ faliſeæ dicuntur, im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

plentur hominibus, qui deliguntur in oppidis & pagis continentis, & ſimiliter à Patriciis reguntur. Iterum duodecim per Hiſtriam, Dalmatiam & Slavoniam armantur, hoc eſt, Iuſtinopolis duas, Vegla unam, Spalatrum unam, Tragarium unam, Curzola unam, & Catharum alteram: quarum præſides cives ſunt earundem civitatum, ab ipſarum Conſilio electi. Eſt quoque Proviſor claſſis, qui ſemper in mari verſatur, cujus imperium in omnes extenditur, ſexque ducit ſecum triremes liberas, apud Corcyram perpetuo reſidens, ut Orientem verſus excurrat, atque cuſtodiat. Reliquas decem armat Creta inſula, & liberis remigibus implentur, quibus indigenæ cives præficiuntur. Eſt in ſinu Adriatico magiſtratus alius nomine Capitanei, cui in Pharo inſula reſidenti quatuor ſubſunt triremes cum uno duce. Habent quoque gubernatorem unum cum quatuor triremibus, quæ ab invitis militibus remigantur: hic apud Corcyram ſtationem habet ſub vexillo Proviſoris, & apud Cretam hybernat, ut ſi verno tempore bellum ingruerit, decem præſto ſint triremes: at pacis tempore quatuor tantum armantur, quibus cum ad Proviſorem Corcyram verſus revertitur.

Præterea in finibus fere ſinus Adriatici

Capita-

Capitaneum Fuſtarum, hoc eſt, minorum triremium, detinent cum quinque fuſtis totidemque navigiis armatis ad reprimendos inſultus Vſuccorum, quę gens Signiam incolit, ſub ditione Regis Romanorum, plurimaque damna inferre conſuevit. Triremes liberæ ferunt homines duos & quinquaginta: coactæ totidem; & utræque bellicis tormentis, aliiſque neceſſariis munimentis inſtructæ ſunt: præfecti vero ſalarium habent centum ſexaginta aureos menſtruos.

Vt dixi, omnes hi Præſides Duceſve à Republica ſtatuta loca, ubi reſideant, & excurrant, habent, neque oportet eos mandata vel tantillum tranſgredi. Hæ triremes optime navigant, ſed in navigationibus ſuis timidæ ſunt, quia ante veſperas portum petunt, & nunquam noctu iter faciunt.

Præſides ſingularum triremium, & Proviſores triennio abſunt, mox revertuntur in patriam magiſtratum depoſituri, & ſucceſſorem accipiunt, adque alia eliguntur munia. Etſi bene remigant, tamen in velificando tardæ ſunt, humileſque nimium, adeo ut ab irato mari impedimentum habeant, quo minus progredi poſſint: ſed affabre, ac perfectæ ædificatæ ſunt, habentque remigum ordines ſex & viginti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Venetiis viſitur navale, in quo trecentæ ſunt triremes, omniaque armamenta ad illas inſtruendas neceſſaria: & poſtulante neceſſitate Veneti, quotlibet triremes omnis generis armare queunt: ſed quanquam id efficere poſſunt, & pecuniam theſauroſque admirandos poſſident, eas tamen ſuſtentare difficillimum illis eſſet, cum frugem, vix ſuffecturam Venetiis, in ditionibus ſuis colligant, nedum claſſium egeſtati ſatisfacturam.

Verum hæc Reſpublica ejuſmodi pollet ſapientia, ut pacem colat, & amicitiam tueatur omnium Principum, præſertim Chriſtianorum: adeo ut ex Sicilia aliiſque partibus commeatus defuturi non ſint, & milites ob celebrem ſtipendiorum promptitudinem libenter advolaturi: qua de cauſa claſſes eorum formidabiles eſſe oportet.

Pars Tertia & ultima.

RELiquum eſt, ut Politia conſideretur. Totam Rempublicam quadraginta fere Senatores tractant. Hi ſunt procuratores Sancti Marci ſex, qui gradus excepto Principe ſupremus eſt. Et nonnulli ad hanc dignitatem eliguntur, quod in minoribus magiſtratibus, & Reipublicæ adminiſtrationibus honeſte ac laudabili-

ter ſeſe geſſerint: alii magnam pecuniæ ſummam erogaverint, ut hoc gradu cohoneſtarentur. Sequuntur hos conſiliarii ſex, & Decemviri: tres ſapientes, ut vocant, magni, tres continentis. Qui omnes magiſtratus, exceptis Procuratoribus qui perennes ſunt, paſſim immutantur, ſuntque cæteris omnibus honeſtiores, utpote penes quos totum regendæ Reip. pondus recumbit.

Princeps autem etſi id nominis habet, tamen omni caret auctoritate: quia nihil ſine Conſiliariis efficere, & ne epiſtolam quidem aperire valet: quolibet octiduo, Mercurii die, ſalarium exigit centum zecchinorum: aulam non alit, ut liberi Principes, ſed congruam ſolum familiam. Iiſdem fere veſtibus, quo ad formam, utitur, quibus dicti Senatores, excepto, quod pileum fert ab uno latere acutum, quaſi in cornu deſinat. Quoties terra marive progreditur, univerſus eum Senatus comitatur, maximo quidem cum decoro ac majeſtate egredi è civitate abſque Senatus venia non licet. Primus Dux Venetiarum creatus fuit anno Chriſtiano ſeptingenteſimo ſexto, & ad hæc uſque tempora fuêre Duces octuaginta novem. Decemviri cæteris magiſtratibus præſtant, quia coram iis graviora Reip. negotia agitantur, & delicta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

plectunctur, ut falſæ monetæ, læſæ Majeſtatis, patriciorum homicidia, aliique atrociſſimi caſus. In hoc Decemvirorum Conſilio interveniunt etiam Dux, & Conſiliarii cæteri cum ſupranumerariis.

Quicunque Collegium conſtituunt, numero ſunt ſeptem & viginti, hoc eſt, Conſiliarii ſex, ſapientes magni ſex, totidem ſapientes continentis, tria capita quadrageſimi ordinis, & quinque ſapientes ordinum. Verum cum aliquid arcani tractandum eſt, capita decemvirûm vocantur, quæ tria ſunt: quia ſingulis menſibus capita creantur: qui cum advenerint, jubentur egredi tria capita quadrageſimi ordinis, & quinque capita ordinum: tuncque deliberant inter ſe, quicquid neceſſe eſt.

In Conſilio Rogatorum, hoc eſt, in Senatu comprehenduntur urbani fere omnes magiſtratus, & nonnullorum tantum capita, ſeu limitatus numerus, quorum plerique ſuffragii jure carent, omneſque circiter centum quinquaginta ſunt. Leguntur in hoc Senatu epiſtolæ, quæcunque ad eum ſcribuntur à Principibus totius orbis terrarum, à Legatis, à rectoribus urbium, aliiſque ſuis miniſtris, & politica negotia quælibet tractantur, bellumque aut induciæ decernuntur. Cuilibet Senatori licet in materia, qua de agitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

agitur, diſſerere, ſuamque interponere ſententiam: ſed per ſuffragia concluditur, ſicuti in cæteris Conſiliis uſitatum eſt. Ad hoc Conſilium omnes omnium preces porriguntur, Ducum, militum, aliorumque adminiſtrorum, qui benemeriti alicujus cauſa, vel laudabili aliquo opere præmium poſcunt, vel juſta aliqua ratione petunt admitti ad ſe purgandum: & revera in exorandis precibus benignum eſt hoc Conſilium. Referunt in Senatum Sapientes Magni quolibet octiduo de omnibus, quæ agenda ſunt, factiſque relationibus epiſtolæ tribuuntur neceſſariæ. Omnia Conſilia ſuos habent epiſtolarum magiſtros, ſed ii majore ſunt in exiſtimatione, qui Decemviris inſerviunt, hique à Senatu eliguntur, & ſtipendia merent gradibuſque multis fruuntur.

Sunt etiam diverſi magiſtratus, qui cauſas civiles & criminales ſeparatim determinant, limitatis juriſdictionibus. Horum magiſtratuum ſententiæ definitivæ ſunt, neque ab iis datur provocatio: ſunt quoque minores magiſtratus, quos enumerare ſupervacaneum puto. Illud tamen non prætermittam, ſolere quolibet Solis die Conſilium congregari, in quod omnes patricii omnis ætatis ſupra vige-

ſimum annum ingrediuntur : in quo Conſilio omnes terra mariqúe magiſtratus eliguntur : graduſque juxta meritorum proportionem diſtribuuntur:ad civitates autem regendas viri provectæ mittuntur ætatis. Quod ſi laudabiliter ſe geſſerint, ad ma ora promoventur : ſin minus, deprimuntur adeo, ut nunquam amplius ad honores emergere queant : quod ſi iniquitates commiſerint, ſevere puniuntur : ſingulis trienniis aut quinquenniis conſuevit Reſpublica terra marique Syndicos expedire, quorum munus eſt in acta omnium rectorum inquirere, quicunque ſubditos gubernaverunt, aut gubernant : cumque rediverint Venetias, in jus vocant reos, & cauſa tractatur, donec de jure terminetur. Revera hujus Reipublicæ leges, quæ tam pulchrum imperium tamdiu ſervarunt, ſummis laudibus efferendæ ſunt. Fruuntur Veneti in præſens pace cum omnibus Principibus, & quia timidi ſunt potius, quam militares, tranquillitatem pacis turbis anteponunt. Nullam tamen à quoquam injuriam tolerant, & à nemine præter Turcam ſe timere profitentur: qui Turca, quia omnibus Venetorum ditionibus maritimis imminet, ab iiſdem omnia quæ vult extorquet : ſtatim enim atque malum aliquem affectum iis oſten-

dit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

dit, illi muneribus ipſum placare conantur. Et nihilominus ſi ab ipſo vexarentur, poſſent adjunctis auxiliis Principum, ac præſertim Hiſpanorum, à tanto tyranno ſatis ſe & ſua defendere.

Reditus Venetiarum in pluribus conſiſtunt: ex vino ſunt aureorum octuaginta millia. Ex oleo ſex millia. Ex mercium portoriis centum millia. Ex ingreſſu mercium quadraginta millia. Ex triceſima quadraginta millia. Egreſſu mercium triginta octo millia. Ex tritici portorio viginti millia. Ex ferro decem millia. Ex carne triginta millia. Ex fructibus ſex millia. Ex lignis octo millia. Ex Paneriis octo millia. Ex molendinis octo millia. Hique fere ſunt omnes Reipublicæ reditus, præter eos, quos ex ſingulis civitatibus colligi retulimus.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 51